

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
مؤسسه تحقیقات شیلات ایران - پژوهشکده اکولوژی دریای خزر

عنوان:
تجزیه و تحلیل داده‌های هیدرولوژی و
هیدروبیولوژی دریای خزر طی سالهای ۸۵-۱۳۷۰

مجری:
حسن فضلی

شماره ثبت
۸۹/۱۰۴۲

وزارت جهاد کشاورزی
سازمان تحقیقات، آموزش و ترویج کشاورزی
مؤسسه تحقیقات شیلات ایران - پژوهشکده اکولوژی دریای خزر

- عنوان پروژه/ طرح : تجزیه و تحلیل داده‌های هیدرولوژی و هیدروبیولوژی دریای خزر طی سالهای ۸۵-۱۳۷۰
- شماره مصوب: ۸۶۰۸۹-۸۶۰۵-۱۲-۷۶-۲
- نام و نام خانوادگی نگارنده/ نگارنده گن: حسن فضلی
- نام و نام خانوادگی مجری مسئول (اختصاص به پروژه‌ها و طرحهای ملی و مشترک دارد):
- نام و نام خانوادگی مجری/ مجریان: حسن فضلی
- نام و نام خانوادگی همکاران: سید محمد وحید فارابی - غلامرضا دریانبرد - علی گنجیان - فریبا واحدی - سید ابراهیم واردی - عبدالله هاشمیان - مژگان روشن طبری
- نام و نام خانوادگی مشاور (ان): مهدی نادری
- محل اجرا: استان مازندران
- تاریخ شروع: ۸۶/۱۰/۱
- مدت اجرا: ۱ سال و ۶ ماه
- ناشر: مؤسسه تحقیقات شیلات ایران
- شمارگان (تیراژ): ۲۰ نسخه
- تاریخ انتشار: سال ۱۳۸۹
- حق چاپ برای مؤلف محفوظ است - نقل مطالب تصاویر، جداول، منحنی‌ها و نمودارها با ذکر مأخذ بلامانع است.

«سوابق طرح یا پروژه و مجری»

پروژه : تجزیه و تحلیل داده‌های هیدرولوژی و هیدروبیولوژی دریای

خزر طی سالهای ۸۵-۱۳۷۰

کد مصوب : ۸۶۰۸۹-۸۶۰۵-۱۲-۷۶-۲

شماره ثبت (فروست) : ۸۹/۱۰۴۲ تاریخ : ۱۳۸۹/۹/۱۴

با مسئولیت اجرایی جناب آقای حسن فضلی دارای مدرک تحصیلی دکترا

در رشته ارزیابی ذخایر آبزیان می‌باشد.

پروژه توسط داوران منتخب بخش اکولوژی منابع آبی در تاریخ

۱۳۸۹/۵/۱۰ مورد ارزیابی و با نمره ۱۷/۸ و رتبه خوب تأیید گردید.

در زمان اجرای پروژه، مجری در :

ستاد ☐ پژوهشکده ☒ مرکز ☐ ایستگاه ☐

با سمت رئیس بخش ارزیابی ذخایر در پژوهشکده اکولوژی دریای خزر

مشغول بوده است.

به نام خدا

عنوان	«فهرست مندرجات»	صفحه
چکیده.....		۱
۱- مقدمه.....		۴
۲- مواد و روش ها.....		۹
۲-۱- منطقه مورد بررسی.....		۹
۲-۲- ایستگاه های نمونه برداری.....		۹
۲-۳- روش نمونه برداری.....		۱۱
۲-۴- روش بررسی نمونه ها.....		۱۴
۳- نتایج.....		۲۰
۳-۱- پارامترهای فیزیکی و شیمیائی آب دریای خزر.....		۲۰
۳-۲- فیتوپلانکتون.....		۳۶
۳-۳- زئوپلانکتون.....		۶۱
۳-۴- کفزیان.....		۷۸
۳-۵- روابط بین پارامترهای مختلف فیزیکی- شیمیائی و موجودات زنده.....		۹۰
۴- بحث.....		۹۷
منابع.....		۱۰۹
پیوست ها.....		۱۱۴
پیوست ۱.....		۱۱۵
پیوست ۲.....		۱۳۰
پیوست ۳.....		۱۳۹
پیوست ۴.....		۱۴۹
چکیده انگلیسی.....		۱۵۲

چکیده

هر ساله داده های زیادی توسط محققین پژوهشکده اکولوژی دریای خزر در طرح هیدرولوژی و هیدروبیولوژی دریای خزر در سواحل ایران جمع آوری و مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد. این داده ها بطور سالانه و توسط چندین محقق جمع آوری و بصورت گزارشات مختلف ارائه شده است ولی تا بحال داده ها فوق یکجا مورد پردازش قرار نگرفته و تغییرات سالانه پارامترهای متخلف و روابط بین آنها بررسی نشده است. هدف از این تحقیق تجمیع داده های بدست آمده در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ و تجزیه و تحلیل آنها و دنبال نمودن تغییرات ایجاد شده در دریای خزر می باشد.

نتایج نشان می دهد که میانگین سالانه شفافیت و شوری در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ روند کاهشی داشته و بترتیب از ۶/۸ متر به ۳/۷ متر و ppt ۱۲/۳۷ به ppt ۱۱/۵۵ رسید ولی میانگین اکسیژن محلول بترتیب از ۶/۴ به ۸/۶ میلی گرم در لیتر افزایش داشته است. میانگین مقدار pH دارای نوسانات بسیار اندکی بود (بین ۸/۱۵ الی ۸/۳۱). با افزایش عمق از سطح به کف میانگین اکسیژن بشدت کاهش می یابد (در لایه سطحی ۷/۱۸ در عمق ۸۰۰ متری ۱/۴۵ میلی گرم در لیتر). روند تغییرات شوری و pH با عمق بسیار بطئی بود ولی شوری با افزایش عمق روند افزایشی و pH روند کاهشی داشت. میانگین مقدار فسفر ارگانیک، غیر ارگانیک و کل با افزایش عمق تقریباً روند افزایشی نشان می دهد. میانگین مقدار نترات و سیلیس با افزایش عمق بشدت افزایش ولی میانگین نیتريت و نیتروژن ارگانیک کاهش می یابد. بر اساس نتایج این تحقیق تغییرات درجه حرارت در لایه های مختلف آب در فصل زمستان بسیار اندک ولی در فصول بهار لایه کاهشی شدید درجه حرارت در اعماق ۲۰-۱۰ متر، در فصل زمستان ۵۰-۲۰ متر و در فصل پائیز ۱۰۰-۵۰ مشاهده گردید. با افزایش عمق (از ساحل به دریا) میزان شفافیت و شوری روندی افزایشی و میزان اکسیژن و pH روندی کاهشی دارند.

در مجموع ۳۳۵ گونه فیتوپلانکتون شناسائی شد که در دوره قبل ۷۸ گونه که در دوره قبل وجود داشتند در نمونه ها دیده نشدند ولی ۹۶ گونه جدید به ثبت رسیدند. حداقل و حداکثر میانگین توده زنده کل فیتوپلانکتون بترتیب ۵۹/۰ و ۱۰۳۴/۰ میلی گرم در متر مکعب در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۸۰ برآورد شد. همچنین حداقل این شاخص در لایه ۱۰۰ متری (۲۴/۱ میلی گرم در متر مکعب) و حداکثر در لایه سطحی (۱۳۴۴/۱ میلی گرم در متر مکعب) دیده شد. میانگین وزن توده زنده فیتوپلانکتون در بعد از ورود شانه افزایش نشان می دهد. بین

میانگین وزن توده زنده در دو دوره قبل و بعد از حضور شانه دار ($P < 0.001$)، در فصول مختلف ($P < 0.001$) و مناطق مختلف ($P < 0.024$) اختلاف معنی داری وجود دارد. شاخه های Bacillariophyta و Phyrophyta بیشترین فراوانی را دارا بوده و بترتیب ۵۲/۷ و ۳۷/۰ از کل وزن توده زنده را بخود اختصاص دادند. در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ شاخص تنوع گونه ای شانون-وینر بین ۳/۰۲ - ۱/۲۹ ؛ یکنواختی ۰/۶۱ - ۰/۲۸ و غنای گونه ای بین ۷/۶۰ - ۴/۳۲ برآورد شد.

از زئوپلانکتونها ۶۷ گونه شناسائی شد که اغلب این گونه های در قبل از حضور شانه دار در دریای خزر وجود داشتند ولی دوره بعد در نمونه ها مشاهده نگردیدند. حداقل و حداکثر تعداد گونه های مشاهده شده در هر سال بترتیب در سالهای ۷۴-۱۳۷۳ و ۱۳۸۵؛ ۳۷ و ۶ گونه به ثبت رسیده است. حداقل و حداکثر وزن توده زنده بترتیب ۱۲/۶ و ۳۶۳/۸ میلی گرم در متر مکعب در سالهای ۱۳۸۵ و ۱۳۷۸ مشاهده شد. میانگین وزن توده زنده زئوپلانکتون در همه اعماق در بعد از ورود شانه دار بشدت کاهش یافت و کمتر از دوره قبل از ورود شانه دار بود. نتایج نشان می دهد که بین میانگین وزن توده زنده زئوپلانکتون در دو دوره، چها فصل سال و سه منطقه غرب، میانی و شرق اختلاف معنی داری وجود دارد (بترتیب $P < 0.001$ ، $P < 0.008$ و $P < 0.001$). بیشترین فراوانی (تعداد و وزن) زئوپلانکتون به کوبه پودا تعلق داشت (بترتیب ۵۱/۵٪ و ۶۳/۰٪). روتاتوریا در رده بعدی قرار دارد. در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ شاخص تنوع گونه ای بین ۱/۶۰ - ۰/۱۹، یکنواختی ۰/۵۲ - ۰/۰۸، غنای گونه ای بین ۲/۲۹ - ۰/۳۷ متغیر بود.

تنوع گونه ای کفزیان در طی سالهای مذکور مانند زئوپلانکتون بشدت کاهش یافت. میانگین وزن توده زنده از ۱۳/۷ گرم در متر مربع در سال ۷۴-۱۳۷۳ به ۱/۸ گرم در متر مربع در سال ۱۳۸۳ کاهش یافت ولی در سال ۱۳۸۴ بشدت افزایش و حداکثر میزان خود یعنی ۴۶/۷ گرم در متر مربع رسید. با افزایش عمق میانگین وزن توده زنده کفزیان بشدت کاهش یافت. مقایسه میانگین وزن توده زنده در دوره قبل و بعد از حضور شانه دار اختلاف معنی داری را نشان می دهد ($P < 0.001$) ولی بین فصول و مناطق مختلف اختلاف معنی داری مشاهده نشد (بترتیب $P > 0.137$ و $P > 0.782$). قبل از حضور شانه دار کرمها گروه غالب را تشکیل می دادند بطوریکه ۴۵٪ از کل تعداد کفزیان و حدود ۲۰٪ از کل وزن توده زنده به آنها تعلق داشت. در دوره بعد فراوانی تعداد آنها بشدت افزایش یافت (بیش از ۸۵٪) ولی از نظر وزن توده زنده Cardidae بیشترین میزان را بخود اختصاص داده است (بیش از

۹۰٪). شاخصهای تنوع گونه ای بین ۲/۵۱-۰/۶۹، یکنواختی بین ۰/۶۳-۰/۲۳ و غنای گونه ای نیز بین ۳/۷۹-۱/۱۱ در نوسان بود. با استفاده از نرم افزار AMBI نیز شاخص شانون - وینر در تمام فصول در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۵ در حد متوسط بود ولی در سالهای ۱۳۸۱ الی ۱۳۸۴ در اغلب فصول به محدوده بد تنزل پیدا نمود. شاخص مهم M-AMBI که ترکیبی از چندین شاخص می باشد نیز تقریباً تغییرات مشابه ای مانند شاخص شانون-وینر را نشان می دهد. بر اساس این شاخص وضعیت کیفی اکولوژیک دریای خزر در سواحل ایران در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۵ در همه فصول در محدوده عالی قرار داشت ولی در سالهای بعد (بعد از حضور شانه دار) به محدوده خوب تا متوسط تنزل یافته است.

روابط بین متغیرهای مختلف غیر زنده و فیتوپلانکتون نشان می دهد که بین شفافیت-شوری رابطه مستقیم، شفافیت-درجه حرارت آب، شفافیت-pH، شفافیت - نترات کل، شفافیت - نترات آلی، شفافیت - نترات معدنی، شفافیت-تعداد فیتوپلانکتون، شفافیت-وزن توده زنده فیتوپلانکتون رابطه معکوس معنی دار و قوی وجود دارد. مقایسه میانگین متغیرهای مختلف در دو دوره سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۹ و ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۵ (بترتیب قبل و بعد از حضور شانه دار در دریای خزر) نشان می دهد که میانگینهای صید کیلکا ماهیان کاهش، فراوانی نسبی کیلکای آنچوی و چشم درشت بشدت کاهش، فراوانی نسبی کیلکای معمولی بشدت افزایش، شاخصهای تنوع گونه ای، یکنواختی و غنای گونه ای و تعداد گونه های زئوپلانکتون بشدت کاهش، میانگین وزن توده زنده و میانگین شفافیت بشدت کاهش و میانگینهای اکسیژن، صید ماهی سفید و کفال ماهیان افزایش داشته است و در اغلب موارد این اختلافات در سطح $P < 0.05$ معنی دار بود. بنابراین در دوره دوم یعنی با حضور شانه دار مهاجم در دریای خزر میزان تولیدات اولیه افزایش، میزان وزن توده زنده زئوپلانکتون و بخصوص کیلکا ماهیان که از آنها تغذیه می کنند بشدت کاهش یافته ولی ماهیانی که از کف تغذیه می کنند مانند ماهی سفید و کفال ماهیان افزایش داشته اند

۱- مقدمه

دریای خزر بزرگترین دریاچه جهان و یکی از کهن ترین دریاچه های روی زمین است. این دریاچه یک دریاچه endorheic بوده و با اقیانوس ها و دریاها ارتباط ندارد. بهمین دلیل این نوع دریاچه به آلودگی بسیار حساس می باشند (<http://www.worldlakes.org/lakedetails.asp?lakeid=8762>).

چون سطح آب دریای خزر دائم در حال نوسان است مساحت آن نیز تغییر می کند. بر اساس گزارش Kritski et al., 1975 زمانی که سطح آب دریای خزر ۲۸ متر پائین تر از سطح آبهای آزاد بود مساحت آن ۳۷۶۰۰۰ کیلومتر مربع و حجم آن ۷۵۱۰۰ کیلومتر مکعب بود ولی حداکثر سطح دریای خزر ۴۳۶۰۰۰ کیلومتر مربع و حجم آن ۸۷۲۰۰ کیلومتر مکعب برآورد شده است (بر گرفته از Aladin and Plotnikov, 2004). طول دریای خزر ۱۲۲۵ کیلومتر و بیشترین، کمترین و متوسط عرض آن بترتیب ۵۶۶، ۲۰۴ و ۳۳۰ کیلومتر گزارش شده است (Zonn, 2000؛ بر گرفته از Aladin and Plotnikov, 2004).

دریای خزر به سه منطقه شمالی، میانی و جنوبی تقسیم می شود. مساحت سه منطقه بترتیب ۹۰/۳، ۱۳۷/۷ و ۱۴۸/۵ هزار کیلومتر مربع می باشد. خزر شمالی کمتر از ۱٪، خزر میانی ۳۵٪ و خزر جنوبی ۶۴٪ حجم آب دریای خزر را بخود اختصاص می دهند. حجم آب ورودی رودخانه ها در منطقه خزر شمالی بیش از ۸۸٪ از کل آب جریانات آبی دریای خزر را در طول سال بخود اختصاص می دهد (Kritski et al., 1975)؛ بر گرفته از Aladin and Plotnikov, 2004). متوسط عمق سه منطقه بترتیب ۶، ۱۷۵ و ۳۰۰ متر گزارش شده است (Aladin and Plotnikov, 2004).

بجز سه منطقه مذکور منطقه چهارم شامل خلیج کم عمق قره بغاز با عمقی کمتر از ۱۰ متر است. سطح این منطقه ۱۵۰۰۰ کیلومتر مربع (حدود ۳٪ از کل سطح دریای خزر) می باشد و نقش این خلیج در تنظیم سطح آب دریای خزر بسیار زیاد می باشد. این خلیج کم عمق تقریباً ۳ الی ۴ متر پائین تر از سطح دریای خزر بوده و بهمین دلیل آب دریا بطور دائم در آن جریان دارد. این خلیج بطور دائم آب دریای خزر را بداخل خود می کشد و آب آن بسرعت تبخیر می گردد (Aladin and Plotnikov, 2004).

مهمترین پارامتر غیر زنده دریای خزر شوری می باشد. شوری در خزر شمالی، میانی، جنوبی و خلیج قره باغ بسیار متفاوت می باشد. در خزر شمالی شوری دارای دامنه وسیعی بوده و از ۰/۵ تا ۱۰ گرم در لیتر تغییر می کند. میانگین شوری در سه منطقه دیگر بترتیب ۱۲/۷، ۱۳ و بیش از ۳۰۰ ppt برآورد شده است (Aladin and Plotnikov, 2004).

آب بیش از ۱۳۰ رودخانه به دریای خزر جریان دارد. سطح حوزه آنها برابر ۳/۵ میلیون کیلومتر مربع می باشد. در سالهای ۹۵-۱۹۹۰ میانگین حجم آب ورودی رودخانه ها ۳۰۰ کیلومتر مکعب بود که ولگا ۸۰/۷٪ (۲۴۱/۵ متر مکعب)، کورا ۶/۱٪، اورال ۹/۲٪، ترک ۲/۸٪ و سایر رودخانه ها ۱۳/۳٪ از کل این حجم آبی را بخود اختصاص دادند (Katunin et al., 1986). آب رودخانه ولگا به دو شاخه تقسیم می گردد. شاخه کوچکتر به سمت سواحل شرقی خزر شمالی رفته و با آبهای رودخانه اورال ادغام می شود و چرخه بسته ای را ایجاد می کند و شاخه بزرگتر به سمت سواحل غربی بعد به سمت جنوب رفته سپس ادامه یافت و به سمت شبه جزیره آبشرون و نهایتاً در داخل آبهای شمالی جریان می یابد.

بطور سالانه منابع بیولوژیک دریای خزر (اساساً ذخایر ماهی) حدود ۵ الی ۶ میلیارد دلار آمریکا برآورد گردید (Glukhovtsev, 1997). آلودگی یک تهدید کننده جدی برای تنوع گونه ای در دریای خزر می باشد. منابع آلوده کننده شامل تخلیه فاضلابهای صنعتی، کشاورزی، نفتی و اتفاقات غیر مترقبه و فاضلاب شهری می باشند. مهمترین منبع آلوده کننده از رودخانه ولگا سرچشمه می گیرد. میزان آلودگی تخلیه شده از ولگا قابل مقایسه با آلودگی نفتی و صنعتی باکو و تاسیسات Sumgait و با آلودگی تخلیه شده در کورا می باشد. در ترکمنستان آلودگی اصلی از پالایشگاه نفت ترکمنستان و از میدانهای نفتی Cheleken می باشد. مهمترین سموم تپیک در دریای خزر هیدروکربورهای نفتی، فلزات سنگین، فنل، سورفکتانتها و سموم کلروارگانیک هستند. آلودگی نفتی خطرناکترین این آلودگیها است. اثرات متقابل موجودات زنده آبی با هیدروکربورهای نفتی سبب تغییرات فیزیولوژیکی، بیوشیمی و مورفولوژیکی در موجودات زنده می گردد (Aladin and Plotnikov, 2004). دومین گروه سموم متداول فلزات سنگی هستند. خطرناکترین آنها برای موجودات زنده سرب، کادمیوم، روی و مس هستند (Aladin and Plotnikov, 2004).

اولین تحقیقات دامنه دار جهت شناسایی جانوران دریای سیاه، خزر و اورال در اوایل قرن بیستم (۱۹۰۴) انجام شد و ساوینسکی فهرست کلی جانوران این دریاها را ارائه نمود (نقل از پورغلام و همکاران، ۱۳۷۵).

در مطالعه و تحقیق بر روی دریای خزر، کنی پوویچ سه پروژه مهم علمی را در سالهای ۱۹۰۴، ۱۳-۱۹۱۲ و ۱۵ - ۱۹۱۴ اجرا نمود و تصویری پراکندگی ژرفا، جریانهای آب، درجه حرارت، درجه شوری، میزان اکسیژن میزان انیدریدسولفوریک و همچنین پلانکتون، بنتوز و ماهیها ارائه نمود (نقل از مائی سیو و فیلاتووا، ۱۹۸۵).

در سال ۱۹۳۰ به بعد روند اصلی و کامل مطالعات فیتوپلانکتون دریای خزر توسط کیسلف (۱۹۳۸ و ۱۹۴۰)، اسمیرنوا (۱۹۴۹) و یاشنف (۱۹۳۸ و ۱۹۳۹) شروع و اولین اطلاعات در باره تعداد و بیوماس گونه‌های مختلف بدست آمد (نقل از روشن طبری، ۱۳۷۹). برای اولین بار سنجش کمی فیتوپلانکتون خزر میانی تا قبل از انتقال ریزوسولینا بوسیله اسمیرنوا در سال ۱۹۴۹ انجام شد (قاسم اف، ۱۳۷۲). در ژوئیه سال ۱۹۶۲ متخصصین هیدروبیولوژی آکادمی علوم شوروی نمونه‌های فیتوپلانکتون را در کل دریای خزر از ایستگاههای محدودی جمع‌آوری نمودند. نمونه‌برداری فصلی و همزمان فیتوپلانکتونها در کلیه سطوح دریای خزر برای اولین بار در سالهای ۱۹۶۲ و ۱۹۶۳ انجام شد. همچنین در مورد فیتوپلانکتونهای خزر میانی و جنوبی و بویژه نواحی غربی آن چند اثر از بابایو ۱۹۶۷، ۱۹۶۸ و ۱۹۷۰ انتشار یافته‌است که در آنها اطلاعاتی در مورد ترکیب گونه‌ای و کمی فیتوپلانکتونها همراه با تغییرات فصل آنها ارائه شده است (نقل از شریعتی، ۱۳۷۱).

در دهه ۱۹۳۰ مطالعات کمی میکروبیولوژیک بویژه در خزر شمالی توسط بوتکویچ ۱۹۳۸ آغاز شد. این مطالعات در سالهای ۵۳ - ۱۹۵۱ با همکاری محققین انستیتوی میکروبیولوژی آکادمی علوم شوروی در سطح دریا و تمام اعماق آب (تقریباً از سطح آب تا حداکثر اعماق) انجام شد. طی سالهای ۷۶ - ۱۹۷۴ به رهبری نوژیلووا ضمن سنجش تعداد و بیوماس میکروارگانیسمها در آب دریای خزر به ساختار کیفی میکروفلورها توجه بیشتری شد (سلمانوف، ۱۹۸۷).

اولین مطالعات زئوپلانکتونی در سالهای ۱۹۱۳ تا ۱۹۱۴ توسط چوگونووا (Chougounova) در مناطق کم عمق خزر شمالی انجام شد که در آن ترکیب و اختصاصات گونه‌های زئوپلانکتون ارائه شد (مائی سیو و فیلاتووا، ۱۹۸۵). طی سالهای ۳۵ - ۱۹۳۴ برای اولین بار بررسیها و مطالعات کمی زئوپلانکتون خزر شمالی در اعماق مختلف دریا و در فصل تابستان توسط یا شنوخت (Yashnov) (۱۹۳۹) انجام گرفت. از سال ۱۹۳۸ بررسی و مطالعه مستمر سالانه وضعیت پلانکتونها بطور کاملتر در خزر شمالی و بطور غیر منظم در خزر میانی و جنوبی شروع شد (مائی سیو و فیلاتووا، ۱۹۸۵).

تاکنون مطالعاتی در ارتباط با شناسایی، تنوع و پراکنش فون بنتیک دریای خزر توسط محققین روسی طی سالهای متمادی انجام گرفته که در نهایت نتایج آن توسط مائی سیوا (۱۹۸۵) تحت مجموعه‌ای بنام اطلس بی مهرگان دریای خزر انتشار یافته است. بررسی و مطالعه بنتوز در منطقه شمالی دریای خزر از سال ۱۹۳۵ شروع شد و همه ساله انجام شده است و مطالب مربوط به بنتوز دریای خزر که تا سال ۱۹۶۰ جمع آوری شده بود توسط زنکوویچ (۱۹۶۲) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. و اولین بررسی بر روی موجودات بنتیک آبهای سواحل جنوبی دریای خزر توسط محققین روسی به سرپرستی ولادیمیر سکایا در سال ۱۹۶۸ صورت گرفت که در آن تراکم و زی توده موجودات غالب در این نواحی مشخص گردید (کاتونین، ۱۳۷۵).

همانطوریکه ذکر شد دریای خزر بواسطه عدم ارتباط با اقیانوسها به آلودگی بسیار حساس می باشد و از طرف دیگر عوامل متعددی این اکوسیستم منحصر بفرد جهانی را تهدید می نماید بنابراین برای شناخت عملکرد هر یک از این عوامل و تصمیم گیری در مدیریت و کنترل آنها نیازمند شناخت کامل عوامل زنده و غیر زنده آن می باشد. بدین منظور مطالعات هیدرولوژی و هیدروبیولوژی دریای خزر (سواحل ایران) بطور پراکنده در سال ۱۳۵۷ توسط یک گروه کارشناس از کشور روسیه با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست انجام گرفته که بعلت مصادف شدن آن با شرایط و وضعیت کشور در بروز انقلاب اسلامی، ناتمام ماند. بنابراین نخستین تحقیقات دریایی در این زمینه توسط کارشناسان ایرانی در سال ۱۳۵۷ توسط مرحوم دکتر تجلی پور تحت عنوان بررسی جانوران بستر دریای خزر در منطقه بین آستارا تا بندر انزلی صورت گرفت (تجلی پور، ۱۳۸۵). مطالعات دیگری در سال ۱۳۶۹-۱۳۶۸ در ۵ تا ۱۰۰ متر در منطقه بندر انزلی تا سفیدرود توسط مرکز تحقیقات شیلاتی استان گیلان انجام گرفت. در سالهای ۱۳۶۹-۱۳۶۸ مطالعات مشابهی در اعماق ۱۰ متر در منطقه بندر انزلی تا سفیدرود توسط مرکز تحقیقات شیلاتی استان گیلان انجام گرفت. در سال ۷۴ - ۱۳۷۳ طرح مطالعات هیدرولوژی و هیدروبیولوژی حوضه جنوبی دریای خزر بطور مشترک با کارشناسان مرکز تحقیقات کاسپینرخ روسیه و مراکز تحقیقاتی مازندران و گیلان در اعماق ۱۰ تا ۸۰۰ متر اجرا شده و در سالهای ۷۶-۱۳۷۵ طرح مذکور بدون همکاری کارشناسان روسی انجام گردید (حسینی و همکاران، ۱۳۸۷). همچنین مطالعات آلودگی های نفتی و فلزات سنگین نیز در سالهای ۷۶-۱۳۷۵ توسط مراکز تحقیقات شیلاتی استان مازندران و گیلان انجام شده است (نصراله زاده و همکاران، ۱۳۷۶). در سالهای ۸۰-۱۳۷۷ مطالعات هیدرولوژی و هیدروبیولوژی و آلودگی های

زیست محیطی اعماق کمتر از ۱۰ متر حوضه جنوبی دریای خزر انجام گرفت (لالوئی و همکاران، ۱۳۸۳). در این مطالعه فاکتورهای فیزیکی و شیمیایی، پلانکتون و موجودات بنتیک و همچنین آلودگی های زیست محیطی (فلزات سنگین، سموم کلره کشاورزی، دترجنت ها و آلاینده های نفتی) در ۱۸ لاین عمود بر ساحل از آستارا تا حسنقلی اندازه گیری گردید. در سال ۸۳-۱۳۸۲ این مطالعه مجدداً انجام شد (هاشمیان و همکاران، ۱۳۸۸) در بررسی پراکنش شانه داران از سال ۱۳۸۲ تا سال ۱۳۸۵ نیز از جانوران بستر نمونه برداری صورت شد (روحی و همکاران، ۱۳۸۸). در ارزیابی ذخایر ماهیان خاویاری توسط CEP که در سال ۱۳۸۲ توسط انستیتو ماهیان خاویاری و با همکاری این پژوهشکده صورت گرفت ۳۰ تا ۳۵ ایستگاه نمونه برداری کف زیان در چهار فصل از عمق ۵ تا ۱۰۰ صورت گرفت و تا سال ۱۳۸۵ ادامه یافت. یافته های علمی این گزارشات بصورت پراکنده و بطور سالانه گزارش شده و امکان تعقیب روند تغییرات را ممکن نمی سازد.

در بین موجودات آبی، کفزیان هم بدلیل نقش حیاتی که در چرخه مواد مغذی، تجزیه دیتریتها و منبع غذائی گروههای بالاتر تروپی دارند و هم بدلیل حساسیتهای این موجودات در مقابل تغییرات که در محیطهای دریایی رخ می دهد از خود نشان می دهند، دارای اهمیت بسیار زیادی هستند. و شاخص مناسبی برای ارزیابی کیفی اکولوژیکی محیطهای دریایی محسوب می شوند. بنابراین با استفاده از دو شاخص AMBI و M-AMBI (که در دهه اخیر بفراوانی مورد استفاده قرار می گیرد) دریای خزر مورد ارزیابی قرار گرفته است.

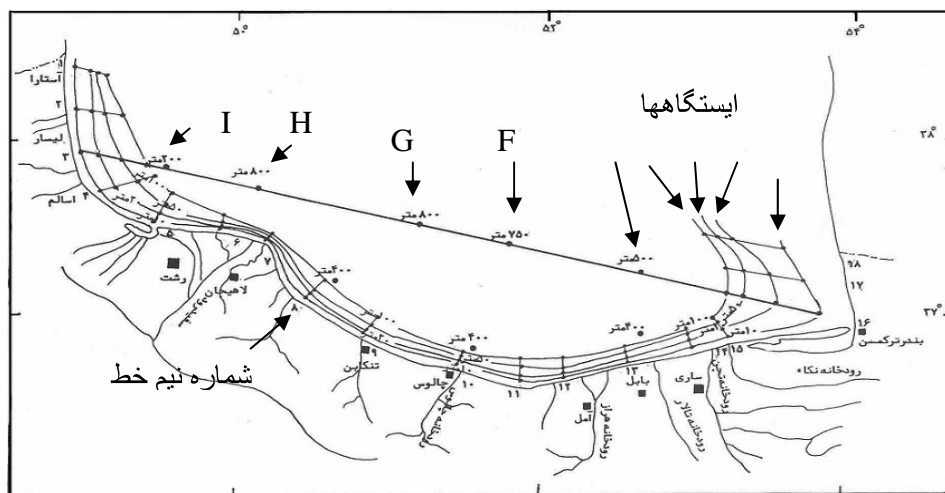
در مطالعاتی که در طی دهه اخیر انجام شده (مانند Kideys *et al.*, 2008; Roohi *et al.*, 2010; Daskalov and Mamedov, 2007; Nasrollahzadeh *et al.*, 2008; Fazli *et al.*, 2007; Fazli *et al.*, 2009a,b; Ganjian *et al.*, 2010) تاکید شده است که یکی از دلایل اصلی تغییر در ساختار اکولوژیک دریای خزر حضور شانه دار مهاجم (*Mnemiopsis leidyi*) در دهه اخیر در دریای خزر می باشد که اثرات نامطلوبی بر روی اکو سیستم دریای خزر داشته است. بنابراین در این مطالعه علاوه بر ارائه همه داده های موجود و بررسی روند تغییرات در دهه اخیر و بررسی روابط بین پارامترهای مختلف زنده و غیر زنده در حوزه جنوبی دریای خزر، مقایسه ای نیز بین دو دوره زمانی قبل و بعد حضورشانه دار در دریای خزر صورت گرفته است. .

۲- مواد و روش ها

در این مطالعه داده هائیکه طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵، در گشتهای تحقیقاتی بوسیله کشتی گیلان و شناورهای کوچکتر در حوضه جنوبی دریای خزر در سواحل ایران جمع آوری شده، مورد تجزیه و تحلیل و ارزیابی قرار گرفت. معمولاً نمونه برداری در طول سال و یک بار در هر فصل (بهار، تابستان، پاییز و زمستان) صورت پذیرفت.

۲-۱ منطقه مورد بررسی

در این مطالعه حوزه جنوبی دریای خزر در فصول مختلف از آستارا در جنوب غربی تا حسنقلی در جنوب شرقی دریای خزر مورد بررسی قرار گرفت. منطقه مورد مطالعه در مرز ۳۸ درجه شمالی و ۴۹ تا ۵۴ درجه، غرب و شرق آن مرز می باشد (شکل ۱-۱)

شکل ۲-۱ - محل استقرار ایستگاه ها و نیم خط های عمود بر ساحل

۲-۲ - ایستگاه های نمونه برداری

در سالهای ۱۳۷۳ (زمستان) تا ۱۳۷۹ (بهار) مطالعه در ۱۸ نیم خط عمود بر ساحل و یک خط افقی از لیسار تا بندر ترکمن به شرح جدول ۲-۱ و شکل ۲-۱ انجام شد. لازم بذکر است که در طی سالهای ۱۳۸۰ به بعد تعداد خط عمود به ساحل از ۱۸ به ۶ نیم خط (لیسار، انزلی، سفید رود، نوشهر، بابلسر و گهر باران) تقلیل یافت. ضمناً

در بعضی از سالها (۱۳۸۱ الی ۱۳۸۳) علاوه بر ۶ نیم خط تعدادی ایستگاه نمونه برداری که بین این نیم خط ها وجود داشتند بطور تصادفی نمونه برداری شدند.

بر روی هر نیم خط ۴ ایستگاه نمونه برداری تحت عنوان A, B, C, D بترتیب اعماق ۱۰۰، ۵۰، ۲۰ و ۱۰ متر انتخاب شدند. در خط افقی فرضی که لیسار را به بندرترکمن متصل می نماید نیز ۵ ایستگاه شامل: I, H, G, F, E بترتیب در اعماق ۸۰۰، ۷۵۰، ۵۰۰، ۲۰۰ متر انتخاب شدند که از سطح تا عمق ۲۰۰ متر نمونه برداری انجام گرفت. نیم خط های مذکور، ایستگاه های نواحی ساحلی (D,C,B,A) از سطح تا عمق ۱۰۰ متر را تشکیل می دهند و خط افقی از لیسار تا بندرترکمن ایستگاه های مناطق عمیق دریا از ۲۰۰ تا ۸۰۰ متر را شامل می شوند (ایستگاه های I,H,G,F,E). بیشتر نیم خط ها در امتداد رودخانه های منتهی به دریا بوده اند. ۱۸ نیم خط به سه منطقه به شرح زیر تقسیم گردید:

الف) غرب: از نیم خط یک تا هفت

ب) مرکز: از نیم خط هشت الی سیزده

ج) شرق: از نیم خط چهارده الی هیجده

در سالهای ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۳ با توجه به موقعیت مکانی ایستگاهها در سه ناحیه غرب، میانی و شرق دسته بندی شدند.

جدول ۱-۲ موقعیت ایستگاه ها و نیم خط های عمود بر ساحل

نیم خط	محل	طول جغرافیایی	عرض جغرافیایی
۱	آستار	۴۹° ۰۸' - ۴۸° ۵۶'	۳۸° ۲۳' - ۳۸° ۲۵'
۲	لمیر	۴۹° ۲۰' - ۴۸° ۵۸'	۳۸° ۰۷' - ۳۸° ۱۱'
۳	لیسار	۴۹° ۲۷' - ۴۸° ۵۸'	۳۷° ۵۳' - ۳۷° ۵۸'
۴	دیناچال	۴۹° ۲۸' - ۴۹° ۰۴'	۳۷° ۴۷' - ۳۷° ۴۱'
۵	انزلی	۴۹° ۳۲' - ۴۸° ۲۹'	۳۷° ۳۶' - ۳۷° ۲۹'
۶	حسن کیاده	۴۹° ۵۷' - ۴۹° ۵۶'	۳۷° ۳۲' - ۳۷° ۲۹'
۷	سفید رود	۵۰° ۱۶' - ۵۰° ۱۴'	۳۷° ۲۶' - ۳۷° ۲۴'
۸	رحیم آباد	۵۰° ۳۷' - ۵۰° ۳۰'	۳۷° ۰۸' - ۳۷° ۰۲'
۹	تنکابن	۵۰° ۵۹' - ۵۰° ۵۴'	۳۶° ۵۶' - ۳۶° ۴۹'
۱۰	نوشهر	۵۱° ۳۰' - ۵۱° ۲۹'	۳۶° ۴۵' - ۳۶° ۴۱'
۱۱	توسکا توک	۵۱° ۵۵' - ۵۱° ۵۶'	۳۶° ۴۴' - ۳۶° ۳۵'
۱۲	خشت سر	۵۱° ۳۰' - ۵۱° ۲۹'	۳۶° ۴۴' - ۳۶° ۳۸'
۱۳	بابلسر	۵۲° ۴۰' - ۵۲° ۳۹'	۳۶° ۴۹' - ۳۶° ۴۴'
۱۴	ساری	۵۳° ۰۴' - ۵۳° ۰۶'	۳۶° ۵۶' - ۳۶° ۵۰'
۱۵	گهر یاران	۵۳° ۱۳' - ۵۳° ۱۷'	۳۶° ۰۳' - ۳۶° ۵۲'
۱۶	ترکمن	۵۳° ۱۲' - ۵۳° ۵۳'	۳۶° ۰۹' - ۳۶° ۰۱'
۱۷	گمیشان	۵۳° ۰۸' - ۵۳° ۴۴'	۳۶° ۱۹' - ۳۶° ۱۳'
۱۸	حسقلی	۵۳° ۰۱' - ۵۳° ۳۷'	۳۶° ۳۳' - ۳۶° ۲۴'

نمونه برداری در هر عمق (ایستگاه) در اعماق مختلف (جدول ۲-۲) سطح، ۵، ۱۰، ۲۰، ۵۰، ۱۰۰ متری صورت گرفت.

جدول ۲-۲ - لایه های نمونه برداری در هر ایستگاه					
ایستگاه (عمق متر)					لایه نمونه برداری
A (۱۰)	۰	۵	۱۰		
B (۲۰)	۰	۵	۱۰	۲۰	
C (۵۰)	۰	۵	۱۰	۲۰	۵۰
D (۱۰۰)	۰	۵	۱۰	۲۰	۵۰ ۱۰۰

۲-۳- روش نمونه برداری

فیتوپلانکتون. برای جمع آوری نمونه های فیتوپلانکتونی از بطری روتنر استفاده شد (Vollenweider, 1974). در این روش ۵۰۰ سی سی آب از لایه های ۵، ۱۰، ۲۰، ۵۰، ۱۰۰، ۲۰۰ متر در ظروف شیشه ای جمع آوری و با فرمالین (۴٪) فیکس و به آزمایشگاه منتقل گردید

(Salmanov, 1987; Sorina, 1978). در ایستگاه های A (عمق ۱۰ متر) هر نیم خط سه نمونه (در اعماق ۵، ۱۰، ۲۰، ۵۰ متر)، ایستگاه های B (عمق ۲۰ متر) چهار نمونه (در اعماق ۵، ۱۰، ۲۰، ۵۰ متر)، ایستگاههای C (عمق ۵۰ متر) پنج نمونه (در اعماق ۵، ۱۰، ۲۰، ۵۰ متر) و در ایستگاههای D (عمق ۱۰۰ متر) شش نمونه (در اعماق ۵، ۱۰، ۲۰، ۵۰، ۱۰۰) از لایه های فوق گرفته شد. در مجموع ۴۵۵۹ نمونه فیتوپلانکتونی در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ تهیه شد (جدول ۲-۳).

زئوپلانکتون. نمونه برداری زئوپلانکتونی با تور مخروطی (۴۹ چشمه در هر سانتی متر) با قطر دهانه ورودی ۳۶ سانتی متر صورت گرفت. در هر یک از ایستگاههای مربوط به نیم خط ها (اعماق ۱۰، ۲۰، ۵۰، ۱۰۰ متر) تور به عمق مورد نظر فرستاده شد و از لایه های ۱۰-۲۰، ۲۰-۵۰، ۵۰-۱۰۰ متر به صورت کشش عمودی نمونه برداری انجام گرفت. بنابراین در ایستگاههای عمق ۱۰ متر یک نمونه، ۲۰ متر دو نمونه، ۵۰ متر سه نمونه و ۱۰۰ متر ۴ نمونه از لایه های فوق گرفته شد، بطوریکه در ۱۸ نیم خط عمود بر ساحل در هر فصل ۱۸۰ نمونه گرفته شد. در مناطق عمیق، علاوه بر لایه های فوق لایه های بیش از ۲۰۰ نیز مورد بررسی قرار گرفتند. در مجموع ۱۶۴۱ نمونه زئوپلانکتون در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ تهیه شد (جدول ۲-۴). نمونه ها در ظرف جمع آوری

و یا فرمالین ۴٪ به روش (Wetzel and Liken, 1991) فیکس شده سپس مشخصات نمونه مانند تاریخ، مکان، عمق و طول لایه نمونه برداری روی ظرف نوشته شده، نمونه ها برای بررسی به آزمایشگاه منتقل شدند.

جدول ۲-۳ تعداد نمونه فیتوپلانکتون تهیه شده در هر فصل
در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ در سواحل ایرانی دریای خزر

سال	فصل				کل
	بهار	تابستان	پائیز	زمستان	
۱۳۷۳	-	۳۴۰	-	-	۳۴۰
۱۳۷۴	۳۵۸	-	۳۹۶	۳۹۶	۱۱۱۹
۱۳۷۵	۳۸۳	۴۰۷	۳۷۱	۳۶۹	۱۵۳۰
۱۳۷۸	-	۱۰۴	۱۰۶	۱۰۴	۳۱۴
۱۳۷۹	۱۰۶	-	-	-	۱۰۶
۱۳۸۰	-	۱۴	۳۲	۴۲	۸۸
۱۳۸۱	۴۲	۴۲	-	-	۸۴
۱۳۸۲	۱۳	۴۰	۱۱۴	۷۵	۲۴۲
۱۳۸۳	۱۰۰	۸۳	۳۳	۵۱	۲۶۷
۱۳۸۴	۶۷	۶۸	۶۴	۶۷	۲۶۶
۱۳۸۵	۶۳	۶۸	۱۴	۵۸	۲۰۳
کل	۱۱۳۲	۱۱۶۶	۱۱۳۰	۱۱۳۱	۴۵۵۹

جدول ۲-۴ تعداد نمونه ژئوپلانکتون تهیه شده در هر فصل در سالهای
۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ در سواحل ایرانی دریای خزر

سال	فصل				کل
	بهار	تابستان	پائیز	زمستان	
۱۳۷۳	-	۱۹۲	-	-	۱۹۲
۱۳۷۴	۲۱۷	-	۲۱۶	۲۲۰	۶۵۳
۱۳۷۵	۸۱	-	-	-	۸۱
۱۳۷۸	-	۵۰	۵۲	۵۳	۱۵۵
۱۳۸۰	-	۲۴	۲۸	۳۲	۸۴
۱۳۸۱	۲۱	۱۳	-	-	۳۴
۱۳۸۲	۱۳	۱۳	۴۹	۳۵	۱۱۰
۱۳۸۳	۵۴	۳۹	۲۵	۳۸	۱۵۶
۱۳۸۴	۲۸	۲۹	۳۴	۳۲	۱۲۳
۱۳۸۵	۱۵	۳۸	-	-	۵۳
کل	۴۲۹	۳۹۸	۴۰۵	۴۱۰	۱۶۴۱

برای نمونه برداری موجودات کف زی از نمونه بردار چنگه ای (Grab) با سطح پوشش ۰/۱ مترمربع استفاده گردید. جهت شستشوی نمونه ها و جدا سازی ماکروبتوزها از بین رسوبات از الک با قطر چشمه ۰/۵ میلی متر

تعبیه شده بر روی میز به ارتفاع یک متر، که بر روی عرشه شناور تحقیقاتی تعبیه شده بود، استفاده گردید. نمونه ها با آب دریا شستشو داده شد و محتویات روی الک در ظروف پلاستیکی یک لیتری جمع آوری و با فرمالین ۱۰٪ تثبیت و در نهایت به آزمایشگاه انتقال داده شدند. از موجودات کفزی در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ تعداد ۹۵۹ نمونه تهیه شد (جدول ۵-۲).

جدول ۵-۲ تعداد نمونه بنتیک تهیه شده در هر فصل در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ در سواحل ایرانی دریای خزر

سال	فصل				کل
	بهار	تابستان	پائیز	زمستان	
۱۳۷۳	-	۶۶	-	-	۶۶
۱۳۷۴	۷۹	-	۷۳	۷۰	۲۲۲
۱۳۷۵	۷۳	۷۱	۷۳	۷۱	۲۸۸
۱۳۸۱	-	۳۷	-	-	۳۷
۱۳۸۲	۴۲	۸	۵۰	۲۱	۱۲۱
۱۳۸۳	۳۰	۲۷	۲۱	۱۲	۹۰
۱۳۸۴	۳۰	-	۱۹	۲۰	۶۹
۱۳۸۵	۳۰	۲۰	-	۱۶	۶۶
کل	۲۸۴	۲۲۹	۲۳۶	۲۱۰	۹۵۹

پارامترهای فیزیکی و شیمیائی شامل درجه حرارت، اکسیژن محلول، pH شوری و غلظت مواد مغذی (Biogen) شامل ازت، فسفر و سیلیس در هر نیم خط با نمونه برداری از آب در لایه های مختلف ۰، ۵، ۱۰، ۲۰، ۵۰ و ۱۰۰ در چهار فصل از سال مورد اندازه گیری قرار گرفت. در مجموع ۴۹۹۷ نمونه فیزیکی و شیمیائی در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ تهیه شد (جدول ۶-۲). کلیه نمونه ها در ظروف یک لیتری با استفاده از نمونه بردار هیدروبیوز (Hydrobios) جمع آوری و به آزمایشگاه منتقل گردید.

جدول ۶-۲ تعداد نمونه فیزیکی و شیمیایی تهیه شده در هر فصل در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ در سواحل ایرانی دریای خزر

سال	فصل				کل
	بهار	تابستان	پائیز	زمستان	
۱۳۷۳	-	۳۱۱	-	-	۳۱۱
۱۳۷۴	۳۷۶	-	۳۹۴	۳۹۹	۱۱۶۹
۱۳۷۵	۴۰۴	۴۱۲	۴۰۰	۳۹۲	۱۶۰۸
۱۳۷۸	۱۲	۱۳۸	۱۲۰	۱۲۰	۴۸۰
۱۳۷۹	۱۲۰	-	-	-	۱۲۰
۱۳۸۰	-	۷۱	۷۳	۱۰۲	۲۴۶
۱۳۸۱	۸۹	۱۱۲	۶۵	-	۲۶۶
۱۳۸۲	-	-	۵۵	۵۷	۱۱۲
۱۳۸۳	۳۸	۸۸	۱۲	۵۰	۱۸۸
۱۳۸۴	-	۱۰۰	۷۰	۱۰۰	۲۷۰
۱۳۸۵	۷۰	۸۳	۱۶	۵۸	۲۲۷
کل	۱۱۹۹	۱۳۱۵	۱۲۰۵	۱۲۷۸	۴۹۹۷

۴-۲- روش بررسی نمونه ها

فیتوپلانکتون. نمونه های فیتوپلانکتونی در آزمایشگاه مطابق روش کیسلف و اوساچر برگرفته شده از سلمانوف (۱۹۸۷) مورد مطالعات کمی و کیفی قرار گرفتند. در این روش نمونه ها بمدت ۱۰ روز در تاریکی نگهداری گردید تا کاملاً فیتوپلانکتون رسوب داده شوند و سپس با سیفون های مخصوص آب لایه فوقانی که فاقد هرگونه فیتوپلانکتون می باشد، تخلیه گردند. باقی مانده نمونه در چند مرحله بمدت ۵ دقیقه، سانتریفوژ (مدل Labofuge 200 با ۳۰۰ دور در دقیقه) گردید تا حجم نهائی به ۳۰-۲۵ ml برسد. نمونه ها در دو مرحله کیفی و یک مرحله کمی با لام های خط کشی شده و لامل ۲۴×۲۴ میلی متر بوسیله میکروسکوپ با بزرگنمایی های X10, X20, X40 مشاهده و بررسی شد.

الف- بررسی کیفی. نمونه آب دریا را پس از سانتریفوژ همگن کرده و چند قطره آنرا با اتوزین رنگ آمیزی و با استفاده از کلید شناسائی (Habit and Pankov, 1976 ; Desikachary, 1958) شناسائی شد. در این مرحله تعداد دقیق مهم نیست بلکه حدود تعداد نمونه فیتوپلانکتون مهم است تا در صورت زیاد بودن نمونه های فیتوپلانکتونی برای مرحله کمی آنرا رقیق و یا غلیظ کرد.

ب) بررسی کمی. پس از تعیین رقت یا غلظت در مرحله کیفی نمونه را به مدت ۲۴ ساعت رسوب داده و سپس با استفاده از پیپ پیستون ۰/۱ میلی لیتر نمونه آب دریا را برداشته و با استفاده از ائوزین رنگ آمیزی و با استفاده از میکروسکوپ شناسائی و تعداد هر گونه شمارش شد. واحد محاسباتی میلی گرم در متر مکعب می باشد. با شمارش تعداد فیتوپلانکتون و ضرب آنها در ضریب حجمی (نسبت به حجم آب بررسی شده) حجم تقریبی هر فیتوپلانکتون بر اساس اندازه گیری ابعاد و محاسبه فرمول های هندسی با توجه به شکل موجود، محاسبه شد (مالوزوا و ادیانسیستکا، ۱۹۵۴ برگرفته شده از سلیمانوف ۱۹۸۷). محاسبه توده زنده با استفاده از اشکال هندسی و فرمول های حجمی صورت پذیرفت.

زئوپلانکتون. پس از انتقال نمونه های زئوپلانکتون ابتدا برای تغلیظ نمونه از تور با چشمه کوچک تر از تور نمونه برداری استفاده شد و سپس در زیر لوپ، نمونه هایی مانند تخم و لارو ماهی، سخت پوستان عالی و مدوزها را از نمونه اصلی خارج کرده و بطور جداگانه شمارش و توزین شدند (Newel, 1977). برای شمارش نمونه ها توسط پی پت sample روی ظرف شمارش Bogavrov قرار گرفته و نمونه هایی که در سطح محفظه پراکنده شده اند شمارش شدند (Newel, 1977) وزن موجودات بوسیله اندازه گیری طول و با استفاده از شکل های هندسی آنها محاسبه گردید (Lawrence et al., 1987).

در بررسی کوبه پودا، جنس *Eurytemora* دارای دو گونه *Eurytemora grimmii* دارای جثه بزرگتر و *Eurytemora minor* دارای جثه کوچکتری است. این گونه ها بومی دریای خزر بوده که از نظر مرفولوژی بسیار بهم نزدیک می باشند و فرق آنها تنها در وضعیت سنی و رشد عضو اول پای خارجی *Exopodit* (جفت پای پنجم جنس ماده) است. لذا به هنگام آنالیز داده ها با هم مورد بررسی قرار گرفته اند. *E. minor* فرم اصلی پلانکتون خزر جنوبی می باشد و گونه دیگر بندرت در اعماق زیاد آب مشاهده شد.

کفزیان. در آزمایشگاه نمونه های ماکروبتوزها از رسوبات جداسازی و شناسایی و شمارش شده در نهایت آب سطح خارجی بدن گروه های ماکروبتوز با استفاده از کاغذ خشک کن حذف شده و وزن تر آنها با ترازوی حساس با دقت ۰/۰۰۱ تعیین گردید. در مورد دوکفه ایها کفه ها از هم باز شده و بر روی کاغذ خشک کن کاملاً خشک سپس وزن شده اند (با پوسته صدف). اکثر نمونه های ماکروبتوز در حد گونه و برخی در حد جنس و خانواده و یا رده شناسایی و مورد بررسی قرار گرفته اند.

آنالیز دانه بندی رسوبات (grain size) و اندازه گیری کل مواد آلی (Total Organic Matter = T.M.O) بر اساس دستورالعمل روش مطالعه بتوزها (Holme & McIntyre, 1984) فقط در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۶ انجام شد. پارامترهای فیزیکی و شیمیایی. از پارامترهای هیدرولوژی دمای آب با استفاده از ترمومترهای برگردان آلمانی دارای جلد به همراه ترمومتر معمولی و همچنین از ترمومترهای برگردان ژاپنی اندازه گیری شد (حساسیت دماسنج آلمانی در حد یکصدم و حساسیت دماسنج ژاپنی در حد یکدهم بوده است). اکسیژن محلول به روش وینکلر اندازه گیری شد. نمونه ها در محل فیکس و سپس با تیتراسیون مورد اندازه گیری قرار گرفتند.

تعیین مقدار pH آب، به کمک pH متر با الکتروود حساس از شرکت TOA ژاپنی استفاده گردید. برای تعیین میزان شوری از شوری سنج روسی مدل GM-65 استفاده شد.

مواد بیوژن (ازت، فسفر و سیلیس) بوسیله دستگاه اسپکتروفتومتر Cecil و Hitachi به عمل مطابق روشهای ذیل اندازه گیری شد (Greenberg et al., 1992; Sapozhnikov et al., 1988):

فسفر معدنی، روش آمونیم مولیدات؛ فسفر کل، روش هضم و آمونیم مولیدات؛ ازت آمونیاکی، روش فنل هیپوکلریت؛ ازت نیترونی، روش N-نفتیل آمین؛ ازت نیتراتی، روش ستون کاهنده؛ ازت کل؛ روش هضم و ستون کاهنده؛ سیلیس؛ روش آمونیم مولیدات.

تجزیه و تحلیل داده ها. اغلب داده هائیکه در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ جمع آوری شده بود تحت برنامه های Foxpro و Excell قرار داشت. برای تجمیع داده ها، همه داده ها تحت برنامه SPSS دسته بندی شد. ابتدا تجزیه و تحلیل مقدماتی برای پالایش داده ها و حذف داده های غلط صورت گرفت. پس از اطمینان از صحت داده ها تجزیه و تحلیل نهائی انجام شد. برای مقایسه میانگینها از آنالیز واریانس و آزمون توکی و آزمون t استفاده شد. برای بررسی نرمال بودن توزیع داده ها از آزمون کولموگروف-اسمیرنف استفاده شد. دادهای وزن توده زنده فیتوپلانکتون، زئوپلانکتون و موجودات بنتیک دارای توزیع نرمال نبودند شکل ظاهری توزیع های فوق نیز موید این موضوع می باشد (شکلهای ۲-۲ الی ۲-۴). ولی لگاریتم این داده ها دارای توزیع نرمال می باشند (شکلهای ۲-۲ الی ۲-۴) بنابراین برای تجزیه و تحلیل داده ها از این داده ها استفاده شد. منابع زیادی برای تجزیه و تحلیل داده های پلانکتونی بدلیل نرمال نبودن توزیع داده ها از لگاریتم داده ها استفاده نمودند (Cebrian et al., 2009; Montecino and Quiroz, 2000; Findlay, et al. 2001; Reyes et al. 2007; Sarnelle, 2005). مولوی، ۱۳۸۶ بیان نموده است برای نرمال بودن در جامعه ای اگر تعداد نمونه کمتر از ۴۰ باشد می توان از آزمونهای کولموگروف-

اسمیرنف و یا شاپیرو-ویلک (Wink et al., 1968) استفاده نمود در مورد نمونه های بزرگتر از ۴۰ این آزمون ها کوچکترین انحراف نمودار ستونی از منحنی نرمال را معنی دار نشان می دهند لذا در نمونه های بزرگتر کافی است نمودار ستونی به طور بصری اختلاف فاحشی با منحنی نرمال نداشته باشد (مولوی، ۱۳۸۶). با توجه به توضیحات فوق فقط لگاریتم داده های فیتوپلانکتون، زئوپلانکتون و بنتوز دارای توزیع نرمال می باشند. برای تعیین ضریب همبستگی (r) بین متغیرهای مختلف از روش پیرسن استفاده گردید. نتایج آزمونها در سطح اطمینان ۹۵٪ مورد ارزیابی قرار گرفت. تجزیه و تحلیل آماری داده ها با استفاده از SPSS (۱۱/۵) انجام گرفت. شاخصهای زیستی و ارزیابی کیفی اکولوژیکی. در ده های اخیر بدلیل افزایش اثرات فعالیتهای بشر در اکوسیستمهای دریایی، اهمیت ارزیابی وضعیت کیفی اکولوژیکی بشدت در حال افزایش است. بنابراین شاخصهای مهم زیستی بشرح ذیل برای گروههای فیتو، زئوپلانکتون و کفزیان برآورد شد.

$$H' = - \sum P_i \ln P_i$$

غنای گونه ای (Simpson, 1949):

$$R = (S - 1) \ln N$$

یکنواختی (Evenness) (Pielou, 1966):

$$E = H' / \ln S$$

شاخص تنوع زیستی شانون-وینر (Shanon and Wiener, 1949) با استفاده از فرمول: محاسبه شد. که $H' =$ شاخص تنوع شانون-وینر؛ $P_i =$ فراوانی نسبی گونه؛ $R =$ شاخص غنای گونه ای؛ $E =$ شاخص یکنواختی $N =$ فراوانی در نمونه، $S =$ تعداد گونه می باشد. شاخصهای زیستی با استفاده از نرم افزار MVSP محاسبه شد.

شاخصهای بتتیک مورد استفاده برای ارزیابی کیفی اکولوژیکی (Kroncke and Reiss, 2010):

AMBI (AZTI Marine Biotic Index) (Borja et al., 2000) این شاخص بر مبنای طبقه بندی گونه های کفزی در ۵ گروه اکولوژیک که شامل گونه هایی از حساس در مقابل آشفتگی (گروه I) تا گونه های خیلی مقاوم در مقابل استرس (گروه V) تقسیم بندی می شوند (جدول ۷-۲).

AMBI چند متغیره (M-AMBI) که شاخصهای شانون - وینر، غنای گونه ای و AMBI در آنالیز فاکتور چند متغیره ترکیب شده اند (Muxika et al., 2007) (جدول ۷-۲). برای تجزیه و تحلیل داده ها از نرم افزار AMBI (<http://www.azti.es>) استفاده شد.

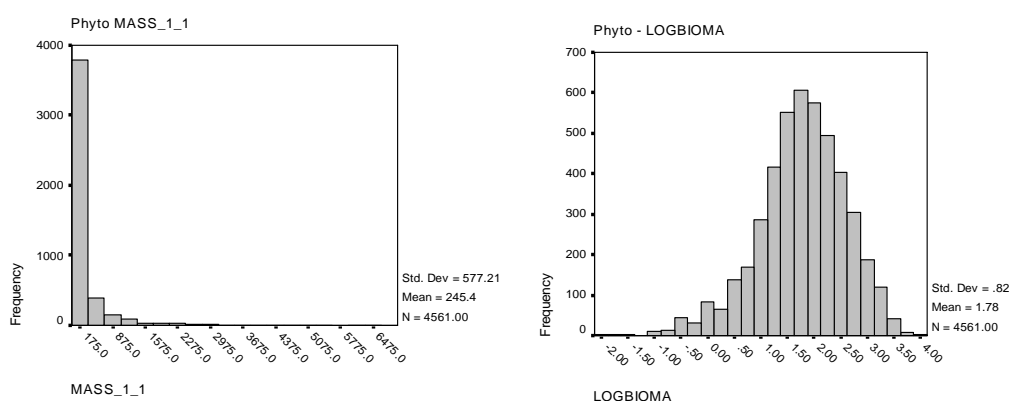
جدول ۷-۲ سطوح مختلف طبقه بندی اکولوژیک شاخصهای زنده و مولتی متریک.
منبع هر یک از طبقه بندیها در پانویس جدول آورده شده است.

شاخص	طبقه بندی کیفی اکولوژیکی			
	عالی	خوب	متوسط	ضعیف
^۱ AMBI	<1.2	1.2-3.3	3.3-5.0	5.0-6.0
^۲ M-AMBI	>0.77	0.53-0.77	0.39-0.53	0.20-0.39
شانون-وینر ^۳	>4.0	3.0-4.0	2.0-3.0	1.0-2.0
بد				>0.6 <0.20 <1

۱ – Borja *et al.*, 2000

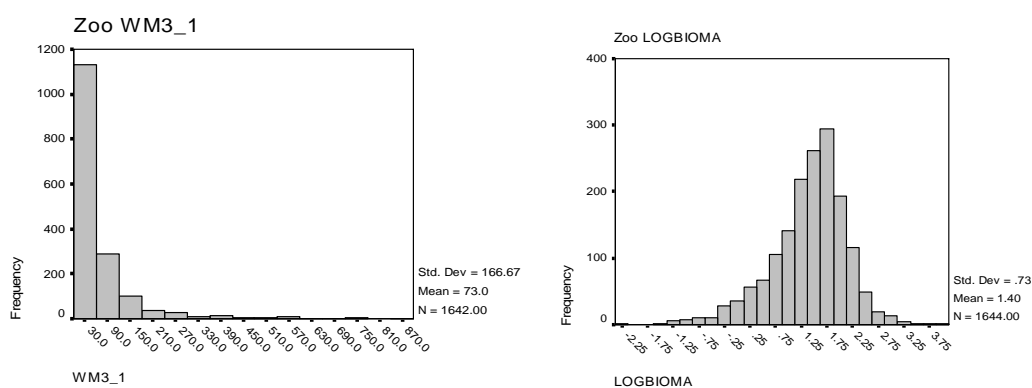
۲ – Muxika *et al.*, 2007

۳ – Labruno *et al.*, 2006

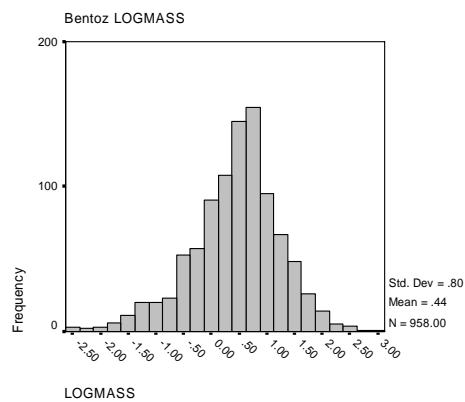
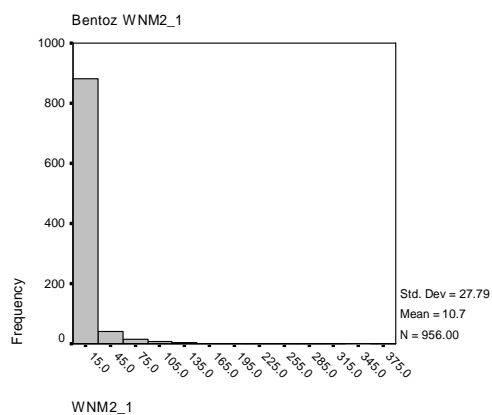
شکل ۲-۲- نمودار هیستوگرام فراوانی وزن توده زنده فیتوپلاتکتون (mg/m^3)، سمت چپ داده های واقعی و

سمت راست شکل لگاریتمی داده ها

شکل ۲-۳- نمودار هیستوگرام فراوانی وزن توده زنده زئوپلانکتون (mg/m^3)، سمت چپ داده های واقعی و سمت

راست شکل لگاریتمی داده ها

شکل ۴-۲- نمودار هیستوگرام فراوانی وزن توده زنده بنتوز (g/m^2)، سمت چپ داده های واقعی و سمت راست

شکل لگاریتمی داده ها

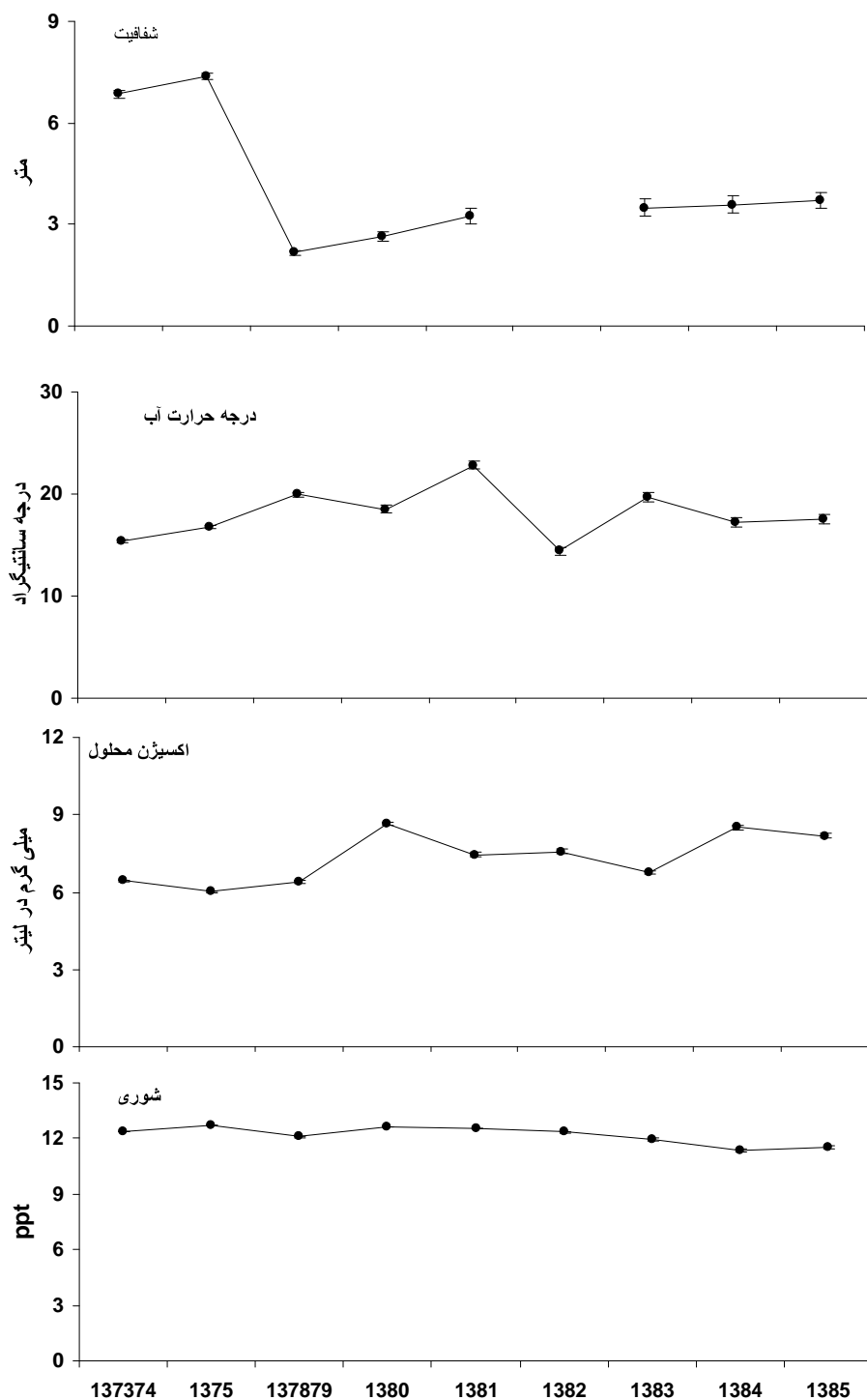
۳ - نتایج

۳-۱ - پارامترهای فیزیکی و شیمیایی آب دریای خزر

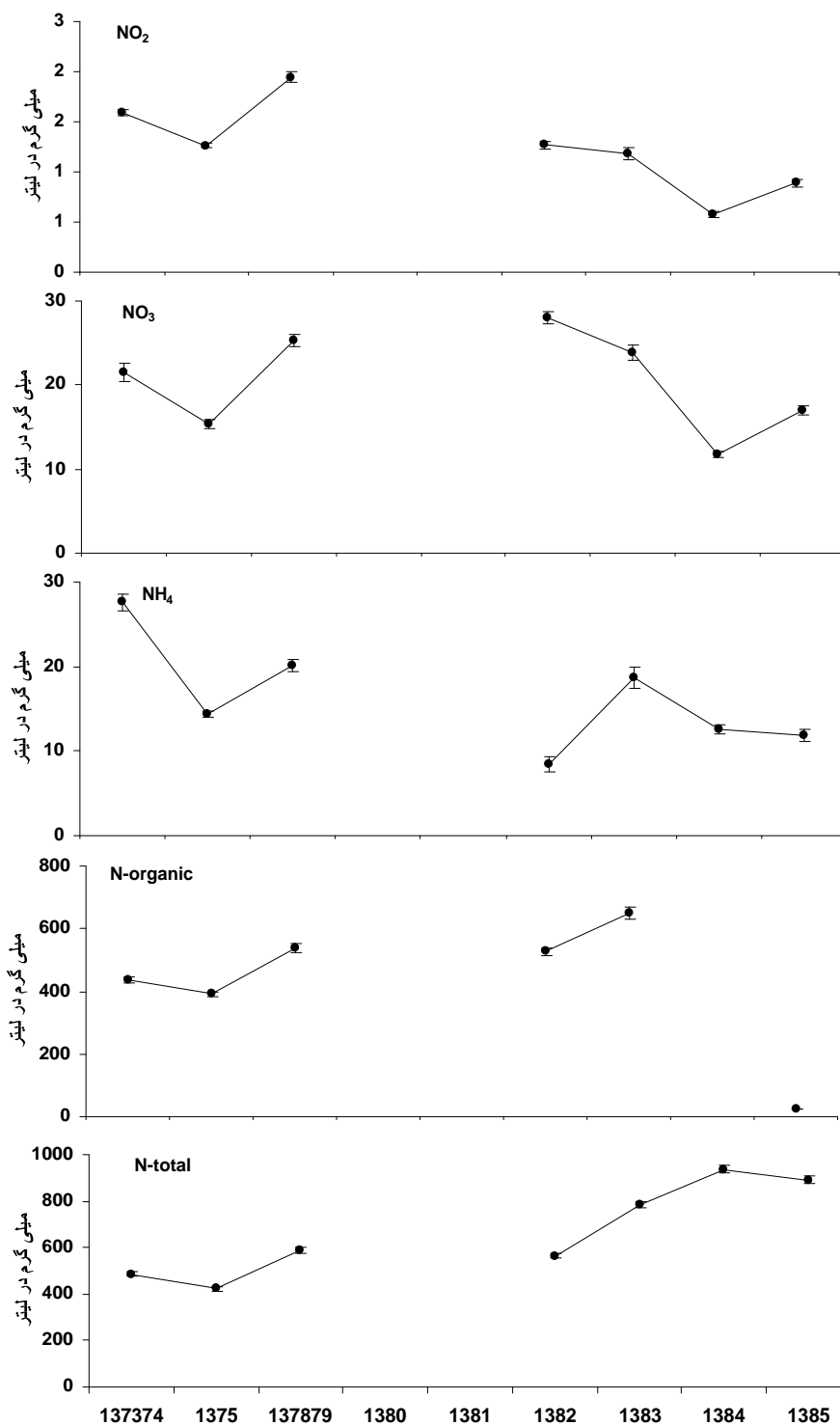
بر اساس نتایج بدست آمده میانگین شفافیت در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۵ بیش از ۶/۸ متر بود ولی در سال ۷۹-۱۳۷۸ بشدت کاهش یافت و به ۲/۱ متر رسید. در طی سالهای بعد این پارامتر روند افزایشی ملایمی داشت بطوریکه در سال ۱۳۸۵ به ۳/۷ متر افزایش یافت (شکل ۳-۱).

میانگین درجه حرارت آب پس از افزایش در سالهای اولیه از ۱۷/۸ درجه سانتیگراد به ۲۳/۸ درجه سانتیگراد در سال ۱۳۸۱ افزایش یافت ولی در سالهای بعد کاهش یافته و در سال ۱۳۸۵ به ۱۸/۳ درجه سانتیگراد رسید (شکل ۳-۱). میانگین مقدار اکسیژن محلول آب در طی سالهای فوق روند افزایشی داشت بطوریکه از ۶/۴ میلی گرم در لیتر در اولین سال به ۸/۶ میلی گرم در لیتر در آخرین سال رسید. میانگین شوری نیز یک روند کاهشی ملایمی را نشان میدهد. مقدار شوری در سال اول ۱۲/۳۷ ppt بود که در سال آخر به ۱۱/۵۵ ppt در سال آخر کاهش یافت (شکل ۳-۱).

میانگین مقادیر NO_2 ، NO_3 ، NH_4 ، نترات ارگانیک و نترات کل در شکل ۳-۲ و مقادیر سیلیس، فسفر-غیر ارگانیک، فسفر ارگانیک و فسفر کل در شکل ۳-۳ آورده شده است. متأسفانه در طی سالهای ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲ پارامترهای فوق اندازه گیری نشد و امکان تعقیب روند تغییرات میسر نمی باشد. ولی میانگین pH که در شکل ۳-۳ آورده شده است در طی سالهای فوق دارای تغییرات کم و بین ۸/۱۵ الی ۸/۳۱ در نوسان بود (شکل ۳-۳). در ضمیمه ۱ جدول ۱ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و خطای معیار پارامترها در سالهای مختلف ارائه شده است

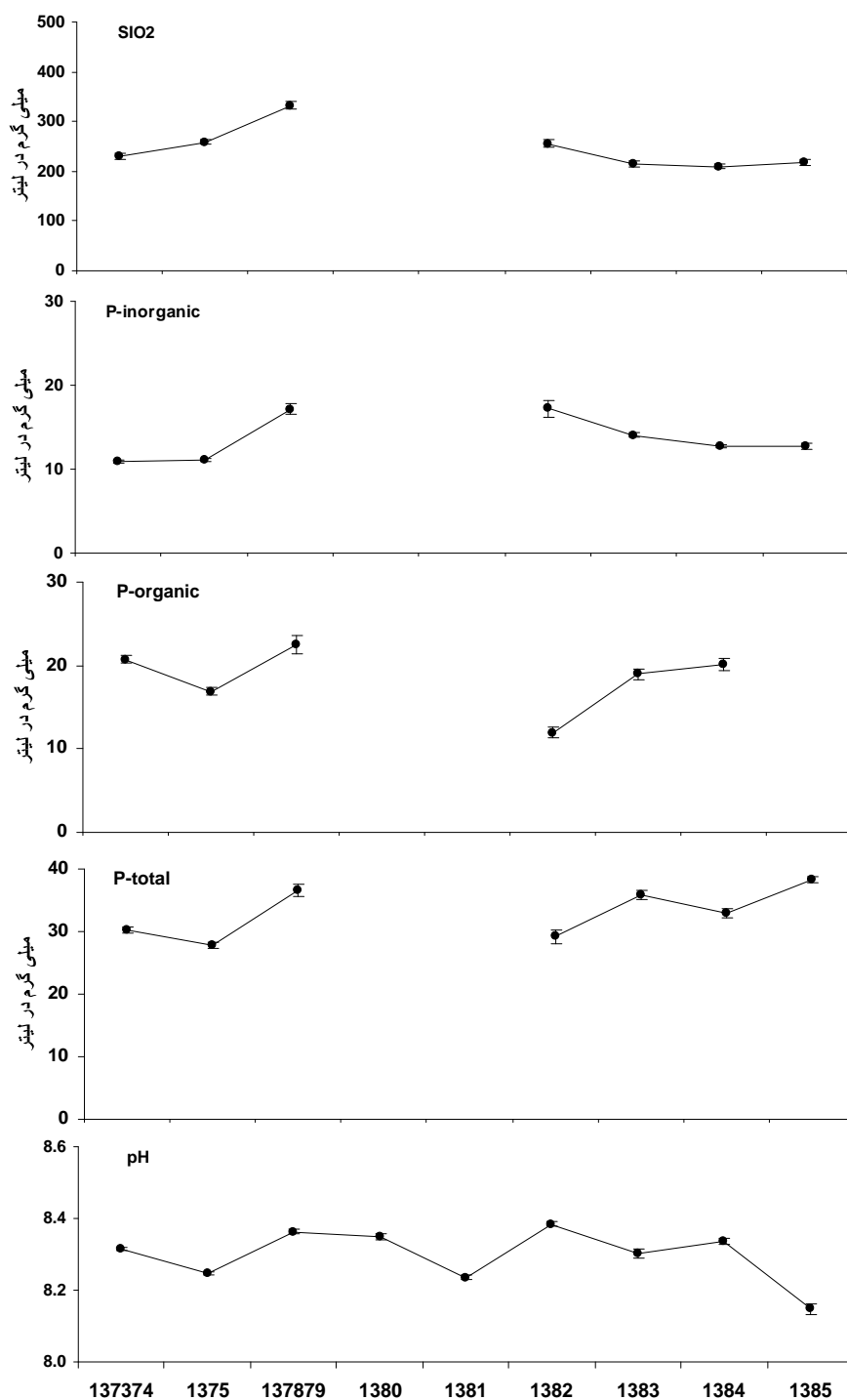

شکل ۱-۳ بترتیب از بالا به پائین میانگین (\pm خطای معیار) شفافیت، درجه حرارت هوا، درجه حرارت آب، اکسیژن محلول و شوری در سالهای مختلف در دریای خزر

شکل ۲-۳ به پائین میانگین (\pm خطای معیار) NO_2 ، NO_3 ، NH_4 ، نیتروژن ارگانیک و نیتروژن کل

در سالهای مختلف در دریای خزر

شکل ۳-۳ به پائین میانگین (\pm خطای معیار) سیلس، فسفر غیر ارگانیک، فسفر ارگانیک، فسفر کل و

pH در سالهای مختلف در دریای خزر

با افزایش عمق از سطح به کف، میانگین مقدار اکسیژن محلول روند کاهشی را نشان می دهد (شکل ۴-۳). مقدار اکسیژن محلول در لایه سطحی ۷/۱۸ میلی گرم در لیتر و در عمق ۸۰۰ متری ۱/۴۵ میلی گرم در لیتر محاسبه شده است. میانگین درجه حرارت در لایه های مختلف مانند اکسیژن روند کاهشی دارد. روند تغییرات پارامتر فوق بدینصورت می باشد که میانگین درجه حرارت در لایه سطحی از ۱۹/۱ درجه سانتیگراد به ۶/۸ درجه سانتیگراد در عمق ۲۰۰ متر کاهش شدید داشته و سپس روند کاهشی آرامی را تا عمق ۸۰۰ متری طی میکند و در این عمق به ۶/۰۳ درجه سانتیگراد می رسد (شکل ۴-۳).

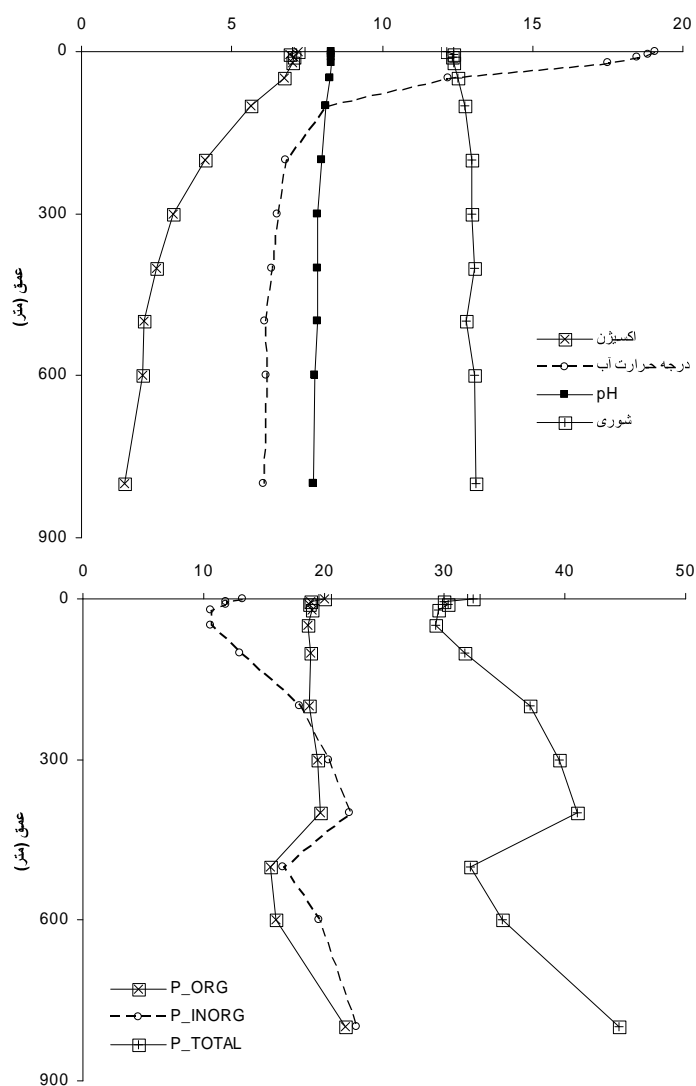
روند تغییرات شوری و pH با تغییر عمق بطئی می باشد. میانگین شوری با افزایش عمق روند افزایشی و pH روند کاهشی دارد. میانگین شوری در لایه سطحی ۱۲/۱۵ ppt و در عمق ۸۰۰ مترس ۱۳/۱۲ ppt محاسبه شده است. برعکس شوری مقدار pH روند کاهشی دارد بطوریکه از ۸/۳ در لایه سطحی به ۷/۷ در عمق ۸۰۰ متری رسیده است.

تغییرات میانگین مقدار فسفر ارگانیک، غیر ارگانیک و کل تقریباً مشابه و بدینصورت می باشد که ابتدا از سطح تا عمق ۵۰ متری کاهش سپس تا عمق ۴۰۰ متر افزایش، از عمق ۴۰۰ تا ۵۰۰ متری کاهش شدید و در نهایت تا عمق ۸۰۰ متری روند افزایشی داشته است (شکل ۴-۳). بر این اساس حداقل و حداکثر میانگین فسفر غیر ارگانیک بترتیب ۱۰/۶۰ و ۲۲/۶۶، فسفر ارگانیک ۱۵/۵۴ و ۲۱/۷۸ و فسفر کل ۲۹/۲۳ و ۴۴/۴۳ میلی گرم در لیتر محاسبه شده است.

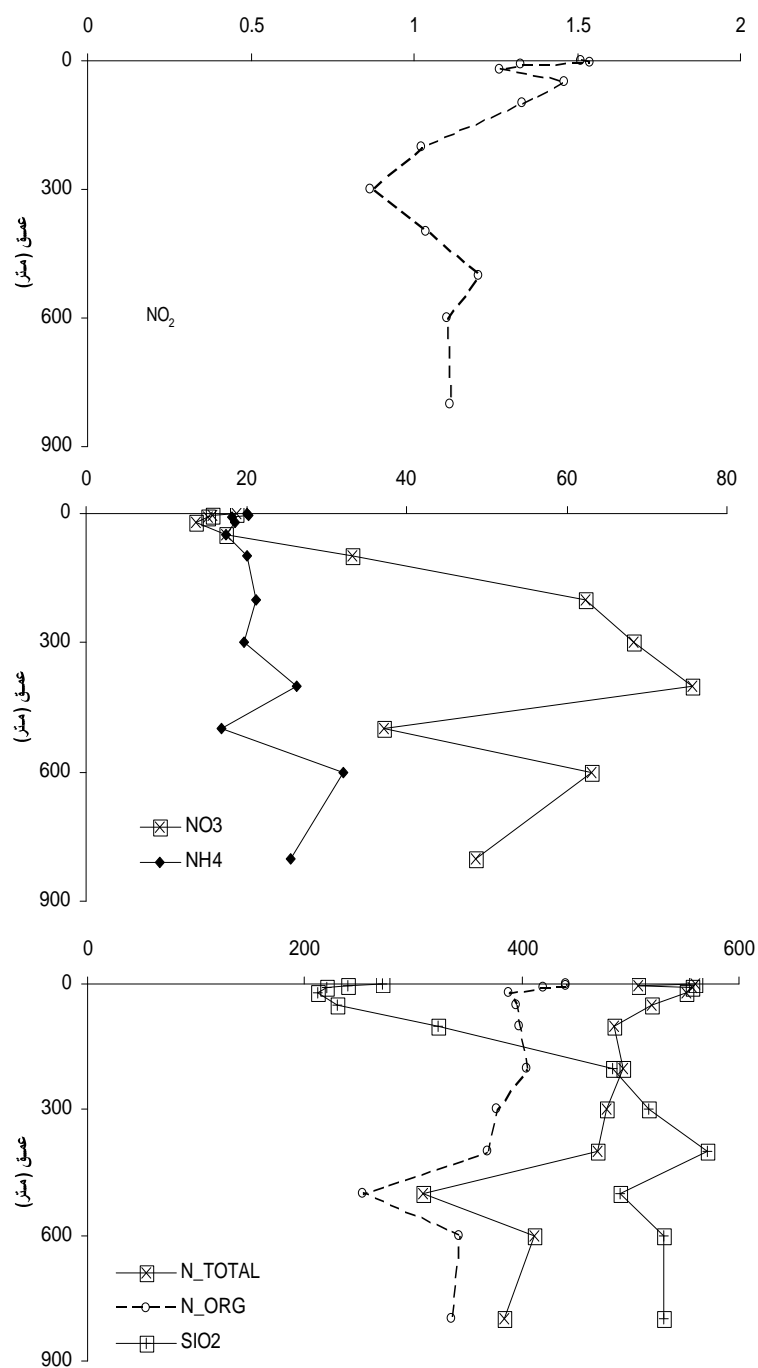
تغییرات NO_2 ، NO_3 و NH_4 فاقد الگوی مشخصی می باشد (شکل ۵-۳). با توجه داده های موجود حداقل و حداکثر میانگین NO_2 بترتیب ۰/۸۶۵ میکرو گرم در لیتر (در عمق ۳۰۰ متری) و ۱/۵۴ میکرو گرم در لیتر (عمق ۵ متری)، NO_3 ۱۳/۶۶ میکرو گرم در لیتر (در عمق ۲۰ متری) و ۷۵/۷۳ میکرو گرم در لیتر (در عمق ۴۰۰ متری) و NH_4 ۱۶/۸۵ میکرو گرم در لیتر (در عمق ۵۰۰ متری) و ۳۲/۰۰ میکرو گرم در لیتر (در عمق ۶۰۰ متری) محاسبه شد (شکل ۵-۳).

میانگین نترات ارگانیک در لایه سطحی ۴۴۰/۴ میکرو گرم در لیتر بوده که با افزایش عمق تا عمق ۵۰۰ متر روند کاهشی داشته و به ۲۵۴/۰ میکرو گرم در لیتر می رسد. در عمق ۶۰۰ مقدار این پارامتر مجدداً افزایش می یابد. تغییرات میانگین نترات کل در لایه های مختلف مشابه نترات ارگانیک می باشد. مقدار آن در لایه سطحی

۵۶۰/۳ میکرو گرم در لیتر به ۳۰۸/۸ میکرو گرم در لیتر در عمق ۵۰۰ متری کاهش و سپس به ۴۱۱/۳ میکرو گرم در لیتر در عمق ۶۰۰ متری افزایش می یابد (شکل ۵-۳).

شکل ۳-۴ میانگین اکسیژن محلول (میلی گرو بر لیتر)، درجه حرارت آب (سانتیگراد)، pH و شوری (ppt) (بالا) فسفر غیر ارگانیک، فسفر ارگانیک و فسفر کل (میکرو گرم بر لیتر) (پائین) در لایه های مختلف در دریای خزر

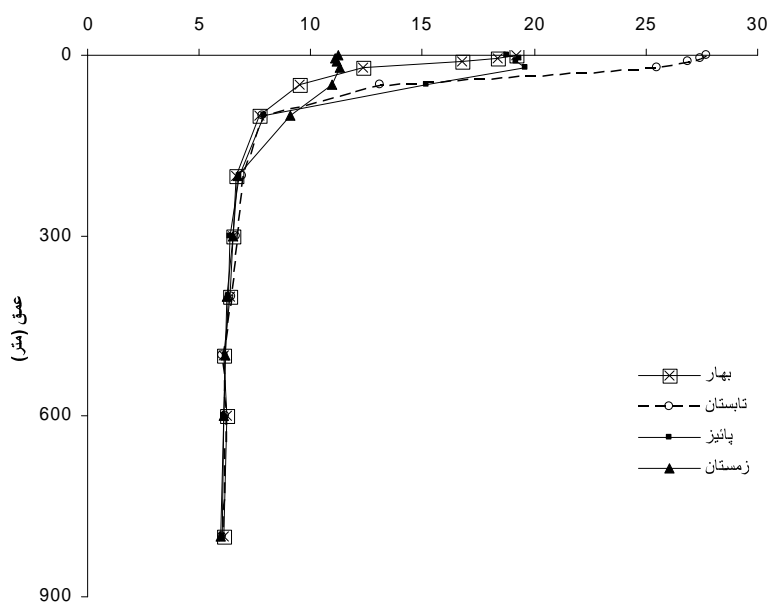

شکل ۳-۵ میانگین NO₂ (بالا)، NO₃ و NH₄ (وسط) و نیتروژن ارگانیکی، نیتروژن کل و سیلیس (پائین) بر حسب

میکروگرم بر لیتر در لایه های مختلف در دریای خزر

میزان سیلیس در لایه سطحی ۲۷۱/۱ میکرو گرم در لیتر بوده که به ۲۱۲/۴ میکرو گرم در لیتر در عمق ۲۰ متری کاهش ولی پس از آن تا عمق ۴۰۰ متری بشدت افزایش یافته و به ۵۷۰/۸ میکرو گرم در لیتر می رسد. پس از این عمق نیز اندکی کاهش می یابد (۵۳۰/۲ میکرو گرم در لیتر) (شکل ۵-۳).

همانطوریکه در شکل ۳-۶ ملاحظه می گردد لایه کاهش شدید درجه حرارت آب در فصول مختلف نشان می دهد که در فصل بهار لایه کاهشی شدید درجه حرارت آب بین اعماق ۱۰ الی ۲۰ متر (درجه حرارت آب بترتیب ۱۶/۸ و ۱۲/۳ درجه سانتیگراد) می باشد. در فصول بعدی لایه فوق بسمت مناطق عمیق تر کشیده می شود بطوریکه در فصل تابستان در اعماق بین ۲۰ الی ۵۰ متر (درجه حرارت آب بترتیب ۲۵/۵ و ۱۳/۱ درجه سانتیگراد)، در فصل پاییز در اعماق بین ۵۰ الی ۱۰۰ متر (درجه حرارت آب بترتیب ۱۵/۲ و ۷/۹ درجه سانتیگراد) دیده شد. در فصل زمستان تغییرات بسیار کند می باشد ولی بیشترین میزان تغییرات در لایه بین ۱۰۰ الی ۲۰۰ متری (درجه حرارت آب بترتیب ۹/۱ و ۶/۷ درجه سانتیگراد) برآورد شد (شکل ۶-۳). تغییرات درجه حرارت در اعماق بیش از ۲۰۰ متر تقریباً ناچیز بوده و در همه فصول سال مشابه هم می باشد.

شکل ۳-۶ میانگین درجه حرارت آب در لایه ها و اعماق مختلف در سواحل ایرانی دریای خزر

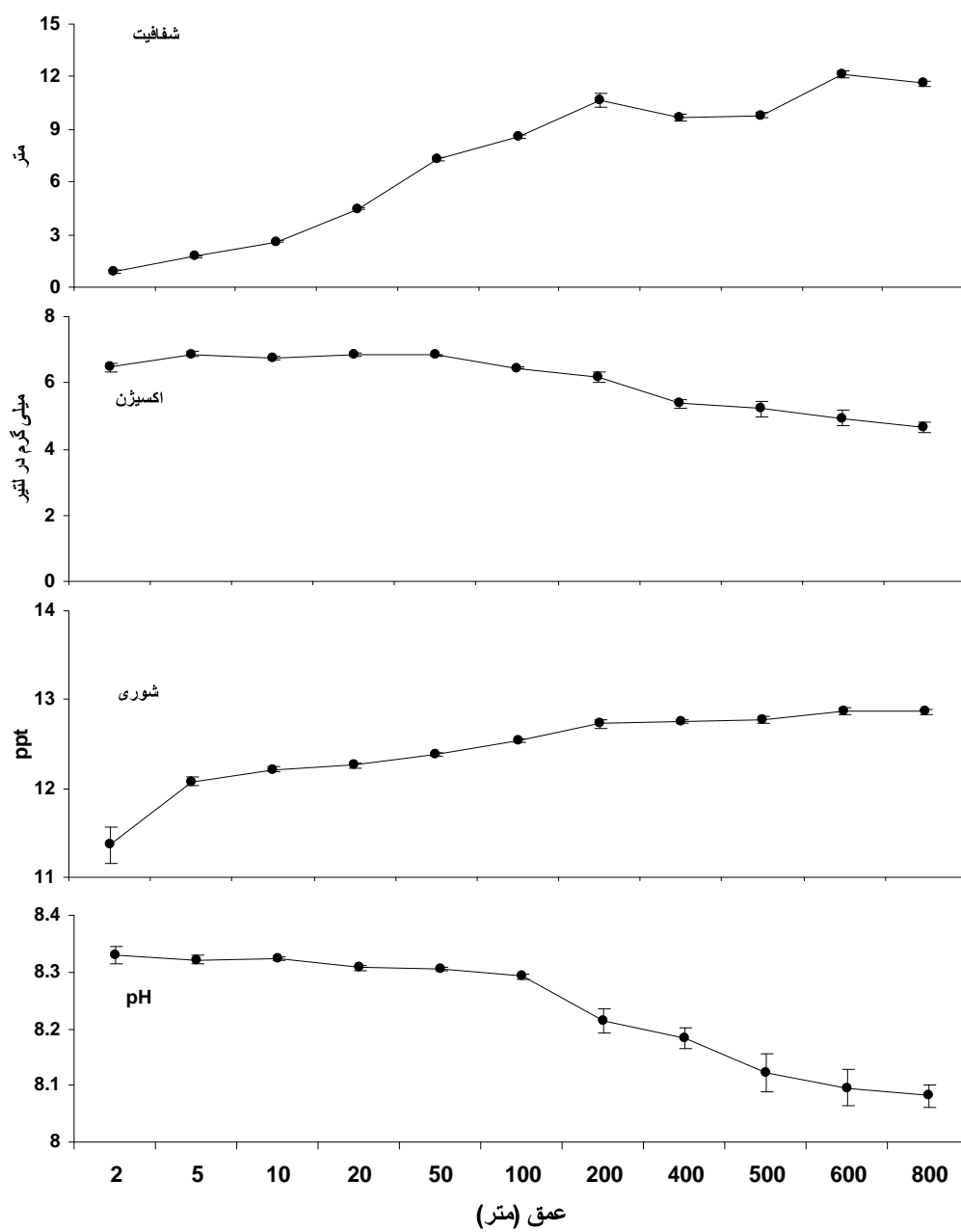
با فاصله گرفتن از ساحل و با حرکت بسمت مناطق عمیقتر میزان شفافیت افزایش قابل ملاحظه ای را نشان می دهد. میانگین شفافیت در منطقه ساحلی ۲ متر فقط ۰/۸۹ متر می باشد ولی مقدار آن در منطقه با عمق ۸۰۰ متر برابر ۱۱/۶۴ متر محاسبه شده است (شکل ۷-۳). میزان شوری نیز روند افزایشی دارد. میانگین شوری در منطقه کم عمق ۲ متر ۱۱/۴۳ ppt می باشد در صورتیکه مقدار آن در ۸۰۰ متر برابر ۱۲/۸۶ ppt بود (شکل ۷-۳). برخلاف شفافیت و شوری، میزان اکسیژن محلول و pH با دور شدن از ساحل روند کاهشی را نشان می دهد. میانگین میزان اکسیژن محلول در منطقه کم عمق ساحلی ۶/۸۰ میلی گرم در لیتر و در منطقه با عمق ۸۰۰ متر ۴/۶۴ میلی گرم در لیتر محاسبه شد. میزان pH نیز در دو منطقه بترتیب ۸/۳۳ و ۸/۰۸ بود (شکل ۷-۳).

حداکثر مقدار NO_2 در منطقه ساحلی با عمق ۲ متر برابر ۲/۱۵۴ میکرو گرم در لیتر و حداقل آن در منطقه با عمق ۶۰۰ متر برابر ۱/۰۲ میکرو گرم در لیتر مشاهده شد (شکل ۸-۳). اگرچه مقدار NO_3 از منطقه ساحلی ۲ متری (برابر ۲۹/۴۹ میکرو گرم در لیتر) به منطقه با عمق ۵۰ متر (۱۱/۸۶ میکرو گرم در لیتر) روند کاهشی دارد ولی بعد با افزایش عمق مقدار آن افزایش یافته و در عمق ۴۰۰ متری به حداکثر مقدار خود یعنی ۵۰/۶۷ میکرو گرم در لیتر می رسد.

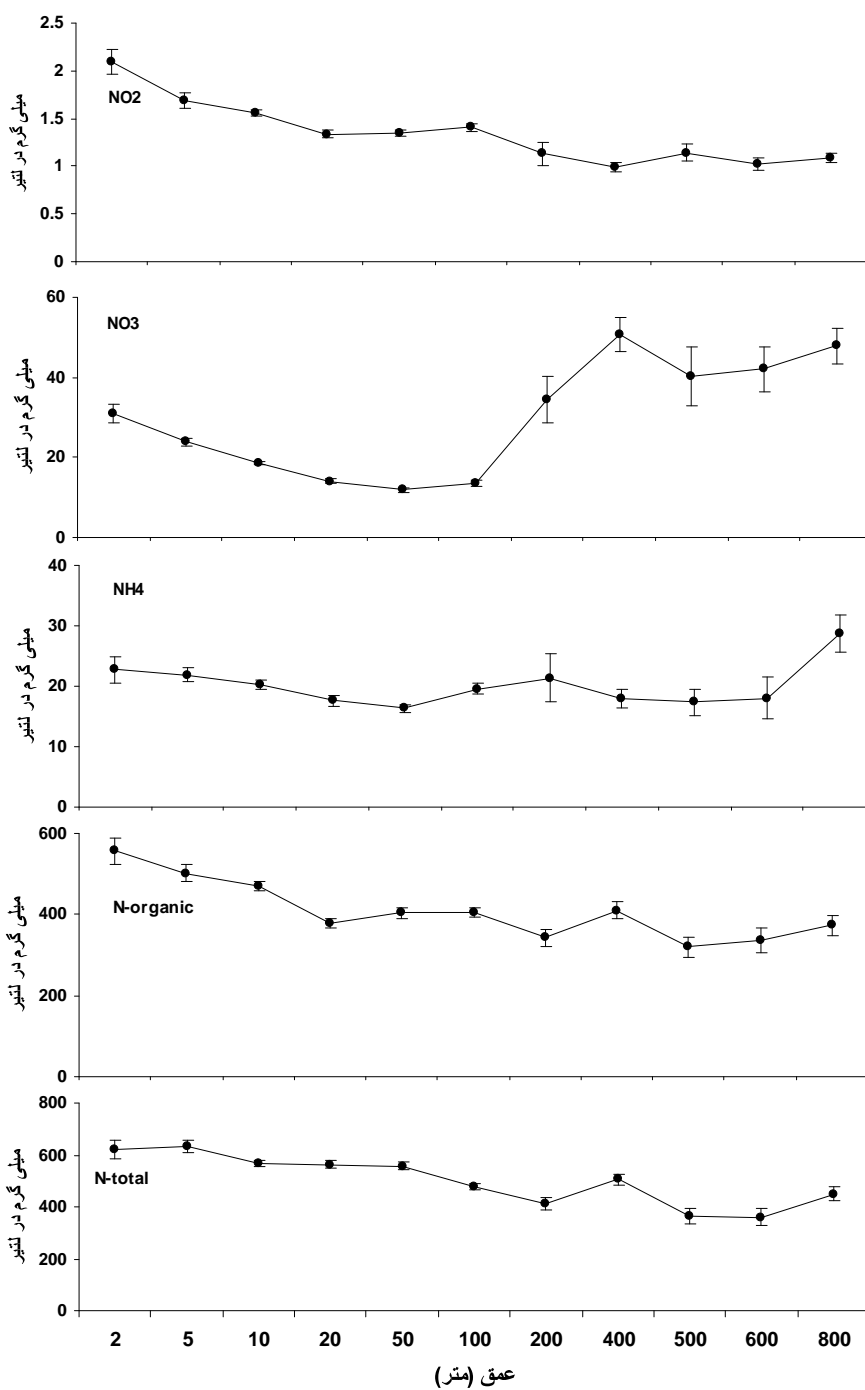
مقدار NH_4 تقریباً نوسانات محدودتری دارد. نتایج نشان می دهد که در منطقه ساحلی مقدار آن برابر ۲۴/۶۸ میکرو گرم در لیتر بوده و با یک روند کاهشی به ۱۶/۳۱ میکرو گرم در لیتر در عمق ۵۰ متر کاهش می یابد. سپس با روند افزایشی داشته و در منطقه با عمق ۸۰۰ متر به حداکثر میزان خود یعنی ۲۸/۷۶ میکرو گرم در لیتر می رسد (شکل ۸-۳).

مقدار نترات ارگانیک در منطقه با عمق ۲ متری دارای حداکثر میزان خود (۵۲۳/۴۵ میکرو گرم در لیتر) می باشد و با دور شدن از ساحل مقدار آن کاهش می یابد بطوریکه حداقل مقدار آن در عمق ۵۰۰ متر برابر ۳۲۰/۷۲ میکرو گرم در لیتر برآورد شد. مقدار نترات کل نیز دارای روندی مشابه می باشد. مقدار آن در منطقه ساحلی با عمق ۵ متر برابر ۶۲۳/۹۵ میکرو گرم در لیتر و در عمق ۶۰۰ متر برابر ۳۶۰/۰۷ میکرو گرم در لیتر می باشد (شکل ۸-۳).

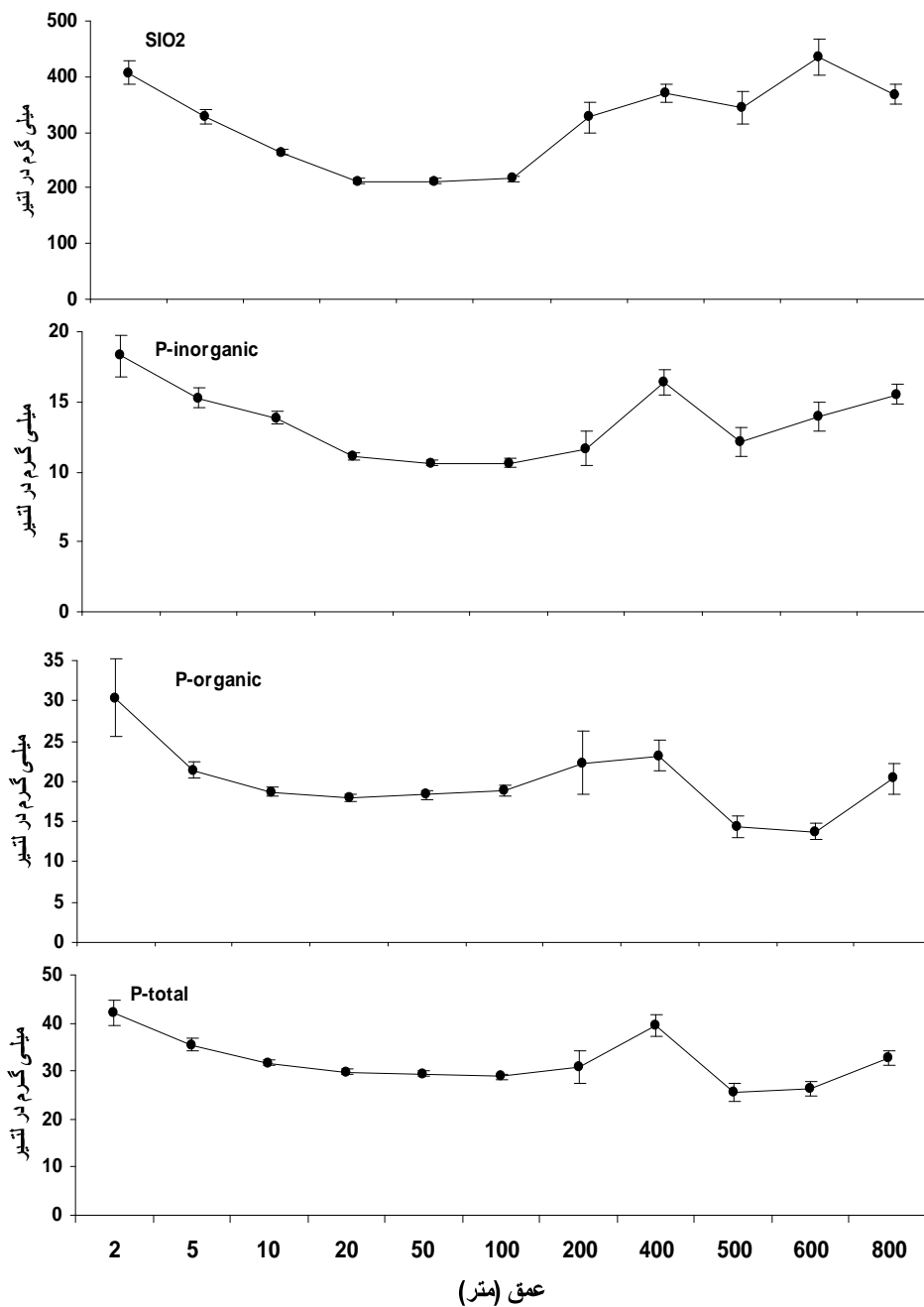
مقدار سیلیس از منطقه ساحلی (عمق ۲ متر) تا منطقه با عمق ۵۰ متر روند کاهشی دارد (بترتیب ۴۰۴/۳۰ و ۲۱۱/۸۳ میکرو گرم در لیتر). ولی بعد از آن با افزایش عمق میزان سیلیس افزایش می یابد بطوریکه در عمق ۶۰۰ متر به حداکثر میزان خود یعنی ۴۳۳/۸۷ میکرو گرم در لیتر می رسد (شکل ۹-۳).

شکل ۳-۷ به پائین میانگین (\pm خطای معیار) شفافیت اکسیژن محلول، شوری و pH در ایستگاه های با اعماق مختلف (با فاصله از ساحل) در دریای خزر

شکل ۳-۸ به ترتیب از بالا به پائین میانگین (\pm خطای معیار) NO_2 ، NO_3 ، NH_4 ، نیتروژن ارگانیک و نیتروژن کل در ایستگاه‌های با اعماق مختلف (با فاصله از ساحل) در دریای خزر

شکل ۹-۳ بترتیب از بالا به پائین میانگین (\pm خطای معیار) سیلس، فسفر غیر ارگانیک، فسفر ارگانیک و فسفر کل در ایستگاه های با اعماق مختلف (با فاصله از ساحل) در دریای خزر

ساختار تغییرات فسفر غیر ارگانیک، فسفر ارگانیک و فسفر کل تقریباً مشابه می باشد. بدینصورت که ابتدا با فاصله گرفتن از ساحلی تا عمق ۱۰۰ متر مقدار آنها روند کاهشی و سپس تا عمق ۴۰۰ متر روند افزایشی و مجدداً تا عمق ۵۰۰ متر کاهش شدید و نهایتاً تا عمق ۸۰۰ روند افزایشی دارند (شکل ۹-۳).

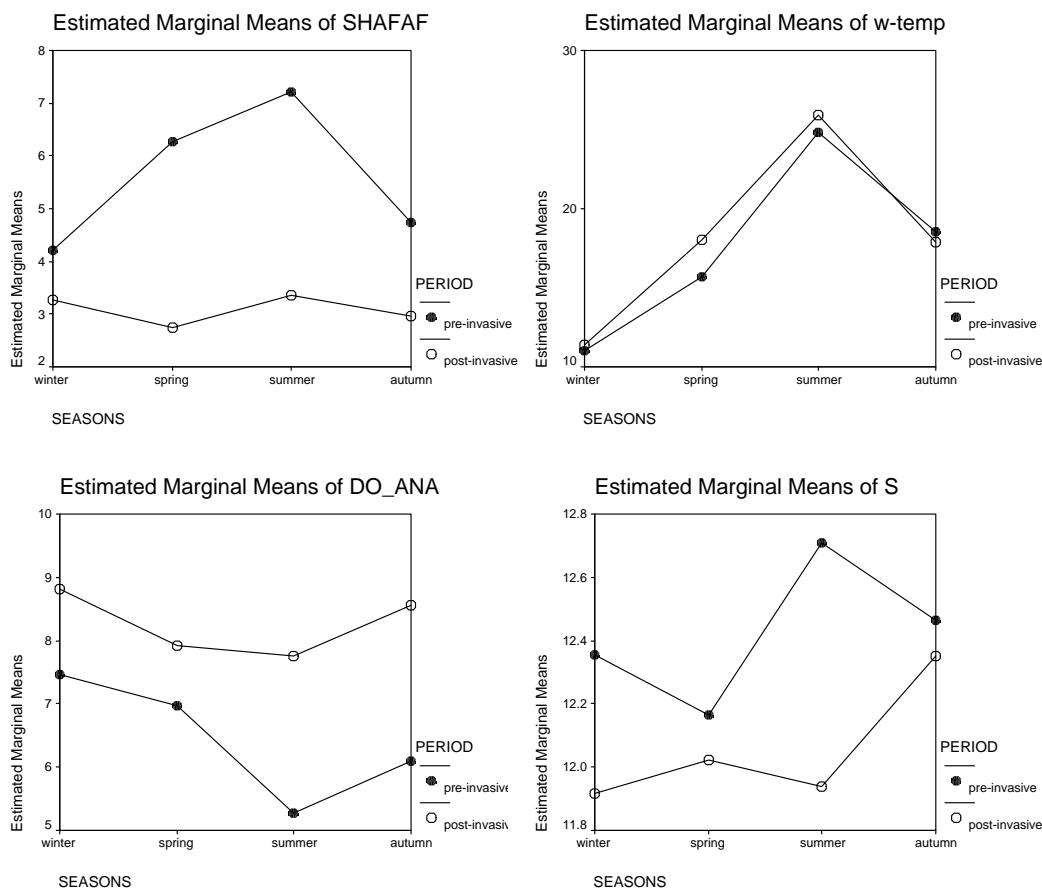
همانطوریکه ذکر شد در طی سالهای ۱۳۷۸ به بعد اغلب نمونه ها تا عمق حداکثر ۱۰۰ متر را شامل می شوند. برای مقایسه و درک بهتر تغییرات متغیرهای فیزیکی و شیمیائی در دو دوره قبل و بعد از حضور شانه دار در دریای خزر و همچنین تغییرات آنها در فصول مختلف، در اینجا فقط داده های تا عمق ۱۰۰ متر مورد پردازش قرار می گیرد.

براساس نتایج بدست آمده میانگین شفافیت آب در قبل و بعد از حضور شانه دار به ترتیب ۵/۵۲ و ۳/۰۴ متر بود که بین آنها اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$). بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$) (شکل ۱۰-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۲ و ۳ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

درجه حرارت آب در قبل و بعد از حضور شانه دار به ترتیب ۱۷/۲۸ و ۱۸/۸۱ درجه سانتیگراد برآورد شد و بین آنها اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$). بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$) (شکل ۱۰-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۴ و ۵ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

اکسیژن محلول آب در قبل و بعد از حضور شانه دار به ترتیب ۶/۴۸ و ۸/۲۵ میلی گرم بر لیتر محاسبه شد و بین آنها اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$). بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$) (شکل ۱۰-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۶ و ۷ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

شوری آب در دوره دوم نسبت به قبل کاهش داشت میانگین شوری در دوره قبل و بعد از حضور شانه دار به ترتیب ۱۲/۴۲ و ۱۲/۰۳ ppt برآورد شد ($P < 0.001$). بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$) (شکل ۱۰-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۸ و ۹ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

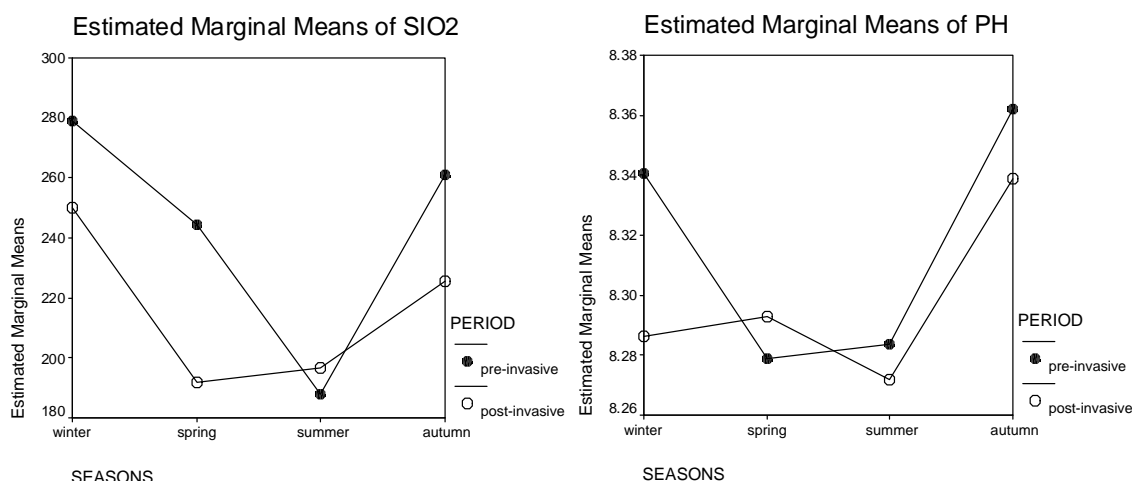

شکل ۱۰-۳- میانگین شفافیت (بالا چپ)، درجه حرارت آب (بالا راست)، اکسیژن محلول (پائین چپ) و شوری (پائین راست) آب در فصول مختلف در دو دوره قبل و بعد از حضور شانه دار در دریای خزر.

اگرچه میزان میانگین pH آب قبل از حضور شانه دار کمی بیشتر از دوره بعد بود (بترتیب ۸/۳۲ و ۸/۲۹). ولی بین آنها اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$). بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$) (شکل ۱۱-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۱۰ و ۱۱ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

میزان سیلیس نیز تغییرات مشابه ای را نشان می دهد بطوریکه میانگین آن در قبل و بعد از حضور شانه دار بترتیب ۲۴۶/۷۲ و ۲۱۵/۴۹ میلی گرم در لیتر برآورد شد ($P < 0.001$). بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$) (شکل ۱۱-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۱۲ و ۱۳ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

بر همین اساس میانگین NO_2 در قبل و بعد از حضور شانه دار بترتیب ۱/۵۸ و ۱/۰۲ میلی گرم در لیتر بود که بین آنها اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P<0.001$). بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P<0.001$) (شکل ۱۲-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۱۴ و ۱۵ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

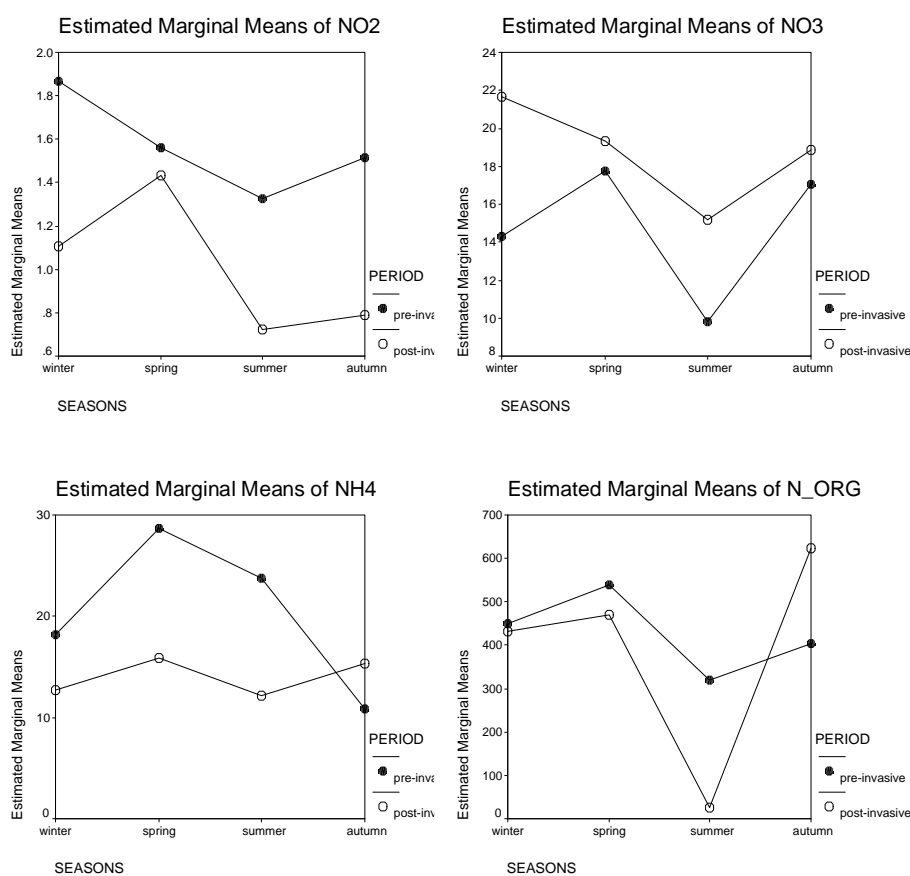

شکل ۱۱-۳- میانگین سیلیس کل (چپ) و pH (راست) آب در فصول مختلف در دو دوره قبل و بعد از حضور شانه دار در دریای خزر.

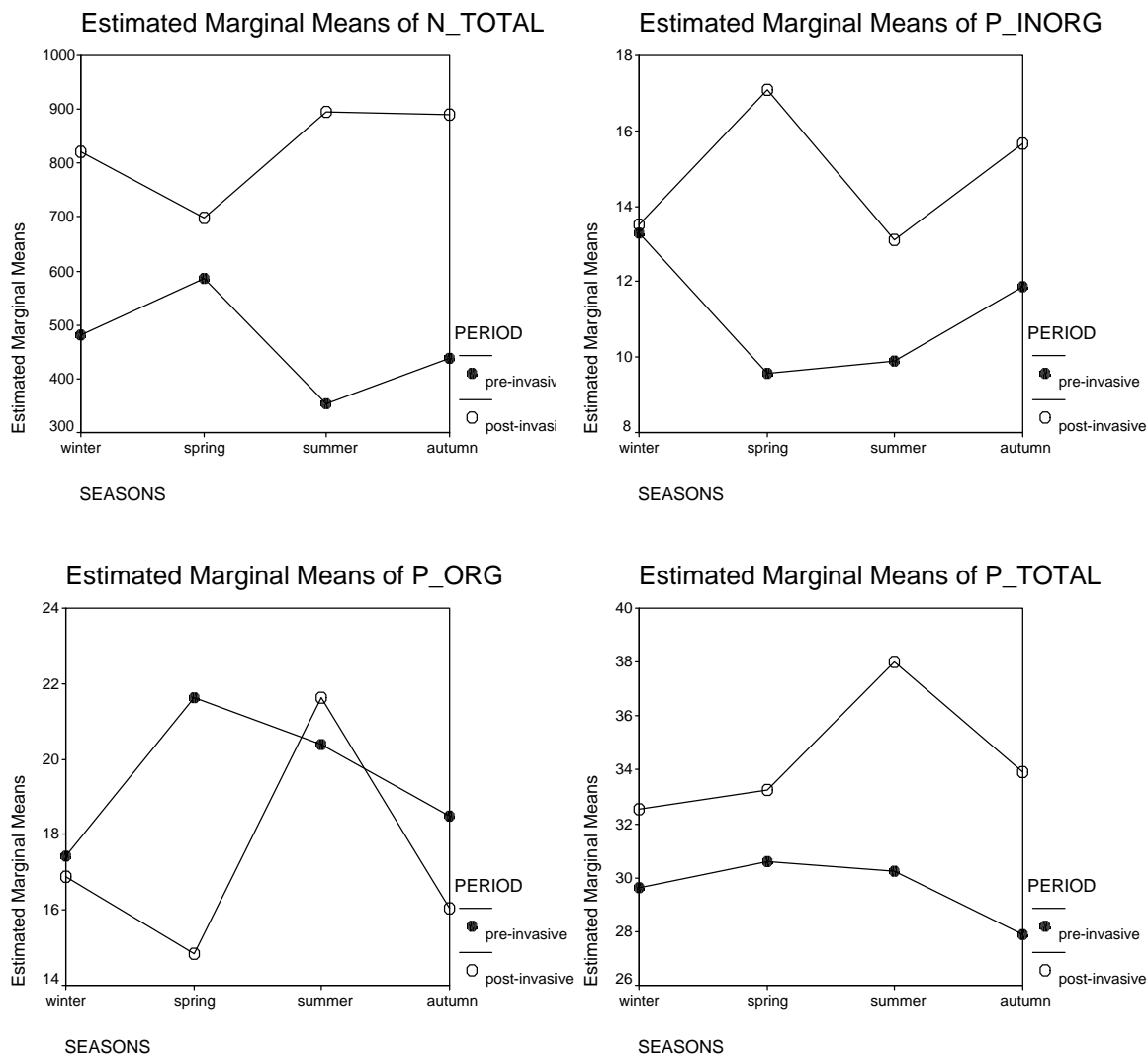
میزان NO_3 افزایش بسیار معنی داری نشان می دهد (بترتیب ۱۴/۸۳ و ۱۸/۶۶ میلی گرم در لیتر؛ $P<0.001$) بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P<0.001$) (شکل ۱۲-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۱۶ و ۱۷ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است). میزان NH_4 ، نیترات ارگانیک و نیترات کل کاهش بسیار معنی داری داشته است. میانگین NH_4 بترتیب ۲۰/۴۲ و ۱۳/۷۶ میلی گرم در لیتر ($P<0.001$)؛ نیترات ارگانیک بترتیب ۴۳۱/۴۹ و ۳۹۷/۰۷ میلی گرم در لیتر ($P<0.001$) (شکل ۱۲-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۱۸ و ۲۱ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است) و نیترات کل بترتیب ۴۶۸/۴۰ و ۳۲۲/۹۸ میلی گرم در لیتر ($P<0.001$) محاسبه شد (شکل ۱۲-۳). البته میانگین NH_4 و نیترات ارگانیک در فصول مختلف اختلاف بسیار معنی دار نشان می دهند (بترتیب $P<0.001$ و $P<0.001$) ولی برای نیترات کل بین میانگین ها در فصول مختلف

اختلاف معنی داری وجود ندارد ($P>0.157$) (ضمیمه ۱ جداول ۲۲ و ۲۳ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

میزان فسفر غیر ارگانیک افزایش بسیار معنی دار داشته است (بترتیب ۱۲/۲۸ و ۱۴/۶۴ میلی گرم در لیتر؛ $P<0.001$). ولی میزان فسفر ارگانیک کاهش بسیار معنی داری نشان می دهد (بترتیب ۱۹/۳۸ و ۱۷/۵۷ میلی گرم در لیتر؛ $P<0.006$). برای هر دو متغیر بین فصول مختلف اختلاف معنی داری ملاحظه شد (بترتیب $P<0.001$ و $P<0.001$). میزان فسفر کل در دو دوره مذکور بترتیب ۲۹/۵۷ و ۳۴/۵۸ میلی گرم در لیتر که افزایش بسیار معنی داری را نشان می دهد ($P<0.001$). بین فصول مختلف نیز اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد ($P<0.002$) (شکل ۱۳-۳ و ضمیمه ۱ جداول ۲۴ الی ۲۹ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار و همچنین آنالیز واریانس و نتیجه مقایسه دو بدو میانگینها ارائه شده است).

شکل ۱۲-۳- میانگین NO₂ (بالا چپ)، NO₃ (بالا راست)، NH₄ (پائین چپ) و نیترات ارگانیک (پائین راست) آب در فصول مختلف در دو دوره قبل و بعد از حضور شانه دار در دریای خزر.

شکل ۳-۱۳ - میانگین نیترات کل (بالا چپ)، فسفات غیر ارگانیک (بالا راست)، فسفات ارگانیک (پائین چپ) و فسفات کل (پائین راست) آب در فصول مختلف در دو دوره قبل و بعد از حضور شانه دار در دریای خزر.

۳-۲ - فیتوپلانکتون

در مجموع در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ تعداد ۳۳۵ گونه از فیتوپلانکتون مشاهده شده است (جدول ۳-۱) که به هشت شاخه:

Bacillariophyta, Phyrophyta, Cyanophyta, Chlorophyta

Euglenophyta, Chrysophyta, Xanthophyta, Cryptophyta

تعلق دارند.

همانطوریکه در جدول ۱-۳ نشان داده شده گونه های ذیل دارای فراوانی نسبتا زیاد و یا در همه سالها یعنی قبل و

بعد از ورود شانه دار مهاجم در دریای خزر مشاهده شدند:

Anabaena spirodes, Aphanothece elabens, Binuclaria lauterbornii, Cyclotella meneghiniana, Euglena sp, Exuviella cordata, Exuviella marina, Glenodinium behningii, Glenodinium lenticula, Glenodinium penardii, Goniaulax polyedra, Goniaulax spinifera, Gymnodinium variabile, Gyrosigma acuminatum, Gyrosigma attenuatum, Navicula sp, Nitzschia acicularis, Nitzschia sp, Peridinium latum, Prorocentrum obtusum, Prorocentrum praximum, Prorocentrum scutellum, Rhizosolenia calcaravis, Rhizosolenia fragilissima, Skeletonema costatum, Thalassionema nitzschiodes
Trachelomonas sp, Trachelomonas spiculifera

در نمونه های بررسی شده، تعدا د ۷۸ گونه قبل از ورود شانه دار در دریای خزر وجود داشتند ولی بعد حضور

شانه دار در دریای این گونه ها مشاهده نشدند (جدول ۱-۳):

Actinastrum hanteschii, Anabaenopsis elenkinii, Anabaenopsis raciborski, Ankistrudesmus lauterbornii, Aphenizominon flasaquae, Aphenizominon forti, Aphenizominon sp, Aphenozonema issatscheko, Asterionella Formosa, Bacillaria paradoxa, Campylodiscus clypeus, Campylodiscus echeneis, Chroococcus pallidus, Clostrum monnipherum, Coconeis skvortzi, Coscinodiscus eccentricus, Coscinodiscus radiatus, Cymbella parva, Cymbella prostrate, Dictyosphaerium ehrenborgianum, Dictyosphaerium pulchellum, Dinobryon sortolaria, Diplonopsis sp, Epthema sp, Euglena anabaena, Euglena ehren, Euglena gracilis, Euglena mutabilis, Euglena sp, Euglena sp, Euglena sp, Glenodinium sp, Glocapsa minor, Gomphonema sp, Gomphosphaeria aponina, Gymnodinium rhomboids, Melosira sp, Melosira italica, Microsystis minima, Monoraphidium contratum, Navicula anglisa, Navicula fluens, Navicula forcipata, Navicula gibola, Navicula gracilis, Navicula Gregaria, Navicula kotschy, Navicula laterostrata, Navicula meniscus, Navicula pusilla
Navicula spicolafera, Navicula subrhombica, Nitzschia fonticola, Nitzschia holsatica, Nitzschia hungariae, Nitzschia longissima, Nitzschia lorenziana, Nitzschia sp, Nostoc linckia, Ocystis sp, Oscillatoria chalybea, Pediastrum simplex, Pleurosigma salinarum, Pleurosigma sp, Rhicosphenia curvata, Rhicosphenia sp, Rhopalodia gibbata, Rhopalodia sp, Scytonema hofmanni, Spirulina anabena, Spirulina tenuis, Stephanodiscos binderana, Surirella rabasta, Surirella sp, Tabellaria intermedia, Tetraselmis sp, Trachelomonas sp, Trachelomonas sp

ولی گونه های زیادی (۹۶ گونه) بعد از حضور شانه دار در دریای خزر مشاهده گردیدند و اغلب این گونه ها

فقط در یک سال با تراکم خیلی کم مشاهده شدند (جدول ۱-۳):

Anabaena kisselerii, Anabaenopsis nodsonii, Anabaenopsis raciburskii, Ankistrodesmus sp, Aphanocapsa crassa, Aphanotece sp, Aphenizominon ussaczewii, Binuculeria sp, Chaetoceros simplex, Chaetoceros diversicurvatus, Chroococcus sp, Clamidiomonas flusa, Clamidiomonas globosa, Clamidiomonas ovalis, Clamidiomonas sp, Clamidiomonas olifanii, Clostrum sphaericum, Cocconeis scutellum, Cocconeis husteli, Cocconeis gigas, Codotella breviseta, Codotella sp, Coelastrum sp, Compyldiscus sp., Crucigenina lauterborni, Crucigenina quadrata, Crucigenina rectangularis, Crucigenina sp, Cryptomonas marsonii, Cyclotella quadricuncta, Diatoma bombus, Diatoma digitale, Echinospaerella sp, Eudorina sp, Euglena euglena, Euglena proxima, Euglena tuba, Fragilaria capucina, Fragillariar subsalina, Golenkinia sp, Gomphonema bohemicum, Gomphonema olivacum, Gomphonema sp, Goniaulax sp, Gomphonema subsalini, Lyngbia limnetica, Lyngbya birgei, Mallomonas sp, Melosira juergensii, Navicula simplex, Navicula sp, Nitzschia termalis, Nitzschia constricta, Nitzschia seriata, Nitzschia lanceolata, Nitzschia sp, Nitzschia sp, Oedogonium sp, Ocystis nodulosa, Ocystis parva, Oscillatoria bonnemasonii, Oscillatoria tenuis, Pediastrum sp, Peridinium inconspicuum, Peridinium sp, Peridinium subsalum, Peridinium trochoideum, Phormidium tenue, pleurosigma ehrenbergii, Scenedesmus abundans, Scenedesmus abundans, Scenedesmus armatus, Scenedesmus bijuga, Scenedesmus byuganus, Scenedesmus denticula, Scenedesmus obliquus, Scenedesmus sp, Scheroderia setigera, Schroderia sp, Selenastrum sp, Spirulina sp, Spirulina subtilissima, Stephanodiscos hantzschii, Stephanodiscus dubius, Stephanodiscus socialis, Stephonodiscus sp, Surirella ovalis, Thalassiosira sp, Thalassiosira aculeate, Thalassiosira hustedtii, Thalassiosira parva, Trachelomonas planctonia, Tracholemonas similes, Tribonema sp, Tribonema sp, Tribonema volgar

جدول ۱-۳ ترکیب گونه های فیتوپلانکتونی در سالهای مختلف خط عمود وسط جدول قبل (قبل از سال ۱۳۷۹) و بعد از (بعد از سال ۱۳۷۹) ورود شانه دار مهاجم در دریای خزر را نشان می دهد. ستاره ها بترتیب یک ستاره تراکم کم و سه ستاره تراکم خیلی زیاد را نشان میدهند.

گونه	۱۳۷۳-۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۸-۷۹	۱۳۸۰-۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
<i>Actinastrum hanteschii</i>			*					
<i>Actinocyclus ehrenbergi</i>	***	***	**		***	**	**	**
<i>Actinocyclus parduxus</i>	***	***	**		***	**	**	**
<i>Amphora ovalis</i>			**			*		*
<i>Amphora sp</i>	**				**	**	**	
<i>Anabaena bergii</i>		*					*	*
<i>Anabaena</i>								
<i>aphanizomenoides</i>	**			***	**	**		
<i>Anabaena kisselerii</i>				*				
<i>Anabaena reniformis</i>	*			*		*	**	
<i>Anabaena sp</i>							*	***
<i>Anabaena spirodes</i>	***	***	***	**	***	***		**
<i>Anabaena subcylindrica</i>	*			*				
<i>Anabaenopsis arnoldii</i>	*						*	
<i>Anabaenopsis</i>								
<i>cunningtonii</i>	*	***		*	**			
<i>Anabaenopsis elenkinii</i>	*							
<i>Anabaenopsis raciborski</i>	*		*				*	
<i>Anabaenopsis sp</i>	*		*				*	
<i>Anabaenopsis nodsonii</i>				*	***	*	*	
<i>Anabaenopsis raciburskii</i>				*			*	
<i>Ankistrodesmus acicularis</i>	*							
<i>Ankistrodesmus arcuatus</i>	*	*			*	*	*	*
<i>Ankistrodesmus</i>								
<i>convolutus</i>	*		*	*		*	*	*
<i>Ankistrodesmus falcatus</i>			*				*	*
<i>Ankistrodesmus sp</i>							*	*
<i>Ankistrodesmus</i>								
<i>lauterbornii</i>	*							
<i>Aphanocapsa crassa</i>						**		
<i>Aphanotece sp</i>					**	**		
<i>Aphanotece elabens</i>	***	***	***	**	***	***	**	**
<i>Aphenizominon elabens</i>	*							
<i>Aphenizominon flasaquae</i>	**							
<i>Aphenizominon forti</i>	**							
<i>Aphenizominon sp</i>	**				*			
<i>Aphenizominon ussaczevii</i>				*				
<i>Aphenozonema</i>								
<i>issatscheko</i>	*							
<i>Asterionella formosa</i>	*		**					
<i>Bacillaria paradoxa</i>	***		**					
<i>Binucllaria lauterbornii</i>	*	*	*	*	**	**	**	*
<i>Binuclleria sp</i>					*			
<i>Calanois amphisbaena</i>	*						*	
<i>Campylodiscus clypeus</i>	**		*					
<i>Campylodiscus echeneis</i>	*		**					
<i>Chaetoceros simplex</i>				*	**			
<i>Chaetoceros</i>								
<i>diversicurvatus</i>				*	*			
<i>Chaetoceros mirabilis</i>	*	*	*		*			
<i>Chaetoceros mulerii</i>		**	**		*	***	*	
<i>Chaetoceros rigidus</i>		**	**		*	**	*	
<i>Chaetoceros socialis</i>	*						*	*
<i>Chaetoceros sp</i>	*	*		*	***	***	*	*

	*	***	***		*	***	<i>Chaetoceros subtilis</i>
*	**	*	**		**	**	<i>Chaetoceros wighamii</i>
*	**	***	**		*	*	<i>Chlorella sp</i>
				*		*	<i>Chroococcus pallidus</i>
	*						<i>Chroococcus sp</i>
	***						<i>Clamidiomonas flusa</i>
	***	*					<i>Clamidiomonas globosa</i>
	*						<i>Clamidiomonas ovalis</i>
	*			*			<i>Clamidiomonas sp1</i>
	*	**	*	*		*	<i>Clamidiomonas olifanii</i>
	*	*		**	*	**	<i>Clamidiomonas sp</i>
	*						<i>Clostrum monili</i>
							<i>Clostrum sphaericum</i>
	*	*	*	*	*	**	<i>Clostrum monnipherum</i>
	*				*	*	<i>Cocconeis placentula</i>
	*						<i>Cocconeis scutellum</i>
	*	**					<i>Coconeis husteli</i>
	*	**			**		<i>Coconeis gigas</i>
					*		<i>Coconeis skvortzi</i>
				*			<i>Coconeis sp</i>
		*	*	*			<i>Codotella breviseta</i>
			*	*			<i>Codotella sp</i>
			*	*			<i>Coelastrum sp</i>
				*			<i>Complydiscus sp.</i>
					*	*	<i>Coscinodiscus eccentricus</i>
***	***	**	**	*	*	**	<i>Coscinodiscus gigas</i>
***	***		***	***	***	***	<i>Coscinodiscus granii</i>
***			***	**	***	**	<i>Coscinodiscus jonesianus</i>
***	***	***	**	**	***	***	<i>Coscinodiscus perforatus</i>
		*		**	**	***	<i>Coscinodiscus proximus</i>
		*	*	**	**	***	<i>Coscinodiscus radiatus</i>
		*	*	*	**	**	<i>Coscinodiscus sp</i>
	*	*	*	*			<i>Crucigenina lauterborni</i>
		*	*	*			<i>Crucigenina quadrata</i>
	*	*		*			<i>Crucigenina rectangularis</i>
	***	*		*			<i>Crucigenina sp</i>
**	*				**	**	<i>Cryptomonas marsonii</i>
***	***	***	***	***	***	***	<i>Cyclotella caspica</i>
			*	***			<i>Cyclotella kuetzingiana</i>
	*	*		*	*	*	<i>Cyclotella menenghiniana</i>
				*	*	*	<i>Cyclotella quadricuncta</i>
	*	*		*	*	*	<i>Cymatopleura solea</i>
				*	*	*	<i>Cymbella cymbelliformis</i>
				*	*	*	<i>Cymbella eistula</i>
				*	*	*	<i>Cymbella laceolata</i>
					*	*	<i>Cymbella parva</i>
					*	*	<i>Cymbella prostrata</i>
*	**	*	*	*	*	*	<i>Cymbella sp</i>
		*	*	*	*	*	<i>Cymbella tumidae</i>
			*	*	*	*	<i>Cymbella ventericosa</i>
		*		*	*	*	<i>Diatoma bombus</i>
*	*	**	**	*	**	**	<i>Diatoma digitale</i>
	*			*	*	*	<i>Diatoma ochki sp</i>
				*	*	*	<i>Diatoma volgare</i>
						*	<i>Dictyosphaerium</i>
						*	<i>ehrenborgianum</i>
			*			*	<i>Dictyosphaerium</i>
						*	<i>pulchellum</i>
						*	<i>Dinobryon bavaricum</i>
	*			*	*	*	<i>Dinobryon sortolaria</i>
	*			*			<i>Dinobryon sp.</i>

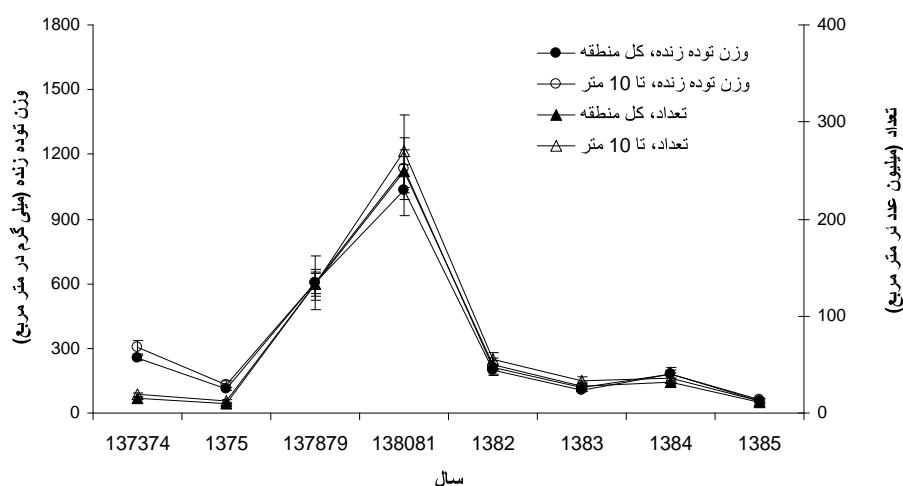
	*							<i>Lyngbya birgei</i>
*	*	**	***	***			*	<i>Lyngbya sp</i>
							*	<i>Lyngbya spiralis</i>
			**	*				<i>Mallomonas sp.</i>
						*		<i>Melosira italica</i>
						*	*	<i>Melosira sp</i>
					*		*	<i>Melosira granulata</i>
	**				*			<i>Melosira italica</i>
	**				*			<i>Melosira juergensii</i>
					*			<i>Melosira moniliformis</i>
		***	*	*	*		*	<i>Melosira varians</i>
			*	*	*		*	<i>Merismopedia mimima</i>
			*		*		*	<i>Merismopedia punctata</i>
	**	***			**	***	***	<i>Microsystis aeruginosa</i>
				*		*	*	<i>Microsystis minima</i>
				*	**	*	**	<i>Microsystis pulvereae</i>
	*	*		*	**	*	**	<i>Microsystis sp</i>
								<i>Monoraphidium</i>
				**			*	<i>contratum</i>
						**	**	<i>Mougeotia sp</i>
							*	<i>Navicula anglisa</i>
		*	*	*	*	*	*	<i>Navicula bombus</i>
		*	**	*	**		*	<i>Navicula cryptocephala</i>
					*		**	<i>Navicula fluens</i>
							*	<i>Navicula forcipata</i>
							*	<i>Navicula gibola</i>
					*			<i>Navicula gracilis</i>
					*	*	*	<i>Navicula Gregaria</i>
					*	*	*	<i>Navicula kotschy</i>
				**				<i>Navicula lanceolata</i>
							*	<i>var.arenarica</i>
							*	<i>Navicula laterostrata</i>
							*	<i>Navicula menisculus</i>
		*					*	<i>Navicula pusilla</i>
*	**	**	**	**	**	**	**	<i>Navicula simplex</i>
	*	*	***	*			**	<i>Navicula sp</i>
					*		*	<i>Navicula sp1</i>
							*	<i>Navicula spicolafera</i>
						*	*	<i>Navicula subrhombica</i>
				**				<i>Nitzschia hungariaea</i>
		**	**	**				<i>Nitzschia termalis</i>
**	**	***	***	***	**	***	***	<i>Nitzschia acicularis</i>
	*	*		*	*	*	**	<i>Nitzschia closterium</i>
		*	*				*	<i>Nitzschia constricta</i>
					****	***	*	<i>Nitzschia distans</i>
							*	<i>Nitzschia fonticola</i>
						*	*	<i>Nitzschia holsatica</i>
						*	*	<i>Nitzschia hungariaea</i>
*	**	***	**	*	*		**	<i>Nitzschia reversa</i>
**	***	**					*	<i>Nitzschia seriata</i>
	*	*	*		*		*	<i>Nitzschia sigma</i>
*	***	**			**	**	**	<i>Nitzschia sigmoidea</i>
**	**	***	**	**	**	**	**	<i>Nitzschia sp</i>
		**				*	*	<i>Nitzschia sublinearis</i>
	*	*			*	**	***	<i>Nitzschia tenirustris</i>
				**			**	<i>Nitzschia tryblionella</i>
				*			*	<i>Nitzschia lanceolata</i>
						*	*	<i>Nitzschia longisima</i>
						*	*	<i>Nitzschia lorenziana</i>
					*		*	<i>Nitzschia SP1</i>
		**	*	*			*	<i>Nitzschia sp2</i>

		**						Nitzschia sp3
	**					*		Nodollaria harveyana
						**		Nostoc linckia
*			*		*	**		Nostoc sp
							*	Ocystis sp
					*			Oedogonium sp
	*							Oocystis nodulosa
			*			*		Oocystis borgi
						*		Oocystis ceumpsita
	*		**	**				Oocystis parva
	*							Oocystis socialis
	*		**	*	*	*	**	Oocystis solitaria
*					*			Oscillatoria geminata
								Oscillatoria bonnemasonii
						*	*	Oscillatoria chalybea
**	**	**	**	**	*	*	**	Oscillatoria limosa
**	*	**	**	**	**		**	Oscillatoria sp
			*					Oscillatoria tennuis
				*	**		*	Pediasreum tetras
					**	**	**	Pediastrum boryanum
					*			Pediastrum integrum
						*	*	Pediastrum simplex
			**	*	*			Pediastrum sp
*	**	*	**	**	**	*	**	Peridinium achromaticum
	**				*			Peridinium digital
		*					*	Peridinium granii
				*				Peridinium inconspicuum
**	**	**	**	**	**	*	*	Peridinium latum
	*	**	*	*	*			Peridinium sp
	*	**	*	*	*			Peridinium subsalum
	*	**	**	*	*			Peridinium trochoideum
**	*	*	*	*	*	*	*	Phacus sp
	*			*				Phormidium tenue
								Phormidium sp
			*		*	*	*	Pinnularia interrupta
				*	*	*	*	Pinnularia sp
			**					Pleurosigma angulatum
*	**	*		*	*	*	*	Pleurosigma delicatulum
			*	*	*	*	*	pleurosigma ehrenbergii
**	**	**	**	*	*	*	*	Pleurosigma elongatum
							*	Pleurosigma salinarum
							*	Pleurosigma sp
**	**	**	*			*	*	Prorocentrum micans
**	*	**	*	*	*	*	*	Prorocentrum obtusum
**	**	**	*	*	*	*	*	Prorocentrum praximum
**	**	**	*	*	*	*	*	Prorocentrum scutellum
					*		*	Rhicosphenia curvata
					*		*	Rhicosphenia sp
**	**	**	*	*	*	*	*	Rhizosolenia calcaravis
**	*	*	*	*	*	*	*	Rhizosolenia fragilissima
					*			Rhopalodia gibaba
					*			Rhopalodia sp
	*			*				Scenedesmus abundans
	*			*				Scenedesmus abundans
*	*	*	*	*	*	*	*	Scenedesmus acuminatus
		*	*	*	*	*	*	Scenedesmus armatus
		*	*	*	*	*	*	Scenedesmus bijuga
*	*			*	*	*	*	Scenedesmus byugasus
				*	*	*	*	Scenedesmus denticula
		*		*	*	*	*	Scenedesmus obliquus

**	**	*	*	**	**	**	<i>Scenedesmus quadricauda</i>
		*	*	*			<i>Scenedesmus sp</i>
		*	*	*			<i>Scheroderia setigera</i>
		*	**	**			<i>Schroderia sp</i>
**	*	*			*	**	<i>Scletonema subsalsum</i>
				*		**	<i>Scytonema hofmanni</i>
	*					*	<i>Selenastrum sp</i>
**	*	**	**	**	****	**	<i>Selenstrum bibrajanum</i>
	*	***		**		*	<i>Skeletonema costatum</i>
		*	*	*		*	<i>Spirulina anabena</i>
				*		*	<i>Spirulina laxissima</i>
				*		*	<i>Spirulina sp</i>
				*		*	<i>Spirulina subtilissima</i>
				*		*	<i>Spirulina tenuis</i>
*		*			*	*	<i>Stephanodiscos binderana</i>
		*				*	<i>Stephanodiscos hantzschii</i>
*		*				*	<i>Stephanodiscus dubius</i>
		*				*	<i>Stephanodiscus socialis</i>
		*				*	<i>Stephanodiscus sp</i>
					*	*	<i>Strastrum tetrecerum</i>
					*	*	<i>Surirella aracta</i>
					*	*	<i>Surirella ovalis</i>
					*	*	<i>Surirella rabasta</i>
					*	*	<i>Surirella sp</i>
		*				*	<i>Synedra acus</i>
*					*	**	<i>Synedra pulchella</i>
**	*	*	**	**	**	*	<i>Synedra sp</i>
					**	*	<i>Synedra ulna</i>
						*	<i>Tabellaria intermedia</i>
						**	<i>Tetraselmis sp</i>
****	****	****	****	**	****	****	<i>Thalassionema</i>
*		*		*		*	<i>nitzschiodes</i>
	*	*		*		*	<i>Thalassiosira sp</i>
**		**	*	*	**	****	<i>Thalassiosira aculeata</i>
	*					*	<i>Thalassiosira caspica</i>
	**			*		*	<i>Thalassiosira hustedtii</i>
*	*	*	*	*	****	****	<i>Thalassiosira parva</i>
	*	*				*	<i>Thalassiosira variabilis</i>
		*				*	<i>Trachelomonas</i>
**	**	**	**	**	**	**	<i>planctonia</i>
		*				*	<i>Trachelomonas sp</i>
						*	<i>Trachelomonas sp1</i>
						*	<i>Trachelomonas sp2</i>
						*	<i>Trachelomonas sp3</i>
*	**	**	****	**	****	****	<i>Trachelomonas spiculifera</i>
	*	*				*	<i>Trachelomonas tambavica</i>
	*					*	<i>Trachelomonas verrucosa</i>
		***				*	<i>Tracholemonas similis</i>
	*					*	<i>Tribonema sp</i>
**	**	*				*	<i>Tribonema sp1</i>
		*				*	<i>Tribonema volgar</i>

در سالهای ۸۵-۱۳۷۳ حداقل میانگین تعداد و وزن توده زنده فیتوپلانکتون بترتیب ۹/۰۴ میلیون عدد در متر مکعب در سال ۱۳۷۵ و ۵۹/۰۳ میلی گرم در متر مکعب در سال ۱۳۸۵ و حداکثر بترتیب ۲۴۸/۹ میلیون عدد و

۱۰۳۴/۰ میلی گرم در متر مکعب در سال ۱۳۸۰ مشاهده گردید (شکل ۱۴-۳، ضمیمه ۲ جداول ۱ و ۲). همانطوریکه در روش بررسی ذکر گردید در بعضی از سالها فقط تا عمق ۱۰ متری نمونه برداری صورت گرفت برای درک و مقایسه بهتر، نتایج مربوط به این اعماق در سالهای مختلف نیز در شکل ۱۴-۳ آورده شده است. روند تغییرات در این اعماق نیز مشابه کل منطقه می باشد.

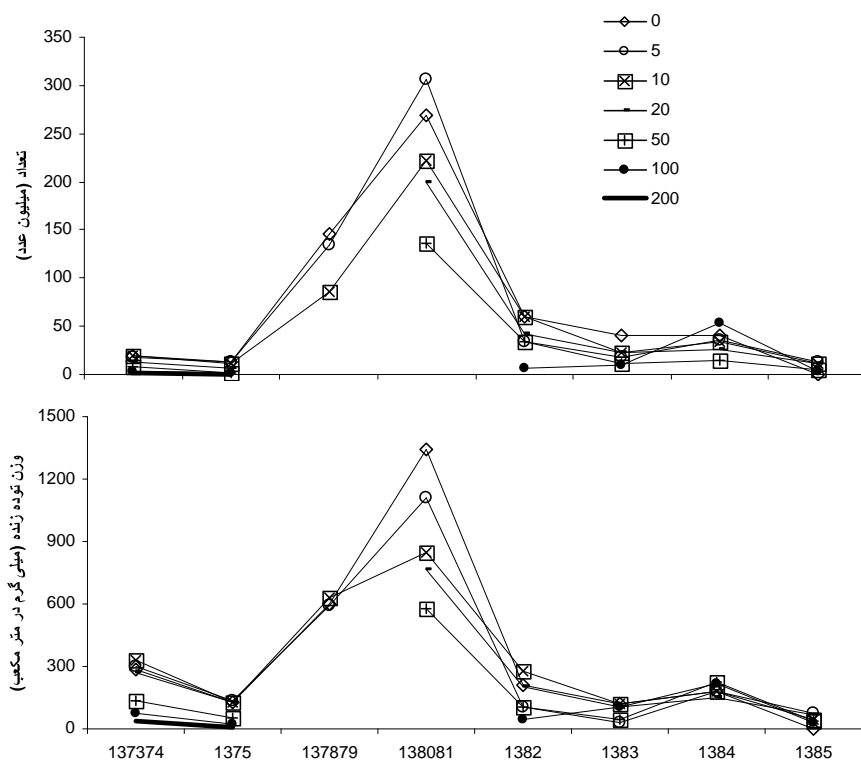

شکل ۱۴-۳- میانگین (\pm) تعداد و توده زنده کل فیتوپلانکتون در سواحل ایرانی دریای خزر (۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵)

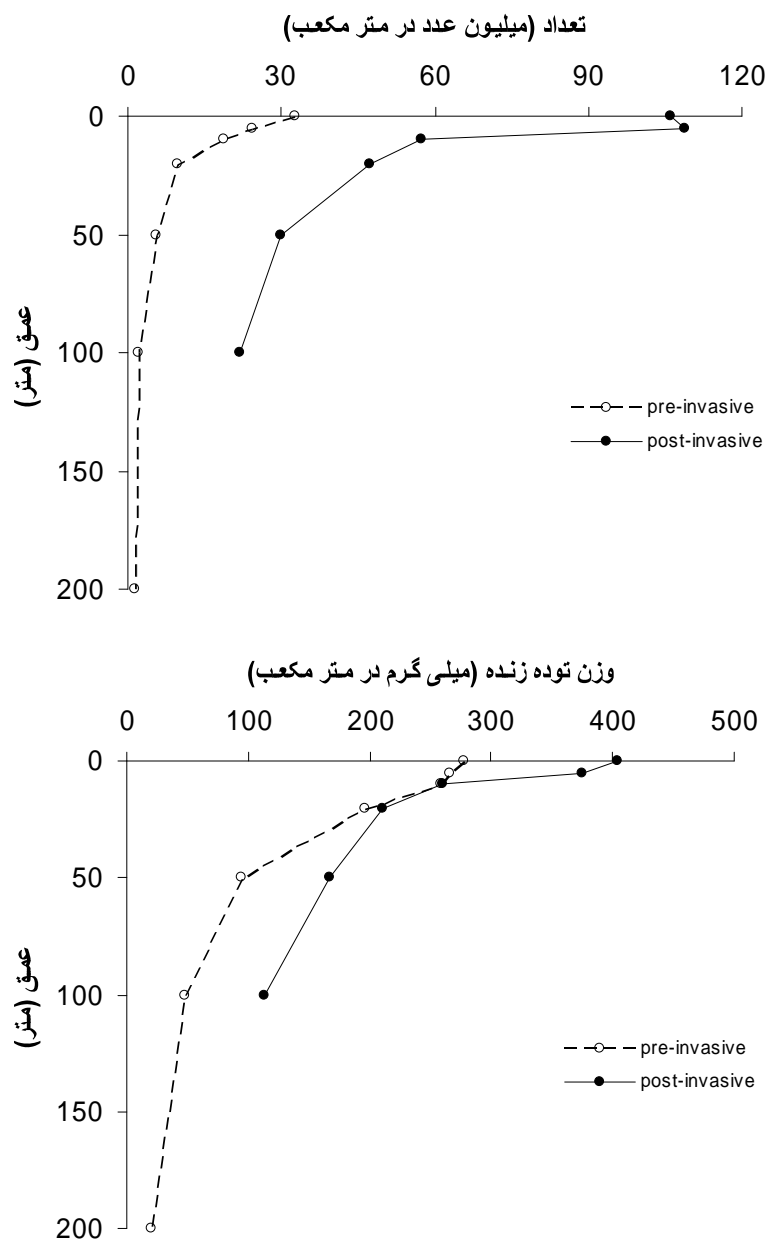
شکل ۱۵-۳ روند تغییرات میانگین تعداد و وزن توده زنده کل فیتوپلانکتون را در لایه های مختلف آب و سالهای مختلف نشان می دهد. در همه سالها بیشترین میزان تراکم در لایه سطحی مشاهده شد. بطور کلی با افزایش لایه تعداد و وزن توده زنده کاهش می یابد. حداقل میانگین تعداد و وزن توده زنده فیتوپلانکتون (بترتیب ۱/۲ میلیون عدد در متر مکعب و ۲۴/۱۴ میلی گرم در متر مکعب) در لایه ۱۰۰ متری در سال ۱۳۷۵ و حداکثر میانگین تعداد (۳۶۰ میلیون عدد در متر مکعب) و وزن توده زنده (۱۳۴۴/۱۴ میلی گرم در متر مکعب) بترتیب در لایه ۵ متر و سطحی در سال ۸۱-۱۳۸۰ برآورد شد (شکل ۱۵-۳ و ضمیمه ۲، جدول ۳ و ۴).

همچنین میانگین تعداد و وزن توده زنده فیتوپلانکتون در قبل و بعد از ورود شانه دار در دریای خزر (شکل ۱۶-۳) نشان می دهد که میانگین هر متغیر تقریباً در همه اعماق در قبل از ورود شانه دار کمتر از دوره دوم می باشد.

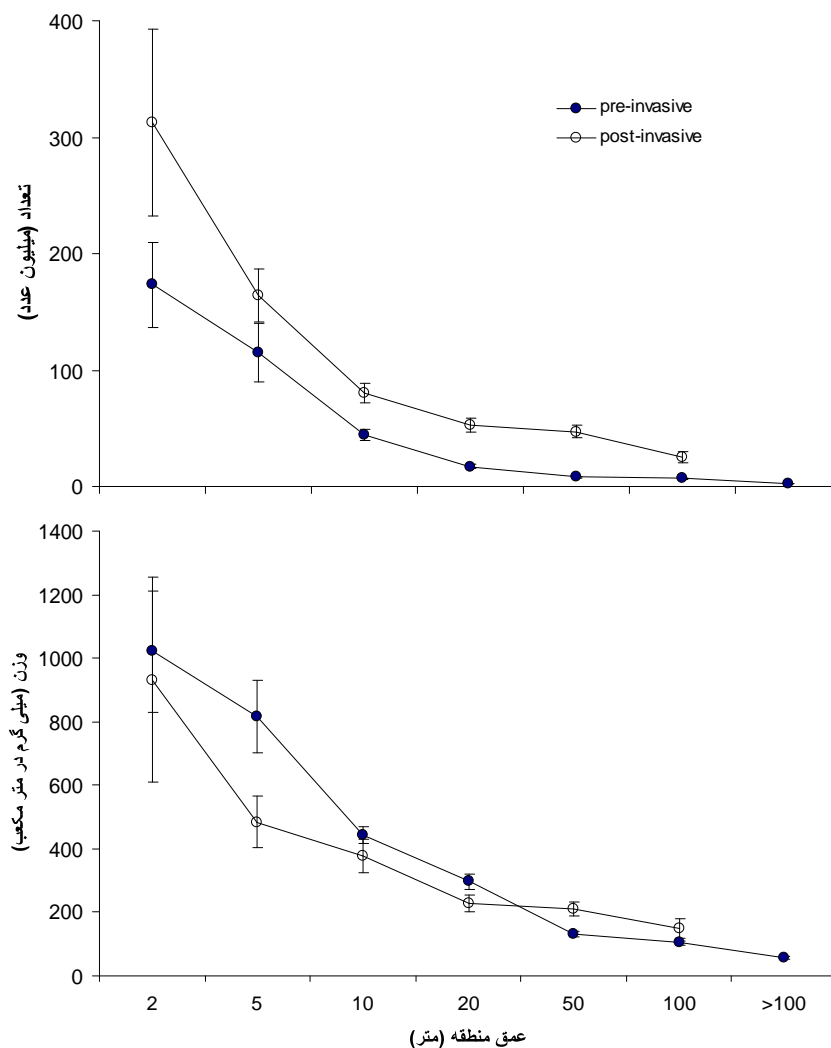
با دور شدن از ساحل و افزایش عمق نیز میانگین تعداد و وزن توده زنده فیتوپلانکتون کاهش می یابد. شکل ۱۷-۳ روند تغییرات آنها را در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار نشان می دهد. میانگین تعداد فیتوپلانکتون در قبل از ورود بیشتر از دوره دوم می باشد ولی وزن توده زنده روندی معکوس را نشان می دهد. میانگین تعداد و وزن توده زنده اعماق مختلف در سالهای مختلف نیز نشان می دهد که حداقل میانگین تعداد و وزن فیتوپلانکتون بترتیب ۱/۴۳ میلیون عدد و ۳۲/۱۳ میلی گرم در متر مکعب در عمق ۲۰۰ متری در سال ۱۳۸۵ و حداکثر میانگین تعداد و وزن زنده بترتیب ۵۳۰/۰ میلیون عدد و ۱۷۲۹/۷۷ میلی گرم در متر مکعب در سال ۱۳۸۰-۸۱ مشاهده شد (ضمیمه ۲، جدول ۵ و ۶).

شکل ۱۵-۳- تغییرات میانگین تعداد و وزن توده زنده کل فیتوپلانکتون هر لایه در سالهای مختلف.

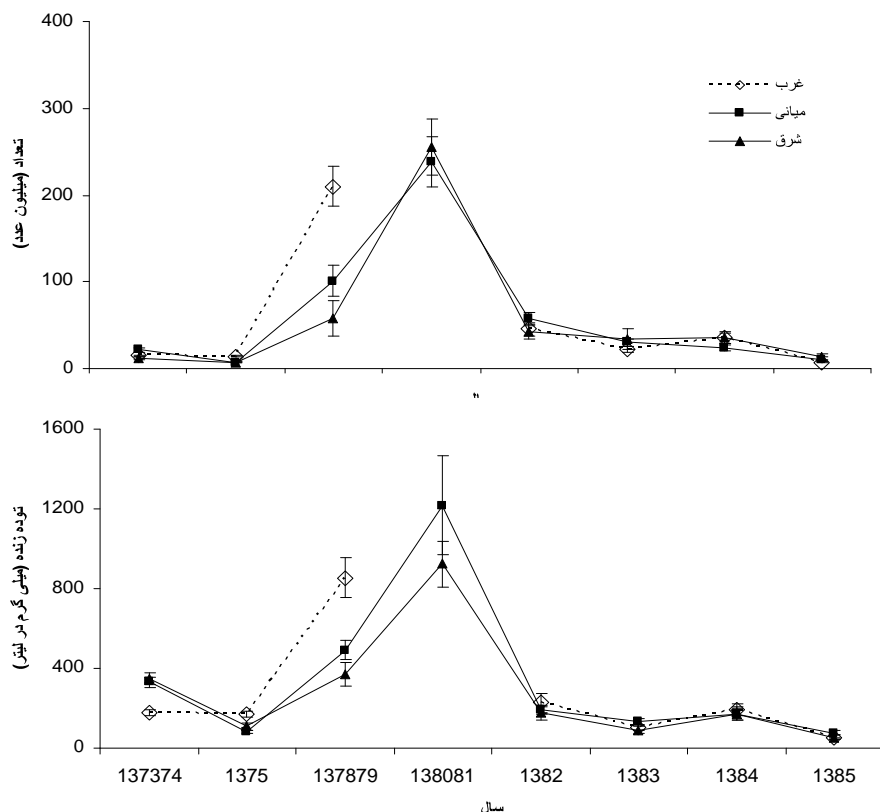

شکل ۱۶-۳ - تغییرات میانگین تعداد و وزن توده زنده کل فیتوپلانکتون در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار در لایه های مختلف.

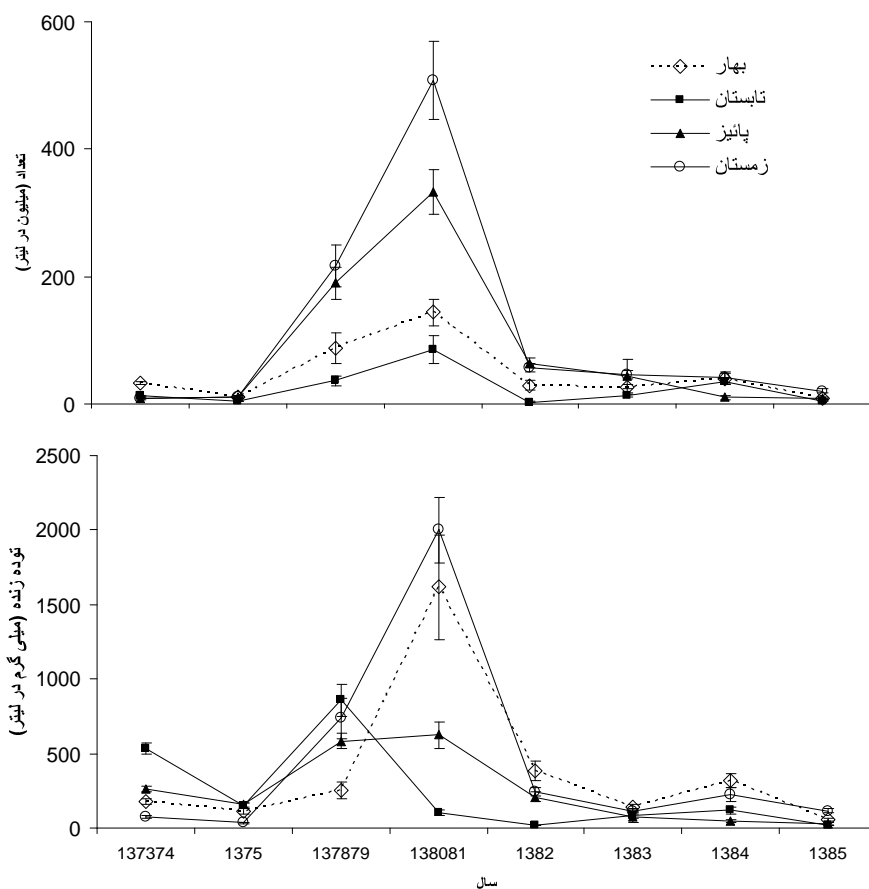
شکل ۱۷-۳- تغییرات میانگین (\pm خطای معیار) تعداد و وزن توده زنده کل فیتوپلانکتون هر عمق در قبل و بعد از حضور شانه دار در دریای خزر

تغییرات میانگین تعداد و بیوماس فیتوپلانکتون در سه منطقه غرب، میانی و شرق در سالهای مختلف (شکل ۱۸-۳) نشان میدهد که بین سه منطقه اختلاف فاحشی وجود ندارد بجز سال ۱۳۷۸-۷۹ که میانگین غرب از دو منطقه دیگر بیشتر می باشد. وزن توده زنده سه منطقه نیز فقط در سالهای ۱۳۷۸-۷۹ و ۸۱-۱۳۸۰ اختلاف قابل ملاحظه دارند. حداقل میانگین تعداد فیتوپلانکتون ۶/۸۶ میلیون عدد در متر مکعب در منطقه شرق در سال ۱۳۷۵ و حداقل میانگین وزن زنده برابر ۵۳/۷۱ میلی گرم در متر مکعب در سال ۱۳۸۵ و حداکثر میانگین تعداد و وزن زنده بترتیب ۲۵۵/۲ میلیون عدد در متر مکعب در منطقه شرق و ۱۲۱۶/۵۳ میلی گرم در متر مکعب در منطقه میانی در سال ۸۱-۱۳۸۰ مشاهده شد (ضمیمه ۲، جداول ۷ و ۸).

شکل ۱۸-۳- تغییرات میانگین (\pm خطای معیار) وزن توده زنده و تعداد کل فیتوپلانکتون در سه منطقه غرب، میانی و شرق در سالهای مختلف.

تغییرات میانگین تعداد و بیوماس فیتوپلانکتون در فصول مختلف (شکل ۱۹-۳) نشان میدهد که تفاوتهای فاحشی بین میانگین تعداد و وزن زنده در فصول مختلف در طی سالهای ۷۹-۱۳۷۸ الی ۱۳۸۲ وجود دارد. این اختلافات در سال ۸۱-۱۳۸۰ به حداکثر خود می رسد بطوریکه حداکثر میانگین تعداد و وزن زنده در این سال بترتیب ۸۸۴/۶۵ میلیون عدد و ۲۱۰۴/۰۰ میلی گرم در لیتر در فصل بهار مشاهده شد. بطور کلی حداقل این متغیرها بترتیب ۳/۰۷ میلیون عدد و ۱۸/۷۷ میلی گرم در لیتر در تابستان سال ۱۳۸۲ و حداکثر بترتیب ۵۰۷/۹ میلیون عدد و ۲۰۰۱/۷۶ میلی گرم در متر مکعب ساله ۸۱-۱۳۸۰ محاسبه شد (ضمیمه ۲، جداول ۹ و ۱۰).

شکل ۱۹-۳- تغییرات میانگین (\pm خطای معیار) وزن توده زنده و تعداد کل فیتوپلانکتون هر فصل در سالهای مختلف.

مقایسه میانگین توده زنده در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار مهاجم در دریای خزر در سه منطقه غرب، میانی و شرق و در چهار فصل سال نشان می دهد که بین دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار و چهار فصل و سه منطقه اختلاف بسیار معنی داری وجود دارد (بترتیب $P<0.001$ ، $P<0.008$ و $P<0.001$). اثرات متقابل نیز بین دو دوره - فصول مختلف، دو دوره - سه منطقه، سه منطقه - فصول مختلف وجود دارد ($P<0.001$ ، $P<0.015$ و $P<0.013$) ولی بین دوره ها-فصول-مناطق وجود ندارد ($P>0.271$). (جدول ۲-۳ و شکل های ۲۰-۳-۲۳).

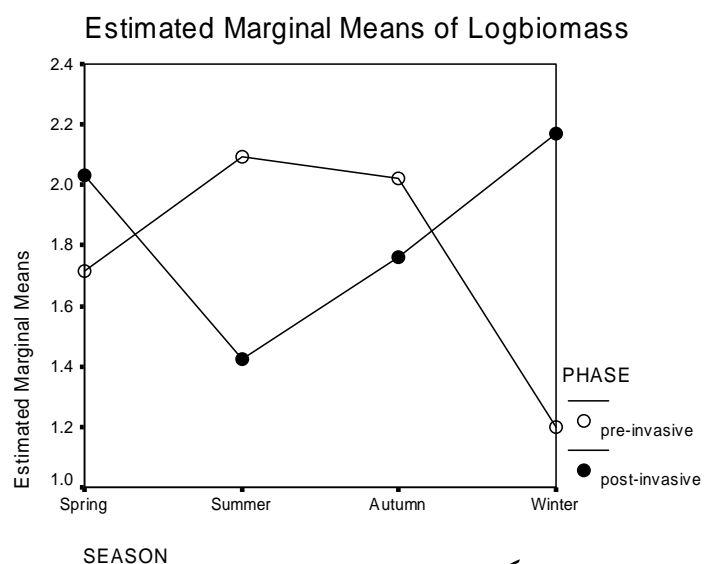
جدول ۳-۲ - آنالیز واریانس سه طرفه در دو سطح دوره، سه سطح منطقه و چهار فصل سال بیوماس بر حسب میلی گرم در متر مکعب لگاریتم فیتوپلانکتون

Tests of Between-Subjects Effects

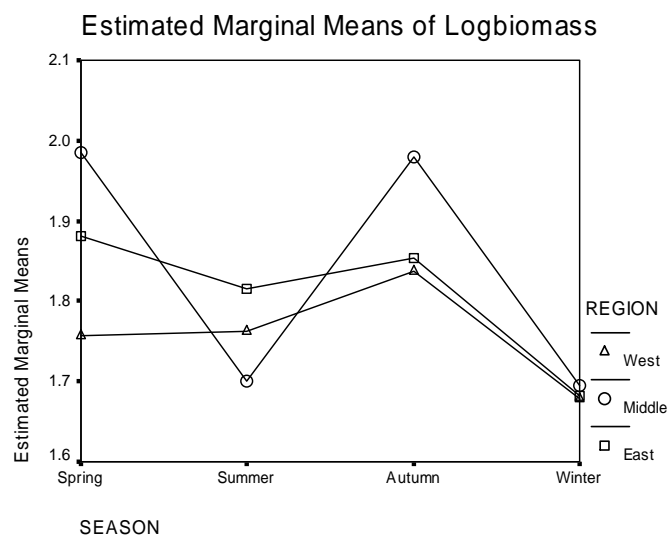
Dependent Variable: LOGBIOMA

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	506.768 ^a	23	22.033	41.471	.000
Intercept	11570.269	1	11570.269	21777.535	.000
PHASE	7.244	1	7.244	13.635	.000
SEASON	25.883	3	8.628	16.239	.000
REGION	3.945	2	1.973	3.713	.024
PHASE * SEASON	354.683	3	118.228	222.528	.000
PHASE * REGION	1.407	2	.703	1.324	.266
SEASON * REGION	9.970	6	1.662	3.127	.005
PHASE * SEASON * REGION	7.107	6	1.185	2.229	.038
Error	2271.281	4275	.531		
Total	16920.553	4299			
Corrected Total	2778.049	4298			

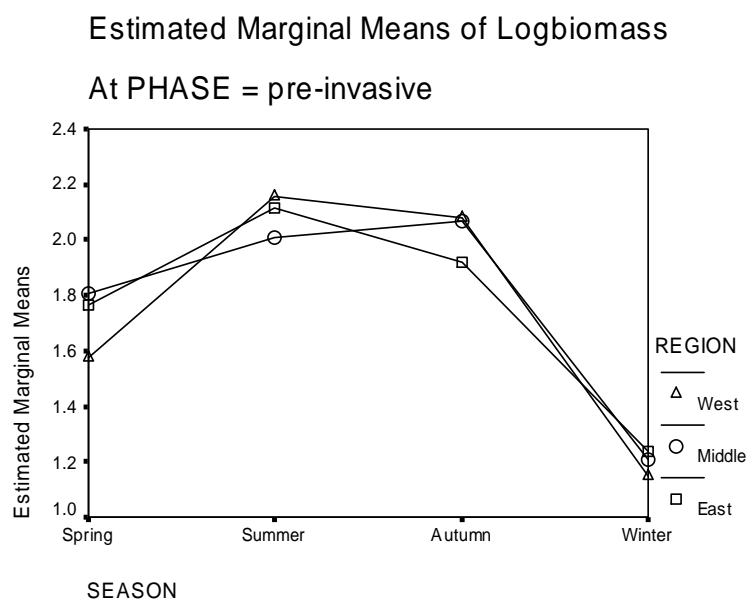
a. R Squared = .182 (Adjusted R Squared = .178)

شکل ۳-۲۰ - اثرات متقابل بیوماس فیتوپلانکتون بین چهار فصل در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه

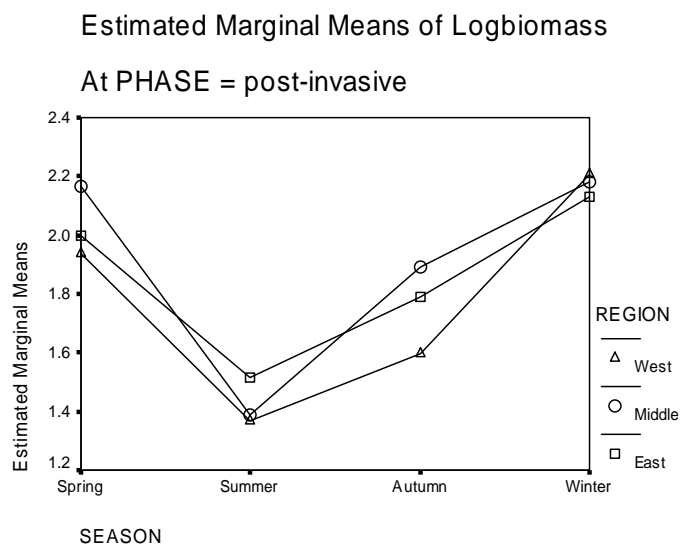

شکل ۳-۲۱- اثرات متقابل بیوماس فیتوپلانکتون بین چهار فصل و سه منطقه غرب، میانی و شرق

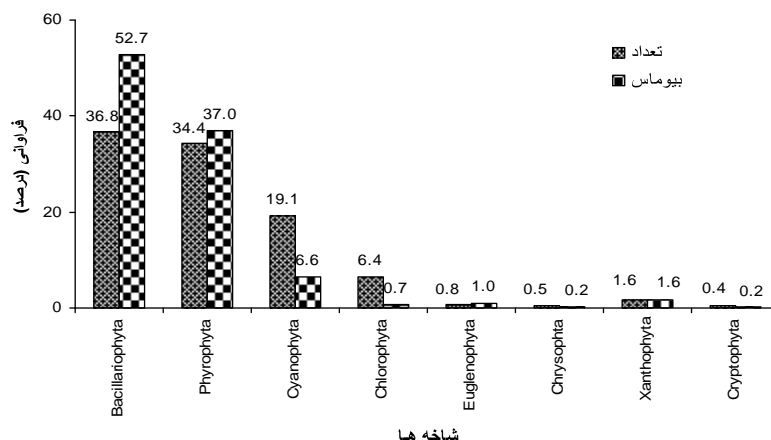
شکل ۳-۲۲- اثرات متقابل بیوماس فیتوپلانکتون بین چهار فصل و سه منطقه غرب، میانی و شرق قبل از ورود

شانه دار

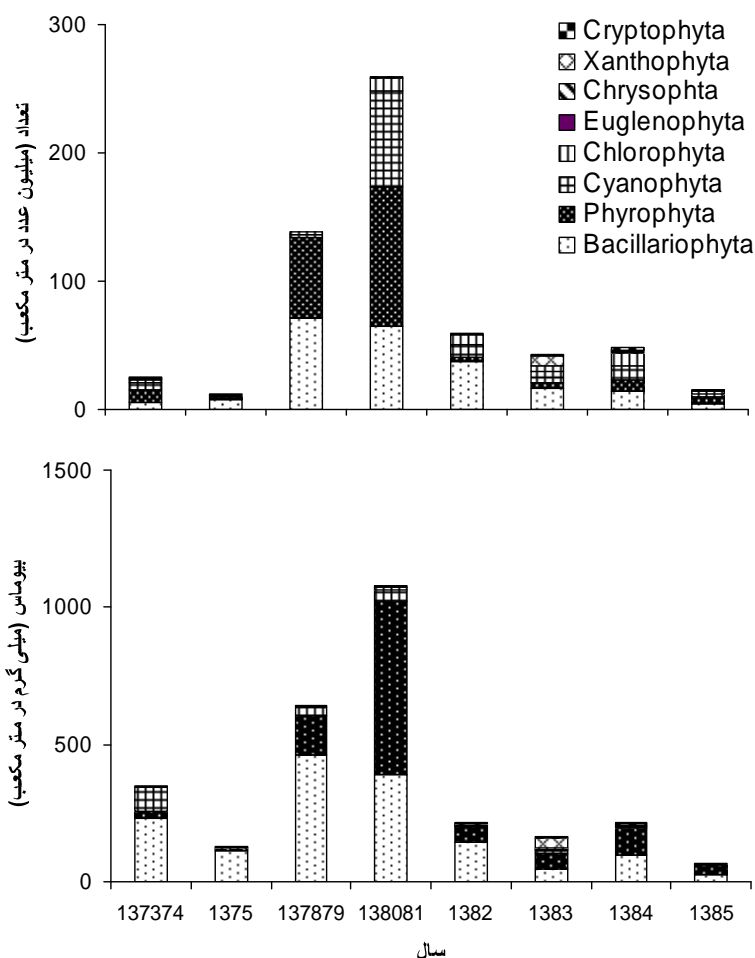
شکل ۲۳-۳ اثرات متقابل بیوماس فیتوپلانکتون بین چهار فصل و سه منطقه غرب، میانی و شرق بعد از ورود شانه‌دار

همانطوریکه ذکر شد هشت شاخه از فیتوپلانکتون در دریای خزر وجود دارند که در نمونه برداریها شناسائی شدند. دو شاخه Bacillariophyta و Phyrophyta بیشترین فراوانی را بخود اختصاص می دهند (شکل ۲۴-۳). از نظر تعداد دو شاخه فوق بترتیب ۳۶/۸ و ۳۴/۹ درصد و از نظر توده زنده بترتیب ۵۲/۷ و ۳۷/۰ درصد از کل توده زنده را بخود اختصاص می دهند. فراوانی شاخه های Euglenophyta, Chrysophyta, Xanthophyta, Cryptophyta بسیار کم بوده و مجموعاً حدود فقط ۰.۳٪ از کل تعداد و توده زنده را بخود اختصاص می دهند.

شکل ۲۴-۳ فراوانی تعداد و توده زنده شاخه های مختلف پلانکتونی در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ بر حسب درصد

نمودار شماره ۲۵-۳ میانگین تعداد و وزن توده زنده هر یک از شاخه ها را در سالهای مورد مطالعه نشان میدهد. بر اساس نتایج بدست آمده حداقل میانگین تعداد برابر ۲۵۰۰۰۰ عدد در متر مکعب متعلق به شاخه Cryptophyta در سال ۱۳۸۳ و حداقل میانگین توده زنده برابر ۰/۲۸۰ میلی گرم در متر مکعب متعلق به شاخه Chrysophyta در سال ۱۳۸۴ برآورد شده است. همچنین حداکثر تعداد و وزن بترتیب ۱۰۹/۳ عدد ۶۳۲/۳۰ میلی گرم در متر مکعب متعلق به شاخه Phytophyta در سال ۸۱-۱۳۸۰ مشاهده شد.

شکل ۲۵-۳- فراوانی شاخه های مختلف پلاتکتونی بر حسب تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) در سالهای مختلف

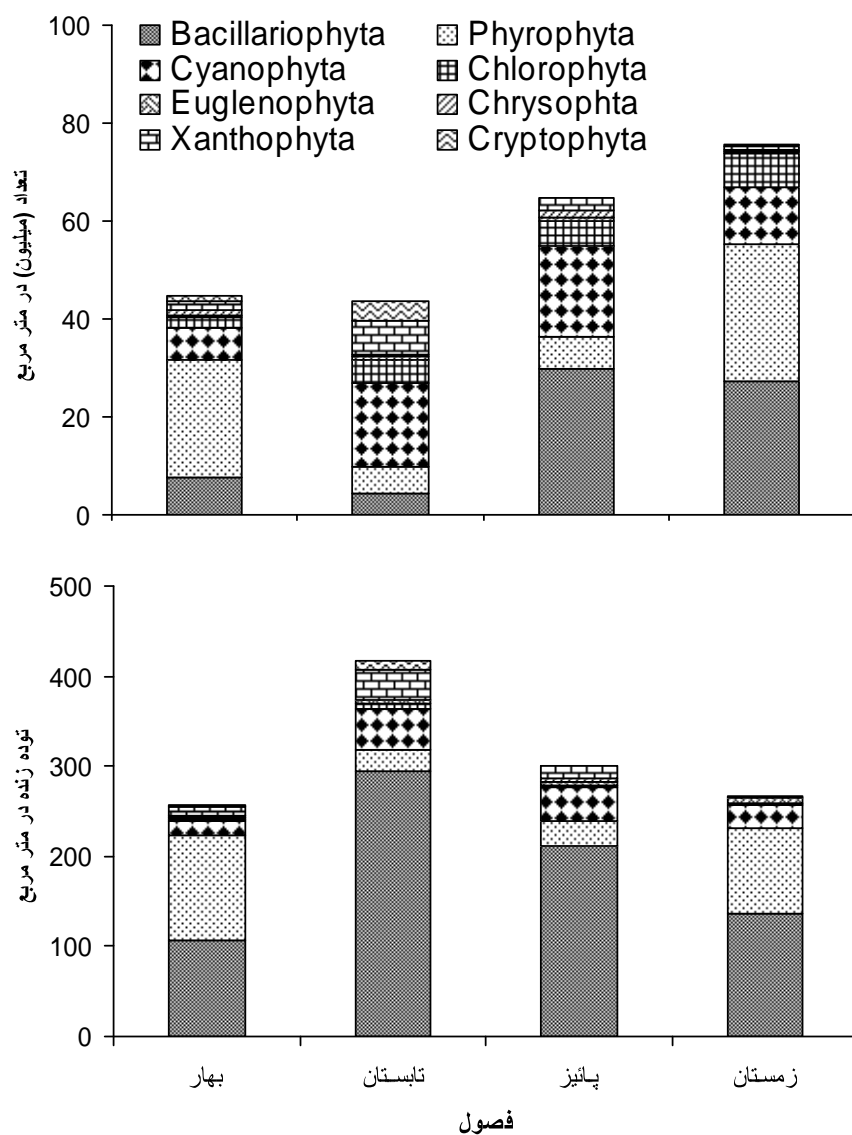
این بررسی نشان می دهد که حداقل میانگین تعداد (۲۰۰۰۰۰ عدد در متر مکعب) مربوط به شاخه Cryptophyta که در فصل زمستان و حداکثر تعداد (۲۹/۹۸ میلیون عدد در متر مکعب) متعلق شاخه Bacillariophyta فصل پائیز مشاهده شد (شکل ۲۶-۳). همچنین حداقل توده زنده (۰/۴۰ میلی گرم در متر مکعب) نیز متعلق به شاخه Cryptophyta و زمستان و حداکثر آن (۲۹۴/۴۴ میلی گرم در متر مکعب) در فصل تابستان برآورد شد (شکل ۲۶-۳).

از نظر تعداد در هر سه منطقه شاخه های Bacillariophyta و Phytophyta و در منطقه میانی و شرق دو شاخه مذکور و شاخه Cyanophyta کاملاً غالب بودند و بترتیب بیش از ۷۰، ۸۳ و ۸۴ درصد از کل تعداد را بخود

اختصاص دادند. ولی از نظر توده زنده دو شاخه Bacillariophyta و Phyrophyta کاملاً غالب بوده و بیش از ۷۵ درصد از کل توده زنده را در هر سه منطقه تشکیل می دهند. داده های منطقه عمیق مربوط به فقط دو سال اول تحقیق می باشد بهمین دلیل در اینجا اشاره نشده است و فقط برای شناخت کلی از وضعیت فیتوپلانکتون در شکل آورده شده است (شکل ۲۷-۳).

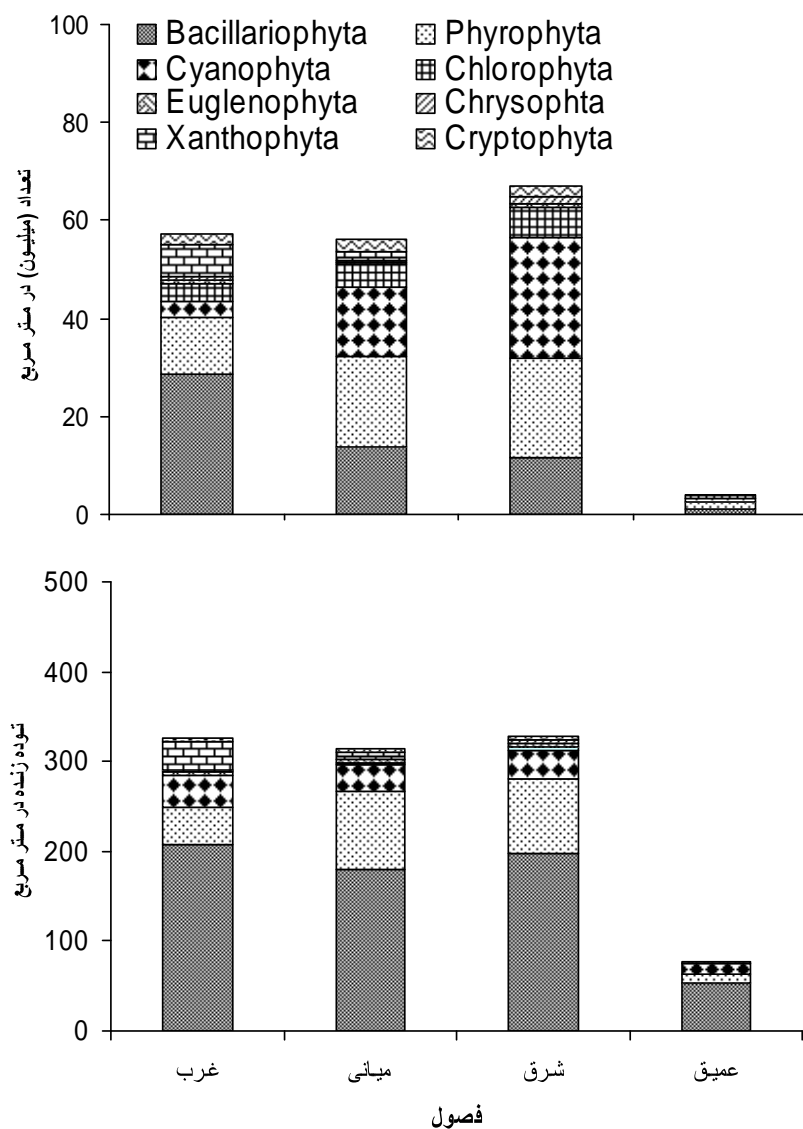
همانطوریکه در شکل ۲۸-۳ مشاهده می گردد با افزایش عمق تعداد فیتوپلانکتون روند کاهشی دارد. ولی توده زنده تا عمق ده متر تقریباً ثابت بوده و سپس با افزایش عمق بشدت کاهش می یابد (شکل ۲۹-۳). بررسی فراوانی شاخه های موجود در هر لایه نشان میدهد که سه شاخه Bacillariophyta، Phyrophyta و Cyanophyta بیشترین فراوانی از نظر تعداد را بخود اختصاص دادند. از نظر توده زنده نیز شاخه Bacillariophyta شاخه غالب بوده و دارای بیشترین فراوانی می باشد. در لایه ده متری شاخه Xanthophyta هم از نظر تعداد و هم از نظر توده زنده دارای فراوانی چشم گیری بود (شکل ۲۸-۳).

با دور شدن از ساحل و افزایش عمق نیز تعداد و توده زنده فیتوپلانکتون بشدت کاهش می یابد (شکل ۲۹-۳). در اینجا نیز شاخه های Bacillariophyta، Phyrophyta و Cyanophyta گروههای غالب پلانکتونی را تشکیل می دهند.

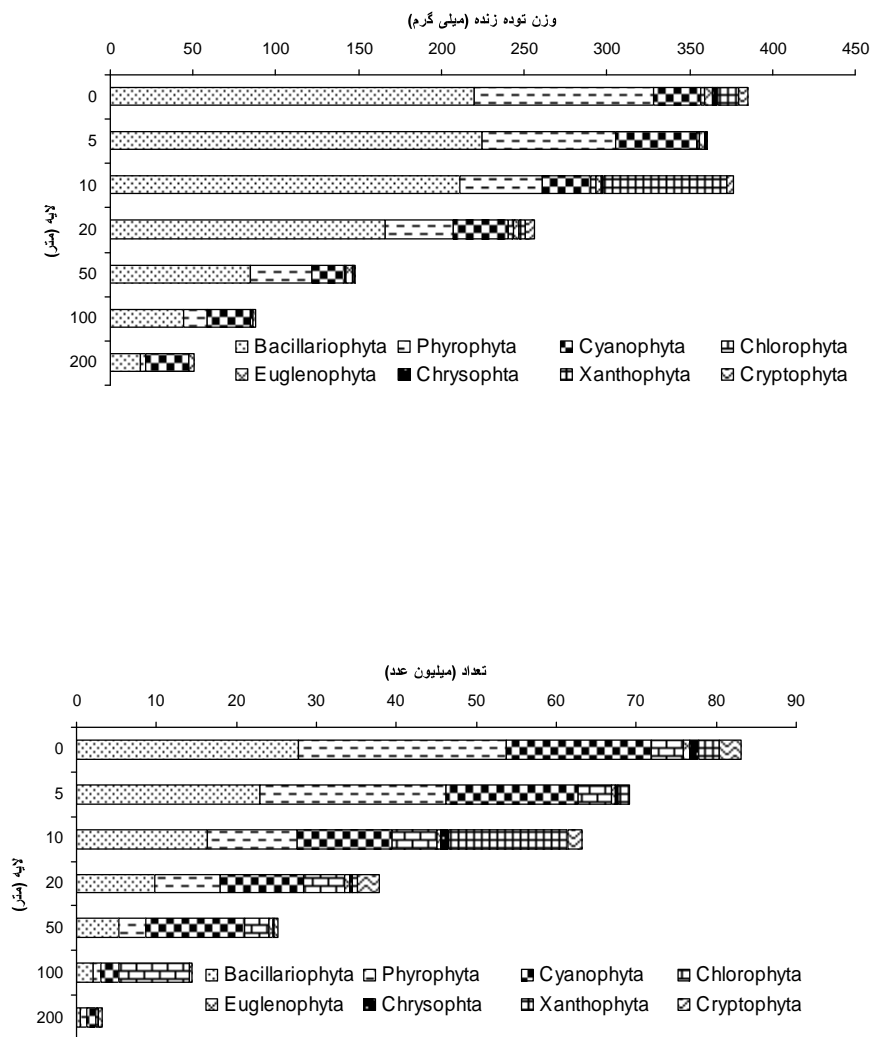

شکل ۲۶-۳ - فراوانی شاخه های مختلف پلانکتونی بر حسب تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) در فصول

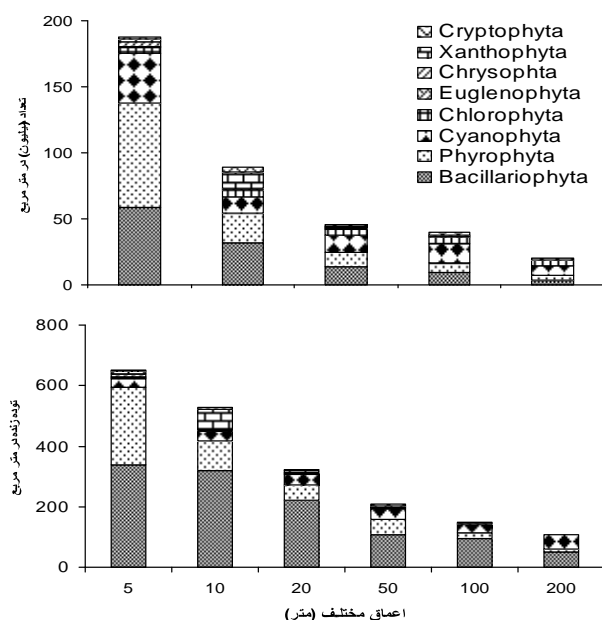
مختلف

شکل ۲۷-۳- فراوانی شاخه های مختلف پلانکتونی بر حسب تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) در مناطق مختلف

شکل ۲۸-۳ - فراوانی شاخه های مختلف پلانکتونی بر حسب تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) در لایه های مختلف

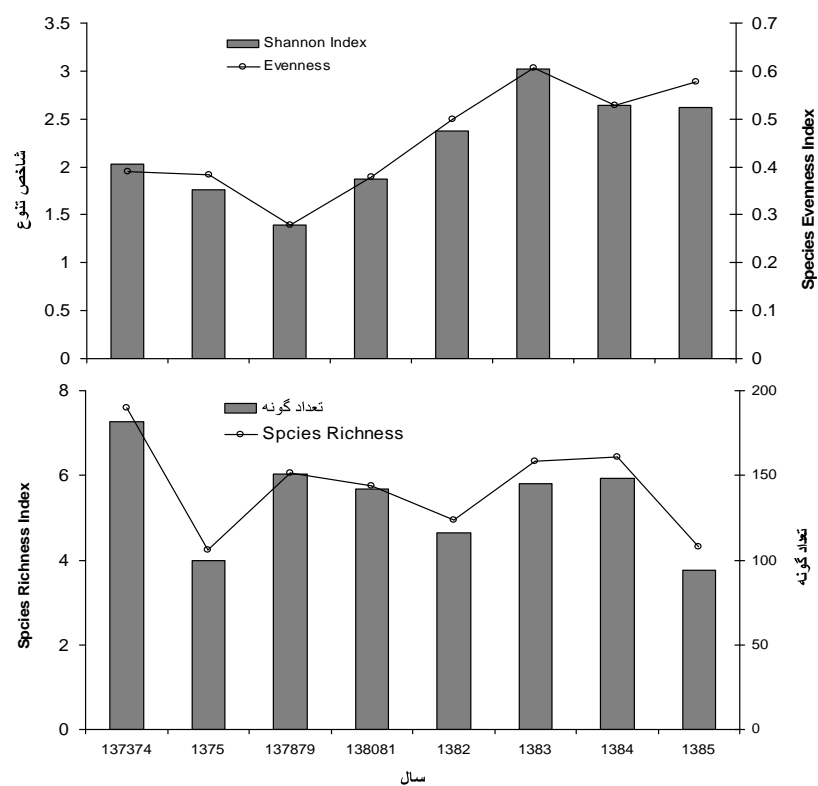
شکل ۲۹-۳- فراوانی شاخه های مختلف پلانکتونی بر حسب تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) در ایستگاه های با اعماق مختلف

تنوع گونه ای

شاخص تنوع گونه ای شانون-وینر (Shannon - Wiener) فیتوپلانکتون در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ بین ۱/۳۹ و ۳/۰۲ در نوسان بود. حداقل شاخص فوق در سال ۷۹-۱۳۷۸ و حداکثر مقدار آن در سال ۱۳۸۳ برآورد شد. حداقل شاخص یکنواختی (۰/۲۸) در سال ۷۹-۱۳۷۸ و حداکثر این شاخص (۰/۶۱) در سال ۱۳۸۳ مشاهده شد (شکل ۳۰-۳).

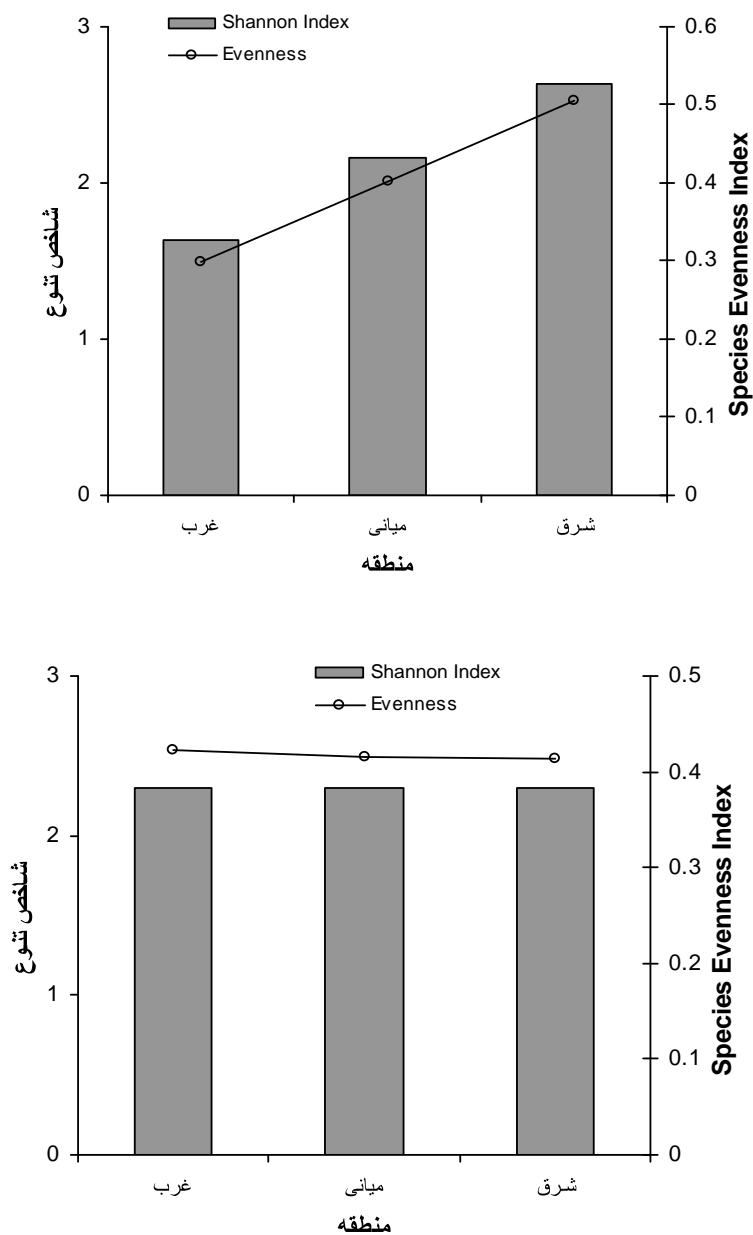
غنای گونه ای نیز بین ۴/۳۲ الی ۷/۶۰ متغیر بوده و حداقل در سال ۱۳۸۵ و حداکثر در سال ۷۴-۱۳۷۳ برآورد شد. حداقل و حداکثر تعداد گونه ها در سالهای مذکور بترتیب ۱۸۲ گونه (در سال ۷۴-۱۳۷۳) و ۹۴ گونه (در سال ۱۳۸۵) ملاحظه گردید (شکل ۳۰-۳).

شاخص تنوع گونه ای شانون فیتوپلانکتون در سه منطقه غرب، میانی و شرق در سالهای قبل از ورود شانه دار بین ۱/۶۳ و ۲/۶۳ بترتیب در غرب و شرق برآورد شد. مقدار شاخص یکنواختی نیز در منطقه شرق (۰/۵۱) بیشتر از منطقه غرب (۰/۳۰) بود. در سالهای بعد از ورود شانه دار تغییرات هر دو شاخص در سه منطقه بسیار اندک بود (شکل ۳۱-۳).

شکل ۳۰-۳- تغییرات شاخص بیولوژیک (شاخص شانون - وینر) و شاخص یکنواختی (Species Evenness)

فیتوپلاتکتون در سواحل ایرانی دریای خزر در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵

شکل ۳-۳۱- تغییرات شاخص بیولوژیک (شاخص شانون - وینر) و شاخص یکنواختی (Species Evenness) فیتوپلانکتون در مناطق مختلف سواحل ایرانی دریای خزر (بالا قبل از ورود شانه دار و پائین بعد از ورود شانه دار).

۳-۳- زئوپلانکتون

در مجموع در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ تعداد ۶۷ گونه و زیر گونه از زئوپلانکتون و موجوداتی از گروه Cirripedia, Osteracoda, Medosa مشاهده شد (جدول ۳-۳).

همانطوریکه در جدول ۳-۳ نشان داده شده گونه های ذیل دارای فراوانی نسبتا زیاد و یا در همه سالها یعنی قبل و

بعد از ورود شانه دار مهاجم در دریای خزر بودند:

Acartia tonsa
Podon polyphemoides
Tintinnopsis sp
Foraminifera sp
Lamellibranchiata sp
Asplanchna sp
Osteracoda
Cirripedia

برخلاف فیتوپلانکتون موجودات زیادی از زئوپلانکتون فقط در قبل از ورود شانه دار در نمونه ها وجود داشته و

ثبت شدند که بشرح ذیل می باشند:

Limnocalanus grimaldii, Calanipeda aquae dulcis, Podon intermedius, Podonevadne tringona typical, Podonevadne tringona intermedia, Podonevadne tringona rotundata, Podonevadne tringona pusilla, Podonevadne comptonix typical, Podonevadne comptonix similes, Podonevadne comptonix orthonyx, Podonevadne angusta, Podonevadne comptonix attenuate, Podonevadne comptonix kajdakensis, Podonevadne comptonix podonoides, Podonevadne comptonix macronyx, Podonevadne comptonix sp, Podonevadne comptonix hamulus, Ceropagis longiventeris, Ceropagis pengoi, Ceropagis gracillima, Ceropagis socialis, Ceropagis prolong, Ceropagis micronyx, Evadne anonyx typical, Evadne anonyx deflexa
Synchaeta sp, Evadne anonyx prolongata, Podonevadne angusta, Tintinnopsis tubulosa, Tintinnopsis cylindrat, Zoothanium pelagicum, Codonella relicata, Diffugia sp, Arcella sp, Medusa, Hydracoryne, Rhithropanopeus larvae, Asplanchna priodonta, Evadne anonyx prodaenta

ولی تقریبا هیچ گونه جدیدی بعد از ورود شانه دار در نمونه ها دیده نشد و تعداد گونه ها در این دوره بشدت

کاهش یافت (جدول ۳-۳)

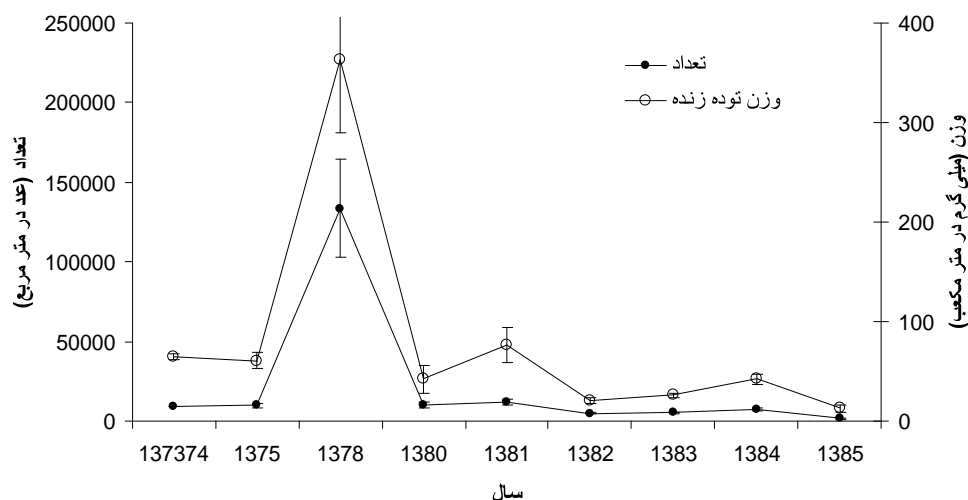
جدول ۳-۳ ترکیب گونه های زئوپلانکتونی در سالهای مختلف خط عمود وسط جدول قبل (قبل از سال ۱۳۷۹) و بعد از (بعد از سال ۱۳۷۹) ورود شانه دار مهاجم در دریای خزر را نشان می دهد. ستاره ها برترتیب یک ستاره تراکم کم و سه ستاره تراکم خیلی زیاد را نشان می دهند.

گونه	137374	1375	1378	1380	1381	1382	1383	1384	1385
<i>Acartia tonsa</i>	***	***	***		***	***	***	***	***
<i>Limnocalanus grimaldii</i>	**	**	*						
<i>Calanipeda aquae dulcis</i>		**	***						
<i>Eurytemora grimaldi & minor</i>		***	**					*	
<i>Halicyclops sarsi</i>		**	**			*	*		
<i>Polyphemus exiguus</i>		**	*						
<i>Podon polyphemoides</i>		**	**		**	**	**	**	**
<i>Podon intermedius</i>	*								
<i>Podonevadne tringona typica</i>		**	**				*		
<i>Podonevadne tringona intermedia</i>		*	*						
<i>Podonevadne tringona rotundata</i>		*	*						
<i>Podonevadne tringona pusilla</i>			*						
<i>Podonevadne comptonix typica</i>	**								
<i>Podonevadne comptonix similis</i>		*							
<i>Podonevadne comptonix orthonyx</i>		*							
<i>Podonevadne comptonix hamulus</i>		*							
<i>Podonevadne comptonix attenuata</i>		*							
<i>Podonevadne comptonix kajdakensis</i>		*							
<i>Podonevadne comptonix podonoides</i>		*							
<i>Podonevadne comptonix macronyx</i>	**								
<i>Podonevadne comptonix sp</i>		*							
<i>Podonevadne angusta</i>		**							
<i>Ceropagis longiventeris</i>		*							
<i>Ceropagis pengoi</i>		*							
<i>Ceropagis gracillima</i>		*							
<i>Ceropagis socialis</i>		*							
<i>Ceropagis prolargata</i>		*							

100
99
98
97
96
95
94
93
92
91
90
89
88
87
86
85
84
83
82
81
80
79
78
77
76
75
74
73
72
71
70
69
68
67
66
65
64
63
62
61
60
59
58
57
56
55
54
53
52
51
50
49
48
47
46
45
44
43
42
41
40
39
38
37
36
35
34
33
32
31
30
29
28
27
26
25
24
23
22
21
20
19
18
17
16
15
14
13
12
11
10
9
8
7
6
5
4
3
2
1

[illegible]

مکعب در سال ۱۳۸۴ و ۲۰/۵۳ میلی گرم در متر مکعب در سال ۱۳۸۲ و حداکثر بترتیب ۱۳۳۶۲/۹ عدد و ۳۶۳/۸ میلی گرم در متر مکعب در سال ۱۳۷۸ مشاهده گردید (شکل ۳۲-۳، ضمیمه ۳ جداول ۱ و ۲). افزایش تعداد و وزن توده زنده زئوپلانکتون در سال ۱۳۷۸ بسیار زیاد و چشم گیر می باشد.

شکل ۳۲-۳- میانگین \pm خطای معیار) تعداد و توده زنده کل زئوپلانکتون در سواحل ایرانی دریای خزر (۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵)

شکل ۳۳-۳ روند تغییرات میانگین تعداد و وزن توده زنده کل زئوپلانکتون در دو دروه قبل و بعد از ورود شانه دار در دریای خزر را در اعماق مختلف را نشان می دهد. بر اساس این نتایج در قبل از ورود شانه هم تعداد و هم وزن توده زنده زئوپلانکتون تقریباً در تمام ایستگاه های با اعماق مختلف (به خصوص در مناطق با عمق کم) بیشتر از دوره دوم بود (شکل ۳۳-۳). در عمق ۲ متر میانگین تعداد در دوره اول و دوم بترتیب ۲۳۳۳۹۳/۲ و ۲۰۵۴۲/۸ عدد در متر مکعب و وزن توده زنده بترتیب ۴۸۹/۳۹ و ۴۶/۱۲ میلی گرم در متر مکعب برآورد شد. در عمق ۱۰۰ متر نیز تعداد از ۷۳۷۴/۵ به ۲۰۱۱/۲ عدد در متر مکعب و وزن توده زنده از ۵۵/۱۶ به ۱۱/۳۳ میلی گرم در متر مکعب کاهش یافت (ضمیمه ۳، جداول ۳ و ۴).

تغییرات میانگین تعداد و بیوماس زئوپلانکتون در فصول مختلف (شکل ۳۴-۳) نشان میدهد که تفاوت های فاحشی بین میانگین تعداد و وزن زنده در فصول مختلف در دو دوره در قبل و بعد از ورود شانه دار در دریای خزر وجود دارد. این تفاوتها در دو فصل تابستان و پائیز بسیار زیاد می باشد. در قبل ورود شانه دار تعداد آنها در دو فصل فوق

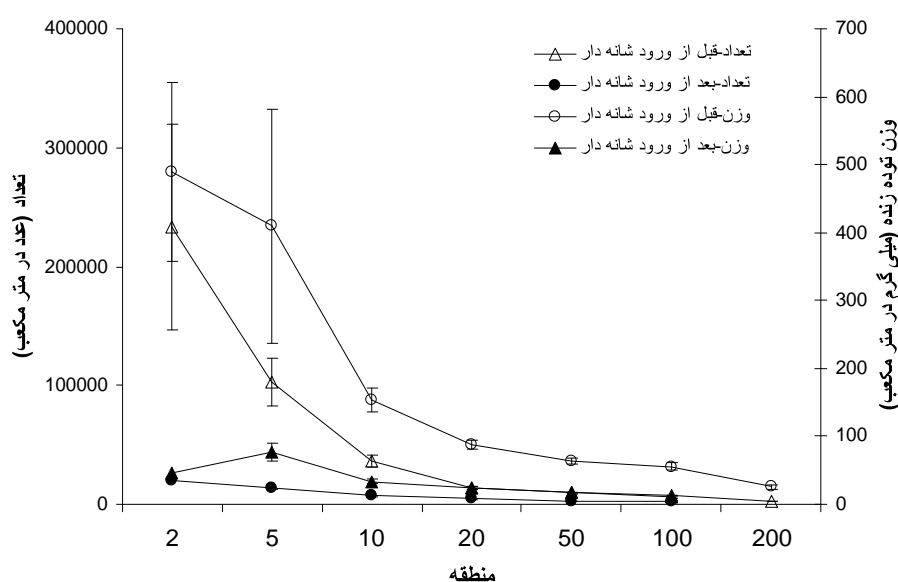
بترتیب ۴۷۸۶۷/۸ و ۴۳۵۲۳/۴ که به ۲۷۸۳/۰ و ۵۷۷۷/۲ عدد در متر مکعب در دوره دوم کاهش یافت. وزن توده زنده

نیز بترتیب ۱۷۷/۸۱ و ۱۵۷/۸۳ به ۲۵/۲۹ و ۲۱/۵۷ میلی گرم در لیتر رسید (ضمیمه ۳، جداول ۵ و ۶).

تغییرات میانگین تعداد و بیوماس زئوپلانکتون در سه منطقه غرب، میانی و شرق نیز نشان می دهد که در دوره اول مقادیر آنها خیلی بیشتر از مرحله دوم بود (شکل ۳-۳۵). این اختلافات در منطقه غرب بسیار فاحش می باشد.

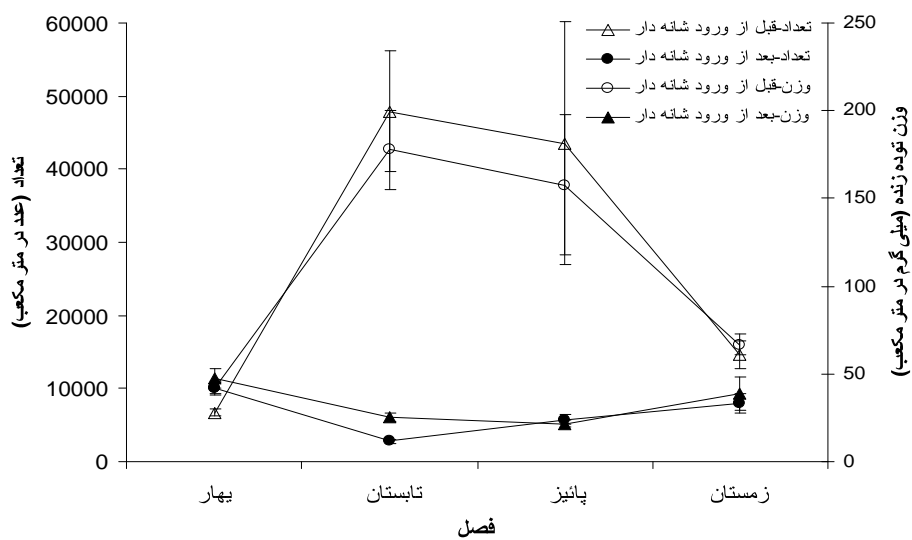
میانگین تعداد و وزن توده زنده در این منطقه در قبل از ورود شانه دار بترتیب ۵۸۲۷۰/۸ و ۲۰۰/۰۶ به ۵۶۶۵/۳

عدد در متر مکعب و ۳۴/۵۸ میلی گرم در متر مکعب در دوره کاهش یافت (ضمیمه ۳، جداول ۷ و ۸).

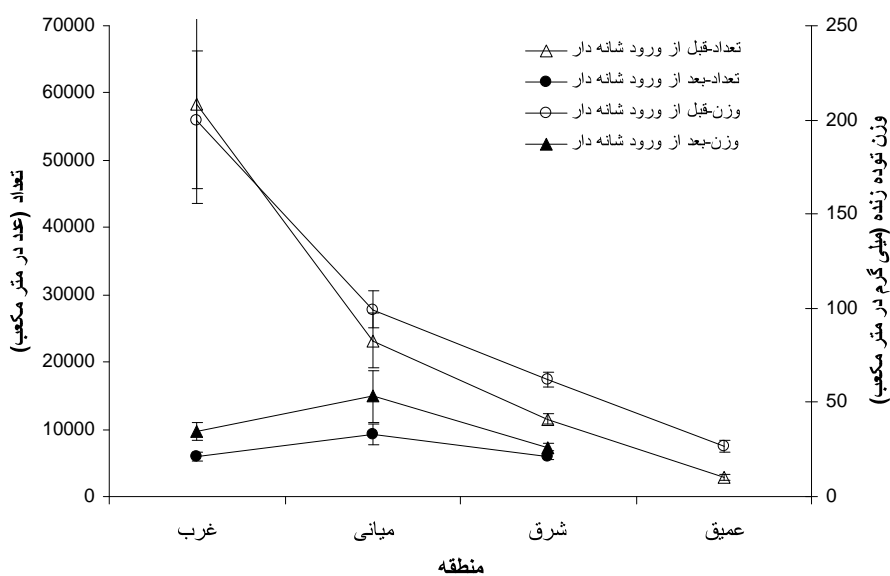

شکل ۳-۳۳ - تغییرات میانگین تعداد و وزن توده زنده کل زئوپلانکتون در اعماق مختلف در دو دوره قبل و بعد از

ورود شانه دار در دریای خزر

شکل ۳-۳۴ - تغییرات میانگین تعداد و وزن توده زنده کل زئوپلانکتون در فصول مختلف در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار به دریای خزر

شکل ۳-۳۵ - تغییرات میانگین وزن توده زنده و تعداد کل زئوپلانکتون در مناطق مختلف در دوره قبل و بعد از ورود شانه دار در دریای خزر.

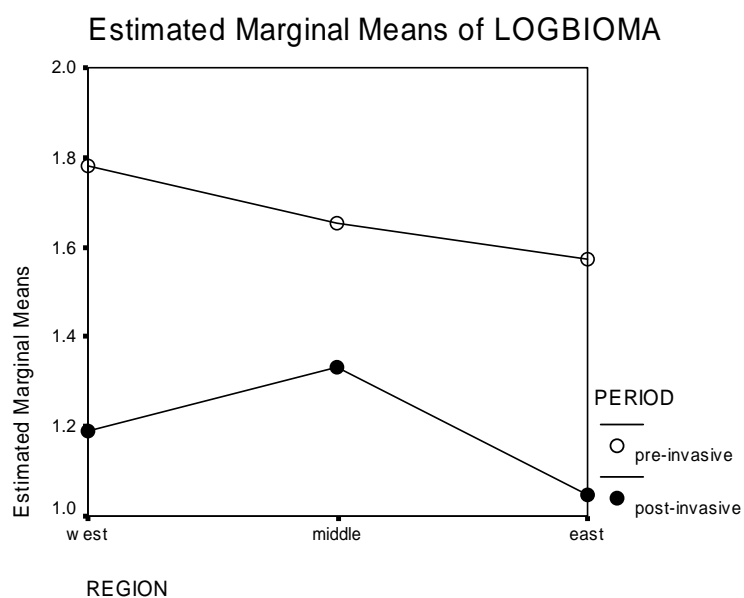
مقایسه میانگین توده زنده زئوپلانکتون در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار مهاجم در دریای خزر در سه منطقه غرب، میانی و شرق و در چهار فصل سال نشان می دهد که بین دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار و چهار فصل و سه منطقه اختلاف معنی داری وجود دارد (بترتیب $P<0.001$ ، $P<0.008$ و $P<0.001$). اثرات متقابل بین دو دوره - فصول مختلف، دو دوره - مناطق مختلف، سه منطقه - فصول معنی دار است ($P<0.015$ ، $P<0.001$) و $P<0.013$. ولی اثرات متقابل بین دو دوره و سه منطقه وجود ندارد ($P<0.271$). (جدول ۳-۴ و شکل های ۳-۳۶ الی ۳-۳۸).

جدول ۳-۴ - آنالیز واریانس سه طرفه در دو سطح دوره، سه سطح منطقه و چهار فصل سال لگاریتم بیوماس بر حسب میلی گرم در متر مکعب زئوپلانکتون
Tests of Between-Subjects Effects

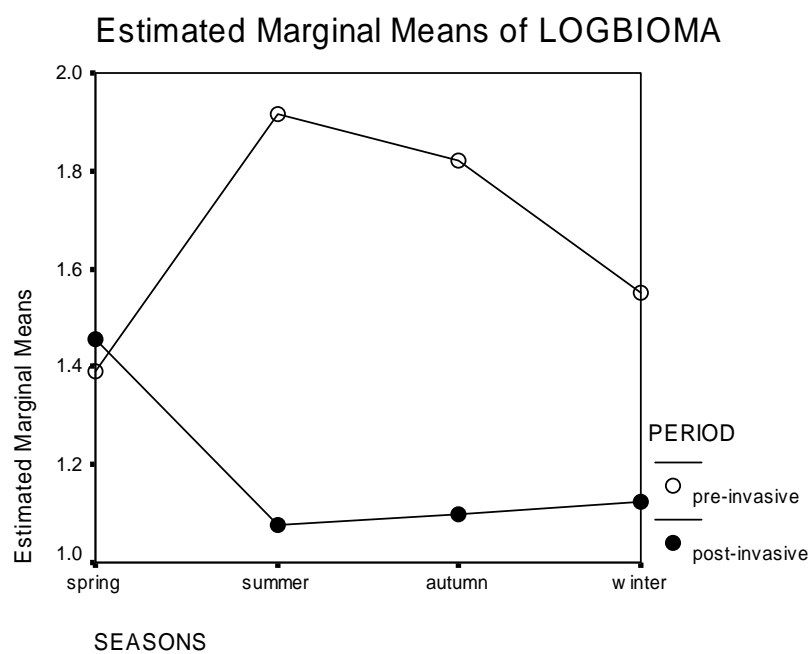
Dependent Variable: LOGBIOMA

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	177.656 ^a	23	7.724	21.748	.000
Intercept	2319.438	1	2319.438	6530.650	.000
PERIOD	65.328	1	65.328	183.938	.000
SEASONS	4.207	3	1.402	3.948	.008
REGION	10.239	2	5.120	14.415	.000
PERIOD * SEASONS	35.151	3	11.717	32.991	.000
PERIOD * REGION	3.010	2	1.505	4.237	.015
SEASONS * REGION	5.761	6	.960	2.704	.013
PERIOD * SEASONS * REGION	2.694	6	.449	1.264	.271
Error	522.798	1472	.355		
Total	3875.002	1496			
Corrected Total	700.455	1495			

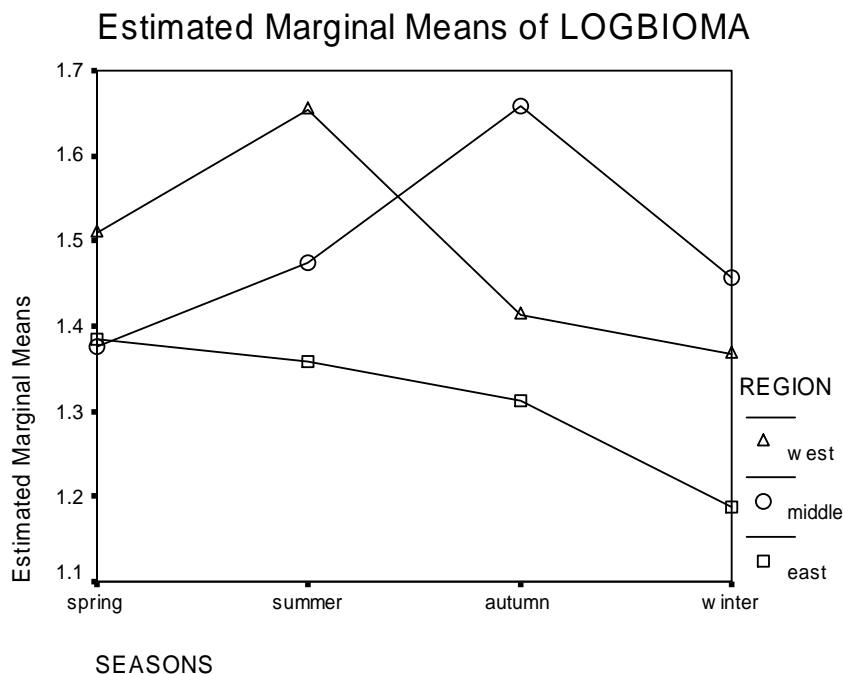
a. R Squared = .254 (Adjusted R Squared = .242)

شکل ۳-۳۶ - اثرات متقابل بیوماس زئوپلانکتون بین سه منطقه در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه

شکل ۳-۳۷ - اثرات متقابل بیوماس زئوپلانکتون بین چهار فصل در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه

شکل ۳۸-۳ اثرات متقابل بیوماس زئوپلانکتون بین چهار فصل و سه منطقه غرب، میانی و شرق

زئوپلانکتونهای شناسائی شده به گروههای ذیل تعلق دارند:

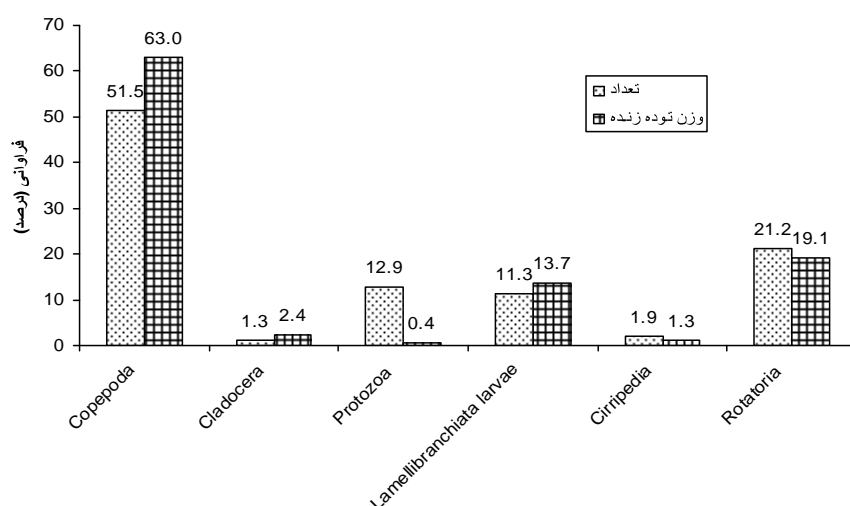
Copepoda, Cladocera, Protozoa, Lamellibranchia larvae, Cirripedia and Rotatoria

Copepoda هم از نظر تعداد و هم از نظر وزن توده زنده دارای بیشترین فراوانی و بترتیب ۵/۵۱ و ۰/۶۳ درصد از کل زئوپلانکتون را بخود اختصاص می دهند (شکل ۳۹-۳). سپس Rotatoria دارای بیشترین فراوانی می باشد (بترتیب ۲۱/۲ و ۱۹/۱ درصد). در سالهای مختلف نیز دو گرو Copepoda و Rotatoria بیشترین فراوانی را دارا بودند (شکل ۴۰-۳) ولی فقط در سال ۱۳۸۵ Copepoda و Lamellibranchia غالب بودند.

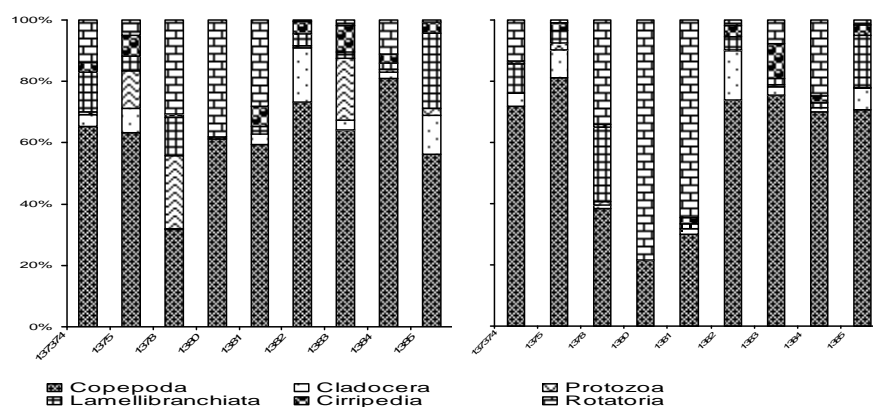
شکل شماره ۴۱-۳ میانگین تعداد و وزن توده زنده هر یک از شاخه ها را در سالهای مورد مطالعه نشان میدهد. بر اساس نتایج بدست آمده حداقل میانگین تعداد برابر ۵/۲۲ عدد در متر مکعب در سال ۱۳۸۱ و حداقل میانگین توده زنده برابر ۰/۰۱ میلی گرم در متر مکعب متعلق به Protozoa در سال ۱۳۸۴ برآورد شده است. همچنین حداکثر تعداد و وزن بترتیب ۴۹۰۲۴/۶ عدد و ۱۵۴/۰۰ میلی گرم در متر مکعب متعلق Copepoda در سال ۱۳۷۸ مشاهده شد (ضمیمه ۳ جداول ۹ و ۱۰).

در مناطق ساحلی اعماق تا ده متر Copepoda، Rotatoria و Lamellibranchia غالب هستند ولی در مناطق عمیق اغلب فقط Copepoda غالب می باشند (شکل ۴۲-۳) (ضمیمه ۳ جداول ۱۱ و ۱۲).

بر اساس نتایج بدست آمده از نظر تعداد، در فصل بهار Copepoda، تابستان Copepoda، Cladocera، Lamellibranchia larvae and Rotatoria در فصل پائیز Copepoda، Rotatoria و Protozoa و در فصل زمستان Copepoda و Rotatoria غالب بودند. ولی از نظر وزن توده زنده در فصل بهار Copepoda، در فصل تابستان Copepoda و Lamellibranchia و در دو فصل پائیز و زمستان Copepoda و Rotatoria برتری داشتند (شکل ۴۳-۳ و ضمیمه ۳ جداول ۱۳ و ۱۴).

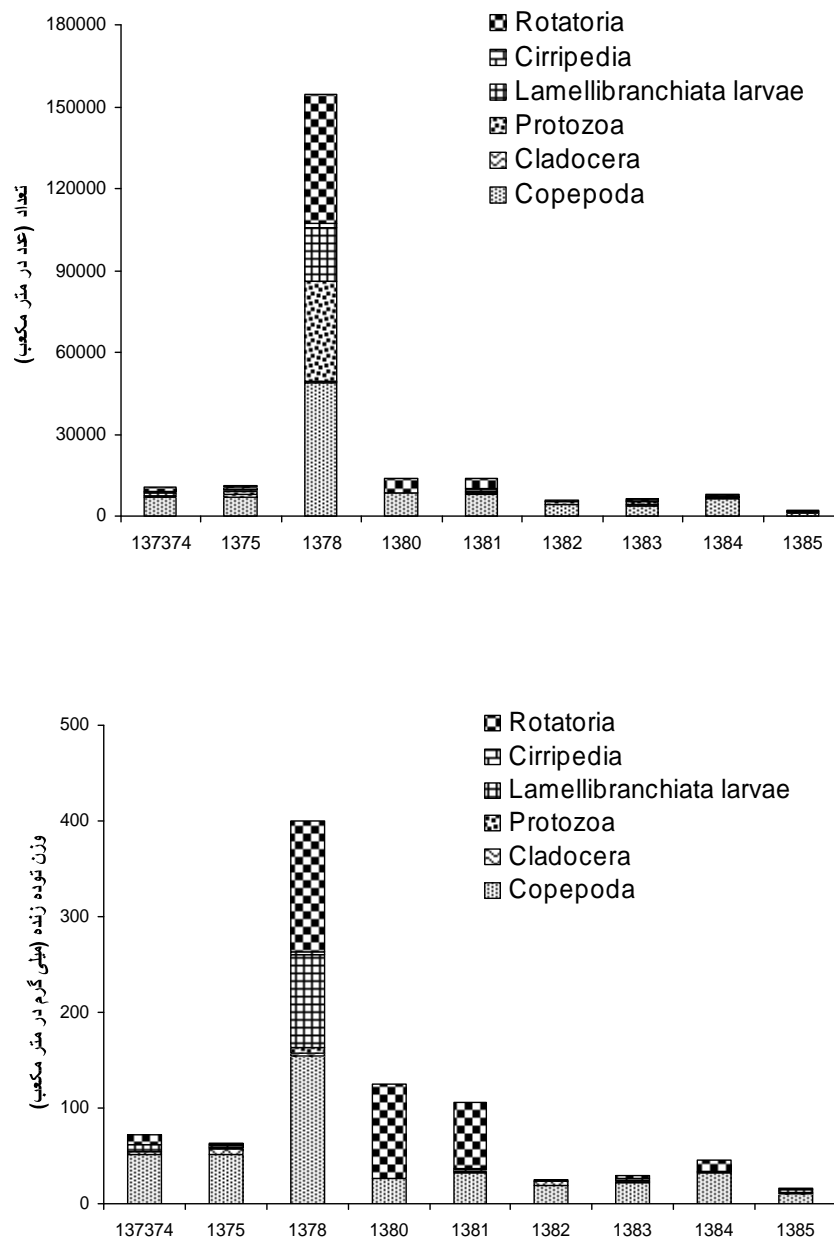

شکل ۳۹-۳ فراوانی تعداد و وزن توده زنده هر یک از شاخه ها زئوپلانکتون در سواحل ایرانی دریای خزر

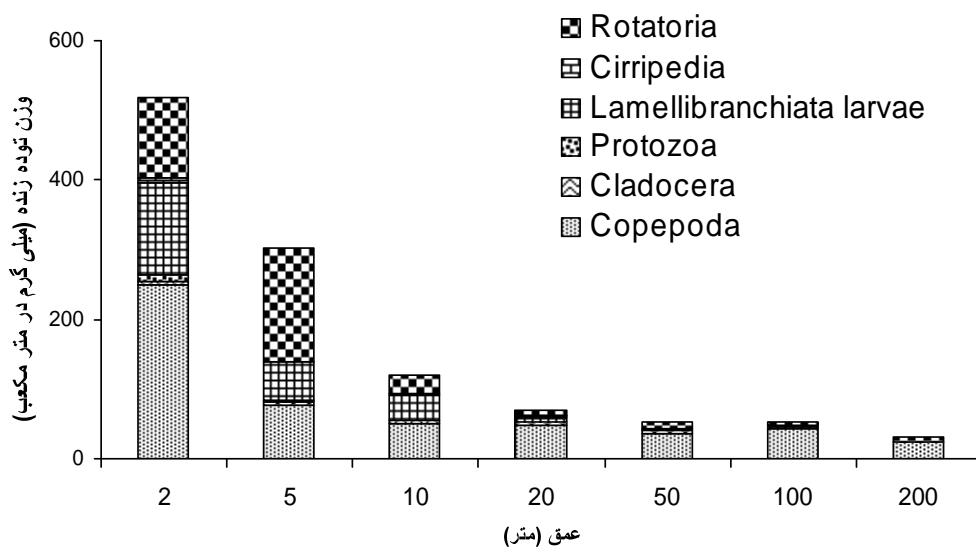
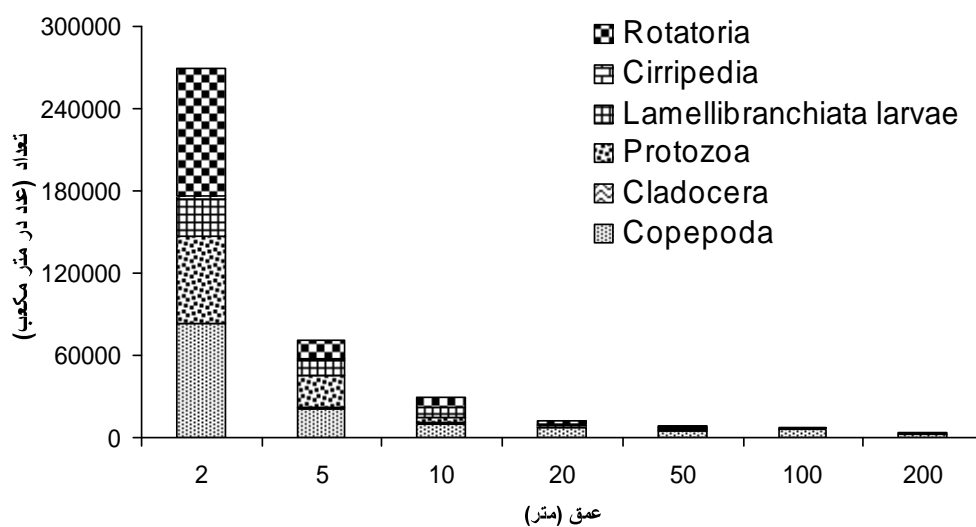
شکل ۴۰-۳ فراوانی تعداد (سمت چپ) و وزن توده زنده (سمت راست) هر یک از شاخه های مختلف زئوپلانکتونی

در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ بر حسب درصد در سواحل ایرانی دریای خزر

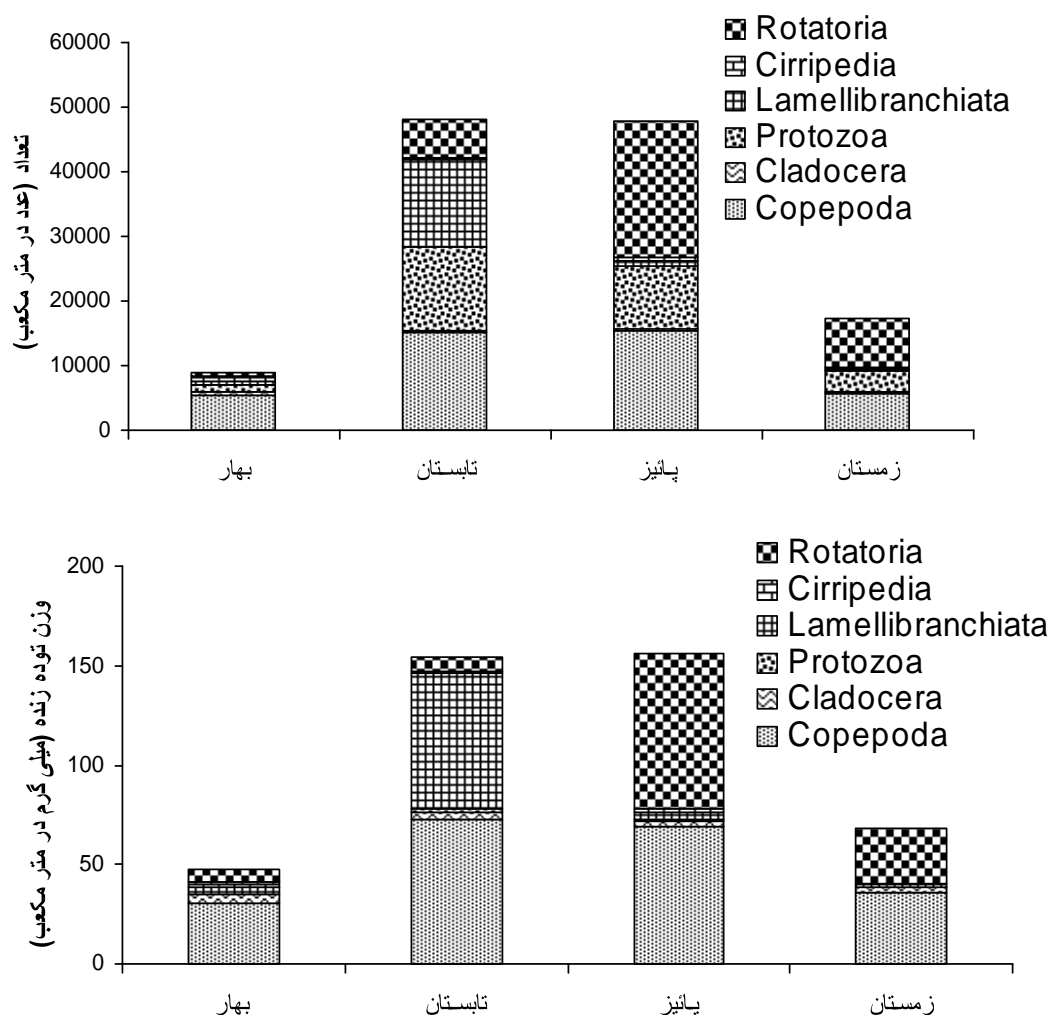
شکل ۴۱-۳- میانگین تعداد (بالا) و وزن توده زنده گروههای مختلف زئوپلانکتون در طی سالهای ۸۵-۱۳۷۳ در

سواحل ایرانی دریای خزر

شکل ۳-۴۲ میانگین تعداد (بالا) و وزن توده زنده گروههای مختلف زئوپلانکتون در ایستگاه های با اعماق مختلف

در سواحل ایرانی دریای خزر

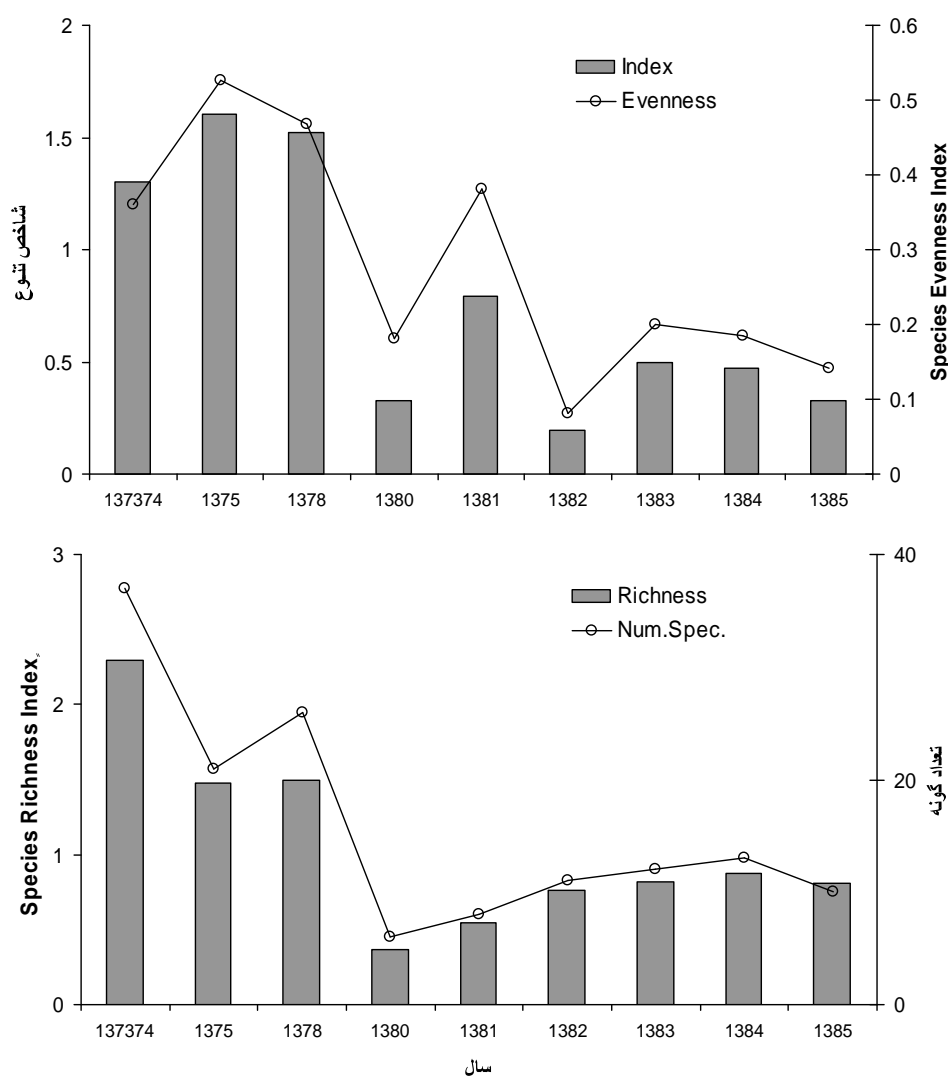
شکل ۴۳-۳ میانگین تعداد (بالا) و وزن توده زنده گروههای مختلف زئوپلانکتون در فصول مختلف در سواحل ایرانی دریای خزر

تنوع گونه ای

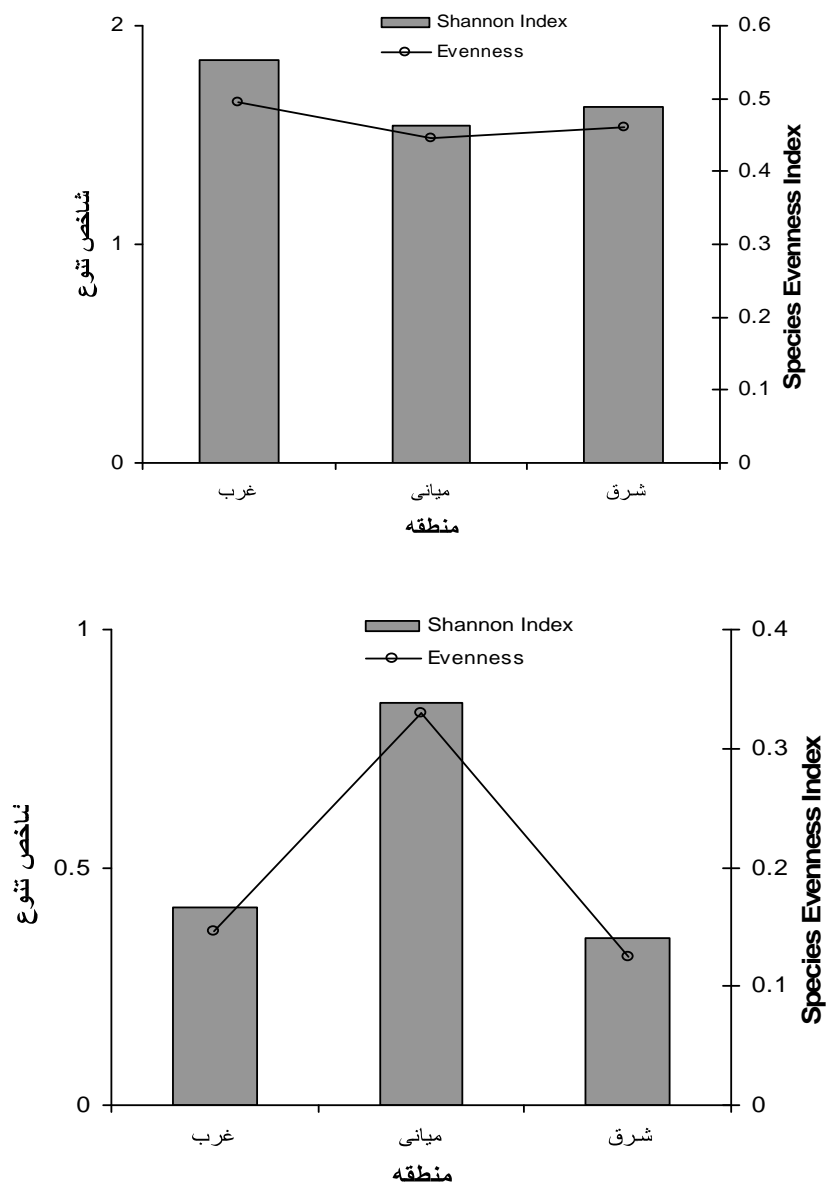
شاخص تنوع گونه ای شانون - وینر زئوپلانکتون در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ بین ۰/۱۹ و ۱/۶۰ در نوسان بود. حداقل شاخص فوق در سال ۱۳۸۲ و حداکثر مقدار آن در سال ۱۳۷۵ مشاهده شد. حداقل شاخص یکنواختی (۰/۰۸) در سال ۱۳۸۲ و حداکثر این شاخص (۰/۵۳) در سال ۱۳۷۵ بود (شکل ۴۴-۳).

غنای گونه ای نیز بین ۰/۳۷ الی ۲/۲۹ متغیر بوده و حداقل در سال ۱۳۸۰ و حداکثر در سال ۱۳۷۴ برآورد شد. حداقل و حداکثر تعداد گونه ها در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ بترتیب ۳۷ گونه (در سال ۷۴-۱۳۷۳) و ۶ گونه (در سال ۱۳۸۰) ملاحظه گردید (شکل ۴۴-۳).

شاخص تنوع گونه ای شانون - وینر زئوپلاتکتون در سه منطقه غرب، میانی و شرق در سالهای قبل از ورود شانه دار بین ۱/۵۴ و ۱/۸۴ به ترتیب در میانی و غرب برآورد شد. مقدار شاخص یکنواختی نیز حداقل در منطقه میانی (۰/۴۴۶) و حداکثر در منطقه غرب (۰/۴۹۶) بود. در سالهای بعد از ورود شانه دار حداقل و حداکثر شاخص تنوع گونه ای شانون به ترتیب ۰/۳۵۳ (در شرق) و ۰/۸۴۷ (در میانی) و شاخص یکنواختی نیز به ترتیب ۰/۱۲۵ (شرق) و ۰/۳۳۰ (میانی) برآورد شد (شکل ۳-۴۵).

شکل ۳-۴۴ - تغییرات شاخص بیولوژیک (شاخص شانون - وینر) و شاخص یکنواختی زئوپلاتکتون در سواحل ایرانی دریای خزر در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵

شکل ۴۵-۳- تغییرات شاخص بیولوژیک (شاخص شانون - وینر) و شاخص یکنواختی زئوپلانکتون در مناطق مختلف سواحل ایرانی دریای خزر (بالا قبل از ورود شانه دار و پائین بعد از ورود شانه دار).

۴-۳ - کفزیان

در جدول ۳-۵ ترکیب گونه ای و یا گروههای مختلف بنتیک که در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ مشاهده گردیدند آورده شده است. همانطوریکه ملاحظه می گردد موجودات زیر در دو دوره قبل و بعد از حضور شانه دار در دریای خزر با تراکم نسبتا زیاد وجود داشتند:

Abra ovata, *Cardidae*, *Dreissenidae*, *Nereis diversicolor*, *Hypaniola kawalesuski*, *Oligochaeta*

ولی بعضی از موجودات بنتیک که قبل از ورود شانه دار دارای تراکم نسبتا زیادی بودند فراوانی آنها بعد از ورود شانه دار بشدت کاهش یافت:

Balanus spp, *Schizorhynchus endorelloides*, *Stenocuma diastylodes*, *Pterocuma pectinata*, *Chironomidae*

همچنین *Paraphypania brevipinis* که قبل از حضور شانه دار دارای تراکم کم بود بعد از حضور شانه دار تراکم آن افزایش چشم گیری داشته است.

ولی موجودات زیادی قبل از حضور شانه دار وجود داشتند که در دوره بعد در نمونه ها اصلا دیده نشدند شامل: *Rhithropanopeus harrasii*, *Mytilaster lineatus*, *Niphargoides derzharini*, *Niphargoides aequumanus*, *Derzhavincella macrurus*, *Pandorites podoceroideis*, *Pontoporeia affinis*, *Gmlinia tuberculata*, *Gmelinorsis aurita*, *Gammarus paxi*, *Caspicola knipovitch*, *Axebaeskia spinosa*, *Corophium nobile*, *Corophium spinolosum*, *Corophium volutator*, *Corophium chelicorne*, *Corophilum monodon*, *Corophilum robustum*, *Corophilum mucronatum*, *Stenocuma grasiloides*, *Plerocuma sowinsky*, *Plerocuma rostrata*, *Schizorhynchus bilamellatus*, *Pseudocuma cercaroides*, *Manayankia caspia*, *Hypanic invalida*

و فقط دو گونه *Cardiophilus baeri* و *Stenocuma tenuicauda* در دوره دوم یعنی بعد از حضور شانه دار با تراکم بسیار کم مشاهده شدند (جدول ۳-۵).

جدول ۳-۵ ترکیب گونه ها و گروههای مختلف بنتیک در سالهای مختلف. خط عمود وسط جدول دو دوره قبل (قبل از سال ۱۳۷۹) و بعد از (بعد از سال ۱۳۷۹) حضور شانه دار مهاجم در دریای خزر را مجزا می کند. ستاره ها بترتیب یک ستاره تراکم کم و سه ستاره تراکم خیلی زیاد را نشان میدهند.

بنتوز	سال					
	۱۳۷۳-۷۴	۱۳۷۵	۱۳۸۱-۸۲	۱۳۸۳	۱۳۸۴	۱۳۸۵
<i>Abra ovata</i>	***	***	***	**	*	*
<i>Balanus spp</i>	***	***	***	**	***	***
<i>Rhithropanopeus harrasii</i>	**	**	*			*
<i>Cerastoderma lamarskii</i>	***	***			***	***
<i>Dreissena sp</i>	***	**				
<i>Mytilaster lineatus</i>	*	**			**	
<i>Niphargoides caspius</i>	***	***	**	*		
<i>Niphargoides grimmi</i>	***	***	**			

<i>Niphargoides campersus</i>	***	***	**	**		**
<i>Niphargoides derzharini</i>	***	***				
<i>Niphargoides compactus</i>	**	**				*
<i>Niphargoides carasus</i>	**	**				
<i>Niphargoides similis</i>	***	*	**	**		
<i>Niphargoides motasi</i>	*	**				
<i>Niphargoides aequumanus</i>	**	**				
<i>Derzhavincella macrurus</i>	***	***	**	*		
<i>Pandorites podoceroideis</i>	***	***				
<i>Pontoporeia affinis</i>	***	***				
<i>Amathilina cristata</i>	***	***		*		**
<i>Gmlinia tuberculata</i>	**	***				
<i>Gmelinorsis aurita</i>	**	***				
<i>Gammarus paxi</i>	***	***				
<i>Caspicola knipovitch</i>	**	**				
<i>Dikerrogammarus baeri</i>	*					
<i>Cardiophilus baeri</i>	*	**			*	**
<i>Zernovia volgensis</i>	*	*				
<i>Axebaeskia spinosa</i>	*	*				
<i>Behningiella brachypus</i>	*	.				
<i>Niphargoides borodini</i>	*	*				
<i>Pontogammarus sp.</i>				*		
<i>Corophium nobile</i>	***	***				
<i>Corophium spinolosum</i>	***	***	*			
<i>Corophium volutator</i>	***	***				
<i>Corophium chelicorne</i>	***	***				
<i>Corophilum monodon</i>	**	***				
<i>Corophilum robustum</i>	**		*			
<i>Corophilum mucronatum</i>		**				
<i>Stenocuma grasiloides</i>	***	***	**	**		
<i>Stenocuma gracilis</i>	***	***	.	**	**	*
<i>Stenocuma diastylodes</i>	***	***	**		***	**
<i>Pterocuma pectinata</i>	***	***	**	**	**	**
<i>Plerocuma sowinsky</i>	***	***	**	*		
<i>Plerocuma rostrata</i>	***	***				
<i>Schizorhynchus endorelloides</i>	***	***	**	**	***	***
<i>Schizorhynchus bilamellatus</i>	***	***	*			
<i>Caspicum campylaspoide</i>	**	**				
<i>Volacuma telmatophora</i>	**	*				
<i>Pseudocuma cercaroides</i>	***	**				
<i>Carinacuma bierchti</i>	**	**				
<i>Stenocuma tenuicauda</i>					***	**
<i>Caspicum kinipovitch</i>	***	*				
<i>Nereis diversicolor</i>	***	***	***	***	***	***
<i>Hypanic invalida</i>	***	***	*	.	**	**
<i>Hypaniola kawalesuski</i>	***	***	***	***	***	***
<i>Oligochaeta</i>	***	***	***	***	***	***

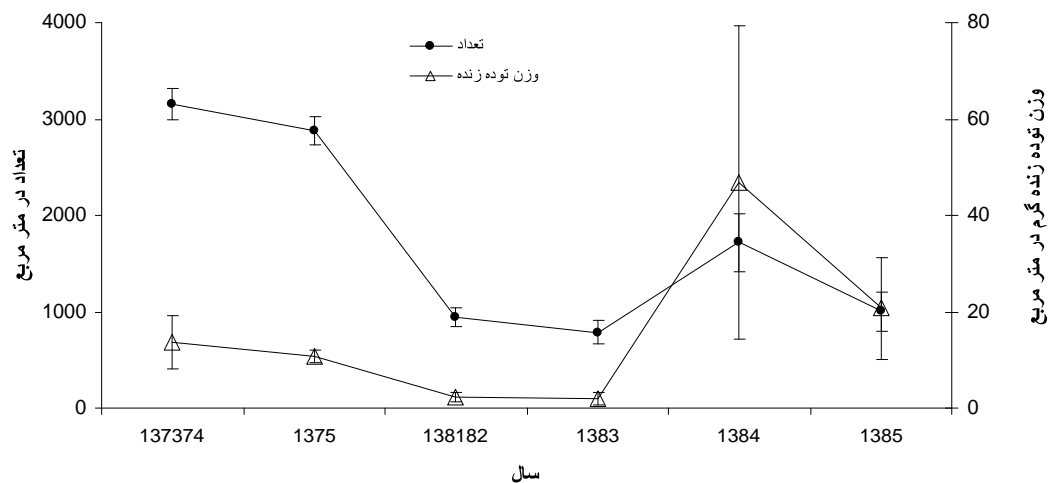
<i>Paraphypania brevipinis</i>	***	***	***	***	***	***
<i>Manayankia caspia</i>	**	***				
<i>Chironomidae</i>	***	***			**	**
<i>Archaobla</i>					*	

نتایج نشان می دهد که میانگین تعداد در متر مربع کل موجودات بنتیک در طی سالهای اولیه بسیار زیاد ولی وزن توده زنده آنها بسیار کم بود. بطوریکه میانگین تعداد در طی سالهای ۱۳۷۳-۷۴ و ۱۳۷۴-۷۵ به ترتیب ۳۱۴۹/۶ و ۲۸۷۹/۳ عدد در متر مربع و وزن توده زنده به ترتیب ۱۳/۷۴ و ۱۰/۸۴ گرم در متر مربع برآورد شد ولی در سالهای بعد فراوانی تعداد آنها بشدت کاهش یافت و در سال ۱۳۸۳ به حداقل یعنی ۷۸۵/۴ عدد در متر مربع رسید. برعکس وزن توده زنده در سالهای بعد روند افزایشی داشت بطوریکه در سال ۱۳۸۴ به حداکثر میزان خود یعنی ۷۷/۶۴ گرم در متر مربع برآورد شد (شکل ۴۶-۳ و ضمیمه ۴ جداول ۱ و ۲).

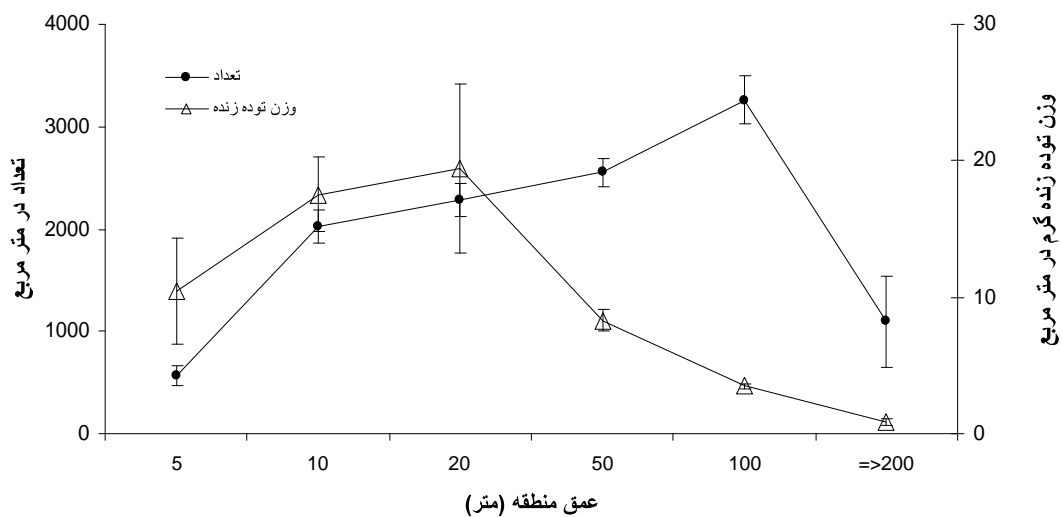
تغییرات تعداد و وزن توده زنده کل موجودات بنتیک با افزایش عمق ایستگاه کاملاً رابطه معکوسی دارند (شکل ۴۷-۳). داده ها نشان می دهند که با افزایش عمق تعداد موجودات کف بشدت کاهش می یابند. تعداد موجودات کف در عمق ۵ و ۱۰۰ متر به ترتیب برابر ۵۶۵/۰ و ۳۲۶۲/۱ عدد در متر در صورتیکه وزن توده زنده در همان دو عمق به ترتیب ۱۰/۴۵ و ۰/۸۳ گرم در متر مربع محاسبه شد (ضمیمه ۴ جداول ۳ و ۴).

بیشترین تعداد در واحد سطح موجودات بنتیک در فصل بهار (۲۹۴۳/۹ عدد در متر مربع) دیده شد ولی فصل تابستان کاهش یافته و به حداقل میزان خود یعنی ۱۷۰۸/۹ عدد در متر مربع رسید. در دو فصل پائیز و زمستان تعداد آنها روند افزایشی داشت (شکل ۴۸-۳). حداکثر میزان توده زنده نیز در فصل بهار برابر ۱۷/۴۰ گرم در متر مربع برآورد شد. ولی میزان توده زنده در سه فصل دیگر کاهش یافته و بین ۹/۲۳-۱۱/۶۵ گرم در متر مربع در نوسان بود (شکل ۴۸-۳؛ ضمیمه ۴ جداول ۵ و ۶).

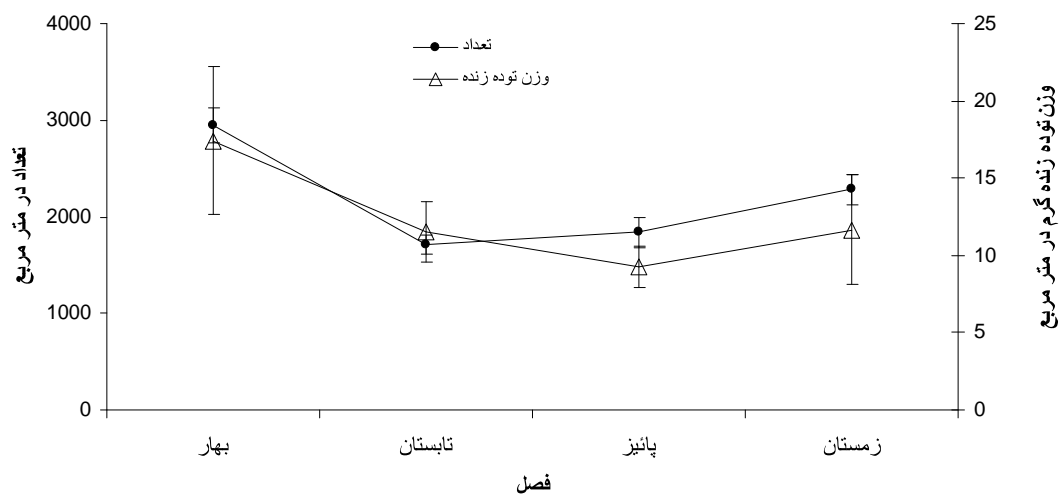
میانگین تعداد موجودات بنتیک از غرب به شرق روند افزایش دارد و از ۱۷۸۸/۳ عدد در متر مربع در غرب به ۳۰۴۹/۸ عدد در متر مربع در شرق افزایش می یابد (شکل ۴۹-۳). ولی وزن توده زنده روندی معکوس دارد و از ۱۶/۱۸ گرم در متر مربع به ۱۰/۲۶ گرم در متر مربع کاهش می یابد (شکل ۴۹-۳؛ ضمیمه ۴ جداول ۷ و ۸).

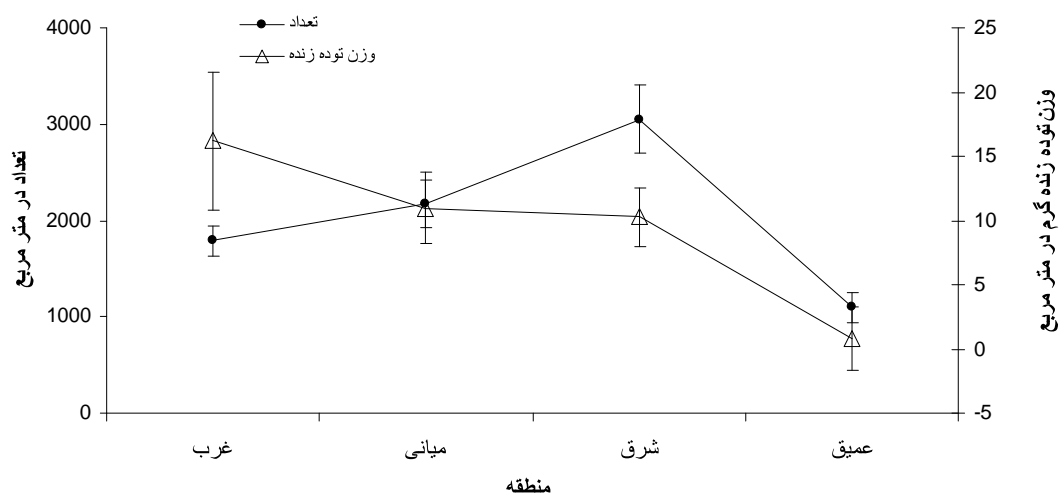
شکل ۳-۴۶ تغییرات میانگین (± خطای معیار) تعداد و وزن توده زنده کل موجودات بنتیک در سالهای مختلف در سواحل ایران در دریای خزر

شکل ۳-۴۷ تغییرات میانگین (± خطای معیار) تعداد و وزن توده زنده کل موجودات بنتیک در اعماق مختلف در سواحل ایران در دریای خزر

شکل ۳-۴۸ تغییرات میانگین (± خطای معیار) تعداد و وزن توده زنده کل موجودات بنتیک در فصول مختلف در سواحل ایران در دریای خزر

شکل ۳-۴۹ تغییرات میانگین (± خطای معیار) تعداد و وزن توده زنده کل موجودات بنتیک در مناطق مختلف در سواحل ایران در دریای خزر

مقایسه میانگین توده زنده در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار مهاجم در دریای خزر در سه منطقه غرب، میانی و شرق و در چهار فصل سال نشان می دهد که فقط بین دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار اختلاف معنی داری وجود دارد ($P < 0.001$) بین فصول و سه منطقه اختلاف معنی داری وجود ندارد (بترتیب $P > 0.137$ و $P > 0.782$). همچنین هیچگونه اثر متقابل بین تیمارها وجود ندارد (جدول ۳-۶).

جدول ۳-۶ - آنالیز واریانس سه طرفه در دو سطح دوره، سه سطح منطقه و چهار فصل سال، لگاریتم وزن توده زنده بر حسب میلی گرم در متر مربع

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: LOGMASS

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	104.656 ^a	23	4.550	8.673	.000
Intercept	115.733	1	115.733	220.596	.000
PHASE	76.426	1	76.426	145.673	.000
SAESON	2.911	3	.970	1.849	.137
REGION	.258	2	.129	.246	.782
PHASE * SAESON	2.011	3	.670	1.278	.281
PHASE * REGION	.232	2	.116	.221	.801
SAESON * REGION	2.883	6	.480	.916	.483
PHASE * SAESON * REGION	3.514	6	.586	1.116	.351
Error	481.095	917	.525		
Total	767.635	941			
Corrected Total	585.751	940			

a. R Squared = .179 (Adjusted R Squared = .158)

شکل شماره ۳-۵۰ فراوانی گروههای مختلف بنتیک را در سواحل ایران در سالهای مختلف نشان می دهد. همانطوریکه ملاحظه می گردد از نظر تعداد در سالهای ۷۴-۱۳۷۳ و ۱۳۷۵ (قبل از ورود شانه دار) کرمها کاملاً غالب بودند و بیش از ۴۵٪ از کل موجودات بنتیک را بخود اختصاص دادند، Cumacea با فراوانی نسبی ۳۰٪ و Corophodae با فراوانی نسبی ۱۱/۵٪ در رده های بعدی قرار داشتند. در سالهای ۱۳۸۱ الی ۱۳۸۵، بعد از حضور شانه دار در دریای خزر، کرمها کاملاً غالب شده و فراوانی نسبی آنها بیش از ۸۵٪ تعداد کل موجودات بنتیک بود (شکل ۳-۵۰).

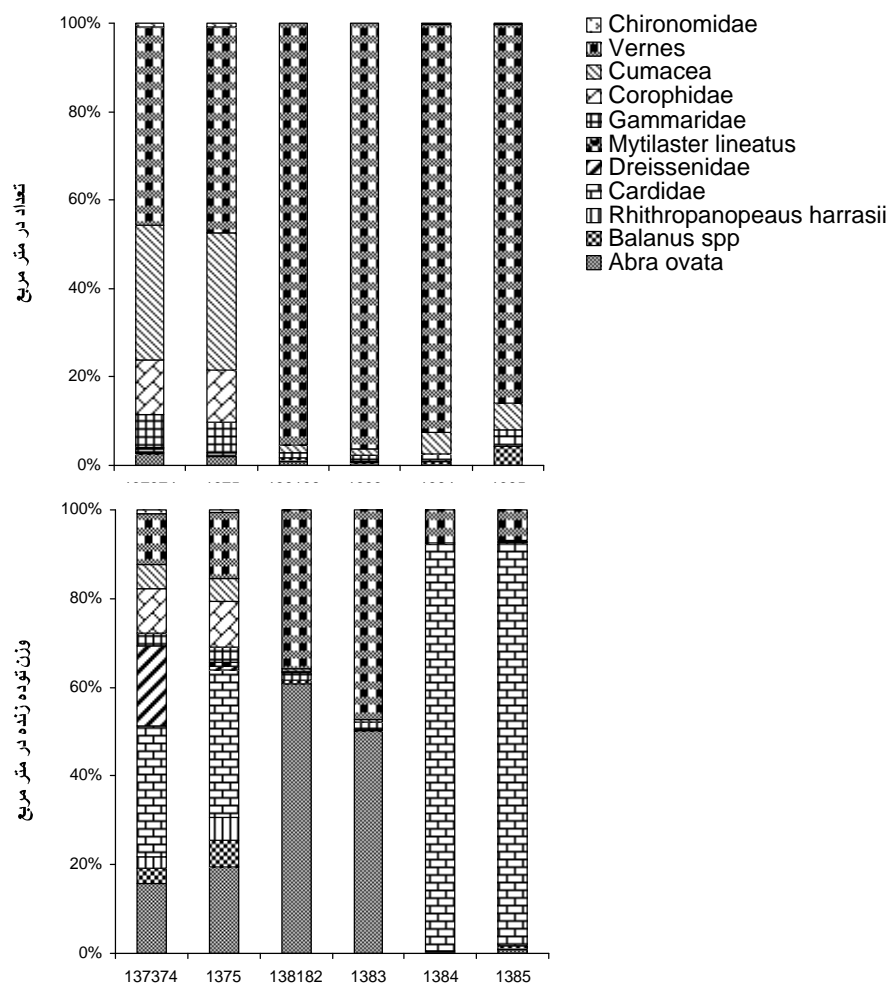
از نظر وزن توده زنده در دو سال اول فراوانی نسبی کرمها کمتر از ۲۰٪ بود ولی در سالهای ۸۲-۱۳۸۱ و ۱۳۸۳ فراوانی آنها بشدت افزایش یافت و به بیش از ۵۰٪ رسید. در سالهای ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ نیز Cardidae بیشترین فراوانی وزن توده زنده را بخود اختصاص داد (بیش از ۹۰٪؛ شکل ۵۰-۳).

در مجموع در تمام اعماق کرمها غالب بودند. فراوانی نسبی تعداد آنها از حدود ۹۱٪ در عمق ۵ متر به کمتر از ۴۰٪ در عمق ۵۰ متر کاهش یافت ولی در اعماق بیشتر مجددا افزایش یافت (شکل ۵۱-۳). سپس Cumacea بیشترین فراوانی را داشتند. فراوانی نسبی آنها از ساحل به سمت مناطق عمیق روند افزایشی دارد و از ۱/۷ به ۳۵/۴٪ در عمق ۱۰۰ متر افزایش می یابد. همچنین در اعماق ۱۰۰ و بیشتر فقط Gammaridae, Corophidae, Cumacea, کرمها و شیرونومیده ملاحظه شدند (شکل ۵۱-۳).

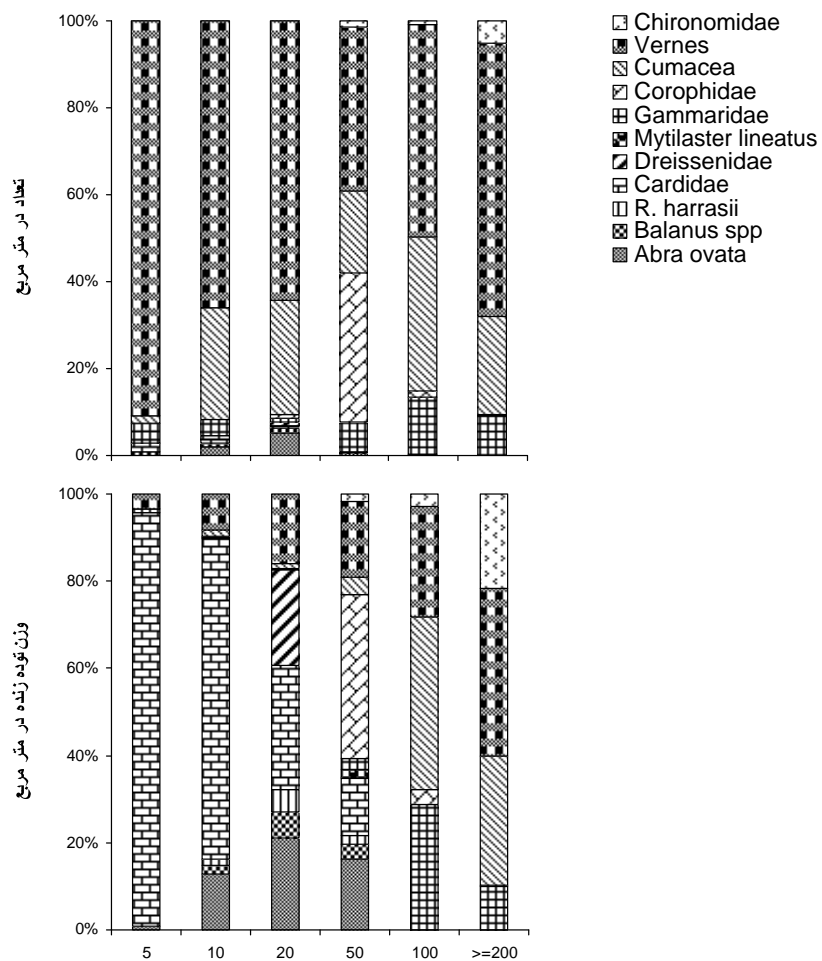
بر اساس وزن توده زنده در عمق ۵ متر Cardidae (۹۴/۸٪) کاملاً غالب می باشد و در عمق ۱۰ متر Cardidae و Abra ovata (بترتیب ۷۳/۶ و ۱۲/۸٪)؛ عمق ۲۰ متر Dressenidae, Cardidae و کرمها (بترتیب ۲۸/۵، ۲۱/۹ و ۱۵/۹٪) و در عمق ۵۰ متر Cumacea و کرمها (بترتیب ۳۹/۵ و ۲۵/۴٪) غالب بودند (شکل ۵۱-۳).

در تمام فصول کرمها از نظر تعداد غالب هستند و بیش از ۵۱٪ فراوانی نسبی را دارا می باشند. Cumacea در رده بعدی قرار دارند و فراوانی نسبی تعداد آنها در تمام فصول بیش از ۲۰٪ برآورد شده است (شکل ۵۲-۳). ولی از نظر وزن توده زنده در فصول بهار، تابستان و پائیز Cardidae بترتیب ۵۷/۳، ۴۹/۷ و ۴۷/۸ و در فصل زمستان Cardidae و Dressenidae بترتیب ۳۳/۴ و ۲۹/۱٪ غالب بودند (شکل ۵۲-۳).

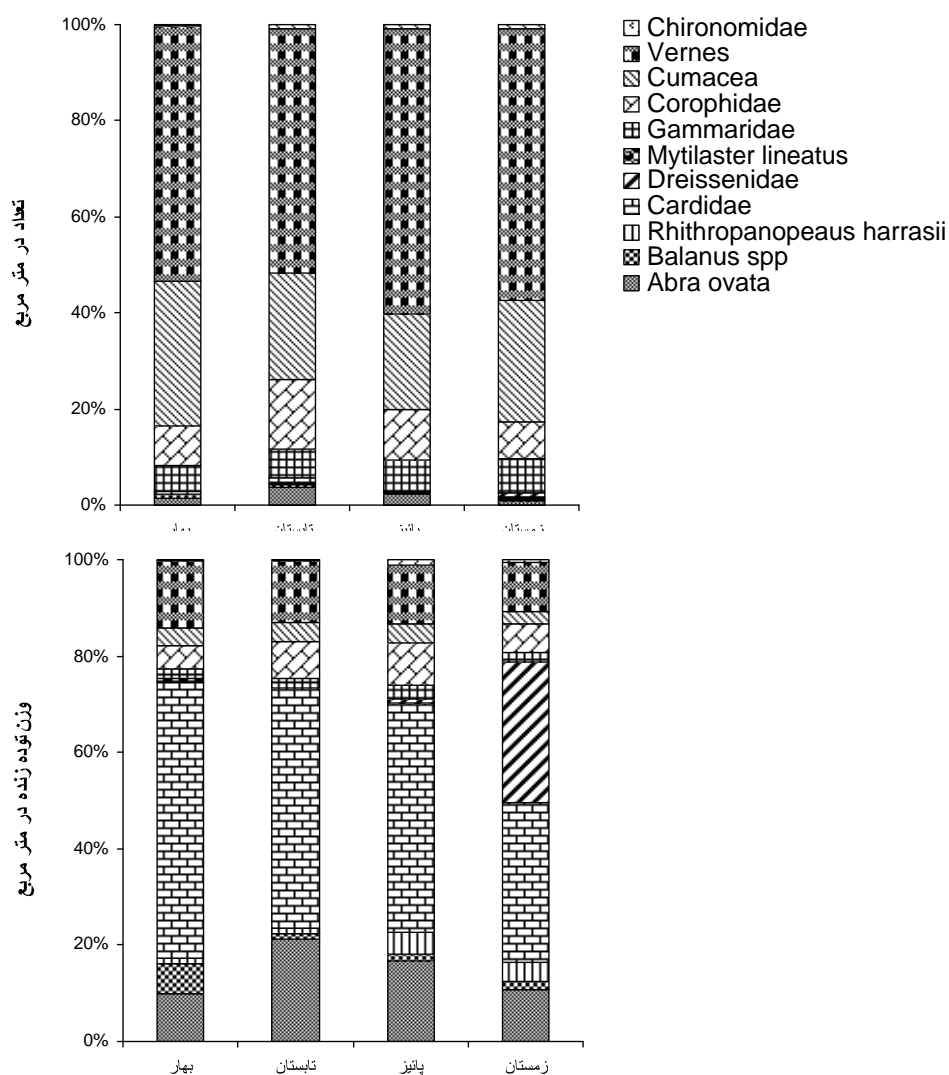
در سه منطقه غرب، میانی و شرق از نظر تعداد بیشترین فراوانی را کرمها (بترتیب ۴۳/۷، ۵۷/۱ و ۶۲/۷٪) دارا بود و Cumacea در رده بعدی قرار دارد (بترتیب ۳۰/۴، ۲۴/۷ و ۲۲/۱٪). ولی از نظر وزن توده زنده Cardidae بیشترین فراوانی را دارا می باشد (بترتیب ۴۰/۰، ۶۲/۱ و ۴۴/۷٪) و Abra ovata در رده بعدی قرار دارد (بترتیب ۱۶/۱، ۱۲/۵ و ۱۲/۳٪). فراوانی نسبی وزن توده زنده Dressenidae در غرب خیلی بیشتر شرق بود (بترتیب ۱۴/۸ و ۰/۱۸٪) و فراوانی نسبی کرمها در شرق بیشتر از غرب برآورد شد (بترتیب ۱۸/۴ و ۱۱/۸٪) (شکل ۵۳-۳).

شکل ۵۰-۳- فروانی نسبی بر حسب تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) گروههای مختلف بئیک در سالهای مختلف

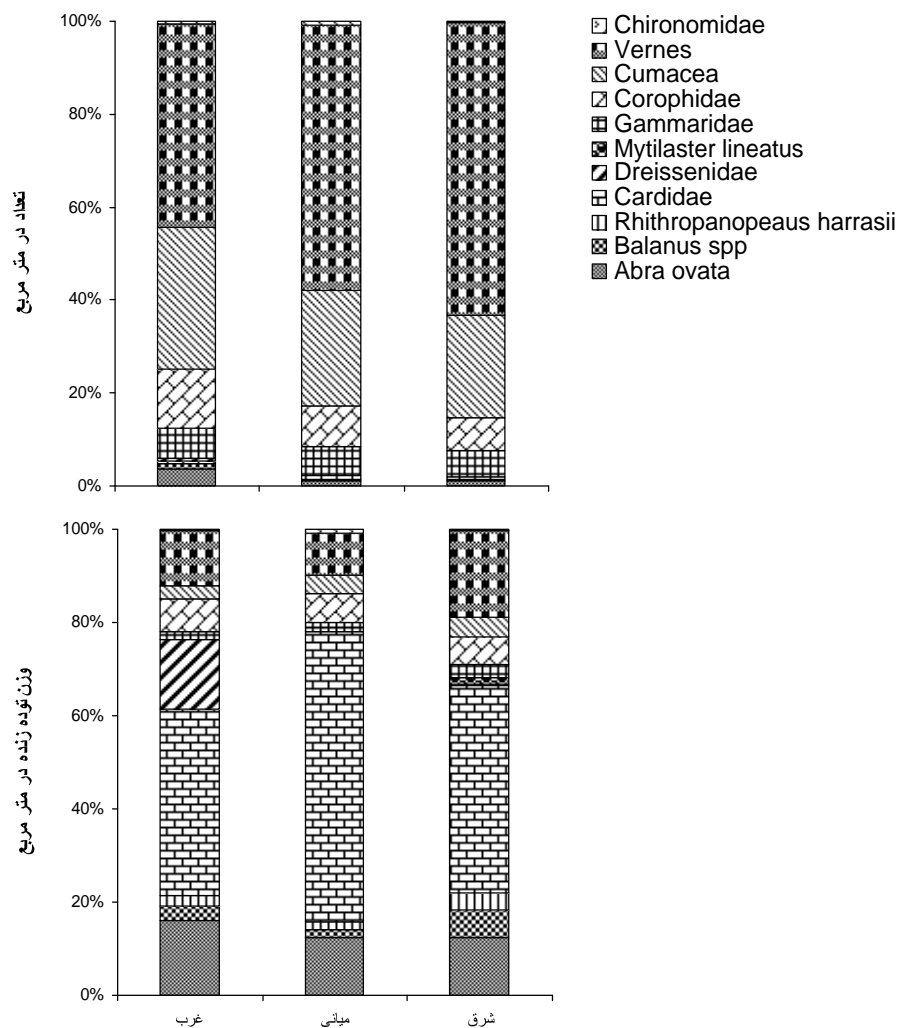

شکل ۵۱-۳- فروانی نسبی بر حسب تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) گروههای مختلف بنتیک در اعماق مختلف

شکل ۳-۵۲ - فروانی نسبی بر حسب تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) گروههای مختلف بنتیک در فصول

مختلف

شکل ۵۳-۳ - میانگین تعداد (بالا) و وزن توده زنده (پائین) گروههای مختلف بنتیک در مناطق مختلف

تنوع گونه ای

شاخص تنوع گونه ای شانون - وینر بنتوزها در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ بین ۰/۶۹ و ۲/۵۱ در نوسان بود. حداقل شاخص فوق در سال ۱۳۸۱-۸۲ و حداکثر مقدار آن در سال ۱۳۷۳-۷۴ برآورد شد. حداقل شاخص یکنواختی (۰/۲۳) در سال ۱۳۸۱-۸۲ و حداکثر این شاخص (۰/۶۳) در سال ۱۳۷۳-۷۴ مشاهده شد (شکل ۵۴-۳).

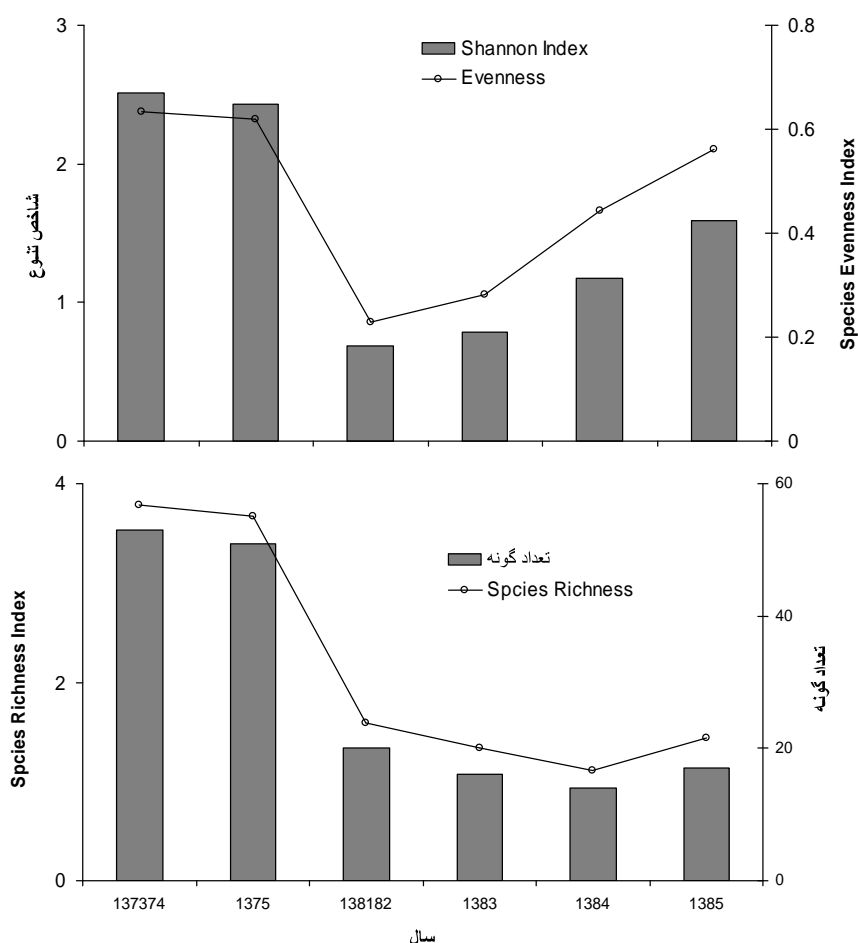
غنای گونه ای نیز بین ۱/۱۱ الی ۳/۷۹ متغیر بوده و حداقل در سال ۱۳۸۴ و حداکثر در سال ۱۳۷۳-۷۴ برآورد شد. حداقل و حداکثر تعداد گونه ها در سالهای مذکور بترتیب ۵۳ گونه (در سال ۱۳۷۳-۷۴) و ۱۴ گونه (در سال ۱۳۸۴) ملاحظه گردید (شکل ۵۴-۳).

با استفاده از نرم افزار AMBI نتایج زیر بدست آمد:

شاخص شانون-وینر. این شاخص در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۵ در همه فصول در محدوده متوسط قرار داشت ولی در سالهای ۱۳۸۱ الی ۱۳۸۴ در اغلب فصول به محدوده بد تنزل پیدا کرد. در سال ۱۳۸۵ وضعیت کمی مطلوبتر شده و در محدوده ضعیف قرار گرفت (شکل ۳-۵۵).

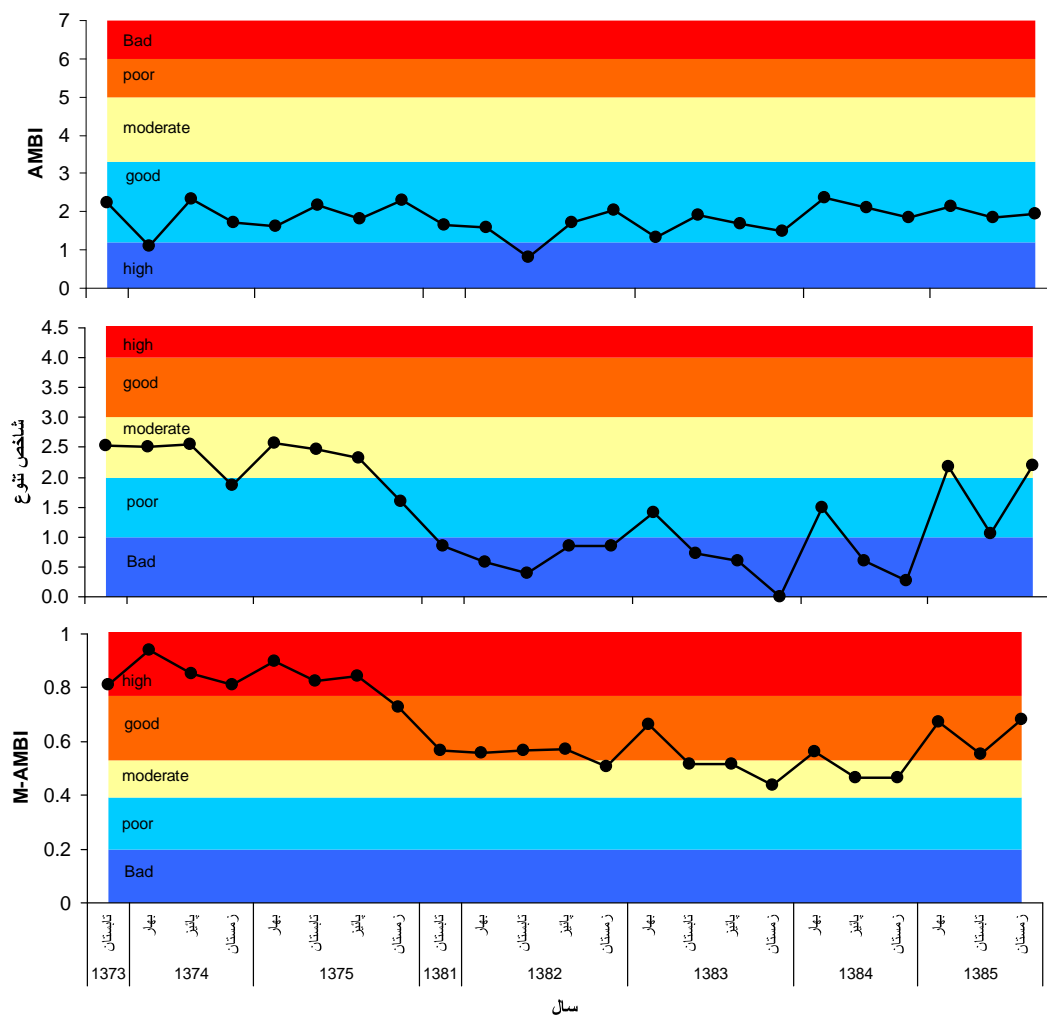
همانطوریکه در شکل ۳-۵۵ الگوی تغییرات AMBI نشان داده شده، در تمام سالها و در همه فصول مقدار این شاخص در محدوده خوب تا عالی قرار دارد.

شاخص M-AMBI الگویی مشابه شاخص شانون-وینر را نشان می دهد. بر اساس این شاخص وضعیت کیفی اکولوژیک در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۵ در همه فصول در محدوده عالی قرار داشت ولی در سالهای بعد به محدوده خوب تا متوسط تنزل یافت (شکل ۳-۵۵).

شکل ۳-۵۴ - تغییرات شاخص بیولوژیک (شاخص شانون) و شاخص یخنواختی ببتوزها در سواحل ایرانی دریای

خزر در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵

شکل ۵۵-۳ - تغییرات فصلی شاخصهای شانون-وینر، AMBI و M-AMBI موجودات کفزی در سواحل ایران در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵

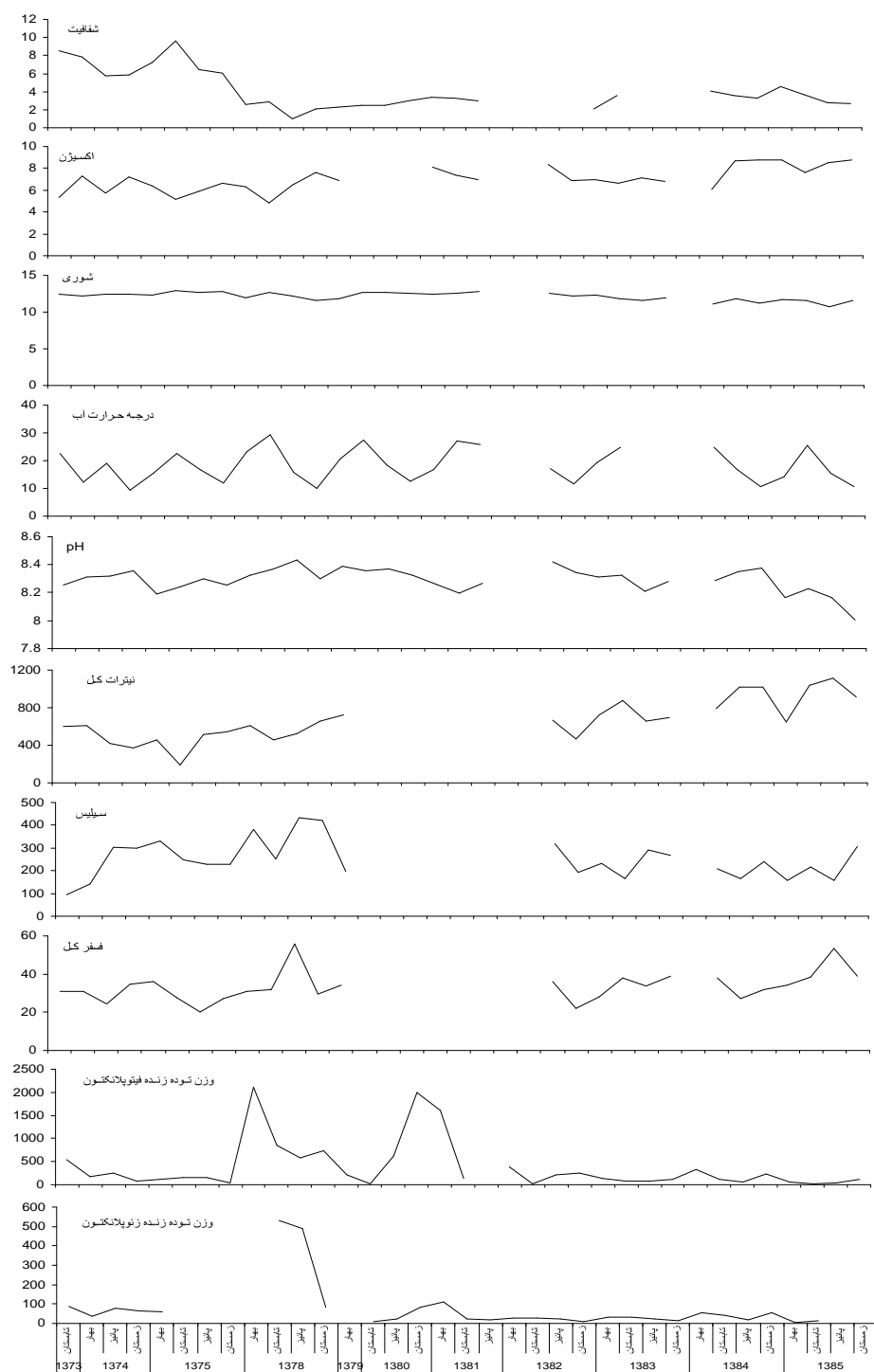
۳-۵ - روابط بین پارامترهای مختلف فیزیکی - شیمیایی و موجودات زنده

برای تجسم بهتر روند تغییرات پارامترهای مختلف فیزیکی و شیمیایی و وزن توده زنده فیتوپلانکتون و زئوپلانکتون، میانگین متغیرهای فوق در هر فصل در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ در شکل ۵۶-۳ آورده شده است. همانطوریکه ملاحظه می گردد روند تغییرات سه فاکتور مهم شفافیت، اکسیژن و شوری بصورت زیر می باشد. میانگین شفافیت تا زمستان سال ۱۳۷۵ بیش از ۶ متر بود ولی سپس بشدت کاهش می یابد و در پائیز سال ۱۳۷۸ به حداقل مقدار خود یعنی ۰/۹۶ متر می رسد. اگرچه بعد از این زمان روند افزایشی دارد ولی مقدار میانگین آن از حدود ۴/۵ تجاوز نمی کند. مقدار اکسیژن محلول روند افزایشی در طول دوره داشته و برعکس

میزان شوری روند کاهش دارد. روند تغییرات سایر فاکتورها مانند درجه حرارت آب، pH، نترات کل، سیلیس و فسفر کل نیز در شکل ۵۶-۳ آورده شده است.

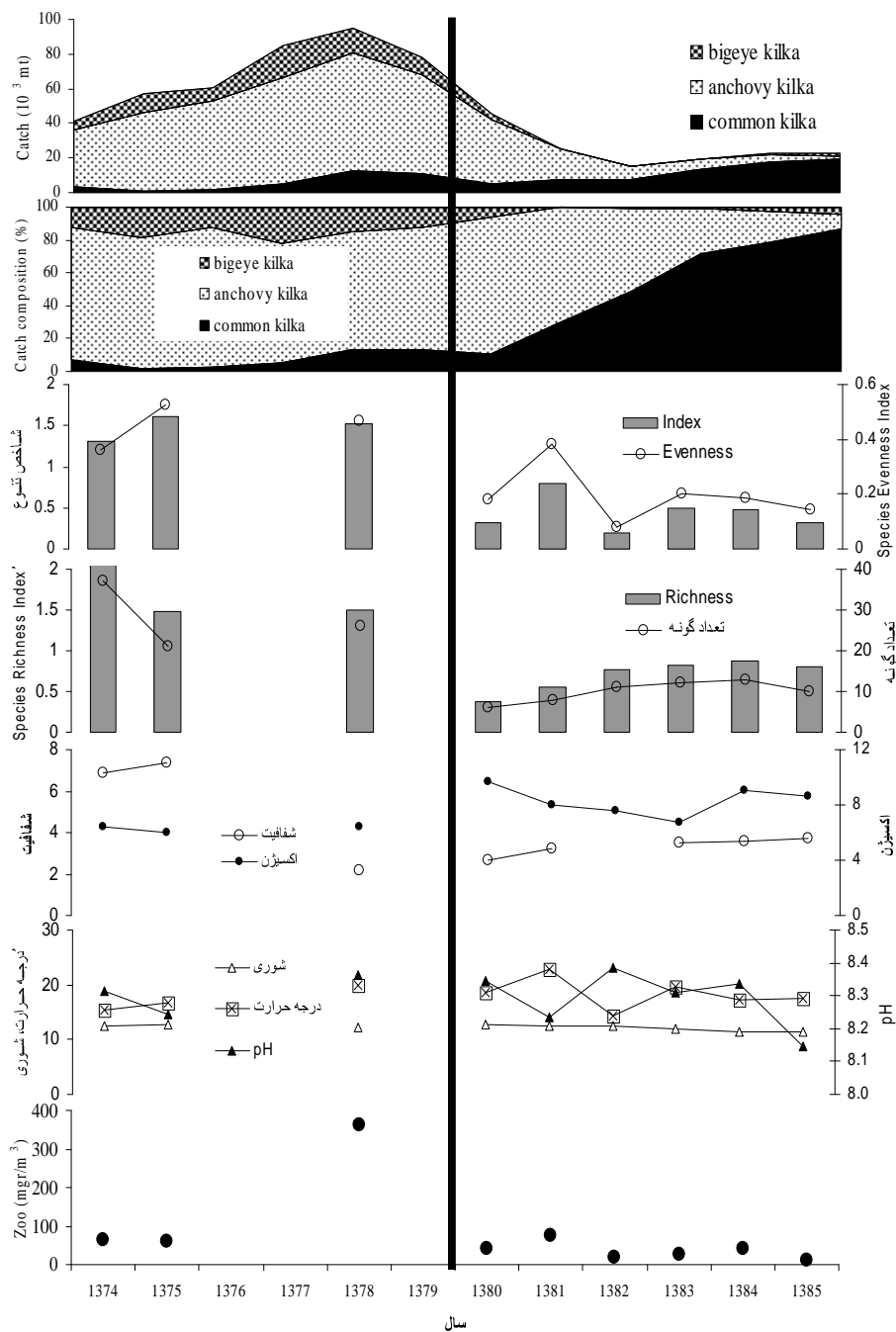
میزان میانگین فصلی وزن توده زنده فیتوپلانکتون سالهای مختلف نشان می دهد که در بهار سال ۱۳۷۸ بشدت افزایش یافته و به حداکثر میزان خود می رسید سپس دچار یک کاهش شدید شده و در زمستان ۱۳۸۰ مجدداً بشدت افزایش می یابد بنابراین دو پیک در میزان وزن توده زنده فیتوپلانکتون قابل تشخیص می باشد. ولی در مورد وزن توده زنده فیتوپلانکتون یک پیک در فصل تابستان سال ۱۳۷۸ مشاهده شد. (شکل ۵۶-۳).

روابط ماتریسی بین همه شاخصهای فیزیکی و شیمیایی و تعداد و وزن توده زنده فیتوپلانکتون در جدول ۱ خلاصه شده است. براساس نتایج بدست آمده بین شفافیت - شوری رابطه معنی دار مستقیم ولی بین شفافیت - درجه حرارت آب؛ شفافیت - pH؛ شفافیت - نترات کل؛ شفافیت - نترات آلی؛ شفافیت - نترات معدنی؛ شفافیت - تعداد فیتوپلانکتون و شفافیت - وزن توده زنده فیتوپلانکتون رابطه معکوس معنی دار قوی وجود دارد (جدول ۷-۳). همچنین بین اکسیژن محلول - ازت کل؛ اکسیژن محلول - تعداد و وزن توده زنده فیتوپلانکتون رابطه مستقیم قوی و اکسیژن محلول - شوری؛ اکسیژن محلول - سیلیس رابطه معکوس قوی وجود دارد. بین میزان شوری و ازت کل و شوری و فسفر کل رابطه معکوس قوی نیز مشاهده شد. درجه حرارت آب با نترات، سیلیس و فسفر معدنی رابطه معکوس قوی؛ pH با نترات و ازت آلی رابطه مستقیم؛ نیتريت با ازت آلی رابطه مستقیم و با ازت کل رابطه معکوس؛ نترات با سیلیس و فسفر معدنی رابطه مستقیم قوی دارد. همچنین ازت کل - ازت آلی؛ ازت کل - فسفر معدنی؛ ازت کل - فسفر کل؛ ازت معدنی - NH_4 و ازت معدنی - وزن توده فیتوپلانکتون؛ سیلیس - فسفر معدنی؛ فسفر کل؛ فسفر کل - فسفر آلی؛ تعداد فیتوپلانکتون - وزن توده زنده فیتوپلانکتون رابطه مستقیم دیده می شود.

شکل ۵۶-۳- تغییرات متغیرهای مختلف فیزیکی-شیمیایی، وزن توده زنده فیتوپلانکتون و زئوپلانکتون در سالهای مختلف

یکی از منابع با ارزش شیلاتی دریای خزر کیلکا ماهیان می باشد. کیلکا ماهیان دارای سه گونه در دریای خزر می باشند و از زئوپلانکتونها تغذیه می کنند. میزان صید، فراوانی نسبی سه گونه کیلکا، تنوع و غنای گونه ای زئوپلانکتون، و بعضی از شاخصهای مهم زیست محیطی مانند شفافیت، اکسیژن محلول، شوری، درجه حرارت آب و pH طی سالهای ۱۳۷۴ الی ۱۳۸۵ (در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار مهاجم در دریای خزر در شکل ۳-۵۷ آورده شده است. مقایسه میانگینهای شاخصهای فوق در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار در دریای خزر نشان میدهد که بین میانگینهای شاخصهای صید، فراوانی نسبی سه گونه کیلکا اختلاف معنی داری وجود دارد با این تفاوت که میانگین های فوق برای گونه های کیلکای آنچوی و چشم درشت بشدت کاهش و برای کیلکای معمولی افزایش یافته است (جدول ۳-۸، نتایج آزمون t - در جدول فوق ارائه شده است). همانطوریکه ذکر شد کیلکا ماهیان از زئوپلانکتون تغذیه می کنند. شاخصهای شانن، یکنواختی و غنای گونه ای زئوپلانکتون در بعد از ورود شانه دار در مقایسه با قبل از ورود آن بشدت کاهش یافته است. میانگین ورن توده زنده آنها نیز کاهش شدید نشان می دهد. بعضی از پارامترهای محیطی نیز تغییر یافته اند مثلاً میانگین شفافیت کاهش، اکسیژن افزایش داشته است (جدول ۳-۸). میانگین صید ماهی سفید که یک گونه کفزی خوار است و کفال ماهیان که دیتریت خوار هستند در بعد از ورود شانه دار افزایش یافته ولی از نظر آماری اختلاف معنی دار بین آنها مشاهده نشد (جدول ۳-۸).

شکل ۵۷-۳ - میزان صید و فراوانی نسبی سه گونه کیلکا در صید در سواحل ایران و میانگین شاخصهای مختلف زنده و غیر زنده در سواحل ایران در دریای خزر در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵.

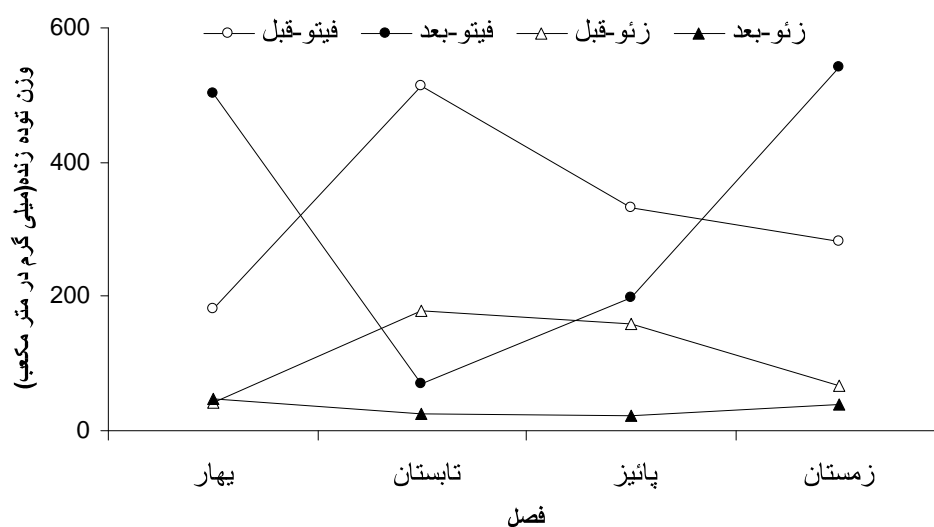
جدول ۸-۳ - میانگین بعضی از شاخصهای مهم زنده و غیر زنده در

دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار در دریای خزر

پارامتر	دوره	میانگین	انحراف معیار	نمونه	t	P
صید کیلکا	معمولی	قبل	۵۶۴۴/۹	۶	۱/۹۱	۰/۰۹
	بعد	۱۱۷۷۵/۵	۶۰۶۲/۷	۶		
ماهیان	آنچوی	قبل	۵۲۷۵۹/۳	۶	۵/۴۰	۰/۰۰۱
	بعد	۱۲۳۰۶/۲	۱۳۵۰۴/۱	۶		
چشم درشت	قبل	۱۰۹۹۵/۷	۴۸۰۸/۹	۶	۵/۰۸	۰/۰۰۴
	بعد	۷۹۰/۴	۱۰۵۴/۱	۶		
فراوانی نسبی	معمولی	قبل	۷/۴	۶	۳/۸۰	۰/۰۰۴
	بعد	۵۴/۵	۲۹/۹	۶		
صید کیلکا ماهیان	آنچوی	قبل	۷۷/۱	۶	۲/۷۷	۰/۰۲۹
	بعد	۴۲/۹	۲۹/۷	۶		
چشم درشت	قبل	۱۵/۵	۳/۸	۶	۷/۰۴	۰/۰۰۱
	بعد	۲/۵	۲/۴	۶		
شاخص شانه زئوپلانکتون	قبل	۱/۴۸	۰/۱۵۵	۳	۸/۴۵	۰/۰۰۱
	بعد	۰/۴۳	۰/۲۰۸	۶		
شاخص یکنواختی زئوپلانکتون	قبل	۰/۴۵	۰/۰۸۴	۳	۴/۰۴	۰/۰۰۹
	بعد	۰/۱۹	۰/۱۰۱	۶		
غنا گونه ای زئوپلانکتون	قبل	۱/۷۶	۰/۴۶۳	۳	۳/۷۹	۰/۰۶۳
	بعد	۰/۷۰	۰/۱۹۷	۶		
شفافیت	قبل	۵/۴۷	۰/۸۷	۳	۱/۲۸	۰/۳۲۸
	بعد	۳/۳۳	۰/۴۲	۵		
اکسیژن	قبل	۶/۲۷	۰/۲۴	۳	۴/۳۹	۰/۰۰۵
	بعد	۸/۲۸	۱/۰۶	۶		
شوری	قبل	۱۲/۳۸	۰/۳۱	۳	۱/۱۴	۰/۲۹۳
	بعد	۱۲/۰۶	۰/۵۳	۶		
درجه حرارت	قبل	۱۷/۳۷	۲/۳۲	۳	۰/۵۷	۰/۵۹۳
	بعد	۱۸/۳۷	۲/۸۱	۶		
pH	قبل	۸/۳۱	۰/۰۵۹	۳	۰/۲۹	۰/۷۸۲
	بعد	۸/۲۹	۰/۰۸۷	۶		
توده زنده زئوپلانکتون	قبل	۱۶۳/۰	۱۷۳/۹	۳	۱/۲۵	۰/۳۳۷
	بعد	۳۶/۶	۲۲/۷	۶		
ماهی سفید	قبل	۸۱۵۹	۱۳۵۹/۴	۶	۰/۶۸	۰/۵۱۰
	بعد	۹۲۳۰	۳۵۹۱/۹	۶		
ماهی کفال	قبل	۴۰۶۷	۱۰۵۱/۹	۶	۲/۰۹	۰/۶۳۰
	بعد	۵۲۴۴	۸۹۵/۴	۶		

روند تغییرات فصلی فیتوپلانکتون و زئوپلانکتون در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار دریای خزر نشان می دهد که حداقل میزان وزن زیتوده فیتوپلانکتون در قبل از حضور شانه دار در فصل بهار بوده و سپس در فصل تابستان شدت افزایش یافته و در دو فصل پائیز و زمستان روند کاهشی دارد (شکل ۵۸-۳) ولی بعد از ورود شانه

دار، این روند معکوس می گردد یعنی حداکثر میزان وزن توده زنده فیتوپلانکتون در دو فصل بهار و تابستان و حداقل آن در فصل تابستان مشاهده شد. تغییرات فصلی زئوپلانکتون نیز مشابه فیتوپلانکتون بود یعنی قبل از ورود شانه دار در دریای خزر حداکثر وزن توده زنده زئوپلانکتون در فصل تابستان ولی در دوره دوم حداکثر آن در دو فصل بهار و زمستان دیده شد (شکل ۵۸-۳). همچنین در این شکل مشاهده می گردد که با افزایش و یا کاهش فصلی وزن توده زنده فیتوپلانکتون، وزن توده زنده زئوپلانکتون بترتیب افزایش و یا کاهش می یابد.

شکل ۵۸-۳ - تغییرات فصلی میانگین وزن توده زنده فیتوپلانکتون و زئوپلانکتون در دوره قبل و بعد از حضور شانه دار دریای خزر

۴- بحث

شوری مهمترین فاکتور غیر زنده در دریای خزر میباشد. میانگین شوری دریای خزر ۱۲/۸۵ گرم در لیتر گزارش شده که این میزان در سه منطقه خزر شمالی، میانی و جنوبی بین ۰/۵ الی ۱۳/۴ گرم در لیتر در نوسان است (Aladin and Plotnikov, 2004). بر اساس این تحقیق میانگین شوری در سواحل ایران در طی سالهای ۷۴-۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ دارای روند کاهشی بوده و از ۱۳/۳۷ به ۱۱/۵۴ گرم در لیتر رسید. احتمالاً کاهش شوری بدلیل افزایش سطح آب دریای خزر در دو دهه اخیر مربوط می گردد. یکی از عوامل تاثیر گذار بر روی سطح آب میزان نزولات جوی و آب ورودی رودخانه ها می باشد که می تواند تغییرات شوری را سبب گردد در لایه های زیرین چون این ورودیها اثر کمی دارند حداکثر شوری در این لایه ها مشاهده می گردد (Chester, 1990; Riley and Skirrow, 1975).

دمای آب یکی از فاکتورهای مهم فیزیکی بوده در تولیدات نقش داشته و در چرخه جریانات بیولوژیکی دریا نیز تاثیر داشت. درجه حرارت با تغییرات عرض جغرافیائی بطور افقی و یا عمق به طور عمودی تغییر می کند و فاکتور مهمی بود که مراحل زندگی و انتشار موجودات زنده را کنترل می کند (Nybakken, 1997). رژیم درجه حرارت آب دریای خزر نشان می دهد که اختلاف فاحشی بین درجه حرارت آب در خزر شمالی و جنوبی در فصل زمستان وجود دارد. در این فصل سطح خزر شمالی یخ می بندد. در صورتیکه در فصل تابستان درجه حرارت دو منطقه فوق تقریباً برابر است. بنابراین حداکثر تغییرات فصلی درجه حرارت در خزر شمالی رخ می دهد. در این منطقه درجه حرارت آب در لایه سطحی صفر درجه سانتیگراد و یا کمتر در صورتیکه در وسط تابستان ۲۴ درجه سانتیگراد گزارش شده است (Aladin and Plotnikov, 2004). بر اساس نتایج این تحقیق میانگین درجه حرارت آب در چهار فصل بهار، تابستان، پاییز و زمستان به ترتیب ۱۶/۴، ۲۵/۲، ۱۸/۴ و ۱۱/۱ درجه سانتیگراد اندازه گیری شده است. که دامنه تغییرات فصلی آن بسیار کمتر از خزر شمالی بوده و میانگین درجه حرارت در فصل تابستان تقریباً برابر خزر شمالی می باشد. وجود درجه حرارت مناسب آب در سواحل ایران در فصل زمستان سبب مهاجرت انواع ماهیان به این منطقه می گردد.

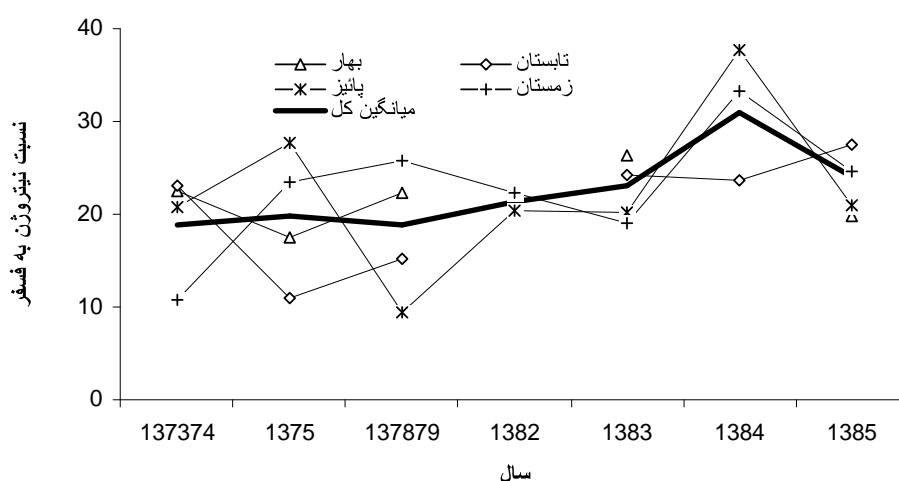
در خزر شمالی بدلیل کم عمق بودن منطقه، لایه کاهش درجه حرارت آب دیده نمی شود ولی بر اساس این مطالعه در سواحل ایران میانگین درجه حرارت آب در لایه های مختلف نیز نشان می دهد که لایه کاهش شدید

درجه حرارت آب در فصول بهار، تابستان (بخصوص) و پائیز کاملاً مشخص است. در فصل زمستان لایه بندی آب بر اساس درجه حرارت وجود ندارد. شریعتی، ۱۳۷۳ بیان نمود که بدلیل سرد شدن شدید آب در زمستان سال ۱۹۵۴ مواد بیوژن از عمیق ترین مناطق دریا به لایه های سطحی انتقال گردید (شریعتی ۱۳۷۳).

شرایط آب سرد ترمواستاتیکی مستقل فصلی در این دریاچه در قسمتهای عمیق عملاً دیده می شود. وجود آب سرد در مناطق عمیق اجازه تشکیل جمعیت های افق های بالائی حتی موجودات قطبی را فراهم می کند (Zenkevich, 1963; Kosarev, Yoblanskaya, 1994). بهمین صورت تغییر شوری و شرایط متفاوت درجه حرارت آب تنوع گونه ای را افزایش می دهد. خصوصیات تولید مناطق مختلف دریای خزر نیز کاملاً متفاوت است مشابه شوری و درجه حرارت سبب افزایش تنوع گونه ای این دریاچه می گردد. Salmanov, 1987 کاملترین اطلاعات در مورد فرآیند تولید در دریای خزر در سالهای اخیر ارائه نموده است نسبت بین تولید کل فیتوپلانکتون و باکتریوپلانکتون ۰/۱:۴۵ می باشد. تولید اولیه ناخالص موجودات زنده فیتوپلانکتونی برای سالهای ۸۴-۱۹۶۴ به ۱۴۳/۴ میلیون تن کربن رسید. در همین زمان، در قسمتهای خزر شمالی، میانی و جنوبی بترتیب ۱۹/۱، ۴۴/۴ و ۳۵/۷۷ درصد موجودات زنده شکل گرفتند. لازم به ذکر است که ظرفیت تولید بسیار زیاد خزر شمالی که فقط ۰/۵ درصد حجم کل آب دریای خزر را بخود اختصاص می دهد حدود ۲۰ درصد کل موجودات زنده در آن زیست می کنند. بدون شک مواد آلی که از جریانات رودخانه ای سرچشمه می گیرند تولیدات بیولوژیک اصلی را تامین می کنند. مناطقی از دریای خزر که متصل به مصب رودخانه می باشند همیشه ظرفیت تولید فزاینده ای دارد که بدلیل وجود مواد آلی می باشد که از طریق رودخانه حمل می گردد. در کل خزر شمالی تولید قابل ملاحظه بیشتری در مقایسه با خزر میانی و جنوبی وجود دارد (Aladin and Plotnikov, 2004).

نسبت نیتروژن به فسفر بعنوان پارامتر مهمی برای تعیین وضعیت تروپی بکار برده می شود. فسفر برخلاف ازت، هم به شکل آلی و هم به شکل معدنی (Inorganic) می تواند مورد مصرف قرار گیرد (ایوانف، ۱۹۷۸). همچنین فسفر در مقایسه با نیتروژن از اتمسفر به آب وارد نمی شود و تنها منبع فسفر دریا، وجود رودخانه هایی است که به دریا می ریزد. در محیط های آب شیرین فسفر معدنی محلول، و در محیط های دریایی نیتروژن معدنی محلول عامل محدود کننده رشد محسوب می شوند (نصرالله زاده و واحدی، ۱۳۷۳). نسبت نیتروژن به فسفر برای فیتوپلانکتون در لایه سطحی آب های دریائی تقریباً برابر ۱۶:۱ می باشد (Kennish, 2001). میزان اپتیمم نسبت

نیتروژن به فسفر از ۸٫۲ تا ۴۵ بسته به شرایط اکولوژی منطقه متغیر می باشد (Klausmeier et al., 2001). در این تحقیق نسبت نیتروژن به فسفر در سالهای ۸۲-۱۳۷۳ بین ۱۸/۸ الی ۲۱/۴ در نوسان بود ولی در سالهای ۱۳۸۳، ۱۳۸۴ و ۱۳۸۵ روند افزایشی تحسوسی داشته است و بترتیب ۲۳/۱، ۳۰/۹ و ۲۴/۰ واحد محاسبه شد. در فصول مختلف نیز تغییرات فاحشی در سالهای مورد مطالعه دیده شده است (شکل ۱-۴). طبق گزارش کاتونین (۱۳۷۵) میزان تراکم فسفات‌ها (اشکال مختلف فسفات آلی، معدنی و کل) در دریای خزر نسبت به فصول سال و مناطق مختلف متغیر است. در مناطقی که توده زنده فیتوپلانکتونی زیاد است، میزان فسفات‌ها به علت مصرف آن تحلیل یافته و برعکس در لایه‌های عمیق آب به میزان افزوده می شود. همچنین مشخص نموده اند که میزان فسفر معدنی در نواحی مرکزی و غربی (بدلیل تخلیه آب رودخانه‌ها و تاثیر آبهای سرد شمالی) بیشتر از ناحیه شرق (به دلیل مصرف فیتوپلانکتون‌ها) می‌باشد که این میزان در فصل زمستان محسوس‌تر از فصول دیگر است. در فصل تابستان و بهار به دلیل وجود فیتوپلانکتون‌ها مصرف نوترینت‌ها خصوصاً فسفر شدید است و کاهش فسفر معدنی در لایه فوتیک می‌تواند عامل محدود کننده برای فرآیند فتوسنتز باشد (کاتونین، ۱۳۷۵). بنابراین با توجه به میانگین نسبت نیتروژن به فسفر در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ می توان نتیجه گرفت که میزان تولیدات فیتوپلانکتون روند افزایشی داشته و در دامنه اپتیمم (۸٫۲ تا ۴۵) که توسط Klausmeier et al., 2001 گزارش شده، قرار دارد.

شکل ۱-۴ - نسبت نیتروژن به فسفر در سواحل ایران در فصول مختلف در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵

فیتوپلانکتون شاخص مناسبی برای بررسی تغییرات آلودگیهای زیست محیطی و تغییرات محیط زیست که در محیط های آبی رخ می دهد، می باشند. مثلاً جریان مواد بیوژن سبب تشدید در افزایش فراوانی گونه ها و کاهش تنوع گونه ای می گردد (Zebek, 2004). دینامیک افزایش و یا کاهش سریع جمعیت پلانکتونی یک موضوع مهم در اکولوژی دریا است (Telesh, 2004). در حال حاضر بیشتر مصب ها و مناطق ساحلی آبهای جهان مملو از مواد مغذی که در اثر فعالیتهای انسانی تجمع یافته اند می باشد (FAO, 1992). فعالیت آنترپوژنیک، مانند اثرات طبیعی می توانند اثرات مزمن و حاد داشته باشند. تنظیم آب رودخانه ها یک مثال از اثر آنترپوژنیک طولانی مدت است. شانه دار مهاجم (*Mnemiopsis leidyi*) از طریق آب توازن کشتیها از دریای سیاه یا دریای آزوف به دریای خزر حمل و رها شد (Ivanov *et al.*, 2000). ولی پیش تر دامونت احتمال ورود این شانه دار به آبهای همجوار، بخصوص دریای خزر هشدار داده بود (Dumont, 1995). شانه دار مهاجم یک شکارچی فعال زئوپلانکتون می باشد و رقیب غذائی گونه های زئوپلانکتون خوار دریای خزر بویژه کیلکا ماهیان محسوب می گردد. بعد از پراکنش شانه دار مهاجم در دریای خزر صید کیلکا ماهیان دریای خزر بشدت کاهش یافت

(Daskalov and Mamedov, 2007)

طبق گزارش روحی و همکاران، ۱۳۸۸، چرخه زندگی شانه دار در دریای خزر ممکن است بگونه ای باشد که در فصل بهار موجودات بالغ حاصل از بقاء در فصل زمستان شروع به زاد و ولد نموده و در فصل تابستان با فراهم بودن دمای آب مناسب (۲۵-۳۰ درجه سانتیگراد) و غذای مورد نیاز (خصوصاً زئوپلانکتونهای گروه Copepoda و Cladocera) سریعاً تکثیر نمایند و بدین دلیل نیز گروههای کوچک زیادی از شانه دار را می توان در این فصل مشاهده نمود. در فصل زمستان بدلیل کاهش دمای آب (۸-۱۵ درجه سانتیگراد) میزان فراوانی شانه دار شدیداً کاهش می یابد (روحی و همکاران، ۱۳۸۸). این تحقیق نیز نشان می دهد که قبل از ورود شانه دار در دریای خزر میانگین وزن توده زنده زئوپلانکتون از فصل بهار به تابستان افزایش و به حداکثر میزان خود رسید و سپس کاهش یافت ولی بعد از حضور شانه دار در دریای خزر حداکثر وزن توده زنده در بهار بوده و در فصل تابستان بشدت کاهش یافته و به حداقل میزان خود می رسد (شکل ۳-۳۷). این نتایج با نتایج ارائه شده توسط روحی و همکاران، ۱۳۸۸ مطابقت دارد. بدین ترتیب که در فصل بهار با گرم شدن هوا شانه دار شروع به رشد می کند ولی جمعیت آن در تابستان

بشدت افزایش می یابد در این شدت از ذخایر زئوپلانکتون تغذیه می نماید و جمعیت آنها را کاهش می دهد. در فصول بعد که جمعیت شانه دار کاهش می یابد ذخایر زئوپلانکتون فرصت می یابد که اندکی از جمعیت خود ترمیم نمایند بهمین دلیل در فصل زمستان حتی میزان وزن توده زنده زئوپلانکتون بیشتر تابستان برآورد گردید (شکل ۳۷-۳).

نتایج این تحقیق نشان می دهد که بیشترین فراوانی تعداد زئوپلانکتون و وزن توده زنده آنها در لایه های سطحی و در اعماق کمتر از ۲۰ متر مشاهده می گردد (شکل ۱۶-۳). طبق گزارش روحی و همکاران، ۱۳۸۸ بطور کلی حداکثر زیتوده شانه دار در لایه ۲۰ متری در فصل پائیز و حداقل آن در لایه ۵۰-۱۰۰ متری در فصل زمستان می باشد. در دریای سیاه شانه دار در بالای لایه ترموکلاین و یا بعبارت دیگر در لایه های سطحی آب بیشترین حضور داشته و فقط تعداد اندکی در لایه ترموکلاین (بیش از ۴۰ متر) زندگی می کند (Vinogradov et al., 1989)، اطلاعات بدست آمده طی سال های ۸۵-۱۳۸۴ نیز نشان داد که در قسمت جنوبی دریای خزر بیشترین میزان شانه دار در مناطق ساحلی و لایه های سطحی یافت می شود احتمالاً شرایط دمائی مناسب و تمرکز زئوپلانکتون در مناطق کم عمق مهمترین عامل در بالا بودن زیتوده شانه دار در مقایسه با اعماق پائین تر می باشد (روحی و همکاران، ۱۳۸۸).

میانگین شفافیت در قبل از ورود شانه دار به دریای خزر در همه فصول بیشتر از بعد ورود آن بود (شکل ۱۰-۳). همچنین میانگین شفافیت در دوره قبل در فصول بهار و تابستان شدیداً افزایش یافت در صورتیکه در دوره بعد میانگین آن در تمام فصول تقریباً یکسان بود. از طرف دیگر میانگین وزن توده زنده فیتوپلانکتون در دو دوره اختلاف معنی دار داشته و میزان آن در دوره بعد از ورود شانه دار شدیداً افزایش یافت. یعنی وزن توده زنده در سطح فیتوپلانکتون در این دوره بیشتر از دوره قبل می باشد. همچنین نتایج این تحقیق نشان داد که بعد از ورود شانه دار وزن توده زنده زئوپلانکتون بشدت کاهش یافته است (شکل ۳۳-۳). بنابراین با کاهش شدید زئوپلانکتون در دوره دوم، فیتوپلانکتون فرصت مناسب برای رشد و افزایش جمعیت پیدا نمود و شفافیت نیز متعاقب آن بشدت کاهش یافت. اکسیژن محلول متأثر از این تغییرات بود بطوریکه با افزایش جمعیت فیتوپلانکتون در دوره دوم میانگین میزان اکسیژن محلول نیز احتمالاً بدلیل فتوسنتز افزایش قابل ملاحظه ای را نشان داد (شکل ۱۰-۳). البته روحی و همکاران، ۱۳۸۸ بیان نمودند که بالا بودن تولیدات اولیه احتمالاً در نتیجه

ورود مواد مغذی از طریق رودخانه های سفید رود، بابلرود و تغییرات با دخالت انسانی (antropogenic) و تالاب انزلی عامل مهم در کاهش شفافیت و افزایش تراکم فیتوپلانکتونی در مناطق کم عمق ساحلی می باشد. Kideys and Moghim, 2003 نیز بیان نمودند که زیاد بودن تعداد رودخانه های منتهی به نواحی جنوبی و غربی دریای خزر که پیامد آن افزایش تولیدات پلانکتونی می باشد سبب کاهش شفافیت آب شده است (Kideys and Moghim, 2003).

همچنین شیگانووا بیان نمود که افزایش بار مواد مغذی دریای سیاه توسط رودخانه دانوب سبب ایجاد شکوفائی پلانکتونی یا یوتریفیکاسیون گردید (Shiganova, 1997). Kovalev و همکارانش در سال ۱۹۹۸ که در دو منطقه دریای سیاه مطالعه نموده اند، افزایش تراکم و کاهش تنوع فیتوپلانکتونی را در سالهای ۱۹۵۹-۱۹۸۹ بیان داشتند. بالا بودن مواد غذایی و درجه حرارت آب دو فاکتور مهم در تعیین پراکنش شانه دار محسوب می شود (Kremer 1993; Zaika and Revkov 1994; Purcell et al., 2001). بنابراین بعقیده روحی و همکاران، ۱۳۸۸ دلیل اصلی زیاد بودن زیتوده شانه دار در مناطق ساحلی نسبت به سایر مناطق، می توان بدلیل غنی بودن منطقه از نظر مواد غذایی و زئوپلانکتون ها در مقایسه با سایر مناطق باشد.

فعالتهای بشر ممکن است باعث افزایش مواد مغذی و به همراه تغییر در نسبتهای مواد مغذی در اکوسیستمهای آبی شده که بر روی ترکیب فیتوپلانکتون و تولید آنها و در نهایت ساختار و عمل اکوسیستم تاثیر بسیار زیادی دارد (FAO, 1992; Madihah et al., 2008). طبق گزارش Kasymov, 1987; Ganjian and Hossaini, 1998 دیاتومه ها، Cyanophyta و Pyrrophyta گروههای اصلی فیتوپلانکتون دریای خزر را تشکیل می دهند.

فون و فلور خزر کنونی دارای چهار منشا اصلی می باشد: ۱- با منشا خزری ۲- با منشا قطبی ۳- با منشا آتلانتیک و مدیترانه ای ۴- با منشا آب شیرین (Derzhavin, 1912; Knipovich, 1938; Berg, 1928; Zenkovich, 1963). به نظر Zenkovich (۱۹۶۳) فون و فلور دریای خزر نمی توانند با گونه های مهاجر و اغلب فون و فلور مهاجمی که گونه های بومی را تلف می نمایند رقابت کنند. تنوع گونه ای دریای خزر ۲/۵ برابر فقیرتر از دریای سیاه و ۵ برابر فقیرتر از دریای بارنت می باشد (Zenkovich, 1963). دلیل اصلی این کمی تنوع زیستی احتمالا تغییرات شوری دریای خزر می باشد. برای فون و فلور کنونی آبهای شیرین دریای خزر این شوری خیلی زیاد و برای گونه های دریایی خیلی کم است. بنابراین دریای خزر کنونی بهشت

واقعی برای گونه های لب شور با منشا آب شیرین، آبهای دریائی شور و آبهای قاره ای می باشد (Birstein, 1939; Mordukhai-Boltovskoy, 1979).

اولین گزارش مناسب در مورد فون و فلور دریای خزر در سال ۱۹۶۳ بوسیله Zenkovich منتشر شد. بر اساس این گزارش ۷۱۸ گونه در دریای خزر ساکن هستند که ۶۲ گونه پروتوزوآ؛ ۳۹۷ گونه بی مهرگان؛ ۷۹ گونه مهره داران (کلا ۴۷۶ گونه با متازوآ زندگی آزاد) و ۱۷۰ گونه انگل می باشند. ۴۶٪ این گونه ها بومی دریای خزر هستند، ۶۶٪ آنها در دریاها و اطراف نیز ساکن هستند، ۴/۴٪ منشا آتلانتیک و مدیترانه ای و ۳٪ منشا قطبی دارند. از زئوپلانکتون ۳۱۵ گونه و زیر گونه به ثبت رسیده است (Kasymov, 1987, 1994) که ۱۳۵ گونه از آنها را نمرویان (Infusorians) تشکیل می دهند (Agamaliyev, 1983; Bagirov, 1975). قسمت عمده زئوپلانکتونها دارای منشا خزری هستند. تعداد گونه های خزر شمالی حدود ۲۰۰ گونه می باشد. نمرویان بیشترین تنوع گونه ای را دارا می باشند (بیش از ۷۰ گونه). روتاتوریا (کمتر از ۵۰)، کلادوسرا (کمتر از ۳۰) و کوپه پودا (کمتر از ۲۰) تنوع کمتری دارند (Kasymov, 1997).

چهار گروه اصلی وابسته به جغرافیای جانوری در فون دریای خزر شامل فون آبهای شیرین، قطبی، مدیترانه ای – آتلانتیک و بومی قابل تشخیص می باشد. بیشتر گونه های بومی اوری هالین و اوری ترمال هستند. بیشتر فون تیپیک دریای خزر، گونه های بومی دریای خزر غالب هستند و در داخل جنسها و زیر جنس تقسیم بندی می شوند. گروه دوم شامل گونه های با منشا آبهای شیرین می باشند که در دوره نمک زدائی به دریای خزر هجوم آوردند. و در آبهای لب شور آن آداپته شده زیست می کنند. این فون به نسبت فقیر هستند (Kasymov, 1987, 1994). گروه سوم شامل گونه های قطبی که بعد از دوران یخبندان، حدود ۱۰-۱۲ هزار سال پیش از دریاها و شمالی به دریای خزر هجوم آوردند و بطور وسیعی در دریاها و شمالی پخش شدند. گروه چهارم گونه های مدیترانه ای هستند که از حوزه های دریای آزوف – سیاه به دریای خزر بطور مستقل و بوسیله بشر به دریای خزر معرفی شدند (Aganaliyev, 1983; Kasymov, 1987).

بر اساس شوری نیز چهار گروه بنتیک در دریای خزر تشخیص داده شده اند:

۱ – فرم های آب شیرین، در داخل مصبها با شوری ۲-۰ گرم در لیتر

۲- فرمهای ساحلی و لب شور و بیان کننده فون بومی دریای خزر هستند و اساسا در شوری بین ۰-۲ الی ۷ گرم در لیتر زیست می کنند. بعضی از آنها اوری هالین بوده و در دامنه شوری وسعیتر و نقاط عمیق تر می توانند زیست نمایند. (Romanova, 1958).

۴- فرمهای دریائی، بی مهرگانی با منشا مدیترانه ای و نمک دوست می باشند که توده اصلی جمعیت آنها در شوری بیش از ۸-۱۰ گرم در لیتر مشاهده می شوند.

Zenkovich حدود ۴۵۰ گونه از موجودات با زندگی آزاد، متازوآ در دریای خزر در سال ۱۹۶۳ گزارش نمود. ولی Chesunov (۱۹۷۸) حدود ۵۵۰ گونه در سال ۱۹۷۸ و Kasymov (۱۹۸۷) حدود ۹۵۰ گونه در سال ۱۹۸۷ از این موجودات را ذکر کردند. بنابراین این احتمال وجود دارد که تعداد گونه ای واقعی متازوآ با زندگی آزاد حدود ۱۵۰۰ یا حتی ۲۰۰۰ گونه باشد (Aladin and Plotnikov, 2004).

این مطالعه نشان داد که ۳۳۵ گونه فیتوپلانکتون در سواحل ایران در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ شناسائی شدند که Chlorophyta، Bacillariophyta و Cyanophyta دارای بیشترین فراوانی گونه ای هستند (جدول ۱-۳). اما فراوانی تعداد گونه های فیتوپلانکتون در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ نشان می دهد که تعداد گونه ها در دوره دوم یعنی بعد از شانه دار کاهش چشم گیری نداشته است ولی گونه های جدیدی در این دوره در نمونه ها مشاهده شدند ولی در مورد زئوپلانکتون و بنتوز این تنوع گونه ای بشدت کاهش داشته است (جدول ۱-۳، ۳-۳ و ۳-۵).

طبق گزارش Kovalev تهاجم شانه دار به دریای سیاه در دهه های ۱۹۸۰ موجب کاهش تراکم زئوپلانکتون در این دریا گردید، از طرفی ورود این جانور در تابستان ۱۹۸۹ سبب کاهش فراوانی گونه های پاروپایان (copepoda) و کلیه گونه های آنتن منشعبان (Cladocera)، گاستروپودا و پلی کتها گردید (Kovalev et al., 1998). در سال ۱۹۹۶ زمانی که فراوانی شانه دار کاهش یافت بطور چشمگیری زیتوده زئوپلانکتونها افزایش پیدا کرد و باعث افزایش گونه های زئوپلانکتون نظیر Copepoda و گونه هائی که ناپدید شده بودند همچون Centropages mediteranea از شاخه Cladocera گردید (Puracell et al., 2001). بر اساس نتایج این مطالعه این روند تغییرات در ترکیب گونه ای، فراوانی زئوپلانکتون در دریای خزر نیز اتفاق افتاده است. بطوریکه افزایش فراوانی شانه دار همراه با کاهش جمعیت زئوپلانکتونی در دریای خزر می باشد. لالوئی و همکاران، ۱۳۷۵ قبل از ورود شانه دار

به دریای خزر میانگین فراوانی زئوپلانکتون در دریای خزر ۱۷۴۴۶ عدد در متر مکعب گزارش نمودند در صورتیکه در بعد از ورود شانه تعداد آنها بشدت کاهش یافته است (شکل ۳۲-۳).

همانطوریکه بیان شد ساختار جمعیت و فراوانی گونه ای هم فیتوپلانکتون و هم زئوپلانکتون و بنتوز در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ در دو دوره قبل و بعد از ورود شانه دار بشدت تغییر کرده است. شاخص تنوع گونه ای فیتوپلانکتون اندیکاتور مناسبی برای تعیین آلودگی در اکوسیستمهای آبی می باشد (Mason, 1998). جدول ۱-۴ سه طبقه کیفیت آب که بر اساس شاخص تنوع زیستی (Shannon and Wiener, 1949) تعریف شده آورده شده است مقدار بیشتر این شاخص نشانه سالم بودن بیشتر اکوسیستم (آلودگی کمتر) در حالیکه مقدار پائین تر این شاخص نشانه تنوع زیستی کمتر و سلامت کمتر اکوسیستم (آلودگی بیشتر) می باشد.

جدول ۱-۴ - طبقه بندی کیفیت آب بر اساس شاخص شانون-وینر (Mason, 1998)

شاخص شانون-وینر	طبقه	شرایط
۳<	I	آب تمیز
۱-۳	II	نسبتاً آلوده
۱>	III	بشدت آلوده

شاخص شانون-وینر بر اساس فراوانی برای فیتوپلانکتون بین ۱/۰ الی ۴/۵ بیت متغیر است (Mason, 1998). از نظر تئوری کاربرد برای توصیف مجموعه های بیولوژیک، مقدار زیاد شاخص تنوع زیستی نشانه اکوسیستم سالمتر است در حالیکه مقدار کمتر آن نشاندهنده سلامت کمتر اکوسیستم می باشد. از این نظر، تنوع زیستی باید از الیگوتروف بسمت یوتروف کاهش یابد (Rakocevic-Nedovic and Holler, 2005). در این مطالعه شاخص شانون-وینر بین ۱/۳۹ (در سال ۷۹-۱۳۷۸) و ۳/۰۲ (در سال ۱۳۸۳) در نوسان بود. تنوع گونه ای فیتوپلانکتون در آبهای خیلی اولیگوتروف معمولاً کم است. بعنوان شاخصی برای وضعیت تروفیکی مقدار آن در شرایط مزوتروف افزایش می یابد و مقدار بیش از ۲ بیت بر سل هم در آبهای مزوتروف و هم در آبهای کمی یوتروف مشاهده می گردد (Ogawa and Ichimura, 1984; Moncheva et al., 2001). بر اساس جدول ۱-۴ و شکل ۳۰-۳ می توان بیان نمود که قبل از مشاهده شانه دار در دریای خزر، دریای خزر دارای شرایط اولیگوتروف و بعد از ورود شانه دار مزوتروف می باشد.

براساس گزارش Shiganova et al, 2003 در محل‌هاییکه تجمع زیادی از شانه دار وجود دارد در مقابل مکان‌هاییکه تجمع آنها کمتر است، تنوع زیستی فیتوپلانکتون بیشتر می باشد (بترتیب ۲/۷۶-۳/۹۹ و ۲/۷۹-۲/۰). Nasrollahzadeh et al., 2008 نیز نتایج مشابه را گزارش نمودند. براساس گزارش آنها مقدار شاخص تنوع زیستی در دوره قبل از ورود شانه بین ۱/۴۱-۱/۰۱ بود که به ۱/۴۵-۲/۴۱ در دوره بعد افزایش یافته است. نتایج فوق کاملاً با نتایج بدست آمده در این مطالعه انطباق دارد. همچنین Nasrollahzadeh et al., 2008 با استفاده از شاخصها و معیارهای مختلف، شاخص تروفی (TRIX) دریای خزر (TRIXCS) را مشخص نموده و نتیجه گیری کرده اند که دریای خزر از وضعیت الیگوتروف در قبل از ورود شانه دار در دریای خزر به مزوتروف تا یوتروف در بعد از حضور شانه دار شیفتموده است.

برعکس فیتوپلانکتون که شاخص تنوع زیستی آنها در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ تقریباً روند افزایشی داشته است برای زئوپلانکتون و کفزیان این شاخص در طی سالهای مذکور روند کاهشی شدیدی را نشان می دهد و دو پریود در آنها کاملاً مشهود است. شاخص تنوع زئوپلانکتون در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۸ (قبل از ورود شانه دار) بین ۱/۳۰۴ الی ۱/۶۰۴ و در سالهای ۱۳۸۰ الی ۱۳۸۵ بین ۰/۱۹۴ الی ۰/۷۹۳ متغیر بود و نشان‌دهنده کاهش شدید آن در دور دوم می باشد (شکل ۴۴-۳) و بین آنها اختلاف خیلی معنی داری نیز وجود دارد (جدول ۸-۳؛ $P < 0.001$). در مورد بنتوزها نیز روند مشابه ای مشاهده شد بطوریکه بترتیب بین ۲/۴۳۴ الی ۲/۵۱۳ و ۰/۶۸۷ الی ۱/۵۸۹ در نوسان بود (جدول ۵۹-۳).

اساس بیشتر مشخصهای بنتیک که اخیراً توسعه یافته است

(Grall and Glémarec, 1997; Weisberg et al., 1997; Borja et al., 2000; Rosenberg et al., 2004)

بر مبنای مدل Pearson and Rosenberg (1978) قرار دارند. این مدل جوامع ماکروفون در امتداد گرادیان افزایشی اختلال (غنی سازی مواد آلی اولیه) با تغییر در تنوع، فراوانی و ترکیب گونه ای مطابق تحمل آنها در برابر این اختلال را توضیح می دهد. بیشتر این شاخصها برای تعیین اختلالات ناشی از فعالیتهای انسانی شامل لاروبی، تخلیه زباله، فعالیتهای مهندسی، طرحهای فاضلاب، برداشت شن و ماسه با موفقیت آزمون شده اند (Muxika et al., 2005). AMBI یکی از شاخصهای مهم برای ارزیابی اثرات ناشی از فعالیتهای انسانی می باشد. ولی علاوه بر عوامل ناشی از فعالیتهای انسانی، عوامل ناشی از فرآیندهای طبیعی نیز می توانند بر روی این شاخصها اثر داشته

باشند. Kroncke and Reiss, 2010 نشان دادند وجود یک زمستان سخت در سال ۱۹۷۸/۷۹ در دریای شمال سبب شده است که وضعیت کیفی اکولوژیکی از وضعیت خوب و عالی به متوسط یا ضعیف و حتی بد تقلیل یابد.

شاخصهای تنوع شانون - وینر ابزار متداولی برای اندازه گیری تغییرات در جوامع بنتیک و همچنین بطور گسترده برای ارزیابی وضعیت کیفی اکولوژیکی بکار برده می شود (Kroncke and Reiss, 2010). با استفاده از نرم افزار AMBI در این مطالعه مشخص شد که شاخص شانون - وینر موجودات کف در تمام فصول در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۵ در حد متوسط بود ولی در سالهای ۱۳۸۱ الی ۱۳۸۴ در اغلب فصول به محدوده بد تنزل پیدا نمود اگر چه شاخص AMBI، که یک شاخص برای ارزیابی کیفی اکولوژیکی برای محیطهای دریایی ناشی از فعالیتهای انسانی می باشد، در طی سالهای مورد مطالعه تغییر فاحشی نشان نمی دهد (شکل ۵۵-۳)، ولی شاخص مهم M-AMBI که ترکیبی از چندین شاخص بوده و دارای حداقل ضریب تغییرات می باشد (Kroncke and Reiss, 2010) تقریباً تغییرات مشابه ای مانند شاخص شانون-وینر را نشان می دهد (شکل ۵۵-۳). بر اساس این شاخص وضعیت کیفی اکولوژیکی دریای خزر در سواحل ایران در سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۵ در همه فصول در محدوده عالی قرار داشت ولی در سالهای بعد (بعد از حضور شانه دار) به محدوده خوب تا متوسط تنزل یافت.

همانطوریکه قبلاً هم ذکر شد نمونه برداری بطور مداوم در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۸۵ انجام نشد. همچنین منطقه نمونه برداری نیز در همه سالها ثابت نبود و در بعضی از سالها فقط تا عمق ۱۰ متر نمونه برداری صورت گرفت بنابراین امکان تعقیب و لینک داده های اکولوژیکی با صید و ذخایر ماهیان با اطمینان زیاد وجود ندارد ولی براساس تجزیه و تحلیل انجام شده می توان ب شکل زیر نتیجه گیری نمود:

در طی سالهای ۱۳۷۳ الی ۱۳۷۹ (قبل از حضور شانه دار در دریای خزر) شاخصهای تنوع زیستی فیتوپلانکتون، زئوپلانکتون و بنتوز موید یک وضعیت نسبتاً خوب در دریای خزر بود. میزان صید ماهیان در وضعیت خوبی قرار داشت. عمده صید اصلی دریای خزر را کیلکا ماهیان (ماهیان پلاژیک و زئوپلانکتون خوار) تشکیل می دادند و بین کیلکا ماهیان که سه گونه در دریای خزر می باشند، کیلکای آنچوی بیشترین میزان صید را دارا بود و بیش از ۸۰٪ از حدود بیش از ۸۰ هزار تن صید ایران را بخود اختصاص می داد. ولی در طی سالهای ۱۳۸۰ به بعد (بعد از ورود و حضور شانه دار در دریای خزر) احتمالاً بدلیل تغذیه بسیار شدید شانه دار مهاجم از مجموعه های زئوپلانکتون، فیتوپلانکتون فرصت رشد بیشتری پیدا کردند و تنوع زیستی افزایش یافت ولی برعکس وزن

توده زنده و تنوع زیستی ژئوپلاتکتون بشدت کاهش یافت و از حالت اولیه خارج شد. بنابراین غذای کیلکا ماهیان بخصوص کیلکای آنچوی، که غذای اصلی آنرا جنس *Eurytemora* تشکیل می داد بدلیل از بین رفتن ذخایر آنها، بشدت کاهش یافت. در شرایط جدید فقط ذخایر کیلکای معمولی که دارای دامنه غذائی وسیعتری نسبت به دو گونه آنچوی و چشم درشت می باشد تقریباً ثابت ماند. و ذخایر ماهیان کفزی خوار مثل کپور و سفید تقریباً مطلوبتر شد. ولی باید توجه داشت که کیلکا ماهیان بدلیل تغذیه از زنجیره های پائین غذائی همیشه در دریای خزر از بیشترین ذخایر برخوردار بوده و همیشه بیشترین میزان صید به آنها تعلق داشت و بهبود نسبی ذخایر ماهیان استخوانی بهیچ وجه نابودی ذخایر کیلکا ماهیان را جبران نخواهد کرد. از طرف دیگر طبق برآورد انجام شده توسط کارشناسان روسیه سالانه ۳۰۰ هزار از ذخایر کیلکا ماهیان (بخصوص آنچوی) مورد تغذیه ماهیان خاویاری و فک دریای خزر قرار می گرفت (پورغلام و همکاران، ۱۳۷۶). اگرچه ذخایر ماهیان خاویاری بدلیل صید بی رویه و از بین رفتن محلهای تخمیزی و عدم بازسازی مطلوب ذخایر آنها تقریباً از بین رفته است ولی این فرضیه هم می توان مطرح باشد که نابودی ذخایر کیلکا ماهیان هم می توان یکی از علل اصلی کاهش شدید ذخایر ماهیان خاویاری در دریای خزر باشد.

منابع

- تجلی پور م.، ۱۳۸۵. بررسی جانوران بستر دریای خزر (آستارا-انزلی). دانشگاه جندی اهواز. ۱۳۸ ص.
- پورغلام ر.، سدف و.، یرملچف ا.، بشارت ک.، فضل ح. ۱۳۷۵. ارزیابی ذخایر کلیکا ماهیان به روش هیدروآکوستیک. مرکز تحقیقات شیلاتی استان مازندران
- حسینی ع.، گنجیان ع.، مخلوق آ.، کیهان ثانی ع.، تهامی ف.، محمد جانی ط.، حیدری ع.، مکارمی م.، مخدومی ن.، روشن طبری م.، تکمیلیان ک.، روحی ا.، رستمیان م.، فلاحتی م.، سبک آرا ح.، خسروی م.، واردی ا.، هاشمیان ع.، واحدی ف.، نصرالله زاده ساروی ح.، نجف پور ش. ۱۳۸۷. هیدرولوژی و هیدروبیولوژی حوضه جنوبی دریای خزر (۷۶-۱۳۷۵). پژوهشکده اکولوژی دریای خزر. ۳۵۵ ص.
- روشن طبری م. ۱۳۷۹. پراکندگی زئوپلانکتونهای حوضه جنوبی دریای خزر. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه تربیت معلم. ۷۵ ص.
- روحی، ا.، فارابی م.و.، رستمیان م.، روشن طبری م.، پورغلام ر.، فضل ح.، نگارستان ح.، آذری ع.، گنجیان ع.، واحدی ف.، کیهان ثانی ع.، خدا پرست ن.، اسلامی ف.، نصرالله تبار ع.، علومی ی.، پورمند ت.، کارد م.، دوستدار م.، احمد نژاد ا.، ۱۳۸۸. بررسی کنترل بیولوژیک شانه دار مهاجم دریای خزر *Mnemiopsis leidyi* با استفاده از شانه دار خوار شکارگر *Beroe ovata*. پژوهشکده اکولوژی دریای خزر. ۵۱ ص.
- سلمانف، م.آ. ۱۹۸۷. نقش میکروفلورها و فیتوپلانکتونها در پروسه های تولیدی دریای خزر. ترجمه ابوالقاسم شریعتی (۱۳۷۲). مرکز علوم و صنایع شیلاتی میرزا کوچک خان رشت. ۳۴۹ ص.
- شریعتی، ا. ۱۳۷۱. دریای خزر و فائون و تولیدات بیولوژیکی (جلد سوم) مرکز تحقیقات شیلات گیلان.
- کاتونین، د. ۱۳۷۵. بررسی هیدرولوژی و هیدروبیولوژی سواحل جنوبی دریای خزر، مرکز تحقیقات شیلاتی مازندران. ۳۸۹ ص
- مائی سیو پ.آ. و فیلاتووا ز.آ. ۱۹۸۵. جانوران و تولیدات زیستی دریای خزر. ترجمه ابوالقاسم شریعتی (۱۳۷۳).
- مؤسسه تحقیقات شیلات ایران. ۴۰۵ ص.
- مولوی، ح. ۱۳۸۶. راهنمای عملی SPSS-10-13-14 در علوم رفتاری: تحلیل توصیفی و استنباطی داده ها در طرحهای پژوهشی، آمار و روانسنجی. انتشارات پویش اندیشه، ۱۸۴ ص.

لالوئی، ف. و همکاران. ۱۳۸۳. هیدرولوژی و هیدروبیولوژی و آلودگی های زیست محیطی در اعماق کمتر از ۱۰ متر حوضه جنوبی دریای خزر. پژوهشکده اکولوژی دریای خزر، ۳۹۱ ص.

نصرالله زاده، ح. کریم زاده، ح. ملک شمالی، م. ۱۳۷۶. بررسی هیدروکربورهای نفتی در سواحل دریای خزر از آستارا تا رامسر. مرکز تحقیقات شیلاتی استان گیلان ۵ ص.

نصرالله زاده ساروی، ح. واحدی، ف. ۱۳۷۳، بررسی تغییرات دمایی در اعماق مختلف و نقاط ترموکلاین در حوضه جنوبی دریای خزر، انتشارات موسسه تحقیقات شیلات ایران (سمینار ارایه گزیده دستاوردهای تحقیقاتی). ۱۵ ص.

هاشمیان، ع.، روشن طبری م.، روحی ا.، مخلوق آ.، گنجیان ع.، تهامی ف.، رستمیان م.، کیهان ثانی ع. سالاروند غ.، افرایی م.، شیخ الاسلامی ع.، فراخی ع.، امانی ق.، واحدی ف.، علومی ی.، نصراله تبار ع.، واردی ا.، واحدی ف.، نجف پور ش.، سلمانی ع.، غلامی پور س.، یونسی پور ح. ۱۳۸۸. هیدرولوژی و هیدروبیولوژی و آلودگی های

زیست محیطی در اعماق کمتر از ۱۰ متر حوضه جنوبی دریای خزر. پژوهشکده اکولوژی دریای خزر، ۱۰۲ ص.

- Agamaliyev F. G., 1983. Infusoria of the Caspian. Systematization, ecology and zoogeography.
- Aladin, N., Plotnikov, I., 2004. The Caspian Sea, pp. 4–6, Available from: <http://www.worldlakes.org>.
- Bagirov R.M., 1989. The Azov and Black Sea species introduced to the Caspian benthos and biofouling. Abstract from the Dotoral thesis, Baku. (In Russian).
- Berg L. S., 1928 About the Origins of the Northern Elements in the Caspian Fauna. Records of
- Birstein, 1939. The North Caspian Benthos. Zool. Zurn, 18(3). (in Russian)
- Borja, A., Franco, J., Pérez, V., 2000. A marine biotic index to establish the ecological quality of soft-bottom benthos within European estuarine and coastal environments. Marine Pollution Bulletin 40 (12), 1100–1114.
- Cebrian J, Shurin JB, Borer ET, Cardinale BJ, Ngai JT, 2009. Producer Nutritional Quality Controls Ecosystem Trophic Structure. PLoS ONE 4(3): e4929. doi:10.1371/journal.pone.0004929
- Chester, R. 1990. Marine geochemistry, London, UNWIN HYMAN. 698P.
- Chesunov. 1978. New Species of Free Nemethoda of the Caspian. Zool. Zhurn., 57(4), 505-511 (in Russian).
- Daskalov, G.M., Mamedov, E.V., 2007. Integrated fisheries assessment and possible causes for the collapse of anchovy kulak in the Caspian Sea. ICES J. Mar. Sci. 64, 503–511.
- Derzhavin A. N., 1912. The Caspian Elements in the Volga Basin Fauna. Ichthyology Laboratory, 2, 5. (in Russian)
- Desikachary, T.V. 1985. Cyanophyt. New delhi.
- Dumont, H. (1995). Ecocide in the Caspian. Nature 377: 673–674.
- Dumont, H. J., 1998. The Caspian Lake: history, biota, structure, and function. Limnology and Oceanography 43: 44–52.
- FAO, 1992. Guildlines for the pollution of environmental management of coastal aquaculture. Food and agriculture Organization of the United Nations, Fisheries Department, Italy, 122 pp.
- Fazli, H.; Zhang, C.I.; Hay, D.E.; Lee, C.W.; Janbaz, A.A. and Borani M.S., 2007. Population ecological parameters and biomass of anchovy kilka (*Clupeonella engrauliformis*) in the Caspian Sea. Fisheries Science. 73(2), 285-294
- Fazli, H.; C.I. Zhang, D.E. Hay, C.W. Lee. 2009a. Fishery Biological Characteristics and Changes in Annual Biomass of Bigeye Kilka (*Clupeonella grimmi*) in the Caspian Sea. Asian Fisheries Science. 22: 923-940.

- Fazli, H., C.I. Zhang, D.E. Hay, C.W. Lee, 2009b. Stock assessment and management implications of anchovy kilka (*Clupeonella engrauliformis*) in Iranian waters of the Caspian Sea. *Fisheries Research*. 100: 103-108.
- Findlay D. L., S. E. M. Kasian, M. P. Stainton, K. Beaty, and M. Lyng. 2001. Climatic influences on algal populations of boreal forest lakes in the Experimental Lakes Are. *Limnol. Oceanogr.*, 46(7), 1784-1793
- Ganjan A., and Hossaini A., 1998. The density and distribution of the dominant phytoplankton in the southern part of the Caspian Sea, *Iranian Journal of Fisheries Sciences*, 7: 107.
- Ganjan Khenari, A., Wan Maznah, W.O., Yahya, K., Najafpour S., Najafpour G., Roohi, A. and Fazli, H., 2010. Seasonal succession of phytoplankton community structure in the southern part of Caspian Sea. *American-Eurasian J. Agric. & Environ. Sci.* 8(2): 146-155.
- Glukhovtsev I. (1997) Kazakhstan Section of the Caspian. In: *Caspian Magazine*. (in Russian)
- Grall, J., Glémarec, M., 1997. Using biotic indices to estimate macrobenthic community perturbations in the Bay of Brest. *Estuarine, Coastal and Shelf Science* 44 (Supplement A), 43-53.
- Greenberg, A.E., Clesceri, L.S., Eaton, A.D., 1992. Standard methods for the examination. Publication (APHA) Washington DC.
- Habit & etal, R.N. and, Pankow H., 1976. *Algenoflora dar ostse vebhusta fischers verlaggena*.
- Holme N.A. and A.D. McIntyre, 1984. *Methods for the study of Marine Benthos*. Blackwell Scientific Publications, London
- Ivanov P.I., Kamakim A., Ushivtzev V., Shiganova T., Zhukova O., Aladin N., Wilson S., Harbison G., Dumont H., 2000. Invasion of Caspian Sea by the comb jelly fish *Mnemiopsis leidyi* (Ctenophora). *Biological Invasions* 2: 255-258.
- Kasymov, A.G., 1987. *Wildlife of the Caspian Sea*. Baku: 156 pp.
- Kasymov A. G., 1994. *Ecology of the Caspian Lake*. Baku. Azerbaijan. (in Russian)
- Kasymov A. G., 1997. *The Qualifier of Copepoda Crustacenas of the Caucasus*. Baku, Elm. (in Russian)
- Katunin D. N. , Dubrovskaya, I. N., Khripunov, I.A., Ivanov. N.V. 1986. Hydrochemical conditions in the middle and south Caspian Sea. (in Russian). In: *The Caspian Sea. Hydrology and hydrochemistry*. M: Nauka, pp 206-244.
- Kennish, M. J. 2001. *Marine science*. CRC press. 3 ed. P .876.
- Kideys A.E., Roohi A., Eker-Develi E., Melin F. and Beare D. 2008. Increased Chlorophyll Levels in the Southern Caspian Sea Following an Invasion of Jellyfish. *Research Letters in Ecology*. doi:10.1155/2008/185642.
- Kideys A. E., S. Ghasemi, D. Ghninejad, A. Roohi and S. Bagheri 2001. Strategy for combatting *Mnemiopsis* in the Caspian waters of Iran. A report prepared for the Caspian Environment Programme, Baku, Azerbaijan, Final Report, July 2001.
- Kideys A.E. and M. Moghim 2003. Distribution of the alien ctenophore *Mnemiopsis leidyi* in the Caspian Sea in August 2001. *Marine Biology* 142: 163-171.
- Klausmeier, C. A., Litchman, E., Daufresne, T. Levin, S. A., 2004. Optimal nitrogen-to-phosphorus stoichiometry of phytoplankton. *Nature* 429, 171-174
- Knipovich N. M., (1938. *Hydrology of seas and brackish waters*. M.-L., Pischepromizdat. (in Russian)
- Kosarev A. N., Yablonskaya E. A., 1994. *The Caspian Sea*. SPB. The Hague, 259 pp
- Kovalev, A. V., S. Besiktepe, J. Zagorodnyaya & A. Kideys, 1998. Mediterraneanization of the Black Sea zooplankton is continuing. In Ivanov, L. & T. Oguz (eds), *Ecosystem Modeling as a Management Tool for the Black Sea*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, The Netherlands: 47: 199-207.
- Kremer, P. M. (1993). Ctenophore population dynamics: patterns of abundance for *Mnemiopsis leidyi* in U.S. coastal waters. *ICES Statutory meeting* L.36: 1-9.
- Kröncke I., Reiss H., 2010. Influence of macrofauna long-term natural variability on benthic indices used in ecological quality assessment. *Marine Pollution Bulletin* 60 (2010) 58-68
- Kritski S.N., Korenistov, D.V., and Ratkovich, D.Y. 1975. *Caspian Sea level fluctuation*. (in Russian). M.: Nauka: 157 p.
- Nauka, 1983. (in Russian)
- Labruno, C., Amouroux, J.M., Sarda, R., Dutrieux, E., Thorin, S., Rosenberg, R., Grémare, A., 2006. Characterization of the ecological quality of the coastal Gulf of Lions (NW Mediterranean). A comparative approach based on three biotic indices. *Marine Pollution Bulletin* 52 (1), 34-47.
- Lawrence, S.C., Malley, D.F., Findlay W.J., Maciver, M.A. & Delbsere, I.L., 1987. Method for estimating dry weight of freshwater Planktonic Crustaceans from measures of length and shape. *CAN.J.fish. AQUAT.* 1987. VOL.44, no. suppl .1, pp: 246-274
- Levels of Salinity. *Acta of VNIRO*, 38(1), 277-296. (in Russian)

- Madihah Jafafr Sidik, Md. Rashed-Un-Nabi, Md, Azharul Hoque, 2008. Distribution of phytoplankton community in relation to environmental parameters in cage culture area of Sepangger Bay, Sabah, Malaysia. *Estuarine, Coastal and Shelf Science*, 80: 251-260.
- Mason, C.F., 1998. *Biology of freshwater pollution*. Longman Scientific and Technical.
- Moncheva, S. Gotsis-Skretas, O., Pagou, K., Krastev, A., 2001. Phytoplankton blooms in Black Sea and Mediterranean coastal ecosystems subjected to anthropogenic eutrophication: similarities and differences. *Estuarine. Coastal and shelf Science* 53, 281-295.
- Montecino V. and Quiroz D. 2000. Specific primary production and phytoplankton cell size structure in an upwelling area off the coast of Chile (30°S). *Aquat.sci.*62: 364–380
- Mordukhai-Boltovskoy P. D. 1979. Composition and distribution of Caspian fauna in the light of modern data. *Int. Rev. Gesamten Hydrobiol.*, 64. 383–392.
- Muxika, I., Borja, A., Bald, J., 2007. Using historical data, expert judgement and multivariate analysis in assessing reference conditions and benthic ecological status, according to the European Water Framework Directive. *Marine Pollution Bulletin* 55 (1–6), 16–29.
- Nasrollahzadeh H.S., Din, Z.B., Foong S.Y. and Makhloogh A. 2008. Trophic status of the Iranian Caspian Sea based water quality parameters and phytoplankton biodiversity. *Continental Shelf Research* 28 : 1153-1165.
- Newel, C.E., 1977. *Marine plankton*. Hutchinson of London.
- Nybakken, J.W. 1997. *Marine Biology*. Wesley lonyma Inc. pp: 9-11
- Ogawa, Y. and Ichimura, S. 1984. Phytoplankton diversity in inland waters of different trophic status, *Japanese Journal of Limnology* 45: 173-177.
- Petupa ,L.S., 1952. Average weight of zooplankton original form in Black Sea . *Cevastop .Biol .st .9*,pp: 37-39
- Pielou, E.C. 1966. The measurement of diversity in different types of biological collections. *Journal of Theoretical Biology*, 13: 144.
- Purcell JE, Breitburg DL, Decker MB, Graham WM, Youngbluth MJ, Raskoff KA. 2001. Pelagic cnidarians and ctenophores in low dissolved oxygen environments: a review. In: Rabalais NN, Turner RE (eds) *Coastal hypoxia: consequences for living resources and ecosystems*. AmGeophys Union, Washington DC, *Coast Estuar Stud* 58:77–100
- Rakocvic-Nedovic J. and Holler, H., 2005. Phytoplankton community and chlorophyll as trophic state indices of lake Skadar (Montenegro, Balkan). *ESPR-Environmental Science and pollution Research* 12(3): 146-152.
- Reyes I.G. Mart'ın, M. Reina, A. Arechederra, L. Serrano, M.A. Casco and J. Toja. 2007. Phytoplankton from NE Doñana marshland ("El Cangrejo Grande", Doñana Natural Park, Spain). *Limnetica*, 26 (2): 307-318 (2): 1-10
- RILEY, J. P., AND G. SKIRROW [Eds.]. 1975. *Chemical oceanography*, v. 3. 2nd ed. Academic Press, New York and London. xviii + 564 p.
- Roohi R., Kideys A. E. Sajjadi A., Hashemian1, Pourgholam R., Fazli H., Ganjian A. K. and Eker-Develi E., 2010. Changes in biodiversity of phytoplankton, zooplankton, fishes and macrobenthos in the southern Caspian Sea after the invasion of the ctenophore *Mnemiopsis leidyi*. *Biol Invasions*, 12: 2343-2361, DOI 10.1007/s10530-009-9648-4
- Romanova N. N., 1958. The Distribution and Ecological Features of North Caspian Amphipoda и Cumacea. *Reports of USSR AS*. 121(3), 553–556. (in Russian)
- Rosenberg, R., Blomqvist, M., Nilsson, H.C., Cederwall, H., Dimming, A., 2004. Marine quality assessment by use of benthic species-abundance distributions: a proposed new protocol within the European Union Water Framework Directive. *Marine Pollution Bulletin* 49 (9–10), 728–739.
- Salmanov, M.A., 1987. The role of microflora and phytoplankton in production processes of the Caspian Sea. *M: Nauka*: 214 p.
- Sapozhnikov, V.V., Agativa, A.E., Arjanova, N.V., Nalitova, E.A., Mardosova, N.V., Zobarowij, V.L., Bandarikova, E.A., 1988. *Handbook of chemical in sea*, Russian Publication, Moscow, Russia.
- Sarker, R.R., Petrovskii, S.W. Biswas, M. and Chattopadhyay, J. 2006. An ecological study of a marine plankton community based on the field data collected from Bay of Bengal. *Ecological Modelling* 193: 589-601.
- Sarnelle O., 2005. *Daphnia* as keystone predators: effects on phytoplankton diversity and grazing resistance. *JOURNAL OF PLANKTON RESEARCH*, 27 (12) 1229–1238.
- Shannon, C. E.; Wiener, W, 1949. *The mathematical theory of communication*. University of Illinois, Urbana. IL.
- Shiganova T. A., Kamakin, Sapozhnikov, V.V., Musaeva, E. I., Damanov, M.M., Bulgakova, Y.V., Beiv, A.A., Zazulya, N.I., Zernova, V.V., Kuleshov, A.F., Sokol'skii, A.F., Imirbaeva, R.I., Mikuiza,

- A.S., 2003. Factors determining the conditions of distribution and quantitative characteristics of the ctenophore *Mnemiopsis leidyi* in the North Caspian. *Oceanography* 43, 676-693.
- Shiganova T.A., 1997. *Mnemiopsis Leidyi* abundance in the Black Sea and its impact on the pelagic community. In: Ozsoy E, Mikaelyan A (eds) *Sensitivity of North Sea, Baltic Sea and Black Sea to anthropogenic and climatic changes* Kluwer, Dordrecht, pp 117-130
 - Simpson, E.H., 1949. Measurement of diversity. *Nature*, 163: 688.
 - Sorina, A. 1978. *Phytoplankton Manual*. Unesco, Paris. 340 pp.
 - Telesh, I.V., 2004. Plankton of the Baltic estuarine ecosystems with emphasis of Neva estuary: a review of present knowledge and research perspectives. *Marine pollution bulletin*, 49: 206-240.
 - Vinogradov, M. E., Shushkina, E. A., Musaeva, E. I. and Sorokin, P. Yu. (1989). A new acclimated species in the Black Sea: The ctenophore *Mnemiopsis leidyi* (Ctenophora: Lobata). *Oceanology* 29: 220-224.
 - Vollenweider, 1974. *A manual on methods for measuring primary production in aquatic environment*. Blackwell scientific publication Oxford, London.
 - Weisberg, S.B., Ranasinghe, J.A., Dauer, D.M., Schaffner, L.C., Diaz, R.J., Frithsen, J.B., 1997. An estuarine benthic index of biotic integrity (B-IBI) for Chesapeake Bay. *Estuaries* 20 (1), 149-158.
 - Wetzel, R.G. and Likens, G.E. 1991. *Limnological analyses* Springer verlag.
 - Wink, H.B., Shapiro, S.S., and Chen, H.J. 1968. A comparative study of various tests of normality. *Journal of the American Statistical Association*, 63, 1343-1372.
 - Zaika V.E. and N. K. Revkov 1994. Anatomy of gonads and spawning regime of ctenophore *Mnemiopsis* sp. in the Black Sea. *Zoological Journal* 73: 5-10 (in Russian).
 - Zebek, I.V. 2004. Species diversity of net phytoplankton as an indicator of trophic changes in the Urban Lake Jeziorak Maly. *Teka Kom. Ochr. Srod. Pyzyr*, 1:316-321.
 - Zenkevich L. A., 1963. *The Biology of the USSR Seas*. Moscow, Nauka. (in Russian)
 - Zonn I. S., 2000. Three centuries at the Caspian (The Synchronism of Major Historical Events of XVIII-20 cc.). Moscow, 1-72. (in Russian)

پیوست

جدول ۱ میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار پارامترهای فیزیکی و شیمیایی در سالهای مختلف .

Report																
YEAR		SHAFAF	A-temp	DO_ANA	S	w-temp	PH	NO2	NO3	N_TOTAL	N_ORG	NH4	SiO2	P_INORG	TOTAL	P_ORG
1373	Mean	6.8493	17.8114	6.4345	12.3663	15.416	8.3140	1.5951	1.54638	5.12121	6.53344	7.58929	0.12469	0.89904	0.16857	0.73082
	N	1198	1459	1478	1479	1479	1478	1389	1373	1386	1360	1224	1323	1331	1389	1379
	Std. Deviat	3.49337	6.08265	1.35712	.28884	6.8119	.13855	1.05427	.573329	70.6808	56.2758	.518628	85.8703	.482402	.017077	.281244
1375	Mean	7.3862	19.2554	6.0000	12.7043	16.774	8.2450	1.2649	5.31837	2.62437	1.24762	4.35711	8.38921	1.09354	7.74682	6.91810
	N	1578	1608	1608	1608	1608	1608	1592	1591	1592	1590	1567	1591	1589	1588	1587
	Std. Deviat	3.51927	6.55744	1.15752	.37471	6.7836	.15893	1.04136	.320479	09.1913	03.0067	.898938	63.4118	.752770	.072838	.229533
1378	Mean	2.1753	21.6817	6.3894	12.0836	19.933	8.3633	1.9470	5.31545	9.44655	9.19835	0.12663	2.07960	7.18039	6.52863	2.46003
	N	591	595	600	595	599	596	580	599	595	595	593	593	598	599	588
	Std. Deviat	1.59414	6.99781	1.25888	1.14233	7.2143	.12532	1.36179	.179549	29.3262	21.2223	.176340	99.2115	.852835	.164480	.683981
1380	Mean	2.6410	20.7284	9.6741	12.6302	18.511	8.3473									
	N	83	79	245	242	246	245									
	Std. Deviat	1.43008	6.82809	1.31910	.29388	6.7070	.13163									
1381	Mean	3.2299	24.0921	7.9630	12.5400	22.827	8.2359									
	N	77	76	266	261	215	266									
	Std. Deviat	1.99711	5.65468	1.72416	.29609	6.0560	.09641									
1382	Mean			7.5754	12.3528	14.390	8.3833	1.2713	7.95856	4.59459	6.90063	8.46414	5.84685	7.18378	9.16486	1.98108
	N			112	112	112	112	111	111	111	111	111	111	111	111	111
	Std. Deviat			.87746	.37382	3.4524	.06452	.38555	.397868	26.3340	26.8714	.336230	.652823	.624104	.560419	.913244
1383	Mean	3.5018	17.0603	6.7747	11.9416	19.705	8.3029	1.1756	3.85697	5.19066	0.82992	8.61851	3.50267	4.07749	5.85503	8.97364
	N	56	97	178	184	176	183	188	188	182	48	188	187	187	187	187
	Std. Deviat	2.06446	9.19471	.76575	.90064	6.6602	.16418	.82833	.141397	68.0117	27.9772	.142851	.176479	.523401	.029639	.866896
1384	Mean	3.5799	16.7470	9.0712	11.3504	17.287	8.3359	.5724	1.83696	7.54135		2.67683	0.37669	2.76263	3.01741	0.25477
	N	72	215	174	249	262	268	266	257	266		262	266	266	266	266
	Std. Deviat	2.10065	0.25304	1.08762	1.52268	7.0357	.14455	.50447	.185257	53.2430		.052515	.794918	.853032	.115031	.978158
1385	Mean	3.7055	18.3135	8.6351	11.5448	17.548	8.1471	.8889	6.97520	1.28634	4.04418	1.89252	7.05310	2.74894	8.27471	
	N	73	133	227	226	219	227	227	227	227	153	227	226	227	227	
	Std. Deviat	2.06619	6.00521	1.09523	1.39169	6.8688	.20976	.51736	.783324	12.7926	.793775	.326774	.493276	.558634	.495568	
Total	Mean	5.9922	19.0075	6.7662	12.3595	17.214	8.2898	1.3955	9.23669	9.84845	2.60741	8.85491	2.69109	2.35482	0.97319	9.16199
	N	3728	4262	4888	4956	4916	4983	4353	4346	4359	3857	4172	4297	4309	4367	4118
	Std. Deviat	3.74206	6.91435	1.63945	.78339	7.0392	.15582	1.08492	.341449	55.1046	30.0951	.798306	69.1813	.987410	.581595	.888078

جدول ۲ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل و بعد از ورود شانه دار) شفافیت آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: SHAFAF

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	6587.528 ^a	7	941.075	99.602	.000
Intercept	28419.252	1	28419.252	3007.845	.000
PERIOD	2395.140	1	2395.140	253.498	.000
SEASONS	563.178	3	187.726	19.869	.000
PERIOD * SEASONS	548.983	3	182.994	19.368	.000
Error	31472.541	3331	9.448		
Total	127133.412	3339			
Corrected Total	38060.069	3338			

a. R Squared = .173 (Adjusted R Squared = .171)

جدول ۳ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار شفافیت آب در بای خزر
و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: SHAFAF

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	4.21	2.79	829
	spring	6.26	3.06	743
	summer	7.22	4.00	621
	autumn	4.74	3.12	665
	Total	5.52	3.44	2858
post-invasive	winter	3.28	2.03	91
	spring	2.74	1.92	185
	summer	3.37	1.74	125
	autumn	2.95	1.73	80
	Total	3.04	1.88	481
Total	winter	4.12a	2.74	920
	spring	5.56c	3.20	928
	summer	6.57d	3.99	746
	autumn	4.55b	3.05	745
	Total	5.16	3.38	3339

جدول ۴ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل و بعد از ورود شانه دار)
درجه حرارت آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: w-temp

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	124473.339 ^a	7	17781.906	978.396	.000
Intercept	1161610.126	1	1161610.126	63914.141	.000
PERIOD	543.071	1	543.071	29.881	.000
SEASONS	108619.904	3	36206.635	1992.162	.000
PERIOD * SEASONS	978.796	3	326.265	17.952	.000
Error	81385.591	4478	18.175		
Total	1618151.730	4486			
Corrected Total	205858.930	4485			

a. R Squared = .605 (Adjusted R Squared = .604)

جدول ۵ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار درجه حرارت آب دریای خزر و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: w-temp

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	11.022	1.883	868
	spring	15.719	5.422	757
	summer	24.813	6.099	749
	autumn	18.565	3.945	763
	Total	17.283	6.790	3137
post-invasive	winter	11.363	1.721	361
	spring	18.055	3.857	317
	summer	25.900	4.335	443
	autumn	17.899	3.202	228
	Total	18.814	6.619	1349
Total	winter	11.12a	1.843	1229
	spring	16.41b	5.122	1074
	summer	25.22d	5.533	1192
	autumn	18.41c	3.796	991
	Total	17.743	6.775	4486

جدول ۶ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل و بعد از ورود شانده دار) اکسیژن محلول آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: DO_ANA

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	5379.322 ^a	7	768.475	710.981	.000
Intercept	198629.758	1	198629.758	183769.1	.000
PERIOD	3026.432	1	3026.432	2800.008	.000
SEASONS	1308.261	3	436.087	403.461	.000
PERIOD * SEASONS	418.368	3	139.456	129.022	.000
Error	4801.206	4442	1.081		
Total	228701.181	4450			
Corrected Total	10180.528	4449			

a. R Squared = .528 (Adjusted R Squared = .528)

جدول ۷ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار اکسیژن محلول آب دریای خزر و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: DO_ANA

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	7.46	.87	867
	spring	6.97	.88	757
	summer	5.27	.61	750
	autumn	6.10	.59	763
	Total	6.49	1.13	3137
post-invasive	winter	8.81	1.66	355
	spring	7.93	1.43	317
	summer	7.76	1.60	362
	autumn	8.56	1.28	279
	Total	8.25	1.58	1313
Total	winter	7.85d	1.31	1222
	spring	7.25c	1.16	1074
	summer	6.08a	1.57	1112
	autumn	6.76b	1.37	1042
	Total	7.01	1.51	4450

جدول ۸ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل و بعد از ورود شانه دار) شوری آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: S

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	296.197 ^a	7	42.314	73.457	.000
Intercept	561980.207	1	561980.207	975602.5	.000
PERIOD	125.016	1	125.016	217.029	.000
SEASONS	60.166	3	20.055	34.816	.000
PERIOD * SEASONS	70.529	3	23.510	40.813	.000
Error	2595.609	4506	.576		
Total	686046.052	4514			
Corrected Total	2891.806	4513			

a. R Squared = .102 (Adjusted R Squared = .101)

جدول ۹ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار شوری آب دریای خزر
و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: S

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	12.35	.72	868
	spring	12.16	.47	757
	summer	12.71	.48	750
	autumn	12.46	.50	758
	Total	12.42	.59	3133
post-invasive	winter	11.92	1.19	348
	spring	12.02	1.03	316
	summer	11.94	1.11	442
	autumn	12.35	.93	275
	Total	12.03	1.09	1381
Total	winter	12.23b	.91	1216
	spring	12.12a	.69	1073
	summer	12.42c	.86	1192
	autumn	12.43c	.65	1033
	Total	12.30	.80	4514

جدول ۱۰ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل
و بعد از ورود شانده دار) pH آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: PH

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	5.294 ^a	7	.756	50.602	.000
Intercept	261843.438	1	261843.438	1.8E+07	.000
PERIOD	.337	1	.337	22.571	.000
SEASONS	2.905	3	.968	64.790	.000
PERIOD * SEASONS	.579	3	.193	12.903	.000
Error	67.754	4533	.015		
Total	313647.187	4541			
Corrected Total	73.048	4540			

a. R Squared = .072 (Adjusted R Squared = .071)

جدول ۱۱ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار pH آب در بای خزر
و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: PH

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	8.340	.085	868
	spring	8.279	.083	757
	summer	8.284	.105	749
	autumn	8.362	.124	761
	Total	8.317	.106	3135
post-invasive	winter	8.286	.212	362
	spring	8.293	.159	315
	summer	8.272	.142	450
	autumn	8.339	.107	279
	Total	8.293	.163	1406
Total	winter	8.32b	.138	1230
	spring	8.28a	.111	1072
	summer	8.27a	.120	1199
	autumn	8.35c	.120	1040
	Total	8.310	.127	4541

جدول ۱۲ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل
و بعد از ورود شانه دار) سیلیس آب در بای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: SIO2

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	4471443.335 ^a	7	638777.619	27.478	.000
Intercept	137095064	1	137095064.2	5897.300	.000
PERIOD	482296.249	1	482296.249	20.747	.000
SEASONS	2220889.209	3	740296.403	31.845	.000
PERIOD * SEASONS	358555.213	3	119518.404	5.141	.002
Error	89873247.7	3866	23247.089		
Total	316550324	3874			
Corrected Total	94344691.1	3873			

a. R Squared = .047 (Adjusted R Squared = .046)

جدول ۱۳ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار سیلیس آب در بای خزر
و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).
Descriptive Statistics

Dependent Variable: SIO2

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	279.116	168.913	863
	spring	244.229	177.785	730
	summer	187.987	149.143	631
	autumn	261.202	168.671	754
	Total	246.719	170.279	2978
post-invasive	winter	250.120	85.368	263
	spring	191.650	90.549	226
	summer	196.463	74.665	268
	autumn	225.394	106.255	139
	Total	215.487	90.654	896
Total	winter	272.34c	153.979	1126
	spring	231.79b	162.969	956
	summer	190.51a	131.445	899
	autumn	255.62c	161.034	893
	Total	239.496	156.076	3874

جدول ۱۴ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل
و بعد از ورود شونده دار) NO_2 آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: NO2

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	403.796 ^a	7	57.685	48.659	.000
Intercept	4286.770	1	4286.770	3615.993	.000
PERIOD	197.403	1	197.403	166.514	.000
SEASONS	122.166	3	40.722	34.350	.000
PERIOD * SEASONS	42.196	3	14.065	11.865	.000
Error	4621.090	3898	1.186		
Total	13303.714	3906			
Corrected Total	5024.886	3905			

a. R Squared = .080 (Adjusted R Squared = .079)

جدول ۱۵ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار NO_2 آب در بای خزر
و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: NO2

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	1.867	1.262	850
	spring	1.560	1.197	752
	summer	1.326	.959	666
	autumn	1.515	1.129	759
	Total	1.583	1.167	3027
post-invasive	winter	1.108	.684	264
	spring	1.434	1.317	208
	summer	.721	.606	268
	autumn	.790	.504	139
	Total	1.017	.883	879
Total	winter	1.68d	1.196	1114
	spring	1.53c	1.224	960
	summer	1.15a	.914	934
	autumn	1.40b	1.089	898
	Total	1.456	1.134	3906

جدول ۱۶ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل
و بعد از ورود شانه دار) NO_3 آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: NO3

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	42836.048 ^a	7	6119.435	16.258	.000
Intercept	728575.215	1	728575.215	1935.652	.000
PERIOD	10594.444	1	10594.444	28.147	.000
SEASONS	17895.937	3	5965.312	15.848	.000
PERIOD * SEASONS	4054.677	3	1351.559	3.591	.013
Error	1469833.670	3905	376.398		
Total	2477566.196	3913			
Corrected Total	1512669.718	3912			

a. R Squared = .028 (Adjusted R Squared = .027)

جدول ۱۷ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار NO_3 آب دریای خزر و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: NO_3

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	14.277	14.750	856
	spring	17.750	26.780	747
	summer	9.797	9.067	666
	autumn	17.024	27.684	755
	Total	14.834	21.372	3024
post-invasive	winter	21.635	9.643	255
	spring	19.308	14.138	227
	summer	15.156	11.294	268
	autumn	18.889	9.847	139
	Total	18.658	11.715	889
Total	winter	15.96b	14.087	1111
	spring	18.11b	24.428	974
	summer	11.33a	10.049	934
	autumn	17.31b	25.740	894
	Total	15.703	19.664	3913

جدول ۱۸ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل و بعد از ورود شانه دار) NH_4 آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: NH_4

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	156901.726 ^a	7	22414.532	40.573	.000
Intercept	762434.396	1	762434.396	1380.098	.000
PERIOD	25925.016	1	25925.016	46.927	.000
SEASONS	28351.230	3	9450.410	17.106	.000
PERIOD * SEASONS	25530.852	3	8510.284	15.405	.000
Error	2067266.513	3742	552.450		
Total	3554510.018	3750			
Corrected Total	2224168.239	3749			

a. R Squared = .071 (Adjusted R Squared = .069)

جدول ۱۹ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار NH_4 آب دریای خزر
و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: NH_4

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	18.158	19.482	786
	spring	28.709	31.822	739
	summer	23.748	32.386	652
	autumn	10.831	17.632	679
	Total	20.422	26.883	2856
post-invasive	winter	12.752	11.341	260
	spring	15.846	14.672	227
	summer	12.180	10.788	268
	autumn	15.307	10.541	139
	Total	13.764	12.095	894
Total	winter	16.81b	17.957	1046
	spring	25.68d	29.234	966
	summer	20.37c	28.363	920
	autumn	11.59a	18.158	19.482395
	Total	18.835	28.709	31.822207

جدول ۲۰ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل
و بعد از ورود شانه دار) نیترا ت ارگانیک آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: N_ORG

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	33695839.5 ^a	7	4813691.352	46.739	.000
Intercept	183950591	1	183950591.0	1786.085	.000
PERIOD	440868.646	1	440868.646	4.281	.039
SEASONS	24780829.5	3	8260276.516	80.204	.000
PERIOD * SEASONS	8145505.947	3	2715168.649	26.363	.000
Error	354391898	3441	102990.961		
Total	1017852490	3449			
Corrected Total	388087737	3448			

a. R Squared = .087 (Adjusted R Squared = .085)

جدول ۲۱ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار نیترا ت ارگانیک آب دریای خزر و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: N_ORG

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	449.356	321.043	863
	spring	538.709	353.017	746
	summer	319.578	313.168	662
	autumn	403.408	330.504	759
	Total	431.491	338.493	3030
post-invasive	winter	432.123	42.745	56
	spring	469.955	329.500	225
	summer	25.859	6.229	83
	autumn	623.401	110.125	55
	Total	397.069	311.644	419
Total	winter	448.30b	311.300	919
	spring	522.77c	348.753	971
	summer	286.85a	309.338	745
	autumn	418.27b	325.118	814
	Total	427.310	335.491	3449

۲۲ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل و بعد از ورود شانده دار) نیترا ت کل آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: N_TOTAL

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	111828214 ^a	7	15975459.13	158.200	.000
Intercept	1087028567	1	1087028567	10764.507	.000
PERIOD	85344230.8	1	85344230.85	845.137	.000
SEASONS	526699.142	3	175566.381	1.739	.157
PERIOD * SEASONS	17801739.1	3	5933913.020	58.762	.000
Error	395549080	3917	100982.660		
Total	1690369191	3925			
Corrected Total	507377294	3924			

a. R Squared = .220 (Adjusted R Squared = .219)

جدول ۲۳ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار نیترات کل آب دریای خزر و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: N_TOTAL

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	482.074	327.107	863
	spring	584.960	364.465	751
	summer	354.579	332.214	662
	autumn	436.792	336.026	757
	Total	468.420	349.270	3033
post-invasive	winter	822.012	278.012	258
	spring	698.934	161.603	227
	summer	894.140	219.955	268
	autumn	890.173	220.204	139
	Total	822.983	238.901	892
Total	winter	560.31b	347.246	1121
	spring	611.41c	332.159	978
	summer	510.06a	390.147	930
	autumn	507.12a	360.313	896
	Total	548.998	359.585	3925

جدول ۲۴ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل و بعد از ورود شانه دار) نیترات غیر ارگانیک آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: P_INORG

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	17335.207 ^a	7	2476.458	26.314	.000
Intercept	441706.708	1	441706.708	4693.476	.000
PERIOD	8928.644	1	8928.644	94.874	.000
SEASONS	2158.631	3	719.544	7.646	.000
PERIOD * SEASONS	4971.535	3	1657.178	17.609	.000
Error	366373.307	3893	94.111		
Total	950145.732	3901			
Corrected Total	383708.514	3900			

a. R Squared = .045 (Adjusted R Squared = .043)

جدول ۲۵ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار نیترا ت غیر ارگانیک آب دریای خزر و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: P_INORG

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	13.275	10.502	854
	spring	9.577	6.477	729
	summer	9.899	6.358	665
	autumn	11.870	14.283	756
	Total	11.277	10.202	3004
post-invasive	winter	13.513	4.094	263
	spring	17.104	13.053	227
	summer	13.124	4.937	268
	autumn	15.671	9.123	139
	Total	14.640	8.410	897
Total	winter	13.33c	9.394	1117
	spring	11.36ab	9.087	956
	summer	10.82a	6.158	933
	autumn	12.46bc	13.676	895
	Total	12.050	9.919	3901

جدول ۲۶ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل و بعد از ورود شانه دار) فسفر ارگانیک آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: P_ORG

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	14676.519 ^a	7	2096.646	6.460	.000
Intercept	714992.396	1	714992.396	2202.943	.000
PERIOD	2415.022	1	2415.022	7.441	.006
SEASONS	5493.251	3	1831.084	5.642	.001
PERIOD * SEASONS	4812.133	3	1604.044	4.942	.002
Error	1194389.619	3680	324.562		
Total	2547526.759	3688			
Corrected Total	1209066.138	3687			

a. R Squared = .012 (Adjusted R Squared = .010)

جدول ۲۷ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار فسفر ارگانیک
آب دربای خزر و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: P_ORG

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	17.426	15.969	856
	spring	21.632	18.152	748
	summer	20.370	16.092	664
	autumn	18.480	25.467	755
	Total	19.376	19.364	3023
post-invasive	winter	16.871	10.263	205
	spring	14.821	9.284	152
	summer	21.619	13.368	185
	autumn	16.038	4.184	123
	Total	17.569	10.563	665
Total	winter	17.31a	15.034	1061
	spring	20.48b	17.169	900
	summer	20.64b	15.540	849
	autumn	18.13a	23.680	878
	Total	19.051	18.109	3688

جدول ۲۸ - آنالیز واریانس دو طرفه (فصول و دوره های مختلف قبل
و بعد از ورود شانه دار) فسفر کل آب دریای خزر

Tests of Between-Subjects Effects

Dependent Variable: P_TOTAL

Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Corrected Model	25268.122 ^a	7	3609.732	11.708	.000
Intercept	2683705.074	1	2683705.074	8704.597	.000
PERIOD	15367.385	1	15367.385	49.844	.000
SEASONS	4622.411	3	1540.804	4.998	.002
PERIOD * SEASONS	3366.558	3	1122.186	3.640	.012
Error	1210112.558	3925	308.309		
Total	4946031.114	3933			
Corrected Total	1235380.680	3932			

a. R Squared = .020 (Adjusted R Squared = .019)

جدول ۲۹ - میانگین، تعداد نمونه و انحراف معیار فسفر کل آب دریای خزر و همچنین مقایسه دو بدو میانگینها ($P < 0.05$).

Descriptive Statistics

Dependent Variable: P_TOTAL

PERIOD	SEASONS	Mean	Std. Deviation	N
pre-invasive	winter	29.640	16.816	862
	spring	30.608	18.653	750
	summer	30.238	18.093	665
	autumn	27.896	22.426	759
	Total	29.574	19.089	3036
post-invasive	winter	32.565	10.524	263
	spring	33.271	9.857	227
	summer	38.013	11.541	268
	autumn	33.915	12.306	139
	Total	34.581	11.186	897
Total	winter	30.32ab	15.620	1125
	spring	31.22bc	17.052	977
	summer	32.47c	16.845	933
	autumn	28.82a	21.285	898
	Total	30.716	17.725	3933

جدول ۱: میانگین تعداد (عدد در متر مکعب) فیتوپلانکتون در سالهای مختلف در دریای خزر

Report

TEDADM_2

YEAR1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	15155448.9376	1459	34114336.16	893118.9
1375	9042522.8758	1530	24064406.03	615218.6
137879	132583838.8626	422	255634176.4	1.2E+07
138081	248907558.1395	172	293728500.8	2.2E+07
1382	49831404.9587	242	68084012.70	4376606
1383	28078576.7790	267	62924101.19	3850892
1384	32163909.7744	266	55240755.17	3387028
1385	10839408.8670	203	19695667.81	1382365
Total	36180995.3957	4561	116207569.2	1720697

جدول ۲: میانگین وزن توده زنده میلی گرم در متر مکعب
فیتوپلانکتون در سالهای مختلف در دریای خزر

Report

MASS_1_1

YEAR1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	258.3837	1459	475.64800	12.45254
1375	113.3440	1530	286.26128	7.31841
137879	603.7350	422	975.34230	47.47892
138081	1033.9657	172	1544.84389	117.79324
1382	197.6406	242	290.18731	18.65395
1383	107.7402	267	160.66450	9.83251
1384	179.7129	266	304.15534	18.64896
1385	59.0315	203	98.37510	6.90458
Total	245.4284	4561	577.20926	8.54679

جدول ۳: تعداد فیتوپلانکتون در لایه و سالهای مختلف در دریای خزر

Report

TEDADM_2

YEAR1	OMGHN	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	0	19781250.0000	304	43688517.31	2505708
	5	17909000.0000	300	31194033.27	1800988
	10	18742192.6910	301	31664692.96	1825123
	20	13419913.4199	231	20059076.70	1319790
	50	8910365.8537	164	48844808.23	3814139
	100	2676086.9565	92	3127944.575	326110.8
	200	1773684.2105	19	2756777.931	632448.2
	Total	15155448.9376	1459	34114336.16	893118.9
1375	0	12167179.4872	312	25772809.62	1459098
	5	13214102.5641	312	32645486.28	1848187
	10	11920576.9231	312	29430395.31	1666168
	20	6113442.6230	244	13534245.29	866441.3
	50	2133727.8107	169	2914881.513	224221.7
	100	1172043.0108	93	1953389.785	202557.1
	200	791304.3478	23	1136547.021	236986.4
	Total	9042522.8758	1530	24064406.03	615218.6
137879	0	146175000.0000	208	281961258.6	2.0E+07
	5	133871527.7778	144	258327338.7	2.2E+07
	10	85865882.3529	68	134982584.6	1.6E+07
	Total	132583838.8626	422	255634176.4	1.2E+07
138081	0	269288461.5385	52	290461786.9	4.0E+07
	5	306563043.4783	46	399405880.1	5.9E+07
	10	221965714.2857	35	217935824.3	3.7E+07
	20	198669230.7692	26	199243085.2	3.9E+07
	50	136384615.3846	13	139769505.8	3.9E+07
	Total	248907558.1395	172	293728500.8	2.2E+07
1382	0	59255681.8182	88	79242779.66	8447309
	5	34470967.7419	31	70263723.18	1.3E+07
	10	60625454.5455	55	53166883.38	7169021
	20	42040476.1905	42	62625285.39	9663291
	50	33478947.3684	19	60578017.46	1.4E+07
	100	5700000.0000	7	8392655.519	3172126
	Total	49831404.9587	242	68084012.70	4376606
1383	0	41077884.6154	104	92901558.67	9109747
	5	17066666.6667	3	26534945.51	1.5E+07
	10	23378108.1081	74	33225055.93	3862334
	50	11751851.8519	27	21992680.08	4232493
	100	9840000.0000	5	6203869.760	2774455
	Total	28182631.5789	266	63019695.16	3863985
1384	0	40534000.0000	50	81980374.98	1.2E+07
	5	36193181.8182	44	58995373.87	8893887
	10	33589873.4177	79	45223072.72	5087993
	20	25533333.3333	54	43961428.20	5982393
	50	15351612.9032	31	18814779.14	3379234
	100	53512500.0000	8	73632571.16	2.6E+07
	Total	32163909.7744	266	55240755.17	3387028
1385	5	12594936.7089	79	19696875.31	2216072
	10	10820338.9831	59	18097654.45	2356114
	20	11382926.8293	41	25947860.24	4052375
	50	4485000.0000	20	6603928.257	1476683
	100	2650000.0000	4	1835755.975	917878.0
Total	Total	10839408.8670	203	19695667.81	1382365
	0	58792808.5868	1118	159429723.2	4768133
	5	48573722.6277	959	153501282.9	4956815
	10	31866408.9522	983	75068210.26	2394304
	20	21076950.1466	682	58948766.18	2257265
	50	11543792.3251	443	46217060.43	2195839
	100	4224880.3828	209	17052626.49	1179555
	200	1235714.2857	42	2067497.772	319021.8
	Total	36188842.1053	4560	116219104.9	1721056

جدول ۴: وزن توده زنده (میلی گرم در متر مکعب) فیتوپلانکتون در لایه و سالهای مختلف در دریای خزر

Report

MASS_1_1

YEAR1	OMGHN	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	0	282.3765	304	519.57982	29.79995
	5	296.9620	300	504.25295	29.11306
	10	332.6250	301	558.35626	32.18312
	20	269.2416	231	484.38014	31.86987
	50	135.6343	164	242.49096	18.93536
	100	72.0478	92	108.89689	11.35329
	200	36.2277	19	38.60207	8.85592
	Total	258.3837	1459	475.64800	12.45254
1375	0	129.5108	312	300.01225	16.98485
	5	136.5227	312	280.93162	15.90462
	10	130.5310	312	275.77952	15.61294
	20	128.0808	244	426.94603	27.33242
	50	54.3376	169	89.67802	6.89831
	100	24.1446	93	50.46172	5.23264
	200	6.9144	23	9.22609	1.92377
	Total	113.3440	1530	286.26128	7.31841
137879	0	602.7936	208	1014.43535	70.33844
	5	593.4599	144	904.08330	75.34027
	10	633.5647	68	1023.26142	124.08867
	Total	603.7350	422	975.34230	47.47892
138081	0	1344.1455	52	2335.39795	323.86143
	5	1108.6040	46	1248.41988	184.06947
	10	846.7178	35	852.26552	144.05917
	20	763.2688	26	885.03221	173.56910
	50	574.6646	13	605.07862	167.81861
	Total	1033.9657	172	1544.84389	117.79324
1382	0	210.9905	88	255.10301	27.19407
	5	101.3072	31	139.83265	25.11469
	10	279.4986	55	308.02584	41.53420
	20	200.6362	42	430.47165	66.42322
	50	105.4756	19	128.48892	29.47738
	100	45.4525	7	72.93745	27.56777
	Total	197.6406	242	290.18731	18.65395
1383	0	116.6069	104	191.68431	18.79619
	5	28.2687	3	34.10593	19.69107
	10	121.5350	74	162.92712	18.93989
	20	107.9418	44	126.31650	19.04293
	50	45.8556	27	46.45073	8.93945
	100	105.8604	5	72.62378	32.47834
	Total	108.1359	266	160.83697	9.86155
1384	0	178.5197	50	267.79995	37.87263
	5	178.0829	44	303.27388	45.72026
	10	181.9641	79	278.47673	31.33108
	20	148.4740	54	269.47940	36.67150
	50	222.1753	31	469.94110	84.40391
	100	220.2268	8	239.31867	84.61193
	Total	179.7129	266	304.15534	18.64896
1385	5	74.0028	79	111.26321	12.51809
	10	43.5763	59	60.07751	7.82143
	20	65.8078	41	130.59072	20.39484
	50	38.0549	20	51.28626	11.46796
	100	26.7382	4	19.65606	9.82803
	Total	59.0315	203	98.37510	6.90458
Total	0	323.0293	1118	793.43493	23.72960
	5	297.2314	959	604.47640	19.51956
	10	259.2833	983	512.95762	16.36081
	20	201.1487	682	457.48349	17.51795
	50	112.3891	443	244.38777	11.61121
	100	55.4549	209	100.93040	6.98150
	200	20.1752	42	30.29742	4.67499
	Total	245.4817	4560	577.26135	8.54850

جدول ۵: تعداد فیتوپلانکتون در اعماق و سالهای مختلف در دریای خزر

Report

TEDADM_2

YEAR1	STATION	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	10	35597607.7	209	50926757.78	3522677.495
	20	20266423.4	274	37995415.72	2295387.008
	50	11677472.5	364	19111567.13	1001718.301
	100	9687096.8	434	33587506.19	1612251.890
	200	3730898.9	178	6315499.746	473366.71914
	Total	15155448.9	1459	34114336.16	893118.89746
1375	10	31721502.3	213	53186479.85	3644277.551
	20	11740285.7	280	16124812.46	963641.85882
	50	4714136.1	382	9039816.222	462517.23425
	100	3759459.5	444	9259373.906	439430.43891
	200	1433333.3	210	1765087.615	121802.61727
	Total	9042522.9	1530	24064406.03	615218.56342
137879	2	242833823.5	68	365910869.4	44373210.71
	5	143356737.6	141	273364052.5	23021406.19
	10	87748246.4	211	178714460.3	12303210.83
	20	354750000.0	2	79549512.88	56250000.00
	Total	132583838.9	422	255634176.4	12444077.01
138081	5	530080769.2	26	490620535.3	96218603.19
	10	262643243.2	37	265713557.7	43683039.80
	20	182820833.3	48	187880600.3	27118228.79
	50	172734426.2	61	178357602.3	22836350.91
	Total	248907558.1	172	293728500.8	22396588.22
1382	5	63186206.9	29	96287533.40	17880146.08
	10	63277586.2	58	83267331.15	10933536.23
	20	44860000.0	60	40907076.18	5281080.826
	50	49235593.2	59	59939408.38	7803446.302
	100	26672222.2	36	58250025.68	9708337.614
	Total	49831405.0	242	68084012.70	4376606.097
1383	5	67905263.2	19	69229613.72	15882362.64
	10	33258983.1	59	44102972.99	5741718.025
	20	21819607.8	51	29325456.65	4106385.290
	50	23739473.7	114	82470633.68	7724082.537
	100	17725000.0	24	13404712.02	2736225.383
	Total	28078576.8	267	62924101.19	3850892.455
1384	5	45830000.0	20	64106162.77	14334573.77
	10	50570833.3	48	91142303.88	13155258.42
	20	28005882.4	68	40063371.00	4858397.364
	50	20802105.3	95	27010951.20	2771265.120
	100	38028571.4	35	61688923.46	10427331.23
	Total	32163909.8	266	55240755.17	3387028.014
1385	5	15457894.7	19	18164137.92	4167139.031
	10	12711764.7	34	24950311.41	4278943.105
	20	9662711.9	59	14049566.18	1829097.720
	50	10618055.6	72	22641320.36	2668305.194
	100	7363157.9	19	13319042.78	3055597.974
	Total	10839408.9	203	19695667.81	1382364.880
Total	2	242833823.5	68	365910869.4	44373210.71
	5	150385882.4	255	291588998.6	18260011.40
	10	58597514.4	869	124272403.1	4215652.539
	20	29220997.6	842	67965433.92	2342243.531
	50	21743766.3	1147	64358303.19	1900303.098
	100	8800302.4	992	29060313.60	922665.87937
	200	2487371.1	388	4608566.374	233964.50975
	Total	36180995.4	4561	116207569.2	1720696.917

جدول ۶: وزن توده زنده (میلی گرم در متر مکعب) فیتوپلانکتون در اعماق و سالهای مختلف در دریای خزر

Report

MASS_1_1

YEAR1	STATION	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	10	570.9601	209	708.77660	49.02710
	20	395.7955	274	654.41263	39.53451
	50	189.5772	364	337.90545	17.71106
	100	148.3515	434	249.83845	11.99263
	200	88.8347	178	113.75323	8.52617
	Total	258.3837	1459	475.64800	12.45254
1375	10	263.4634	213	415.73558	28.48573
	20	197.2039	280	494.15290	29.53128
	50	74.9522	382	112.61210	5.76174
	100	59.3685	444	106.07163	5.03394
	200	32.1303	210	55.58694	3.83586
	Total	113.3440	1530	286.26128	7.31841
137879	2	976.5566	68	1532.36692	185.82678
	5	634.7437	141	885.54438	74.57629
	10	463.1878	211	754.74411	51.95873
	20	569.4110	2	5.98212	4.23000
	Total	603.7350	422	975.34230	47.47892
138081	5	1729.7683	26	2208.56028	433.13431
	10	1414.6380	37	2272.55535	373.60580
	20	762.2987	48	818.43700	118.13121
	50	720.2653	61	829.21437	106.17002
	Total	1033.9657	172	1544.84389	117.79324
1382	5	151.4188	29	179.99749	33.42470
	10	280.7093	58	331.22466	43.49193
	20	174.5956	60	219.74964	28.36956
	50	190.8476	59	247.54143	32.22715
	100	150.5833	36	419.31974	69.88662
	Total	197.6406	242	290.18731	18.65395
1383	5	116.1597	19	120.93882	27.74527
	10	132.1752	59	182.68189	23.78316
	20	68.8223	51	82.69922	11.58021
	50	99.8146	114	159.66046	14.95357
	100	161.3534	24	233.58598	47.68054
	Total	107.7402	267	160.66450	9.83251
1384	5	182.4944	20	257.00288	57.46759
	10	235.0285	48	333.74271	48.17161
	20	162.6825	68	274.60292	33.30050
	50	152.2400	95	296.89888	30.46118
	100	209.9193	35	360.41721	60.92163
	Total	179.7129	266	304.15534	18.64896
1385	5	104.9255	19	160.25684	36.76544
	10	45.1996	34	55.32431	9.48804
	20	63.0148	59	95.46354	12.42829
	50	57.3048	72	105.86230	12.47599
	100	32.0631	19	18.03164	4.13674
	Total	59.0315	203	98.37510	6.90458
Total	2	976.5566	68	1532.36692	185.82678
	5	576.6952	255	1061.73197	66.48823
	10	417.0544	869	773.71012	26.24632
	20	273.3494	842	543.95420	18.74590
	50	159.3737	1147	332.25915	9.81059
	100	108.8649	992	215.92956	6.85577
	200	58.1442	388	91.58251	4.64940
	Total	245.4284	4561	577.20926	8.54679

جدول ۷: تعداد فیتوپلانکتون در مناطق و سالهای مختلف در دریای خزر

Report

TEDADM_2

YEAR1	REGION	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	West	14680482.9	497	27684713.26	1241829
	Middle	21344906.4	481	49060798.80	2236980
	East	11968786.1	346	18198175.01	978339.9
	deep waters	3018518.5	135	6176256.718	531567.5
	Total	15155448.9	1459	34114336.16	893118.9
1375	West	14429805.4	514	35969510.20	1586547
	Middle	7134356.1	528	14419829.19	627542.5
	East	6857894.7	361	15436984.81	812472.9
	deep waters	1381889.8	127	1620034.162	143754.8
	Total	9042522.9	1530	24064406.03	615218.6
137879	West	210144047.6	168	297363056.7	2.3E+07
	Middle	100671223.0	139	207816496.6	1.8E+07
	East	57851130.4	115	209229291.0	2.0E+07
	Total	132583838.9	422	255634176.4	1.2E+07
138081	Middle	238623076.9	65	231174874.1	2.9E+07
	East	255155140.2	107	326819171.7	3.2E+07
	Total	248907558.1	172	293728500.8	2.2E+07
1382	West	45358823.5	68	66152917.01	8022220
	Middle	57819047.6	105	72909504.10	7115239
	East	42084058.0	69	61702508.82	7428109
	Total	49831405.0	242	68084012.70	4376606
1383	West	22521698.1	106	38266762.91	3716797
	Middle	30025952.4	84	37384027.87	4078932
	East	33603896.1	77	101145743.5	1.2E+07
	Total	28078576.8	267	62924101.19	3850892
1384	West	35087628.9	97	69468152.56	7053422
	Middle	24613333.3	75	31719051.03	3662601
	East	35171276.6	94	53377617.28	5505481
	Total	32163909.8	266	55240755.17	3387028
1385	West	7635294.1	68	13596913.22	1648868
	Middle	10617241.4	58	16484103.33	2164469
	East	13836363.6	77	25415514.89	2896367
	Total	10839408.9	203	19695667.81	1382365
Total	West	39138155.5	1518	121402321.3	3115954
	Middle	35565224.8	1535	99859461.43	2548796
	East	40476870.0	1246	137619873.9	3898721
	deep waters	2225190.8	262	4639309.691	286617.5
	Total	36180995.4	4561	116207569.2	1720697

جدول ۸: وزن توده زنده (میلی گرم در متر مکعب) فیتوپلانکتون در مناطق و سالهای مختلف در دریای خزر

Report

MASS_1_1

YEAR1	REGION	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	West	176.7019	497	386.86455	17.35325
	Middle	330.8177	481	536.93499	24.48213
	East	348.1422	346	546.08100	29.35750
	deep waters	70.9666	135	86.07298	7.40798
	Total	258.3837	1459	475.64800	12.45254
1375	West	169.3874	514	349.50133	15.41584
	Middle	81.7912	528	167.36047	7.28343
	East	108.1018	361	351.36818	18.49306
	deep waters	32.6037	127	59.54637	5.28389
	Total	113.3440	1530	286.26128	7.31841
137879	West	855.4079	168	1320.88331	101.90836
	Middle	491.2966	139	587.10455	49.79756
	East	371.9775	115	614.02645	57.25826
	Total	603.7350	422	975.34230	47.47892
138081	Middle	1216.5264	65	2003.25250	248.47289
	East	923.0644	107	1180.75418	114.14781
	Total	1033.9657	172	1544.84389	117.79324
1382	West	227.3135	68	390.77552	47.38849
	Middle	191.1448	105	203.85062	19.89378
	East	178.2826	69	288.27924	34.70474
	Total	197.6406	242	290.18731	18.65395
1383	West	101.2947	106	154.83859	15.03925
	Middle	129.9290	84	151.91324	16.57509
	East	92.4075	77	176.57560	20.12266
	Total	107.7402	267	160.66450	9.83251
1384	West	192.8426	97	312.09854	31.68881
	Middle	170.9760	75	271.57851	31.35918
	East	173.1352	94	322.62317	33.27604
	Total	179.7129	266	304.15534	18.64896
1385	West	53.7151	68	77.35461	9.38062
	Middle	71.0122	58	118.97621	15.62234
	East	54.7020	77	98.37042	11.21035
	Total	59.0315	203	98.37510	6.90458
Total	West	241.8626	1518	587.48125	15.07850
	Middle	259.0226	1535	604.58858	15.43141
	East	273.6203	1246	582.45837	16.50083
	deep waters	52.3708	262	76.70965	4.73914
	Total	245.4284	4561	577.20926	8.54679

جدول ۹: تعداد فیتوپلانکتون در فصول و سالهای مختلف در دریای خزر

Report

TEDADM_2

YEAR1	SEASON1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	winter	8101095.9	365	33816678.52	1770046
	spring	32246368.7	358	49163830.34	2598389
	summer	12259411.8	340	21862373.21	1185654
	autumn	8693181.8	396	16950549.94	851797.2
	Total	15155448.9	1459	34114336.16	893118.9
1375	winter	11497832.0	369	31241911.92	1626389
	spring	10486057.4	383	18364149.71	938364.2
	summer	4083292.4	407	7369181.998	365276.8
	autumn	10550673.9	371	31257336.75	1622800
	Total	9042522.9	1530	24064406.03	615218.6
137879	winter	216964423.1	104	326021220.0	3.2E+07
	spring	88149074.1	108	247516312.9	2.4E+07
	summer	36418076.9	104	86079493.65	8440789
	autumn	189419811.3	106	257970188.5	2.5E+07
	Total	132583838.9	422	255634176.4	1.2E+07
138081	winter	507895238.1	42	396452476.1	6.1E+07
	spring	143854761.9	42	132962245.1	2.1E+07
	summer	85416071.4	56	155582279.6	2.1E+07
	autumn	332978125.0	32	200747192.5	3.5E+07
	Total	248907558.1	172	293728500.8	2.2E+07
1382	winter	56372000.0	75	55798143.82	6443015
	spring	29415384.6	13	24281812.33	6734563
	summer	3065000.0	40	4964466.041	784951.0
	autumn	64265789.5	114	81947848.55	7675119
	Total	49831405.0	242	68084012.70	4376606
1383	winter	46025490.2	51	48140169.68	6740972
	spring	26975000.0	100	39162795.10	3916280
	summer	12209397.6	83	21405531.84	2349562
	autumn	43600000.0	33	148168658.1	2.6E+07
	Total	28078576.8	267	62924101.19	3850892
1384	winter	41725373.1	67	64014961.19	7820672
	spring	39992537.3	67	71594669.92	8746681
	summer	35919117.6	68	39532402.19	4794008
	autumn	9968750.0	64	28858339.69	3607292
	Total	32163909.8	266	55240755.17	3387028
1385	winter	20453448.3	58	25351121.75	3328765
	spring	8561904.8	63	20065034.81	2527957
	summer	5363235.3	68	11058135.45	1340996
	autumn	7857142.9	14	7447634.037	1990464
	Total	10839408.9	203	19695667.81	1382365
Total	winter	54511582.7	1131	167622433.6	4984262
	spring	32999259.3	1134	93371018.06	2772717
	summer	15732470.0	1166	49445501.29	1448030
	autumn	42127168.1	1130	119729125.7	3561727
	Total	36180995.4	4561	116207569.2	1720697

جدول ۱۰: وزن توده زنده (میلی گرم در متر مکعب) فیتوپلانکتون در

فصول و سالهای مختلف در دریای خزر

Report

MASS_1_1

YEAR1	SEASON	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	Spring	179.6215	358	342.82023	18.11861
	Summer	533.3216	340	725.05745	39.32176
	Autumn	260.4490	396	394.72400	19.83563
	Winter	77.2882	365	150.54872	7.88008
	Total	258.3837	1459	475.64800	12.45254
1375	Spring	110.9395	383	341.63823	17.45690
	Summer	149.3537	407	362.45062	17.96601
	Autumn	155.9472	371	245.80059	12.76133
	Winter	33.2875	369	62.76260	3.26729
	Total	113.3440	1530	286.26128	7.31841
137879	Spring	253.1572	108	554.73488	53.37939
	Summer	856.9786	104	1071.91457	105.10987
	Autumn	583.3484	106	514.79936	50.00173
	Winter	735.3315	104	1392.08722	136.50538
	Total	603.7350	422	975.34230	47.47892
138081	Spring	1616.2373	42	2257.69733	348.37026
	Summer	105.7598	56	128.18208	17.12905
	Autumn	623.8620	32	495.98329	87.67829
	Winter	2001.7620	42	1426.03215	220.04154
	Total	1033.9657	172	1544.84389	117.79324
1382	Spring	382.6765	13	238.40117	66.12059
	Summer	18.7678	40	26.30081	4.15852
	Autumn	208.2103	114	338.10938	31.66684
	Winter	244.9006	75	253.68095	29.29255
	Total	197.6406	242	290.18731	18.65395
1383	Spring	139.0758	100	158.48430	15.84843
	Summer	80.2894	83	163.79834	17.97920
	Autumn	72.4930	33	209.79042	36.51982
	Winter	113.7799	51	106.54942	14.91990
	Total	107.7402	267	160.66450	9.83251
1384	Spring	321.5301	67	380.74434	46.51532
	Summer	117.5689	68	169.46820	20.55104
	Autumn	49.6993	64	86.95644	10.86956
	Winter	225.1594	67	383.69419	46.87571
	Total	179.7129	266	304.15534	18.64896
1385	Spring	54.2240	63	102.65729	12.93360
	Summer	21.1875	68	16.73087	2.02892
	Autumn	30.9921	14	51.47045	13.75606
	Winter	115.3903	58	129.38642	16.98927
	Total	59.0315	203	98.37510	6.90458
Total	Spring	216.8063	1134	617.76429	18.34494
	Summer	303.6147	1166	608.80423	17.82906
	Autumn	241.1820	1130	374.27853	11.13411
	Winter	218.3823	1131	659.30338	19.60442
	Total	245.4284	4561	577.20926	8.54679

جدول ۱ میانگین تعداد (عدد در متر مکعب) زئوپلانکتون در سالهای مختلف در دریای خزر

Report

NM3_1

YEAR1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean	Minimum	Maximum
137374	9136.5317	846	11761.75940	404.37762	.56	164093.00
1375	9792.4691	82	9958.18918	1099.698	37.14	57705.46
1378	133626.9	155	379692.55766	30497.64	20.00	4336510
1380	9962.4702	84	16176.25290	1764.974	9.63	94897.60
1381	12064.81	35	12201.65131	2062.456	182.73	63770.04
1382	4858.4006	110	6492.66283	619.05111	15.23	31282.79
1383	5147.5334	156	6681.35895	534.93684	51.09	67046.47
1384	7727.8070	123	10930.28906	985.55097	16.31	80694.50
1385	1589.2311	53	2287.25539	314.17869	55.41	11154.60
Total	19997.54	1644	122352.90260	3017.612	.56	4336510

جدول ۲: میانگین وزن توده زنده میلی گرم در متر مکعب زئوپلانکتون در سالهای مختلف در دریای خزر

Report

WM3_1

YEAR1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean	Minimum	Maximum
137374	64.6345	846	92.89036	3.19364	.01	1077.40
1375	60.6357	82	71.20214	7.86296	.13	456.19
1378	363.8396	155	919.01079	73.81672	.06	8965.25
1380	42.2359	84	125.77869	13.72358	.10	1124.28
1381	76.2000	35	104.61063	17.68242	3.63	588.35
1382	20.5287	110	28.03959	2.67347	.12	146.62
1383	26.0972	156	25.63009	2.05205	.52	162.03
1384	41.9759	123	62.92704	5.67394	.10	553.51
1385	12.6346	53	23.67929	3.25260	.21	119.34
Total	81.7669	1644	306.39968	7.55679	.01	8965.25

جدول ۳ میانگین تعداد (عدد در متر مکعب) زئوپلانتون در اعماق مختلف در دو مرحله قبل و بعد از ورود
شانه دار

Report

NM3_1					
PERIOD	OMGH1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
pre-invasive	2.0	233393.2	52	626741.57680	86913.42
	5.0	102886.1	52	145399.89255	20163.34
	10.0	36471.74	129	54046.72630	4758.549
	20.0	13977.59	154	11042.81058	889.85504
	50.0	9610.3828	229	8505.56039	562.06325
	100.0	7374.5245	306	9175.20369	524.51148
	200.0	2753.7389	161	4377.82019	345.02056
	Total	27003.38	1083	150117.15434	4561.588
post-invasive	2.0	20542.78	1	.	.
	5.0	14004.10	101	16547.99701	1646.587
	10.0	7729.5486	144	10474.53227	872.87769
	20.0	4641.8671	108	4955.02830	476.79782
	50.0	3130.4805	148	3549.56101	291.77212
	100.0	2011.1925	59	2566.21928	334.09329
	Total	6472.9141	561	10113.47551	426.99127
Total	2.0	229377.1	53	621374.18566	85352.31
	5.0	44212.35	153	95171.69413	7694.175
	10.0	21311.02	273	40484.00322	2450.203
	20.0	10129.28	262	10136.46486	626.23289
	50.0	7066.5485	377	7670.31064	395.04110
	100.0	6507.5750	365	8688.91685	454.79869
	200.0	2753.7389	161	4377.82019	345.02056
	Total	19997.54	1644	122352.90260	3017.612

جدول ۴ میانگین وزن توده زنده میلی گرم در متر مکعب زئوپلانتون در اعماق مختلف در دو مرحله قبل و بعد از ورود شانه دار

Report

WM3_1					
PERIOD	OMGH1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
pre-invasive	2.0	489.3906	52	952.63153	132.10622
	5.0	409.9747	52	1241.63650	172.18400
	10.0	152.9798	129	201.92790	17.77876
	20.0	88.3854	154	77.17393	6.21885
	50.0	63.9832	229	71.86847	4.74920
	100.0	55.9527	306	85.92321	4.91190
	200.0	25.8487	161	38.33081	3.02089
	Total	107.1542	1083	371.94445	11.30222
post-invasive	2.0	46.1156	1	.	.
	5.0	76.7282	101	138.51665	13.78292
	10.0	33.7349	144	35.68568	2.97381
	20.0	23.4401	108	26.27891	2.52869
	50.0	17.0491	148	19.69703	1.61909
	100.0	11.3309	59	15.27008	1.98800
	Total	32.7572	561	66.99965	2.82873
Total	2.0	481.0270	53	945.38997	129.85930
	5.0	189.9884	153	744.96339	60.22672
	10.0	90.0814	273	153.01902	9.26113
	20.0	61.6140	262	69.28443	4.28041
	50.0	45.5582	377	61.72821	3.17916
	100.0	48.7399	365	80.58447	4.21798
	200.0	25.8487	161	38.33081	3.02089
	Total	81.7669	1644	306.39968	7.55679

جدول ۵ میانگین تعداد (عدد در متر مکعب) زئوپلانکتون در
فصول مختلف در دو مرحله قبل و بعد از ورود شانه دار

Report

NM3_1

PERIOD	SEASONS	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
pre-invasive	spring	6722.8574	298	7344.36449	425.44761
	summer	47867.85	242	128745.61359	8276.081
	autumn	43523.43	268	271967.39128	16613.05
	winter	14601.63	273	32036.91460	1938.962
	Total	27047.14	1081	150252.58148	4569.925
post-invasive	spring	10034.56	131	11050.30898	965.46998
	summer	2783.0238	156	3243.72802	259.70609
	autumn	5777.2150	137	6884.60934	588.19187
	winter	7964.5740	137	14645.32550	1251.235
	Total	6472.9141	561	10113.47551	426.99127
Total	spring	7734.1247	429	8766.48100	423.24969
	summer	30196.41	398	102722.57266	5149.017
	autumn	30754.96	405	221854.26800	11024.03
	winter	12383.88	410	27635.39209	1364.815
	Total	20017.82	1642	122426.01682	3021.253

جدول ۶ میانگین وزن توده زنده میلی گرم در متر مکعب زئوپلانکتون
در فصول مختلف در دو مرحله قبل و بعد از ورود شانه دار

Report

WM3_1

PERIOD	SEASONS	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
pre-invasive	spring	42.0099	298	50.66051	2.93468
	summer	177.8102	242	348.27412	22.38791
	autumn	157.8319	268	651.52761	39.79838
	winter	66.5873	273	100.09263	6.05788
	Total	107.3324	1081	372.26534	11.32243
post-invasive	spring	47.3305	131	63.47435	5.54578
	summer	25.2875	156	31.70267	2.53825
	autumn	21.5696	137	24.05314	2.05500
	winter	38.5155	137	111.71660	9.54459
	Total	32.7572	561	66.99965	2.82873
Total	spring	43.6347	429	54.87010	2.64915
	summer	118.0275	398	282.10462	14.14063
	autumn	111.7382	405	533.76187	26.52284
	winter	57.2072	410	104.82595	5.17698
	Total	81.8533	1642	306.57614	7.56575

جدول ۷ میانگین تعداد (عدد در متر مکعب) زئوپلانکتون در مناطق مختلف در دو مرحله قبل و بعد از ورود شانه دار

Report

NM3_1

PERIOD	REGION	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
pre-invasive	west	58270.85	323	265816.02909	14790.40
	middle	23188.10	252	64989.56255	4093.958
	east	11499.78	362	14545.51204	764.49514
	deep waters	2855.1734	146	4551.54633	376.68865
	Total	27003.38	1083	150117.15434	4561.588
post-invasive	west	5865.2779	141	7466.08672	628.75793
	middle	9197.0453	93	14592.35176	1513.156
	east	5960.1694	327	9440.78097	522.07638
	Total	6472.9141	561	10113.47551	426.99127
Total	west	42345.88	464	223023.08285	10353.59
	middle	19416.60	345	56368.33763	3034.769
	east	8870.6748	689	12684.99987	483.26001
	deep waters	2855.1734	146	4551.54633	376.68865
	Total	19997.54	1644	122352.90260	3017.612

جدول ۸ میانگین وزن توده زنده میلی گرم در متر مکعب زئوپلانکتون در مناطق مختلف در دو مرحله قبل و بعد از ورود شانه دار

Report

WM3_1

PERIOD	REGION	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
pre-invasive	west	200.0643	323	651.41749	36.24584
	middle	99.2309	252	157.66641	9.93205
	east	62.1620	362	76.27042	4.00868
	deep waters	26.8388	146	39.79326	3.29331
	Total	107.1542	1083	371.94445	11.30222
post-invasive	west	34.5751	141	55.74821	4.69485
	middle	53.4011	93	132.31157	13.72007
	east	26.1022	327	35.61667	1.96961
	Total	32.7572	561	66.99965	2.82873
Total	west	149.7756	464	549.41986	25.50618
	middle	86.8768	345	152.42990	8.20655
	east	45.0480	689	63.07235	2.40286
	deep waters	26.8388	146	39.79326	3.29331
	Total	81.7669	1644	306.39968	7.55679

جدول ۹: میانگین تعداد (عدد در متر مکعب) هر یک از گروههای زئوپلانکتون در سالهای مختلف

Report

NM3_1					
YEAR1	PHYLUM1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	Copepoda	6795.0758	846	8370.66519	287.78940
	Cladocera	386.1493	674	726.02373	27.96539
	Protozoa	110.0227	273	426.81731	25.83216
	Lamellibranchiata larvae	1341.9369	632	5695.87595	226.56978
	Cirripedia	323.7937	587	893.20268	36.86642
	Rotatoria	1432.5013	454	3762.60662	176.58788
	Total	2229.5042	3466	5660.75924	96.15246
1375	Copepoda	7034.4798	82	8337.11109	920.67990
	Cladocera	868.2063	77	1014.99246	115.66913
	Protozoa	1380.4678	29	3018.04894	560.43762
	Lamellibranchiata larvae	522.8852	68	963.97999	116.89975
	Cirripedia	766.0415	68	1762.42360	213.72525
	Rotatoria	543.4227	55	800.36735	107.92151
	Total	2114.1110	379	4830.51323	248.12680
1378	Copepoda	49024.65	154	115311.19988	9292.041
	Cladocera	343.8003	118	721.60729	66.42934
	Protozoa	36723.35	111	107532.70040	10206.55
	Lamellibranchiata larvae	19498.06	142	55508.50221	4658.170
	Cirripedia	1562.8386	133	3186.90458	276.33967
	Rotatoria	47416.53	127	256666.38988	22775.46
	Total	26325.02	785	125552.12849	4481.148
1380	Copepoda	8555.1115	84	12270.30505	1338.800
	Lamellibranchiata larvae	10.8723	3	13.86642	8.00578
	Cirripedia	80.2406	48	315.88060	45.59344
	Rotatoria	5337.8722	13	14968.65080	4151.557
	Total	5350.7154	148	10901.95529	896.13520
1381	Copepoda	8137.5529	35	6569.34873	1110.423
	Cladocera	449.7227	21	672.16470	146.67836
	Protozoa	5.2233	6	9.00857	3.67773
	Lamellibranchiata larvae	335.7056	15	693.48062	179.05592
	Cirripedia	915.4019	32	1655.19863	292.60054
	Rotatoria	3839.1800	21	5251.39979	1145.949
	Total	3148.0084	130	5202.29124	456.27112
1382	Copepoda	4312.0560	110	5964.81549	568.72284
	Cladocera	1049.7349	15	863.68899	223.00354
	Protozoa	33.3673	35	127.40847	21.53596
	Lamellibranchiata larvae	231.9782	9	487.07286	162.35762
	Cirripedia	239.6736	100	570.61406	57.06141
	Rotatoria	25.2245	19	91.53230	20.99895
	Total	1797.8280	288	4199.15891	247.43781
1383	Copepoda	3952.5743	156	3840.63289	307.49673
	Cladocera	192.7535	42	232.73216	35.91135
	Protozoa	1250.1733	59	6651.67633	865.97450
	Lamellibranchiata larvae	119.4208	45	364.05662	54.27036
	Cirripedia	528.8613	147	1116.74230	92.10735
	Rotatoria	114.1996	63	287.82501	36.26254
	Total	1540.5636	512	3540.69280	156.47799
1384	Copepoda	6575.7748	123	9976.82876	899.58035
	Cladocera	164.4320	28	267.76842	50.60348
	Protozoa	84.7897	22	188.40238	40.16752
	Lamellibranchiata larvae	148.9940	63	375.64987	47.32744
	Cirripedia	253.7041	122	524.77573	47.51096
	Rotatoria	896.6505	92	2995.26041	312.27748
	Total	2084.7114	450	6053.16781	285.34907
1385	Copepoda	1218.7773	53	2022.57393	277.82190
	Cladocera	275.4674	16	292.62251	73.15563
	Protozoa	50.5628	15	75.59566	19.51872
	Lamellibranchiata larvae	534.2257	15	1328.81770	343.09925
	Cirripedia	78.6907	50	153.16622	21.66098
	Rotatoria	13.0544	19	18.52828	4.25068
	Total	487.8397	168	1305.34168	100.70930

جدول ۱۰ میانگین وزن توده زنده (میلی گرم در متر مکعب)
هر یک از گروههای زئوپلانکتون در سالهای مختلف

Report

WM3_1

YEAR1	PHYLUM1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	Copepoda	51.4189	846	78.86611	2.71147
	Cladocera	3.1795	674	5.90302	.22738
	Protozoa	.0379	273	.28949	.01752
	Lamellibranchiata larvae	6.7160	632	28.47833	1.13281
	Cirripedia	.6953	587	1.76026	.07265
	Rotatoria	9.6352	454	36.63242	1.71924
	Total	15.7763	3466	47.60515	.80861
1375	Copepoda	50.9469	82	67.94838	7.50364
	Cladocera	5.7222	77	6.96257	.79346
	Protozoa	1.4697	27	3.11254	.59901
	Lamellibranchiata larvae	2.6144	68	4.81990	.58450
	Cirripedia	1.5486	68	3.54838	.43030
	Rotatoria	.5723	54	.80421	.10944
	Total	13.2232	376	37.61790	1.93999
1378	Copepoda	154.0036	154	291.86220	23.51893
	Cladocera	4.0781	118	8.17951	.75298
	Protozoa	4.7711	111	13.98026	1.32695
	Lamellibranchiata larvae	97.4861	142	277.54148	23.29076
	Cirripedia	3.2633	133	6.49351	.56306
	Rotatoria	136.9347	127	827.15933	73.39852
	Total	71.8409	785	380.44537	13.57868
1380	Copepoda	26.9587	84	31.75119	3.46434
	Lamellibranchiata larvae	.0544	3	.06932	.04002
	Cirripedia	.1605	48	.63176	.09119
	Rotatoria	98.1087	13	275.07195	76.29123
	Total	23.9717	148	86.22078	7.08730
1381	Copepoda	31.6688	35	24.09294	4.07245
	Cladocera	1.7989	21	2.68866	.58671
	Lamellibranchiata larvae	1.6785	15	3.46741	.89528
	Cirripedia	2.1995	32	3.70283	.65457
	Rotatoria	67.8693	21	98.66322	21.53008
	Total	21.5081	124	48.54790	4.35973
1382	Copepoda	18.9649	110	27.26346	2.59947
	Cladocera	4.1989	15	3.45475	.89201
	Protozoa	.0121	10	.03045	.00963
	Lamellibranchiata larvae	1.1599	9	2.43536	.81179
	Cirripedia	.8923	100	2.80167	.28017
	Rotatoria	.4862	19	1.83501	.42098
	Total	8.5861	263	19.78962	1.22028
1383	Copepoda	21.6712	156	22.69532	1.81708
	Cladocera	.7712	42	.93093	.14365
	Protozoa	.1871	51	.92883	.13006
	Lamellibranchiata larvae	.5971	45	1.82028	.27135
	Cirripedia	3.2739	147	8.76537	.72296
	Rotatoria	2.2233	63	5.77472	.72755
	Total	8.0771	504	16.42259	.73152
1384	Copepoda	31.9825	123	38.21038	3.44531
	Cladocera	.6577	28	1.07107	.20241
	Protozoa	.0085	7	.01410	.00533
	Lamellibranchiata larvae	.7450	63	1.87825	.23664
	Cirripedia	1.0090	122	1.57018	.14216
	Rotatoria	11.3118	92	55.68606	5.80567
	Total	11.8691	435	35.18662	1.68707
1385	Copepoda	10.9653	53	22.76813	3.12744
	Cladocera	1.1019	16	1.17049	.29262
	Protozoa	.0131	3	.01838	.01061
	Lamellibranchiata larvae	2.6711	15	6.64409	1.71550
	Cirripedia	.5233	50	1.66573	.23557
	Rotatoria	.2407	19	.37635	.08634
	Total	4.2925	156	14.22688	1.13906

جدول ۱۱ میانگین تعداد (عدد در متر مکعب) هر یک از گروههای زئوپلانکتون در سالهای اعماق مختلف

Report

NM3_1

OMGH1	PHYLUM1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
2.0	Copepoda	83439.16	52	182932.05259	25368.11
	Cladocera	430.3574	34	969.86366	166.33024
	Protozoa	63331.66	34	150071.71737	25737.09
	Lamellibranchiata larvae	26589.06	49	81857.64107	11693.95
	Cirripedia	2949.8592	44	4654.03817	701.62265
	Rotatoria	93252.98	45	425604.93453	63445.44
	Total	47037.94	258	207791.14448	12936.51
5.0	Copepoda	21151.09	153	39058.01775	3157.654
	Cladocera	405.0974	53	759.01491	104.25872
	Protozoa	24268.98	63	87261.23159	10993.88
	Lamellibranchiata larvae	10679.12	71	26185.91263	3107.696
	Cirripedia	736.1949	131	1645.02675	143.72665
	Rotatoria	13500.17	79	36033.65277	4054.103
	Total	12195.83	550	40487.93915	1726.412
10.0	Copepoda	10210.11	273	16099.75944	974.40177
	Cladocera	593.8365	139	899.71331	76.31269
	Protozoa	3902.8097	121	16755.21171	1523.201
	Lamellibranchiata larvae	7270.3487	159	23319.55608	1849.361
	Cirripedia	611.2874	247	1226.22471	78.02281
	Rotatoria	7219.9972	154	26415.85215	2128.650
	Total	5270.8118	1093	16953.59474	512.80437
20.0	Copepoda	7484.0492	262	8387.22468	518.16447
	Cladocera	650.7238	171	934.32647	71.44973
	Protozoa	182.9815	94	565.64010	58.34132
	Lamellibranchiata larvae	1453.0911	155	3155.83137	253.48248
	Cirripedia	585.6410	230	1327.41050	87.52686
	Rotatoria	1328.4200	145	2754.53993	228.75209
	Total	2499.3779	1057	5363.46466	164.97112
50.0	Copepoda	5400.9817	377	5799.40262	298.68443
	Cladocera	415.0383	253	737.79514	46.38478
	Protozoa	263.5351	108	1277.95458	122.97124
	Lamellibranchiata larvae	637.3256	220	2212.77086	149.18498
	Cirripedia	232.7261	318	628.15788	35.22534
	Rotatoria	1351.9003	203	4589.57210	322.12481
	Total	1797.3569	1479	4125.76315	107.28036
100.0	Copepoda	5675.2753	365	8010.69784	419.29909
	Cladocera	257.4460	272	458.71591	27.81374
	Protozoa	210.4579	105	1158.39594	113.04787
	Lamellibranchiata larvae	376.1407	253	1297.30207	81.56068
	Cirripedia	122.4956	272	359.64451	21.80665
	Rotatoria	440.8857	185	1271.67707	93.49556
	Total	1634.7418	1452	4717.08638	123.79141
200.0	Copepoda	2560.6450	161	3926.09386	309.41954
	Cladocera	72.9423	69	170.55402	20.53229
	Protozoa	68.8928	25	219.31530	43.86306
	Lamellibranchiata larvae	54.6251	85	137.27975	14.89008
	Cirripedia	11.3258	45	30.04794	4.47928
	Rotatoria	368.7412	52	1291.65800	179.12074
	Total	1014.5229	437	2696.33137	128.98302

جدول ۱۲: میانگین وزن توده زنده (میلی گرم در متر مکعب) هر یک از
گروههای زئوپلانکتون در اعماق مختلف

Report

WM3_1

OMGH1	PHYLUM1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
2.0	Copepoda	250.0039	52	445.14180	61.73006
	Cladocera	4.9152	34	10.73236	1.84058
	Protozoa	8.2333	34	19.50928	3.34581
	Lamellibranchiata larvae	132.9453	49	409.28821	58.46974
	Cirripedia	6.3361	44	9.59131	1.44594
	Rotatoria	116.7570	45	428.10272	63.81779
	Total	98.8156	258	332.69356	20.71260
5.0	Copepoda	76.7532	153	117.45158	9.49540
	Cladocera	3.8493	53	7.27276	.99899
	Protozoa	4.1333	48	12.87049	1.85770
	Lamellibranchiata larvae	53.3872	71	130.92224	15.53761
	Cirripedia	1.8655	131	3.48629	.30460
	Rotatoria	163.1355	79	1006.57444	113.24847
	Total	54.3331	535	396.53602	17.14375
10.0	Copepoda	50.5310	273	88.99815	5.38641
	Cladocera	4.6352	139	7.17103	.60824
	Protozoa	.6210	98	2.40857	.24330
	Lamellibranchiata larvae	36.3518	159	116.59781	9.24681
	Cirripedia	1.9391	247	6.41457	.40815
	Rotatoria	24.8886	154	55.93278	4.50719
	Total	22.9830	1070	70.01413	2.14039
20.0	Copepoda	47.9515	262	62.71066	3.87428
	Cladocera	4.9118	171	6.28440	.48058
	Protozoa	.0230	79	.08486	.00955
	Lamellibranchiata larvae	7.2655	155	15.77916	1.26741
	Cirripedia	1.4106	230	2.88087	.18996
	Rotatoria	8.9390	144	25.01077	2.08423
	Total	15.5070	1041	38.47076	1.19235
50.0	Copepoda	36.7451	377	51.94755	2.67544
	Cladocera	3.2265	253	6.66291	.41889
	Protozoa	.2187	99	1.28827	.12948
	Lamellibranchiata larvae	3.1866	220	11.06386	.74592
	Cirripedia	.9598	318	3.12837	.17543
	Rotatoria	7.2822	203	37.12330	2.60554
	Total	11.6840	1470	33.60139	.87639
100.0	Copepoda	43.9614	365	78.72252	4.12053
	Cladocera	1.9156	272	3.31612	.20107
	Protozoa	.2470	99	1.25688	.12632
	Lamellibranchiata larvae	1.8807	253	6.48651	.40780
	Cirripedia	.4085	272	1.05368	.06389
	Rotatoria	3.3057	185	17.48062	1.28520
	Total	12.3028	1446	44.14946	1.16102
200.0	Copepoda	23.2850	161	32.49031	2.56059
	Cladocera	.5987	69	1.45299	.17492
	Protozoa	.0911	25	.42066	.08413
	Lamellibranchiata larvae	.3201	85	.79588	.08633
	Cirripedia	.0533	45	.16832	.02509
	Rotatoria	6.5298	52	23.10034	3.20344
	Total	9.5232	437	23.76433	1.13680

جدول ۱۳: میانگین تعداد (عدد در متر مکعب) هر یک از گروههای زئوپلانکتون در سالهای فصول مختلف

Report

NM3_1

SEASONS	PHYLUM1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
spring	Copepoda	5362.7442	429	6538.19766	315.66716
	Cladocera	575.1466	368	937.63602	48.87766
	Protozoa	971.5771	106	5207.37573	505.78504
	Lamellibranchiata larvae	673.9331	322	1749.34022	97.48692
	Cirripedia	749.4428	377	1486.07377	76.53669
	Rotatoria	576.8266	301	1816.29440	104.68947
	Total	1728.0240	1903	4076.26477	93.44219
summer	Copepoda	15003.52	398	40397.45384	2024.941
	Cladocera	412.6675	214	615.06846	42.04521
	Protozoa	12838.99	166	70709.87006	5488.150
	Lamellibranchiata larvae	13575.06	238	44254.09736	2868.567
	Cirripedia	308.9243	327	1480.36812	81.86454
	Rotatoria	5925.2179	81	30015.65362	3335.073
	Total	8428.9400	1424	38162.64146	1011.308
autumn	Copepoda	15535.58	405	63910.86898	3175.757
	Cladocera	192.4120	200	492.82865	34.84825
	Protozoa	9662.6040	168	52502.42139	4050.650
	Lamellibranchiata larvae	737.1438	257	1713.53767	106.88754
	Cirripedia	539.6382	287	1739.63284	102.68728
	Rotatoria	21149.46	195	206710.46465	14802.84
	Total	8215.7247	1512	83362.80393	2143.860
winter	Copepoda	5556.3235	409	9209.14207	455.36277
	Cladocera	343.8231	208	597.70005	41.44304
	Protozoa	3361.0292	109	29207.81428	2797.601
	Lamellibranchiata larvae	258.1513	174	907.84842	68.82381
	Cirripedia	274.7357	296	593.52550	34.49797
	Rotatoria	7569.4426	286	21295.34893	1259.220
	Total	3374.8343	1482	13495.34578	350.55803
Total	Copepoda	10259.88	1641	38179.02969	942.47664
	Cladocera	414.1034	990	742.95904	23.61279
	Protozoa	7693.8593	549	50403.13652	2151.153
	Lamellibranchiata larvae	3715.6758	991	22394.48891	711.38439
	Cirripedia	481.5510	1287	1412.19633	39.36460
	Rotatoria	8044.6953	863	99549.33949	3388.699
	Total	5175.5925	6321	45232.72802	568.93138

جدول ۱۴ میانگین وزن توده زنده (میلی گرم در متر مکعب) هر یک از
گروههای زئوپلانکتون در فصول مختلف

Report

WM3_1

SEASONS	PHYLUM1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
spring	Copepoda	30.4948	429	40.73207	1.96656
	Cladocera	4.1491	368	7.30846	.38098
	Protozoa	.5035	95	1.87559	.19243
	Lamellibranchiata larvae	3.3697	322	8.74670	.48743
	Cirripedia	2.4406	377	6.23733	.32124
	Rotatoria	6.8554	300	32.73128	1.88974
	Total	9.8989	1891	26.52294	.60992
summer	Copepoda	72.5774	398	133.30727	6.68209
	Cladocera	3.8655	214	6.53014	.44639
	Protozoa	1.9326	147	9.74955	.80413
	Lamellibranchiata larvae	67.8728	238	221.26938	14.34276
	Cirripedia	.8534	327	3.17377	.17551
	Rotatoria	6.7287	81	30.38104	3.37567
	Total	33.4341	1405	120.50641	3.21493
autumn	Copepoda	69.4926	405	161.92619	8.04618
	Cladocera	1.8686	200	4.11837	.29121
	Protozoa	1.4616	144	7.35565	.61297
	Lamellibranchiata larvae	3.7013	257	8.56461	.53425
	Cirripedia	1.1802	287	3.51268	.20735
	Rotatoria	78.1301	195	670.06522	47.98437
	Total	30.4126	1488	258.68206	6.70602
winter	Copepoda	35.7360	409	74.15202	3.66658
	Cladocera	2.4313	208	4.12746	.28619
	Protozoa	.4947	95	4.06690	.41725
	Lamellibranchiata larvae	1.2908	174	4.53922	.34412
	Cirripedia	.7006	296	1.22199	.07103
	Rotatoria	27.4623	286	82.48659	4.87753
	Total	15.9775	1468	55.73201	1.45459
Total	Copepoda	51.6323	1641	113.69687	2.80669
	Cladocera	3.2662	990	6.07392	.19304
	Protozoa	1.2253	481	7.02408	.32027
	Lamellibranchiata larvae	18.5818	991	111.97106	3.55688
	Cirripedia	1.3561	1287	4.18686	.11671
	Rotatoria	29.8042	862	323.48094	11.01780
	Total	21.4975	6252	142.19805	1.79839

جدول ۱ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار تعداد بنتوزها در
متر مربع در حوزه جنوبی دریای خزر (۸۵-۱۳۷۳)

Report

TNM2_1

YEAR1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	3149.653	288	2769.9978	163.2237
1375	2879.271	288	2494.4557	146.9872
138182	943.101	158	1153.6891	91.7826
1383	785.444	90	1199.9402	126.4848
1384	1719.275	69	2497.8811	300.7095
1385	1003.061	66	1684.8174	207.3867
Total	2232.390	959	2474.4268	79.9034

جدول ۲ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار توده زنده بنتوزها در
متر مربع در حوزه جنوبی دریای خزر (۸۵-۱۳۷۳)

Report

WNM2_1

YEAR1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean
137374	13.734646	288	46.1546892	2.7196911
1375	10.848681	288	21.4481121	1.2638421
138182	2.280728	158	4.9334933	.3924877
1383	1.813400	90	3.3584482	.3540115
1384	46.704188	69	157.8912987	19.00788
1385	20.765024	66	48.6738542	5.9913373
Total	12.718081	959	53.1928087	1.7176854

جدول ۳ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، حداقل و حداکثر تعداد بنتوزها در متر مربع در حوزه
جنوبی دریای خزر در اعماق مختلف

Report

TNM2_1

OMGH1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean	Minimum	Maximum
5	565.019	106	997.5896	96.8945	10.0	4850.0
10	2022.008	239	2465.7186	159.4941	20.0	14660.0
20	2282.961	233	2556.5280	167.4837	10.0	12810.0
50	2552.252	222	2104.4593	141.2421	30.0	15660.0
100	3262.133	150	2960.2713	241.7051	30.0	24860.0
=>200	1095.556	9	1327.5175	442.5058	10.0	3700.0
Total	2232.390	959	2474.4268	79.9034	10.0	24860.0

جدول ۴ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، حداقل و حداکثر توده زنده بنتوزها در متر مربع در حوزه جنوبی دریای خزر در اعماق مختلف

Report

WNM2_1

OMGH1	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean	Minimum	Maximum
5	10.446836	106	39.8518300	3.8707519	.0030	284.8000
10	17.525879	239	42.4914378	2.7485426	.0090	374.4180
20	19.439086	233	93.9556085	6.1552366	.0420	1226.8540
50	8.303095	222	11.7023559	.7854107	.0750	115.8500
100	3.470220	150	2.3946337	.1955210	.0000	17.4700
=>200	.829222	9	.8135786	.2711929	.0040	2.4650
Total	12.718081	959	53.1928087	1.7176854	.0000	1226.8540

جدول ۵ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، حداقل و حداکثر تعداد بنتوزها در متر مربع در حوزه جنوبی دریای خزر در فصول مختلف

Report

TNM2_1

SAESON	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean	Minimum	Maximum
spring	2943.873	284	3085.3564	183.0822	10.0	15660.0
summer	1708.952	229	1554.5436	102.7271	10.0	9140.0
autumn	1840.720	236	2369.5741	154.2461	10.0	24860.0
winter	2281.152	210	2249.8711	155.2559	10.0	11490.0
Total	2232.390	959	2474.4268	79.9034	10.0	24860.0

جدول ۶ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، حداقل و حداکثر وزن توده زنده بنتوزها در متر مربع در حوزه جنوبی دریای خزر در فصول مختلف

Report

WNM2_1

SAESON	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean	Minimum	Maximum
spring	17.399444	284	80.7858902	4.7937606	.0000	1226.8540
summer	11.490105	229	29.3558848	1.9398915	.0040	321.8430
autumn	9.228631	236	20.4896896	1.3337652	.0030	162.0600
winter	11.647650	210	51.7100438	3.5683320	.0036	716.1950
Total	12.718081	959	53.1928087	1.7176854	.0000	1226.8540

جدول ۷ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، حداقل و حداکثر تعداد بتتوزها در متر مربع در حوزه جنوبی دریای خزر در مناطق مختلف

Report

TNM2_1

REGION	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean	Minimum	Maximum
West	1788.268	380	2147.1754	110.1478	10.0	14660.0
Middle	2169.644	337	2160.3248	117.6804	10.0	11740.0
East	3049.821	224	3141.0211	209.8683	10.0	24860.0
deep waters	1095.556	9	1327.5175	442.5058	10.0	3700.0
Total	2214.455	950	2465.1290	79.9793	10.0	24860.0

جدول ۸ - میانگین، انحراف معیار، خطای معیار، حداقل و حداکثر وزن توده زنده بتتوزها در متر مربع در حوزه جنوبی دریای خزر در مناطق مختلف

Report

WNM2_1

REGION	Mean	N	Std. Deviation	Std. Error of Mean	Minimum	Maximum
West	16.184891	380	76.5983395	3.9294119	.0030	1226.8540
Middle	10.945045	337	28.3390254	1.5437251	.0000	284.8000
East	10.255737	224	30.5555043	2.0415755	.0300	374.4180
deep waters	.829222	9	.8135786	.2711929	.0040	2.4650
Total	12.782617	950	53.4382653	1.7337663	.0000	1226.8540

Abstract

Annually, many data of hydrology and hydrobiology of the southern Caspian Sea at Iran's coasts were collected by Caspian Sea Research Institute of Ecology. The data which had been collected by researchers submitted annually in several reports but has not been processed all at once. Fluctuations of various parameters were surveyed and the relationships between them were analyzed. The main goal of this research is to analysis the data were obtained from 1994 to 2006 and show changes the concentration of various parameters in the Caspian Sea.

Physicochemical data indicated that the average trend of transparency and salinity was decreased from 1994 to 2006 annually, where the salinity value was decreased from 12.37 ppt (part per thousand) to 11.5 ppt. The average of dissolved oxygen was increased from 6.4 to 8.6mg/l. pH has slightly fluctuated from 8.15 to 8.31. However, with increasing depth from surface to bottom, the average of dissolved oxygen was sharply decreased (DO concentration in surface and 800 m was 7.18 and 1.45 mg/l, respectively). The trend of salinity and pH fluctuation was very slow with depth but the salinity has an increasing with incrementing of depth but pH has a decreased trend. The average of organic and inorganic phosphorus and TP was nearly increased. The average of Nitrate and Silica sharply increased comparing to depth but the average of Nitrite and organic Nitrogen decreased. The results showed that the temperature fluctuation in different water layers was low in winter but the dramatic decreasing of temperature was occurred at 10-20 m (in spring), 20 – 50 m (in winter) and 50-100 m (in autumn). With increasing of depth (Slope of the Sea), transparency and salinity values have an increasing while DO and pH showed decreased.

As a whole, 335 species of phytoplankton were identified, there are 70 species in advance as these species were not seen in this period but 96 of novel's species have been recorded. The lowest and the most of phytoplankton biomass was recorded in 2006 and 2001 while the biomass was 59 and 1034 mg/m³, respectively. Albet, the lowest biomass was recorded at the depth of 100 m (24.1 mg/m³) but the maximum was observed in surface layer (1344.1 mg/m³). The average of phytoplankton biomass was increased after arrival of the ctenophore. There was a significant difference between the average of biomass in different seasons before and after of the ctenophore invasion ($P < 0.001$). Bacillariophyta and Pyrrophyta have the most cell abundance with a total of biomass of 52.7 and 37, respectively. From 1994 to 2006, species diversity (Shanon – Niner), evenness and richness were estimated between 3.02-1.29, 0.28-0.61 and 4.32-7.60, respectively.

A total of 65 zooplankton species were identified with a frequent species in the Caspian Sea before the ctenophore invasion, while the species diversity decreased after the invasion. The high and the lowest of species diversity was recorded in 1994-1995 and 2006 and in 1999 the biomass of the zooplankton were observed between 12.6 mg/l and 363.8 mg/l, respectively. After arrival of ctenophore, the averages of zooplankton biomass at of the different depths were sharply decreased and were less than the ctenophore invasion. The result showed that there was a significant difference among the average of zooplankton biomass in two periods, seasons and west, middle and east regions as follows: $P < 0.001$, $P < 0.008$ and $P < 0.01$. The maximum abundance and biomass of zooplankton belonged to copepoda with %51.5 and %63, respectively. Rotatoria falls in the second class from 1994 to 2006 (during 1994-2006), species diversity, evenness and richness were varied between 0.19-1.6, 0.08-0.52 and 0.37-2.29, respectively.

The species diversity of macrobenthic organisms at the same period's followed by zooplankton changes which sharply decreased. The average of benthic biomass reduced from 13.7 g/m² in 1994-1995 to 1.8 g/m² in 2004 but sharply increased in 2005 with a maximum value of 46.7 g/m². With increasing of depth, the average of benthic biomass was sharply decreased. There was a significant difference ($P < 0.001$) in macrobenthic organisms abundance before and after the ctenophore invasion, but it did not show a significant difference between seasons and different regions (as follows: $P > 0.137$, $P > 0.782$). Before the presence of ctenophore, the worms had been constituted a dominate group with a approximately %45 of total abundance and also %20 of their biomass. After this period, their frequency was sharply increased (more than %85) but the maximum value pertains to Cardidae (more than %90). The species diversity, evenness and richness were varied between .69-2.51, 0.23-0.63 and .011-3.79, respectively. AMBI software, Shanon-Viner parameter was moderate in all seasons from 1994 to 1996 but this parameter was reduced in a bad limit (boundary) in the most seasons from 2002 to 2005. The main parameter of M-AMBI consists of several parameters and also approximately showed similar changes such as Shanon -viner parameter. On basis of this parameter, the ecological quality condition of Caspian Sea was superior limit in all seasons from 1994 to 1996 but after the following years were decreased from good to moderate limits (After the presence of ctenophore). Relationship between abiotic variants and phytoplankton indicated that there was a direct relationship between transparency and salinity while there was a powerful and reversal significant relationship between transparency–water temperature, transparency in organic Nitrate, phytoplankton number and transparency – phytoplankton biomass. The comparison between different variants average in two periods (before and after the ctenophore invasion) indicated that the average of Kilka catch was decreased, the relative frequency of clupeonella engrauliformis and clupenoella grimmi was sharply reduced but the relative frequency of Clupeonella cultriventris was sharply increased, the species diversity, evenness and richness and the number of zooplankton species were sharply decreased, the average of biomass and transparency was sharply reduced, the average of dissolved oxygen and liza saliens or liza auratus catch were increased. These difference were often significant ($P < 0.05$). Therefore, with the ctenophore invasion into the Caspian Sea, the primary production was increased, the biomass value of zooplankton and specially Kilka which fed on zooplankton were sharply decreased while the fish such as Rutilus frisi kutum and mullet (Liza salins or Liza aurratus) which fed on benthic were increased.

Ministry of Jihad – e – Agriculture

AGRICULTURAL RESEARCH, EDUCATION & EXTENTION ORGANIZATION

IRANIAN FISHERIES RESEARCH ORGANIZATION – Caspian Sea Ecology Research Center

Title : Hydrology and Hydrobiology data analysis collected during 1998-2007

Apprpved Number: 2-76-12-8605-86089

Author: Hassan Fazli

Executor : Hassan Fazli

Collaborator : M.V. Farabi, Gh. Daryanabard, R. Ganjian, F. Vahedi, E. Varedi, A.Hashemian, M Roshantabari

Advisor(s): M.Naderi

Location of execution : Mazandaran province

Date of Beginning : 2008

Period of execution : 1 Year&6 Months

Publisher : *Iranian Fisheries Research Organization*

Circulation : 20

Date of publishing : 2011

All Right Reserved . No Part of this Publication May be Reproduced or Transmitted without indicating the Original Reference

MINISTRY OF JIHAD - E - AGRICULTURE
AGRICULTURAL RESEARCH, EDUCATION & EXTENTION ORGANIZATION
IRANIAN FISHERIES RESEARCH ORGANIZATION-Caspian Sea Ecology Research Center

Title:

**Hydrology and Hydrobiology data analysis
collected during 1998-2007**

Executor :

Hassan Fazli

Registration Number

2010.1042